

**KENTSEL GECE HAYATI AKTİVİTELERİNİN YER SEÇİMİ VE KENT
MERKEZLERİ ÜZERİNE ETKİSİ: DENİZLİ KENTİ ÖRNEĞİ**

GÖKÇE YILMAZ

OCAK 2024

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA ANA BİLİM DALI

Yüksek Lisans

KENTSEL TASARIM VE DÖNÜŞÜM

KENTSEL GECE HAYATI AKTİVİTELERİNİN YER SEÇİMİ VE KENT
MERKEZLERİ ÜZERİNE ETKİSİ: DENİZLİ KENTİ ÖRNEĞİ

GÖKÇE YILMAZ

OCAK 2024

ÖZET

KENTSEL GECE HAYATI AKTİVİTELERİNİN YER SEÇİMİ VE KENT MERKEZLERİ ÜZERİNE ETKİSİ: DENİZLİ KENTİ ÖRNEĞİ

YILMAZ, GÖKÇE

KENTSEL TASARIM VE DÖNÜŞÜM YÜKSEK LİSANS

Danışman: Doç. Dr. Ezgi Orhan

Ocak 2024, 171 sayfa

Kentlerin ve merkezi alanların gelişimini yönlendiren çeşitli faktörler, zaman içinde kent merkezlerinin işlevlerinin ve kullanımlarının da değişimine neden olmuştur. Bu değişimde, eğlence mekanları ve gece zamanı da belirleyici bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda tezin amacı, ‘Kentsel gece hayatının gelişmesi ve kullanımının yoğunlaşmasının konut mahallesi üzerindeki etkilerini eğlence mekanları ve gece hayatı kavramları üzerinden ortaya koymaktır. Bu doğrultuda çalışmada bir örnek saha araştırması yapılmıştır. Örnek saha araştırması olarak kentsel merkezi yayılmanın net olarak gözlenebildiği Denizli kenti seçilmiştir. Araştırmanın temel savı, gece aktivitelerine ev sahipliği yapılan alanlarda kentsel merkezi gelişmenin ve değişiminin başlayacağıdır. Bu doğrultuda tez, şu araştırma sorusu etrafında şekillenmiştir: ‘Kentsel gece hayatının gelişmesi ve kullanımının yoğunlaşmasının konut mahallesi üzerindeki etkileri nelerdir?’

Araştırma amaçları doğrultusunda çalışma işletmeci tercihleri ve alan sakinlerinin tutumları üzerinden iki yönlü bir ele alış benimsemiştir. Bu doğrultuda, kent merkezlerinin dinamik yapısı içerisinde kentsel gece kullanımlarının önemli bir parçası olan eğlence mekanlarının kentin hangi bölgelerini tercih ettiği ve bu tercihlerin nedenleri araştırılırken kentsel merkezi işlevlerin konut alanlarının içine doğru yayılmasının ve bu alanlarda canlı bir gece hayatının varlığının mahalle sakinleri üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir.

Ampirik çalışmanın sonuçlarına göre, ‘merkezi konum’, ‘kullanıcı talebi’, ‘erişilebilirlik’ ve ‘güvenlik’ etkenlerinin eğlence mekanlarının yer seçiminde öncelikli faktörler olduğu bulunmuş ve eğlence mekanı sahiplerinin bulundukları bölgeden duydukları memnuniyet düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu merkezi işlevlerin konut alanlarının içine doğru yayılması ve bu alanlarda canlı bir gece hayatının varlığıyla genç yetişkinler ve yaşlı nüfus arasında memnuniyet düzeylerinde farklılıklar görülürken gençlerin özellikle gece hayatının gelişimine yönelik yüksek beklentileri olduğu ve yeni faaliyetlere daha açık oldukları tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra, uzun süreli ikametini, mahalledeki çeşitli değişikliklere daha olumlu bir tutum sergileme eğiliminde olduğu ve ekonomik faktörlere karşı daha duyarlı bir algı oluşturduğu grlmştir. Eğlence mekanlarına yakın yaşayan ve sosyal faaliyetlere daha aktif katılan hanehalklarının genel memnuniyet düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Öte yandan, gece hayatı aktivitelerinin gelişimiyle gürültü kirliliği, açık ve yeşil alanların azalması, trafik sıkışıklığı ve yetersiz otopark alanları gibi endişeler ortaya ıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel gece zamanı, Gece planlaması, Eğlence sektörü, Kent merkezi, Denizli

ABSTRACT

THE LOCATION CHOICE OF URBAN NIGHTLIFE ACTIVITIES AND THEIR IMPACT ON CITY CENTERS: THE CASE OF DENİZLİ CITY

YILMAZ, GÖKÇE

M.Sc. in Urban Design and Transformation

Supervisor: Assoc. Dr. Ezgi ORHAN

January 2024, 171 pages

The development of cities and central areas has been influenced by various factors, leading to changes in the functions and uses of urban centers over time. In this transformation, entertainment venues and nighttime activities play a decisive role. In this context, the aim of the thesis is to explore the effects of the development and intensification of urban nightlife on residential neighborhoods through the concepts of entertainment venues and nightlife. In line with this objective, a case study was conducted, with Denizli city being chosen as an example where the spread of urban centrality can be clearly observed. The fundamental proposition of the research is that urban development and change will commence in areas hosting nighttime activities. Accordingly, the thesis is shaped around the following research question: "What are the effects of the development and intensification of urban nightlife on residential neighborhoods?"

Aligned with the research objectives, the study adopts a two-pronged approach through the preferences of business operators and the attitudes of area residents. Consequently, within the dynamic structure of urban centers, the research investigates which regions of the city entertainment venues prefer and evaluates the impact of the spread of urban central functions into residential areas and the presence of vibrant nightlife in these areas on neighborhood residents.

According to the results of the empirical study, factors such as 'central location,' 'user demand,' 'accessibility,' and 'security' were identified as prioritized factors in the selection of locations for entertainment venues. It was found that the satisfaction levels of entertainment venue owners were high in their respective regions. Disparities in satisfaction levels were observed between young adults and the elderly regarding the spread of central functions into residential areas and the presence of vibrant nightlife. Young people, in particular, expressed high expectations for the development of nightlife and were more open to new activities. Additionally, long-term residency tended to result in a more positive attitude towards various changes in the neighborhood and created a more sensitive perception towards economic factors. Households living close to entertainment venues and actively participating in social activities exhibited higher overall satisfaction levels. However, concerns such as noise pollution, decreased open and green spaces, traffic congestion, and insufficient parking areas emerged with the development of nightlife activities.

Keywords: Urban nighttime, Nighttime planning, Entertainment sector, City centre, Denizli

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca gösterdiği yüreklendirici ve destekleyici yaklaşımıyla beni yönlendiren, çalışma disiplini, deneyimi ve bilgi birikimi ile her daim motive ederek doğru yönde ilerlemem konusunda bana rehberlik eden değerli tez danışmanım Doç. Dr. Ezgi Orhan hocama çok teşekkür ederim.

Çalışmamı inceleyen ve değerlendiren jüri üyeleri Prof. Dr. Ali Türel'e ve Doç. Dr. Ender Peker'e emekleri ve çok değerli katkıları için teşekkür ederim. Ayrıca, istatistiksel modellerin uygulanmasında yardımcı olan ve yol gösteren Doç. Dr. Özlem Türker Bayrak'a katkıları için teşekkür ederim.

Bu teze maddi destek sağlayan Çankaya Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri'ne (BAP) (Proje No. MF.23.001) teşekkür ederim.

Akademik yolculuğumda benimle birlikte olan, Denizli'de yürüttüğüm veri toplama sürecinde değerli vaktini esirgmeden yardım eden ve sürecin daha keyifli hale gelmesini sağlayan sevgili arkadaşım Sevgi Seda Yalçın'a teşekkür ederim.

Her zaman ve her koşulda yanımda olduklarını hissettiğim, hayatımı kolaylaştırmak için gereken her şeyi yapan, beni cesaretlendiren ve hayallerime inanan sevgili anneme, babama ve ağabeyime teşekkür ederim. Sabrınız, sevginiz ve desteğiniz olmadan, başarmak mümkün olmazdı. Sevgili arkadaşlarıma, hayatıma dokunan, beni şu an olduğum kişi yapan herkese ve bu süreçte anlayışla ve sevgiyle hep yanımda olan *Canıma* teşekkür ederim.

Ve meraklı kedim Simba'm, ihtiyacım olduğu her anda varlığımla huzur verdiğin için sonsuz teşekkürler!

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL OLMADIĞINA DAİR BEYAN SAYFASI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1 TEZİN AMACI.....	2
1.2 TEZİN KAPSAMI	3
1.3 ARAŞTIRMA SORUSU	3
1.4 TEZİN AŞAMALARI	4
BÖLÜM II	6
LİTERATÜR TARAMASI	6
2.1. YAŞANABİLİRLİK VE KENTSEL CANLILIK	6
2.2. TARİHSEL OLARAK KENT MERKEZLERİNDE EĞLENCE İŞLEVİNİN DEĞİŞİMİ.....	12
2.2.1. Pre-Modern Dönemde Kent Merkezleri ve Eğlence	13
2.2.2. Modern Dönem Kent Merkezleri ve Eğlence	16
2.2.3. Küreselleşen Kent Merkezleri ve Eğlence.....	19
2.3. KENTSEL GECE HAYATI AKTİVİTELERİNİN TOPLUMSAL VE MEKANSAL ETKİLERİ.....	20
2.4. BÖLÜM SONUCU	28
BÖLÜM III.....	29
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	29
3.1. SAHA ÇALIŞMASI VE ÖRNEK ALAN	30
3.2. ARAŞTIRMA YAKLAŞIMI VE ÖRNEKLEM SEÇİMİ	31

3.3. VERİ TOPLAMA VE VERİ ANALİZİ	34
BÖLÜM IV	38
DENİZLİ’DE KENTLEŞME VE MERKEZİ ALANLARIN GELİŞİM SÜRECİ	38
4.1. DENİZLİ’NİN KENTLEŞME VE PLANLAMA TARİHİ.....	38
4.1.1. Cumhuriyet Öncesi Kentin ve Kent Merkezinin Gelişimi	39
4.1.2. 1923-1960 Yılları Arası Kentin ve Kent Merkezinin Gelişimi	41
4.1.3. 1960-1980 Yılları Arası Kentin ve Kent Merkezinin Gelişimi	44
4.1.4. 1980-2000 Yılları Arası Kentin ve Kent Merkezinin Gelişimi	48
4.1.5. 2000’den Günümüze Kentin ve Kent Merkezinin Gelişimi	51
4.2. DENİZLİ KENTİNDE EĞLENCE VE DİNLENCE MEKANLARI YER SEÇİMİ	56
4.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem	56
4.2.2. 1923-1960 Dönemi	57
4.2.3. 1960-1980 Dönemi	61
4.2.4. 1980-2000 Dönemi	62
4.2.5. 2000 Sonrası Dönem	63
4.3 BÖLÜM SONUCU	65
BÖLÜM V.....	71
SAHA ARAŞTIRMASI	71
5.1. EĞLENCE MEKANLARININ YER SEÇİMİ	71
5.1.1. İşletme İle İlgili Genel Bilgiler	71
5.1.2. İşletmenin Kullanıcı Profili ve Kullanım Durumu	79
5.1.3 İşletmelerin Yer Seçimlerinden ve Çevrelerinden Duydukları Memnuniyet Düzeyi	86
5.2 GECE HAYATI AKTİVİTELERİNİN KONUT SAKİNLERİNE ETKİSİ ..	89
5.2.1 Anketi Yanıtlayan Hanehalkları İle İlgili Genel Bilgiler	90
5.2.2. Sakinlerin Akşam ve Gece Saatlerinde Kentsel Merkezi Alanları Kullanımı	92
5.2.3. Hanehalklarının Gece Hayatının Gelişmesine Yönelik Memnuniyet Düzeyi.....	96
5.2.4. Değerlendirme	100
5.2.5. Kınıklı Mahallesi Hanehalkı Memnuniyet Analizi	102
5.2.6. Hanehalkı Memnuniyeti Regresyon Modeli ve Sonuçları	112

5.3. BÖLÜM SONUCU	120
BÖLÜM VI	123
SONUÇ	123
6.1. POTANSİYEL SORUN ALANLARI VE ÖNERİLER.....	127
6.2. ÇALIŞMANIN SINIRLILIKLARI VE YENİ TARTIŞMA ALANLARI	132
KAYNAKÇA	134
EKLER.....	145
EK 1: ETİK KURUL RAPORU	145
EK 2: EĞLENCE MEKANLARININ YER SEÇİMİ- İŞLETMECİ ANKETİ	146
EK 3: GECE HAYATININ ETKİLERİ – KONUT SAKİNLERİ ANKETİ	148
EK 4: ÇALIŞMA ALANINDA GECE MEKANLARININ YILLARA GÖRE DEĞİŞİMİ	150

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Literatür Taramasına İlişkin Kentsel Canlılık Tanımları.....	12
Tablo 2: Gece Hayatının Gelişiminden Etkilenen Faktörler	27
Tablo 3: Araştırmanın Yöntemsel Çerçevesi.....	29
Tablo 4: Anket Yapılan Hanehalklarının Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Dağılımı...	33
Tablo 5: Kentsel Gece Hayatı ve Eğlence Mekanları Hakkında Literatür Özet Tablosu	34
Tablo 6: Anket Çalışmasında Yöneltilen Soru Grupları	37
Tablo 7: İşletmenin Hizmet Yılı	72
Tablo 8: Mevcut İşletmenin Yerinde Daha Önce Başka Bir İşletmenin Varlığı	73
Tablo 9: Mevcut İşletmenin Yerinde Daha Önce Hangi Sektörden İşletme Bulunduğu	73
Tablo 10: İşletmenin Tam Zamanlı Çalışan Sayısı ve İşletmenin En Yoğun Hizmet Verdiği Saatlerde Ekstra Çalışan Gelmesi	73
Tablo 11: İşletmenin Toplam Müşteri Kapasitesi ve İşletmenin Büyüklüğü	74
Tablo 12: İşletmenin Mülkiyet Durumu	75
Tablo 13: İşletmenin Alkol Ruhsatı	76
Tablo 14: İşletmede Akşam ve Gece Saatlerinde Canlı Müzik Yapılması	77
Tablo 15: İşletmelerin Kapanma Saatleri.....	78
Tablo 16: İşletme Çevresinde Yer Alan Tamamlayıcı Hizmetler.....	79
Tablo 17: İşletmenin Genel Kullanıcı Yaş Aralığı.....	79
Tablo 18: İşletmede Kişi Başı Ortalama Harcama Tutarı.....	81
Tablo 19: İşletmelerin Gün İçerisinde En Yoğun Hizmeti Verdiği Saat Aralığı	81
Tablo 20: İşletmelerin En Yoğun Hizmet Verdiği Günler.....	82
Tablo 21: İşletmelerin En Yoğun Hizmet Verdiği Aylar	84
Tablo 22: İşletmede Gece ve Gündüz Saatlerinde Kullanıcı Sayısı ve Satış/Hizmet Açısından Farklılık.....	84
Tablo 23: İşletmede Gece ve Gündüz Saatlerinde Kullanıcı Sayısı ve Satış/Hizmet Açısından Farklılık.....	85

Tablo 24: İşletmelerin Gece Saatlerinde Müşteri Profili	85
Tablo 25: Müşterilerin İşletmeye Çoğunlukla Nereden Geldiği	86
Tablo 26: İşletmenin Kullanıcı Profilinden Duyulan Memnuniyet	86
Tablo 27: İşletmenin Yer Seçim Kararı Verilirken Etkili Olan Faktörler.....	87
Tablo 28: İşletme ve Çevresine İlişkin Niteliklerden Duyulan Memnuniyet	88
Tablo 29: Kentin Başka Bir Alanında Hizmet	89
Tablo 30: Hanehalkı Profili Tablosu	91
Tablo 31: Akşam Dışarı Çıkma Saatleri	92
Tablo 32: Akşam Saatlerinde Dışarı Çıkma Sıklığı	93
Tablo 33: Akşam ve Gece Saatlerinde Dışarıda Daha Çok Vakit Geçirilen Günler.	93
Tablo 34: Akşam ve Gece Saatlerinde Dışarıda Daha Çok Vakit Geçirilen Aylar...	94
Tablo 35: Mahalledeki Faaliyetlerin Ağırlıklı Olarak Kullanıldığı Saatler, Akşam ve Gece Saatlerinde Dışarı Çıkıldığında Eve Dönüş Saati ve Dışarıda Ortalama Vakit Geçirme Süresi	94
Tablo 36: Akşam ve Gece Saatlerinde Dışarıda Ortalama Harcama Tutarı	95
Tablo 37: Akşam ve Gece Saatlerinde Mahalledeki Faaliyetleri Kullanma Sebepleri	95
Tablo 38: Akşam ve Gece Saatlerinde Dışarıda Vakit Geçirilen Yerler.....	96
Tablo 39: Mahallede Gece Hayatının Gelişmesiyle Değişen Faktörlerden Duyulan Memnuniyet	99
Tablo 40: Çevrede Gece Hayatının Gelişmesiyle İkamet Edilen Bina ve Çevresinden Duyulan Genel Memnuniyet	101
Tablo 41: Değerlendirme	102
Tablo 42: Özet Tablosu	102
Tablo 43: Bağımsız değişkenler ve İkamet Edilen Bölgeden Duyulan Genel Memnuniyet İlişkisi	103
Tablo 44: Yaş-Canlılık	104
Tablo 45: Cinsiyet-Güvenlik İlişkisi	105
Tablo 46: Konut İkamet Süresi-Ekonomik Etki İlişkisi.....	106
Tablo 47: Mahalle İkamet Süresi-Aidiyet İlişkisi	107
Tablo 48: Mahalle İkamet Süresi – Çevresel Etki İlişkisi.....	107
Tablo 49: Mülkiyet Durumu – Ekonomik Etki İlişkisi	108
Tablo 50: Konutun Eğlence Mekanına Yakınlığı – Güvenlik İlişkisi.....	108
Tablo 51: Konutun Eğlence Mekanına Yakınlığı-Canlılık İlişkisi	109

Tablo 52: Dışarı Çıkma Sıklığı – Erişilebilirlik İlişkisi	110
Tablo 53: Bağımsız Değişkenler ve İkamet Edilen Bölgeden Taşınma İsteği İlişkisi	111
Tablo 54: Genel Memnuniyet Düzeyine Ait Özet İstatistikleri	112
Tablo 55: Genel Memnuniyet Düzeylerinin Hanehalkı Özelliklerine Göre Test Sonuçları	116
Tablo 56: Spearman Korelasyon Tablosu	118
Tablo 57: Ortalama Genel Memnuniyet Modeli	119
Tablo 58: Toplam Memnuniyet Modeline Ait Performans Ölçütleri	120
Tablo 59: Çoklu Doğrusallık Teşhisi	120

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Antik Yunan Agorası (sol), Antik Roma Dönemi'nde Forum (sağ).....	13
Şekil 2: Gosbecks Bölgesi'ndeki Roma Tiyatrosu	14
Şekil 3: Ortaçağ Kentlerinde Pazar Alanı.....	15
Şekil 4: Ortaçağ'da İki Atlı ve Mızraklar İle Gerçekleştirilen Jousting Turnuvası...	15
Şekil 5: Rönesans Dönemi'nde Eğlence Anlayışı	16
Şekil 6: Sanayi Dönemi'nde Kentlerin Görünüşü	17
Şekil 7: İskoçya-Glasgow'da Gece Hayatı	23
Şekil 8: Dublin Gece Hayatı	23
Şekil 9: East Village Gece Hayatı	24
Şekil 10: Danimarka Tarzı Kaldırım Kafeleri	24
Şekil 11: Çin Shanghai Gece Görünümü.....	25
Şekil 12: La Barcelonetta'da Gece Hayatı.....	27
Şekil 13: Barcelona Barri Gotic Bölgesi Plaça Reial Gece Görünümü.....	27
Şekil 14: Denizli'nin Türkiye'deki konumu (sol) ve Kınıklı Mahallesi'nin Denizli'deki Konumu (sağ).....	30
Şekil 15: Kınıklı Mahallesi ve Yakın Çevresi Fonksiyon Dağılımı	31
Şekil 16: Örnekleme Yer Alan Eğlence Mekanlarının Türü	32
Şekil 17: Pamukkale İlçesi Nüfus Piramidi	33
Şekil 18: Laodikya Antik Kenti Yerleşim Planı	39
Şekil 19: Laodikya ve Kaleiçi Yerleşimleri.....	40
Şekil 20: 1940 Yılı Denizli İstasyon Caddesi Görünümü	41
Şekil 21: 1945 Yılı Delikliçinar Meydanı	41
Şekil 22: Hermann Jansen'in Kaleiçi Ziyaretinde Çektiği Fotoğraf	42
Şekil 23: Erken Cumhuriyet Dönemi (1923-1940) Denizli'de Kentin ve Kent Merkezinin Gelişimi.....	42
Şekil 24: 1940-1960 Dönemi Denizli'de Kentin ve Kent Merkezinin Gelişimi	44
Şekil 25: Denizli Kenti Nazım İmar Planı (1960)	45
Şekil 26: Enverpaşa Caddesi (1974-1980)	46

Şekil 27: Çamlık Bulvarı (1974-1980)	47
Şekil 28: Bayramyeri Meydanı (1974-1980).....	48
Şekil 29: 1960-1980 Dönemi Denizli’de Kentin ve Kent Merkezinin Gelişimi	48
Şekil 30: 1980-2000 Dönemi Kentin ve Kent Merkezinin Gelişimi	51
Şekil 31: 1/25.000 Ölçekli Kent Bütünü Çevre Düzeni Planı (2007).....	52
Şekil 32: Askeri Geçiş Yolu İmar Planı	53
Şekil 33: 1/100.000 Ölçekli Aydın-Muğla-Denizli Planlama Bölgesi Çevre Düzeni Planı (2011).....	54
Şekil 34: 2000’den Günümüze Denizli’de Kentin ve Kent Merkezinin Gelişimi.....	55
Şekil 35: Meserret Kahvesi ve Oteli	58
Şekil 36: Çamlık Kent Ormanı	59
Şekil 37: İncilipınar Parkı.....	60
Şekil 38: Denizli’de Yer Alan Eğlence Mekanlarının Dağılımı.....	65
Şekil 39: Denizli Kent Formunun Yıllara Göre Değişimi	66
Şekil 40: Denizli Kenti Merkezi Alanlar ve Sanayi Alanları Yıllara Göre Değişimi	68
Şekil 41: Denizli’de Kentleşme ve Merkezi Alanların Gelişim Süreci Zaman Çizelgesi	69
Şekil 42: Denizli’de Kentleşme ve Merkezi Alanların Gelişim Süreci.....	70
Şekil 43: İşletmelerin Hizmet Yılı.....	72
Şekil 44: İşletmelerin Müşteri Kapasitesi.....	75
Şekil 45: İşletmelerin Alkol Satışı.....	76
Şekil 46: İşletmelerde Canlı Müzik	77
Şekil 47: İşletmelerin Kapanma Saatleri	78
Şekil 48: İşletmelerin Genel Kullanıcı Yaş Aralığı.....	80
Şekil 49: İşletmelerin En Yoğun Hizmet Verdiği Saatler	82
Şekil 50: İşletmelerin En Yoğun Hizmet Verdiği Günler	83
Şekil 51: İşletmelerin En Yoğun Hizmet Verdiği Aylar	84
Şekil 52: Genel Memnuniyet Düzeyinin Dağılımı	113
Şekil 53: Bağımsız Değişkenlere Göre Genel Memnuniyet Düzeyleri	113

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

Simgeler

TL	:Türk Lirası
USD	:Amerikan Doları

Kısaltmalar

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AVM	: Alışveriş Merkezi
ÇDP	: Çevre Düzeni Planı
ÇŞB	: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
KÖY	: Kalkınmada Öncelikli Yöreler
MİA	: Merkezi İş Alanı
MÖ	: Milattan Önce
NİP	: Nazım İmar Planı
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
VİF	: Varyans Artış Değeri

BÖLÜM I

GİRİŞ

Kentlerin ve merkezi alanların gelişme eğilimini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Zaman içerisinde kentlerde görülen gelişim ve değişim ile beraber kent merkezlerinin işlevleri ve kullanımları da değişmeye başlamıştır. Eğlence mekanları ve gece zamanı da bu gelişimi ve değişimi yönlendiren faktörler arasında yer almaktadır. Bu doğrultuda, eğlence mekanlarının yer seçim kararlarını ve gece kullanımlarının yoğunlaştığı alanlarda sakinlerin kentsel gece hayatı aktivitelerine karşı olan tutumlarını anlamak, merkezi kullanımlardaki değişimlerin nedenlerini anlamak açısından önemli adımlardan biridir.

Günümüzde, gündüz saatleri içerisinde kent merkezlerinin kullanımı daha çok perakende ticaret ve ofis faaliyetleri üzerinden gerçekleştirilirken, daha az üzerinde durulan gece hayatı, boş zaman (leisure) ve eğlence hayatı (entertainment life) etrafında dönmektedir (Montgomery 1998). Boş zaman, çalışma zamanından ayrı olan veya yaşamı sürdürmeye yarayan diğer işlevleri gerçekleştirmeyi içermeyen bir zaman dilimini ifade ederken, özünde insanların plansız, özgür ve rahat olması durumları ile ilişkilendirilir (Ibrar 2014: 11). Çoğunlukla boş zaman kavramının bir alt başlığı olarak ele alınan ve boş zamanı değerlendirmenin bir yolu olarak daha çok kişisel deneyimler ile yönlenen eğlence hayatı, toplumun sosyal etkileşimler yoluyla bir araya geldiği alanlardan biridir (Gould vd. 2008: 49). Çalışmada ise, özellikle gece hayatındaki eğlence odaklanılırken, çalışma kapsamında ‘eğlence mekanı’ kavramı, kafe, restoran, bar-pub, gece kulübü ve oyun salonları gibi çoğunlukla gece saatlerinde faaliyet gösteren işletmeleri temsil etmektedir.

Denizli kent merkezi tarihi çekirdek çevresinde gelişmiş ve sanayileşmenin etkisiyle birlikte kentin büyüyüp saçaklanması sonucu, merkezde toplanan işlevler yer değiştirmeye ve desantralizasyon sürecine başlamıştır. Kentin idari, ticari ve ofis kullanımları çepere yönelmiş, alt merkezler ve saçaklanma yoluyla merkezin önemli işlevleri de yer değiştirmiştir. Bu değişim sürecinde kentin merkezinde konumlanan

eğlence mekanları da mekansal olarak örgütlenerek kentsel merkezi iş alanlarının oluşumunda önemli rol oynamıştır. Merkezin desantralizasyonu ile birlikte eğlence alanlarının yer seçimleri de özellikle akşam ve gece saatlerinde konut mahallelerinde değişimlere yol açmıştır.

Bu değişimlerin nedenlerini anlamak çok boyutlu bir irdelemeyi gerektirir; böyle bir incelemenin ayaklarından birini eğlence mekanı sahiplerinin tercihleri oluşturur. Bu çalışma, gece saatlerinde eğlence mekanı işletmecilerinin yer seçim tercihlerini araştırarak kent merkezinin yayılmasını anlamayı amaçlamaktadır. Değişimin diğer ayağını ise, eğlence sektörünün konumlanmayı tercih ettiği konut mahallerinin sakinleri oluşturmaktadır. Konut alanlarının gündüz ve gece saatlerinde kullanılmaya devam etmesinin nasıl karşılandığını sorarak, gece aktivitelerinin yaşam alanları üzerindeki olası etkileri tartışmaya açılacaktır.

Yazında, Türkiye’de kentsel merkezi alanların akşam ve gece saatlerinde kullanımı ile ilgili sınırlı sayıda çalışma yer almaktadır. Bu çalışma Türkiye kentleri için merkezi gelişmelerin eğlence sektörü ve gece saatlerinde kullanımı üzerinden değerlendirilmesini sağlayacak ilk çalışmalardan biri olma özelliğini taşımaktadır.

1.1 TEZİN AMACI

Tezin amacı, kentsel gece hayatının gelişmesi ve kullanımının yoğunlaşmasının konut mahalleleri üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu eğlence mekanları ve gece hayatı kavramları üzerinden ortaya koymaktır. Bu amaca ulaşmak için çalışma iki yönlü bir ele alış benimsemiştir; bir taraftan işletmeci tercihleri, diğer taraftan alan sakinlerinin tutumları incelenecektir. Çalışma kapsamında, kent merkezlerinin dinamik yapısı içerisinde kentsel gece kullanımlarının önemli bir parçası olan eğlence mekanlarının kentin hangi bölgelerine gittiği ve eğlence mekanı sahiplerinin kentin bu bölgesini neden tercih ettiği araştırılacaktır. İşletmecilerinin tercihlerinin yanı sıra, kentsel merkezin konut alanlarının içine doğru yayılmasının ve bu alanlarda aktif bir gece hayatının varlığının alanda yaşayanlar üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu ortaya konulacaktır. Bu sayede, sakinlerin kentsel gece aktivitelerine karşı tutumu ve kentsel gece aktivitelerini kullanım durumlarının değerlendirilmesine de yer verilecektir.

1.2 TEZİN KAPSAMI

Bu hedefler doğrultusunda çalışma Denizli kentindeki eğlence mekanlarının ve gece hayatının gelişmekte olduğu Kınıklı mahallesinde gerçekleştirilecek bir alan çalışması olarak kurgulanmıştır. Çalışmanın iki temel aşaması bulunmaktadır. İlk aşama, belirlenen sahada eğlence sektöründeki işletmelerin yer seçimlerini anlamayı amaçlamaktadır. Bunun için, kentin gece saatlerinde canlılığın olduğu Kınıklı mahallesinde mevcut durum tespiti yapılarak arazi kullanımı çıkarılmış ve eğlence mekanlarının yer seçimi haritalandırılmıştır. Beraberinde, gece saatlerinde aktif olan eğlence mekanlarının işletmecileri ile yüz yüze anket yapılmış ve hangi sebeplerle kentin bu bölgesinde yer seçtikleri tanımlanmıştır. İkinci aşamada, eğlence sektörünün konut alanlarının içine kaydığı mahallede aktif bir gece hayatı gelişmesinin etkileri araştırılmıştır. Bu safhada, mahalle sakinleri ile yüz yüze anket çalışması yürütülerek hane halklarının gelişen gece hayatına dair görüşleri ortaya konulmuştur. Böylelikle, kentsel gece hayatının biçimlenmesinden etkilenen hane halklarının konut alanlarından duydukları memnuniyet, ihtiyaçları ve beklentileri incelenecektir.

Çalışma sonucunda, araştırmanın gerçekleştirildiği kent örneğinde işletmeci talepleri ve hanehalkı beklentileri ile gelişmekte olan gece hayatının kentsel mekanda ne gibi eğilimlere yol açtığı tartışılacaktır. Bu araştırmanın sonuçlarından hareketle, alana özgü kentsel gece zamanı stratejilerinin neler olabileceği tespit edilecektir. İlgili alanda yaşayanları kentsel gecenin edilgen bir bileşeni olmaktan çıkararak, kendiliğinden gelişen bu sürecin aktif birer katılımcıları olarak nasıl etkiledikleri ve etkilendikleri anlaşılabilecek ve yerel politika yapıcılar için öneriler ortaya konulacaktır. Denizli kentinden hareketle, bu çalışma ile kentsel gecenin yönetilmesi konusunda yetki sahibi olan uygulayıcılara eyleme dönük kılavuz olabilecek ilkeler geliştirilmesi, böylece kentsel planlamanın alışlagelmiş pratiklerinin ve gündüz odaklı uygulamalarının bir adım ötesine geçilmesine zemin hazırlanması hedeflenmektedir.

1.3 ARAŞTIRMA SORUSU

Eğlence mekanlarının yer seçim kararları ve gece aktivitelerinin yoğunlaştığı bölgelerde yaşayan sakinlerin gece hayatına yönelik tutumları, kentlerde gece hayatının gelişimini yönlendiren belirleyici unsurlar arasındadır. Buna göre tez, gece aktivitelerinin ev sahipliği yaptığı alanlarda kentsel merkezi gelişmenin ve değişimin başlayacağını ileri sürer. Bu doğrultuda tez aşağıda tanımlanmış olan ana araştırma sorusu etrafında şekillenmiştir:

‘Kentsel gece hayatının gelişmesi ve kullanımının yoğunlaşmasının konut mahallesi üzerindeki etkileri nelerdir?’

Buna göre araştırmaya yön veren ve araştırmanın sistematik yaklaşımını ele alacak olan alt sorular ise şu şekildedir:

- Kentsel gece mekanlarının yer seçimini etkileyen faktörler nelerdir?
- Eğlence işlevinin konut alanlarının içine doğru yayılması ve gece saatlerinde kullanımın yoğunlaşmasının konut sakinlerinin üzerindeki etkisi nedir?

1.4 TEZİN AŞAMALARI

Kentsel gece hayatının gelişmesi ve kullanımının yoğunlaşmasının konut mahallesi üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu anlamayı amaçlayan bu tez altı bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde çalışmanın genel amacı ve kapsamı, çalışmadan beklenen sonuçlar ve tezin hangi araştırma sorusu etrafında şekillendiği açıklanmıştır.

İkinci bölümde, kentsel gece zamanının kent merkezlerinin canlılığı ve yaşanabilir kent konularında nasıl bir rol oynadığına yönelik bir tartışma yürütülecektir. Bu bölümde, kentsel canlılık kavramı içinde gece zamanının önemi vurgulanacaktır. Ayrıca, kent merkezlerinin tarihsel gelişim sürecinde eğlence hayatının değişen anlamı üzerine yapılan bir inceleme ile birlikte, kentsel gece zamanı yönetimine ilişkin geliştirilen yaklaşımlar özetlenecektir. Böylelikle, gece hayatı aktivitelerinin teşvik edilen ve kontrol edilmesi gereken etkilerine dair geliştirilen politikaları içeren bir yazın taraması sunulacaktır. Son olarak, eğlencenin geceye özgü bir şekilde nasıl değerlendirildiği konusunda genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Üçüncü bölümde araştırma yaklaşımı, örneklem seçimi, veri toplama yöntemi ve süreci sunularak araştırmanın yöntemsel çerçevesi tanımlanacaktır.

Dördüncü bölümde, tez kapsamında ele alınan Denizli kentinin kentleşme süreci ve planlama kararları incelenerek, merkezin gelişim süreci hakkında bilgi sunulacaktır. Kentin ve merkezi alanların mekansal değişimlerini ve gelişim süreçlerini anlayabilmek amacıyla, Denizli’de kentleşme ve merkezi alanların gelişimi, kentin geçmişten günümüze mekansal değişimine neden olan kırılma noktaları dikkate alınarak dönemlere ayrılmıştır. Bu bağlamda Cumhuriyet öncesi dönem, kentin plansız ve kontrolsüz bir şekilde gelişim gösterdiği 1923-1960 dönemi, planlı döneme geçişin yaşandığı 1960-1980 dönemi, küreselleşmenin etkilerinin artış göstermeye başladığı 1980-2000 dönem, planlı ve kontrolsüz gelişimin yaşanmaya başladığı 2000 ve sonrası dönem üzerinden kentin ve merkezi alanların gelişim süreci

incelenecektir. Ayrıca kentin eğlence coğrafyasını anlayabilmek adına eğlence anlayışının ve eğlence mekanlarının değişim ve dönüşüm süreçleri kentin ve merkezi alanların gelişiminin inceleneceği dönemler üzerinden tarihsel bir bağlamda analiz edilecektir. Tez kapsamında hazırlanan tematik haritalar ile alanın mekansal analizi ile güncel durumuna dair veri üretilirken ve yazın taraması ile kentin mekansal gelişimine dair genel durumu özetlenecektir.

Beşinci bölümde çalışma alanında yürütülen saha çalışması yardımıyla kent merkezinin mekandaki büyümesini ve kullanımındaki değişimi anlamak amacıyla eğlence mekanlarının kentin hangi bölgelerine ve neden gittiği belirlenecektir. Aynı zamanda mahalle sakinlerinin kentsel gece aktivitelerine yönelik tutumlarına ilişkin değerlendirmeleri ortaya konulacaktır.

Sonuç kısmında ise planlama içinde çoğunlukla dikkate alınmayan ve göz ardı edilen gece hayatı konusunda asıl itici güç olan eğlence sektörü ve gece hayatına ilişkin kentsel politikalar geliştirilmiştir.

BÖLÜM II

LİTERATÜR TARAMASI

Çalışmanın bu bölümü üç ana kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda, kentsel gece zamanının kent merkezlerinin canlılığı ve yaşanabilir kent tartışmalarına konu edilmesine dair bir tartışma yürütülmektedir. Bu kısımda, kentsel canlılık kavramı içinde gece zamanının nasıl bir yer tuttuğuna değinilmiştir. İkinci kısımda, kent merkezlerinin tarihsel gelişim sürecinde eğlence hayatının değişen anlamı incelenmiştir. Üçüncü kısımda, kentsel gece zamanı yönetimine ilişkin geliştirilen yaklaşımlar özetlenmiştir. Böylelikle, gece hayatı aktivitelerinin teşvik edilen ve kontrol edilmesi gereken etkilerine dair geliştirilen politikaları içeren bir yazın taraması sunulmaktadır. Sonuç kısmında ise eğlencenin geceleştirilmesi ile ilgili genel bir değerlendirme yapılmaktadır.

2.1. YAŞANABİLİRLİK VE KENTSEL CANLILIK

Kentleşmenin sonuçları, bölgelerin coğrafî ve jeopolitik konumuna göre değişim göstermektedir. Gelişmekte olan ülkeler ve gelişmiş ülkeler kıyaslandığında kentsel nüfusun artış hızının, gelişmekte olan ülkelerde beş kat daha fazla olduğu görülmektedir. Hızlı kentleşmeyle beraber insanların barınma, altyapı ve hizmetler için mücadele etmeye başlamasıyla kent yaşamında kaygı duymaya başladıkları konular da değişmeye başlamıştır. Bu değişim planlama politikalarını yeniden gözden geçirmeye davet ederken, insanların kentlerde yaşanabilirliğe yönelik beklenti ve ihtiyaçlarını da etkiler hale gelmiştir (Keçeli 2012).

Antik döneme kadar dayanan bir geçmişe sahip olan yaşanabilirlik kavramı Aristo tarafından ‘iyi yaşam’ olarak kullanılmıştır (Serag El Din vd. 2013: 87). Günümüzde kentli nüfusun artmasıyla beraber oluşmaya başlayan çevre ve sağlık sorunları nedeniyle, kentlerin yaşanabilirliği ve bu yaşanabilirliği etkileyen ölçütlerin neler olduğu birer araştırma konusu haline gelmiştir. Yaşanabilir kent kavramı ile ilgili olarak geçmişten günümüze birçok çalışma yapılmış olmasına karşın kavramın çok yönlü olması sebebiyle yaşanabilirliğin net bir tanımını yapmak mümkün olmamıştır

(Kuru ve Özkök 2017: 45). Oktay (2007), zamana, mekana, olaylara ve kişilere göre değişim gösterebilen bir değer yargısı olarak kabul edilen yaşanabilirlik kavramı öznelliği sebebiyle yaşanabilirlik değerlendirmesinin, amacına ve değerlendirmeyi gerçekleştiren kişiye göre değişkenlik gösterebildiğini ileri sürmüştür. Buna göre, neredeyse her demografik, sosyal ve ekonomik grubun kentsel yaşanabilirlik konusunda farklı algıları ve beklentileri vardır (Woolcock 2009; Keçeli 2012).

Yaşanabilir kentlerin oluşturulması, şehir planlama disiplini başta olmak üzere birçok farklı disiplinin de temel uğraş alanlarından biri olagelmıştır. En genel tanımıyla yaşanabilirlik kavramı, insan hayatını etkileyen sosyal, ekonomik, yapısal ve çevresel unsurlar arasındaki ilişkileri ifade etmektedir. (Mostafa 2012: 256). Gehl (2010), insan odaklı bir yaklaşımla kentlerin sakinlerine ve kullanıcılarına nasıl daha iyi hizmet edebileceğini ve yaşanabilirliklerini nasıl artırabileceğini ortaya koymaya çalıştığı ‘İnsan İçin Kentler’ isimli kitabında, bir kentin yaşam dolu bir kent olma potansiyelinin, daha fazla insanın kent mekanında yürümeye, bisiklete binmeye ve zaman geçirmeye teşvik edilmesiyle artırabileceğini ileri sürmektedir.

Yürünebilirlik, nüfus yoğunluğu ve yapı yoğunluğunun yüksek olduğu, karma kullanımların bulunduğu ve toplu taşımanın teşvik edildiği daha yaşanabilir kent formlarının geliştirilmesi açısından gerekli görülmektedir (Akkar Ercan ve Belge 2017: 233). Kamusal hizmet alanlarına ve kentteki toplanma alanlarına erişimin yüksek olması yaşanabilir kentsel çevreler için önemli ölçütlerin başında geldiği söylenebilir (Lotfi ve Koohsari 2009: 421).

Bir kentin yaşanabilir kent olarak kabul edilebilmesi için, kentte yaşayan herkesin fiziksel, sosyal ve zihinsel refahlarını artıracak, ihtiyaçları ve beklentilerini karşılayacak unsurları içermesi gerekmektedir (Karakaya ve Aktürk 2020).

Geçmişten günümüze katmanlaşarak gelen yaşanabilirlik kavramı, günümüzde genellikle eğitim, sağlık, ulaşım ve erişilebilirlik, gelir düzeyi, çevresel temizlik, eğlence aktiviteleri ve sosyal imkanlar gibi faktörler üzerinden değerlendirilmektedir (Sınmaz 2013; Oktay 2007).

Literatüre göre yaşanabilir bir kent ortamı için gerekli olan temel unsurlar aşağıdaki gibi belirlenmiştir;

- Hem gerçekte hem de algı düzeyinde güvenli bir kent ortamı,
- Temiz ve bakımlı bir kentsel çevre,
- Toplumun dezavantajlı grupları (yaşlılar, çocuklar, engelliler, kadınlar vs.) için erişilebilir ve konforlu mekanların varlığı,

- Farklı kültürler ile etkileşimin sağlanması,
- Konforlu ve kısa süreli ulaşım olanakları,
- Kaliteli konuta erişim imkanları,
- Yeşil ulaşımın desteklendiği kentsel çevre,
- İlgi çekici ve işlevsel olarak çeşitlilik içeren kentsel mekanların varlığı.

Sonuç olarak, tüm anlatımlar değerlendirildiğinde; kentsel alandaki her değişikliğin kentsel yaşanabilirliği etkilediği, ancak yaşanabilirlik kavramını formüle edip tüm yerleşim alanlarına genellemenin mümkün olmadığı sonucuna ulaşılabilir. Her yerleşim alanının kendine özgü kültürel, sosyal ve ekonomik dinamikleri vardır, bu da her yerleşimin kendine özgü yaşanabilirlik kriterlerine sahip olmasını beraberinde getirmektedir.

1960'lı yıllarda modern çağın meydana getirdiği kentsel mekanlar, kent araştırmacılarını şehirlerde insan faktörü üzerine düşünmeye zorlarken, ilk olarak gazeteci ve aktivist olan Jane Jacobs, bir kenti inşa etme biçimimizde kesin bir değişiklik çağrısında bulunan ve canlı kentlerin yaratılması gerekliliğini vurgulayan ilk güçlü ses olmuştur.

Jacobs (1961), 'Büyük Amerikan Şehirlerinin Ölümü ve Yaşamı' isimli kitabında yaya dostu sokaklar, küçük işletmelerin ve çeşitli meslek gruplarının bir arada bulunduğu mahaller, kamusal alanların önemi ve yerel ekonominin teşvik edilmesi gibi konuları ele alırken, bu unsurların kentlerin canlılık ve çekicilik kazanmasında önemli bir rol oynadıklarını ileri sürmektedir.

Kentsel canlılığın, sosyal ve ekonomik aktiviteleri teşvik etme kapasitesini ifade ettiğini ileri süren Jacobs'a (1961) göre, algılanan güvenliğin artırılabilmesi için, yaşanabilir ve canlı kentsel çevrelerin geliştirilmesi gereklidir. Bu nedenle, kamusal ve özel mekanlar arasındaki sınırlar net bir şekilde belirlenmelidir. Bu açıdan, mekanın herkes tarafından doğal gözetleme yapılabilir bir biçimde tasarlanması ve günün neredeyse her saatinde kullanılabilen etkinliklere ev sahipliği yapabilmesi önemlidir. Başka bir ifadeyle kentsel canlılık, birçok insanın farklı zamanlarda çeşitli etkinlik amaçları için kentsel mekanlardan geçmesi anlamına gelmektedir.

Jacobs'a (1961) göre, sokaklardaki 24 saat canlılık kentliliğin özünü oluştururken, şehirlerde canlı sokakların yaratılması için ihtiyaç duyulan itici güçler niteliğinde 6 farklı koşul öne sürmektedir.

İlk koşul, karma arazi kullanımını içermektedir. Buna göre, kentteki mahallelerin birincil işlevine ek olarak, ikincil işlevleri de olmalıdır. Birincil kullanım alanlarındaki insan sayısı günün belirli saatlerinde artarken diğer saatlerinde azalmaktadır. Bu nedenle ikincil kullanım alanlarının oluşturulmasıyla nüfus yoğunluklarının genişlemesi ve daralması sağlanmalıdır. Böylece mahalle ve sokaklar günün her saati canlı kalmakta, büyük ticari işletmelerin yanı sıra küçük dükkanlar da kurulabilmektedir. Bu durum, kentte ekonomik canlılık sağlarken insanların çalışma esnasındaki etkileşimlerini de artıracak bir etmendir.

İkinci koşul, küçük ölçekli bloklardır. Jacobs (1961), kentin iletişim için fırsatlar sağlayabilecek küçük bloklardan oluşan sokakları ve sık köşeleri olması gerektiğini ileri sürmektedir. Şehirlerdeki uzun bloklar ile karşılaştırıldığında, küçük şehir blokları daha fazla kavşağa sahiptir. Böylece araç hızlarını düşürerek ve yürüme mesafelerini kısaltarak daha iyi bir yürüyüş ortamına katkıda bulunurlar. Bunun yanı sıra, şehirdeki uzun bloklar, sokaklar arasındaki etkileşimi ve geçirgenliği engellerken, aralarındaki ara sokaklar gün içinde yoğun bir şekilde kullanılmamaktadır. Ancak küçük bloklardan oluşan ara sokaklar geçirgenliği artırmaktadır.

Üçüncü koşul, mahallelerdeki eski ve yeni binaların bir arada bulunması gerekliliğini içermektedir. Jacobs (1961), şehirlerin eski binalara yani değeri düşük sıradan binalara ihtiyacı olduğunu ve eğer kentin bir bölümünde sadece yeni binalar varsa, bunların yüksek maliyetli yeni binalar olacağını söylerken, kentin çeşitliliğinden faydalanmak için yüksek, orta ve düşük değerli yapıların aynı ortamda yer almaları gerektiğini ileri sürmüştür.

Dördüncü koşul, yüksek yoğunluklu yaya hacimleridir. Jacobs'a (1961) göre, bir yerleşimi kent yapan, içinde yoğun bir şekilde insan toplanmasıdır. Yüksek yoğunluk ve düşük yoğunluğun şehirler üzerinde farklı etkileri vardır ve yüksek yoğunluğu şehirlere bir hediye olarak görmektedir. Kent yaşamının gelişmesi ve desteklenmesi için yoğunluk ve çeşitliliğin doğru düzenlenmesi gerektiğini savunmaktadır.

Beşinci koşul, parklara ve toplu taşıma duraklarına erişilebilirliktir. Jacobs'a (1961) göre, parklar sadece var olmamalı, gün boyu da kullanılan alanlar olmalıdır. Bu nedenle, çevredeki diğer kullanımlar ile fonksiyonel olarak entegre edilmelidirler. Parkların, çevre ile bütünleşerek yayaları toplayan ve dağıtan düğümler olarak işlev görmesiyle, kentsel canlılıkta bir artış olacağını ileri sürmektedir. Buna ek olarak,

otobüs duraklarına ve tren istasyonlarına daha iyi erişilebilirlik de yürüyüş faaliyetini teşvik edecektir.

Altıncı ve son koşul ise, sınır boşluklarının hafifletilmesidir. Jacobs (1961), demiryolları, rıhtım kenarları, üniversite kampüsleri, yüksek hızlı yollar, büyük otoparklar ve büyük parklar gibi kent içerisinde büyük, tek amaçlı alanların, çoğu insan için ‘çıkamaz sokaklar’ yaratarak yürüme faaliyetini engelleyebileceğini gözlemlemiştir. Bu unsurları ‘sınır boşlukları’ olarak adlandırarak, kentsel canlılık için bunların kontrol edilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Jacobs (1961) ve ardından diğer birçok araştırmacı (Gehl 2010; Maas 1984), başarılı yerlerin sokak yaşamına ve ürettikleri sosyal etkileşimlere bağlı olduğunu savunmaktadırlar. Bu nedenle kentsel tasarımın, yalnızca fiziksel altyapı ile ilgili değil, aynı zamanda bu yerlerde meydana gelen farklı sosyal faaliyetler ve olaylarla da ilgili olduğunu ileri süren Montgomery (1998), canlılığı faaliyetin oluşumu olarak tanımlar. Geniş anlamda canlılık, günün farklı saatlerinde sokakta bulunan insan sayısı anlamına gelen yaya akışını, yıl boyunca insanlara yönelik fırsat ve aktivite sayısını, aktif bir sokak yaşamının varlığını ifade eder. Bu iddialar ışığında, yaşamsal mekanların kendi aktif kentsel yaşamları vardır ve iyi bir kentsel mekan canlılık sağlamalıdır. Montgomery’e (1998) göre, canlılık, başarılı kentsel alanları diğerlerinden ayıran bir özelliktir.

Canlı bir kentte sosyal temas olasılığı yüksektir, bu nedenle insanların sosyalleşmesi için çok sayıda yer sağlar (Montgomery 1998; Mouratidis ve Poortinga 2020). Canlı bir kent, sosyal bağlar kurmak için yer arama süresini en aza indiren ve etkileşim verimliliğini artıran görünür ve erişilebilir seçenekler de sunar.

Kafeler, kentsel mahallelerde ve sokaklarda sosyal ve ekonomik faaliyetleri barındıran üçüncü yerler olarak kabul edilir (Montgomery 1998: 98). Yoğun ve çeşitli ekonomik faaliyetler olmadan ayakta durmak zor olduğundan, kafelerin yoğun nüfuslu yerlerde bulunması muhtemeldir. Kafelerin gelişimine elverişli kentsel yerler aynı zamanda yaya ölçeğinde bir ortamı teşvik ederek insanları yürümeye, etkileşime girmeye ve diğer sosyal faaliyetlere katılmaya da teşvik eder (Hidalgo vd. 2020).

Gehl (2010), canlılığı, insanların kamusal alanı kullanmasında bir etken olarak tanımlar. Ancak ona göre canlılık, çok sayıda insanı aynı anda ve aynı yerde bir araya getirmekten ziyade insanlar ve mekan arasındaki iyi bir etkileşimle ilgilidir. Bu iyi etkileşimin sağlanabilmesi için insanların mekanı kullanım biçimleri ve kamusal alanın çeşitliliği önem kazanmaktadır. Bu doğrultuda kamusal alanda insanlar için

etkinlik türünü gerekli/işlevsel, isteğe bağlı/eğlence amaçlı ve sosyal etkinlikler olarak sınıflandırır. Özellikle kamusal alanda gerçekleştirilen isteğe bağlı ve sosyal faaliyetler, kentsel canlılığın ana odak noktasıdır. Bu doğrultuda canlılık, insanların halka açık bir alanda isteğe bağlı ve sosyal faaliyetler için rahat olmaları ve çevredeki diğer insanların varlığının bir başkası üzerinde olumlu bir etkiye sahip olması anlamına gelmektedir. Tüm bunların sonucunda Gehl (2010), kentsel canlılığın yayalaştırma, azaltılmış trafik, azaltılmış otopark ve bisiklete ayrılmış yolların artırılmasının sağlanması yoluyla teşvik edilebileceğini savunmaktadır.

Kentsel canlılık literatürüne göre, canlılığı incelemek, kent içindeki kamusal alanlardaki yaşamı incelemekten geçmektedir. Kentsel canlılığı etkileyen faktörler ise, sosyal, ekonomik, kültürel ve mekansal bileşenleri ile ele alınmalıdır (Maas 1984; Lynch 1984; Landry ve Bianchini 1995). Lynch'in (1984) tanımına göre, canlı bir kent, sakinlerinin ihtiyaçlarını güvenli bir ortamda karşılayabilen ve maksimum aktivite alanına izin veren bir şehirdir ve ancak bu koşullar altında insanların yaşam kalitesinin yüksek olduğundan söz edilebilir.

Maas (1984) tezinde mahalle seviyesindeki canlılığın sosyal, mekansal, ekonomik ve deneyimsel bileşenleri içerdiğini ileri sürmüştür. Özellikle, kentsel canlılığı, bir dizi ekonomik ve 'karşılıksız' fırsat sağlayan nispeten yoğun kentsel yerel alanların ve sokak yaşamı açısından yoğun ve heterojen bir nüfusun sinerjisi olarak görmektedir. Mağazalar, kafeler ve restoranlar da dahil olmak üzere olanakların sayısı ve çeşitliliği, alanı gün boyunca sürekli kullanan bir nüfusu çekmek için gerekli koşulların yaratılmasında temel bileşenlerdir.

Kasaba ve şehir merkezlerinin canlılığına odaklanan başka bir araştırmada Ravenscroft (2000), canlılığı, bir kasaba ve kent merkezinin, farklı kullanım ve kullanıcı yelpazesıyla, günün farklı zaman ve yerlerinde ne kadar aktif olduğu olarak tanımlamaktadır. Bu doğrultuda, kent merkezindeki çok çeşitli kullanımların önemli sayıda insanı cezbedtiğini öne sürmektedir. Kısaca, canlılık ve yaşanabilirlik boyutları, kent merkezlerinin gelişimindeki değişiklikleri değerlendirmek ve anlamak için yararlı araçlar olarak kullanılabilir.

Landry ve Bianchini (1995), yaşanabilirlik ve canlılık arasındaki farkı daha net bir biçimde ortaya koyarken, onlara göre canlılık, yaşanabilirliğe ulaşmak için üzerinde durulması gereken, kentin ham gücüdür. Canlılık, aktivite, kullanım ve etkileşim seviyelerini içerir. Öte yandan yaşanabilirlik, uzun vadeli kendi kendine yeterlilik, sürdürülebilirlik, uyum sağlama ve kendini yenileme ile ilgilidir. Bu

doğrultuda kentlerde yaşanabilirliğin artırılabilmesi için önce kentsel canlılığın artırılması gerektiğini ileri sürmektedirler (Landry ve Bianchini 1995).

Kentsel canlılık çalışmalarına ilişkin literatüre göre, Tablo 1 yukarıda belirtilen araştırmacıların kentsel canlılık tanımlarını özetlemektedir.

Tablo 1: Literatür Taramasına İlişkin Kentsel Canlılık Tanımları

Jacobs 1961	Kentin sokaklarındaki yaya aktivitelerinin yoğunluğu.
Lynch 1984	İyi bir kentsel formun oluşturulmasına olanak sağlayan beş boyuttan biri.
Mass 1984	Heterojen, yoğun yaya nüfusu, çok sayıda benzersiz ve çeşitli ticari ve deneyimsel aktivitenin yarattığı sinerji.
Landry ve Bianchini 1995	Yaşanabilirliğe ulaşmak için odaklanılması gereken bir kentin ham gücü ve enerjisi
Montgomery 1998	Aktif bir sokak yaşamının varlığı.
Ravenscroft 2000	Bir kasaba ve kent merkezinin farklı kullanım ve kullanıcı yelpazesiyle, günün farklı zaman ve mekanlarında ne kadar aktif olduğu.
Gehl 2010	İnsanların sokaktaki hareketliliği

Kentlerde, kentsel gelişme ve toplumsal kalkınma dinamiklerine bağlı olarak kentsel merkezi alanlar da yapılanmaktadır. Bu nedenle, sonraki bölümde kent merkezlerinin tarihsel süreç içerisinde nasıl gelişim ve dönüşüm gösterdiğine dair bir çerçeve sunulurken, antik dönemden bu yana kent merkezlerinin tarihsel gelişim sürecinde eğlence hayatı aktivitelerinin değişen anlamı ve biçimi incelenecektir.

2.2. TARİHSEL OLARAK KENT MERKEZLERİNDE EĞLENCE İŞLEVİNİN DEĞİŞİMİ

Kent merkezleri, tarihsel süreç içerisinde kentlerin ilk ortaya çıkışından günümüze kadar, insanların çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak ve her türlü malın alınıp satılmasını sağlamak amacıyla ortaya çıkmış kentsel alanlar olmasının yanında toplumların politik, sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojik gelişmelerinden ilk etkilenen alanlar olarak gelişim ve değişim göstermişlerdir (Levent 2017: 193). Günümüzde, gündüz saatleri içerisinde kent merkezlerinin kullanımı daha çok perakende ticaret ve ofis faaliyetleri üzerinden gerçekleştirilirken, daha az üzerinde durulan gece hayatı, boş zaman ve eğlence hayatı etrafında dönmektedir (Montgomery 1998). Boş zaman, çalışma zamanından ayrı olan veya yaşamı sürdürmeye yarayan diğer işlevleri gerçekleştirmeyi içermeyen bir zaman dilimini ifade ederken, özünde insanların plansız, özgür ve rahat olması durumları ile ilişkilendirilir (Ibrar 2014: 11). Çoğunlukla boş zaman kavramının bir alt başlığı olarak ele alınan ve boş zamanı

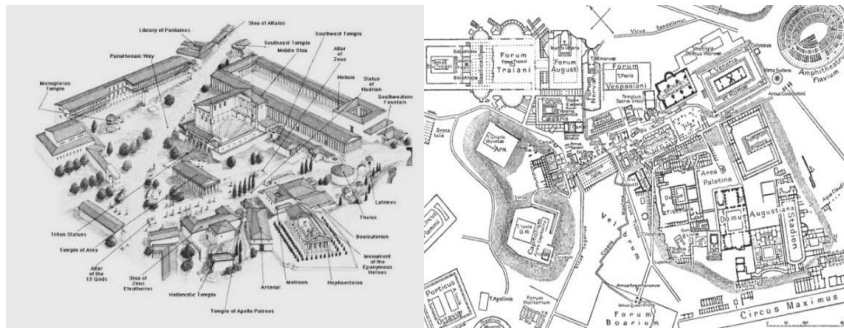
değerlendirmenin bir yolu olarak daha çok kişisel deneyimler ile yönlenen eğlence hayatı, toplumun sosyal etkileşimler yoluyla bir araya geldiği alanlardan biridir (Gould vd. 2008: 49).

Bu doğrultuda çalışmanın bu bölümünde kent merkezlerinin tarihsel gelişim sürecinde, antik çağlarda dahi izleri görülen boş zaman ve eğlencenin, günümüze kadar olan zaman içerisinde üzerine yüklenen yeni anlamlar ile beraber yaşadığı değişim ve dönüşüm süreçleri aktarılacaktır.

2.2.1. Pre-Modern Dönemde Kent Merkezleri ve Eğlence

Antik çağda kentler, artı ürünün takas edildiği ticaret merkezleri olmuşlardır. Bu çağda, kentlerin gelişim dinamikleri ve yönleri topografya, güvenlik ihtiyacından doğan savunma gereksinimleri ve tarıma dayalı ticaretin yönlendirdiği ekonomik ilişkiler üzerinden belirlenmiştir (Gökçe 2008: 22).

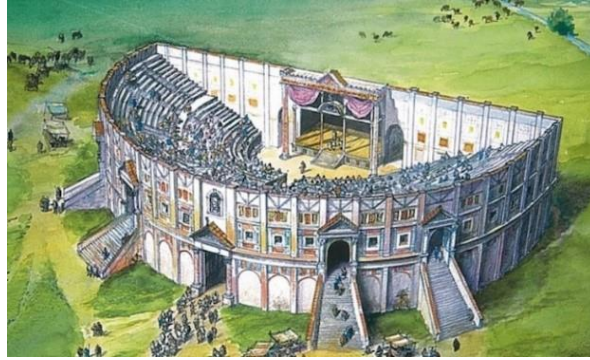
Antik Yunan kentlerinde çalışma ve boş zaman arasında bir ayrım görülmektedir. Çalışma, üretim ve yaşamın gerekliliklerini sağlamak için kullanılırken, boş zaman ve eğlence aktiviteleri ‘iyi yaşam’ sürmenin ve kendini geliştirmenin anahtarı olarak kabul edildiğinden değerli bulunuyordu (Önder 2013: 11). Antik Yunan kentlerinde toplumları bir arada tutan şey iş ya da savaştan çok boş zamanlarda gerçekleştirilen eğlence aktiviteleri olmuştur. Bu dönemde boş zaman ve eğlence aktiviteleri arasında çoğunlukla spor yapmak, müzik yapmak, kamuoyunda tartışmaya girmek ve felsefe yapmak vardı (Kelly 1982: 22). Merkezi alanların erken örneklerinden olan Yunan Agoraları, ticaret için bir pazar olmaktan ziyade günlük dini, siyasi, adli, boş zaman ve eğlence aktiviteleri için açık bir alan olarak değerlendirilmiştir (Önder 2013: 25). Bu yapı, Antik Roma döneminde, kentin ana gelişim eksenleri üzerinde yerleşmiş olup caddenin kesişim noktasında ‘forum’ olarak adlandırılan kamusal alanlara evrilmiştir (Gökçe 2008: 64).

Şekil 1: Antik Yunan Agorası (sol) (URL-1), Antik Roma Dönemi’nde Forum (sağ) (URL-2)

Zucker'a (1959) göre, Yunan kentlerinin agorasının, Roma kentinde forum olarak değişmesinin yanı sıra Yunan ve Roma kentlerini birbirinden ayıran en temel özelliklerden biri kentsel sorunlara verdikleri yanıtlar olmuştur. Yunan kentleri, kenti daha çok sanatsal açıdan değerlendirirken, Roma kentleri kentsel sorunlara daha işlevsel yaklaşımlarıyla akılcıdılar. Bu farklılık agoralar ve forumlar arasında da görülmektedir. Forumların büyüklükleri kullanışlı olması adına yaşayanların sayısına göre kurgulanırken, birçok Roma kentinde, birden fazla forum bulunmaktadır. Forum, Yunan kentinin agorası gibi Roma kentinin de merkezidir.

Antik Roma döneminde eğlence ve boş zaman önemli bulunmasına karşın Antik Yunan döneminden daha farklı anlamlar içeriyordu. Antik Roma döneminde boş zaman daha çok iş dışı zamanı kapsarken, öğrenme, keşfetme ve aydınlanmadan farklı olarak tüketim ve politik araç üzerine kuruluydu (Aytaç 2006: 28). Bu dönemde köleler, çalışmanın yanı sıra eğlence için de kullanılırken ilk başta müzik, drama ve sporu içeren eğlence hayatında, daha sonra şiddet içerikli gösteriler düzenlenmeye başlamıştır. Antik Roma kentlerinde eğlence aktiviteleri olarak kabul gören bu kullanımlara ev sahipliği yapmak üzere büyük kasabaların çoğunda tiyatolar, spor salonları, parklar ve hamamlar da inşa edilmeye başlanmıştır (Torkildsen 2005: 43).

Şekil 2: Gosbecks Bölgesi'ndeki Roma Tiyatrosu (URL-3)

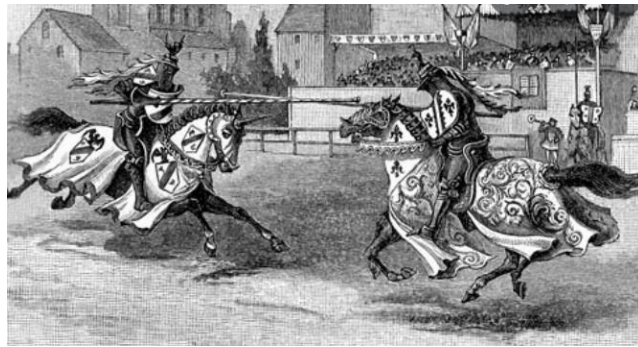
Ortaçağ ile birlikte kent merkezleri yeni bir anlam kazanmıştır ve dini ağırlıklı faaliyetlerin ve kullanımların önemi artmıştır. Özellikle Avrupa örneklerinde, ticaret faaliyetlerinin ağırlıklı olarak yürütüldüğü merkezlerde kiliselerin, insanların ibadet amacıyla kullandıkları alanlar olmasının yanı sıra kent içerisinde sosyal ve ekonomik hayata dayalı kararların alındığı yerler olarak da işlev görmüştür. Ortaçağ kentlerinde kilise ve pazarın bulunduğu alanlar yaya dolaşımının da ağırlıklı olarak görüldüğü alanlar olmuşlardır (Gökçe 2008: 64). Bu dönemin kentleri, oldukça dar, düzensiz sokak dokuları ve meydanlarla şekillenirken, kent merkezi içerisinde yer alan 'pazar'

alanı, kentin etrafında gelişim gösterdiği bir düğüm noktası olmuştur (Zucker 1959: 71). Ortaçağ kentlerinde ticareti yapılan ürünler çoğunlukla, insanların kendileri için ürettikleri ürünlerin, ihtiyaçlarından fazlasını oluşturan ve konutlarının alt katlarında satışa sundukları kısımdır. Bu doğrultuda, Ortaçağ kentlerinde konut alanları ve ticaret kullanımları mekansal olarak birbirine bağlı bir gelişim göstermiştir (Levent 2017: 196).

Şekil 3: Ortaçağ Kentlerinde Pazar Alanı (URL-4)

Ortaçağ'da Hristiyanlığın yayılması ile beraber boş zaman ve eğlence aktiviteleri de değişime uğramıştır. Bu dönemde kilise, çalışmanın değerini vurgularken, tiyatro, müzik ve sanat, dans, kumar ve spor dahil olmak üzere çoğu boş zaman aktivitesini, Antik Dönem'den farklı olarak, 'kötülük' ile özdeşleştirmiştir. Ortaçağ boyunca dini bayramlar, horoz dövüşleri, avcılık gibi etkinlikler toplumun eğlence anlayışını yansıtmaktadır. Bu dönemde boş zaman ve eğlence anlayışının değişmesi, toplumsal hayat içerisinde boş zamanın ve eğlencenin öneminin azalmasını da beraberinde getirmiştir (Hunnicut 2006: 59).

Şekil 4: Ortaçağ'da İki Atlı ve Mızraklar İle Gerçekleştirilen Jousting Turnuvası (URL-5)

Ortaçağ kentlerinin aksine, Rönesans ve Barok kentlerinde kentler ve işyerleri, birbirlerinden ayrılmaya başlamıştır. Bu mekânsal ayrışma, kent merkezlerinin tarihsel gelişim sürecine yön veren kırılma noktalarından biri olmuştur. Bu dönem içerisinde, vitrinlerde cam kullanımının yaygınlaşması, beraberinde merkezin yoğun kullanımını içeren dükkanların modern bir forma dönüşmeye başlaması sürecini de beraberinde getirmiştir. Kent içerisinde kaldırımların ortaya çıkması ve yaygınlaşan cam vitrinleri güvenli bir şekilde incelemeye olanak sağlarken, ‘alışveriş caddeleri’ ön plana çıkmaya başlamıştır (Levent 2017: 196-197).

15. yüzyılda Rönesans ile beraber, kilisenin otoritesi sarsılarak, Ortaçağ dünyasının dönüşüme uğramasıyla ‘Modern’ dönemin ilk adımları atılmıştır. İtalya’da gelişen ve daha sonra yayılmaya başlayan Rönesans ile beraber topluma, boş zaman ve eğlence aktivitelerine yönelik daha fazla imkan sunulmaya başlanmıştır. Bu dönemde, toplumun yaratıcılığı ve kişisel gelişimlerini ön plana çıkarmak amacıyla, eğlenceye daha özgür bir bakış açısı ile yaklaşılmaya başlanırken, 16. yüzyılda ortaya çıkan Reform Hareketleri ile beraber Rönesans’ın özgürlükçü ruhu büyük ölçüde bastırılmıştır (Torkildsen 2005: 21). Reform, çalışmayı idealleştirmesine karşın, boş zaman ve eğlence aktivitelerinin etkinliğini azaltmaya çalışan katı bir bakış açısına sahiptir. Buna örnek olarak Torkildsen (2005), bu dönemde bazı topluluklarda çocukların oyun oynaması bile ‘aylaklık’ olarak değerlendirildiğini ifade etmiştir.

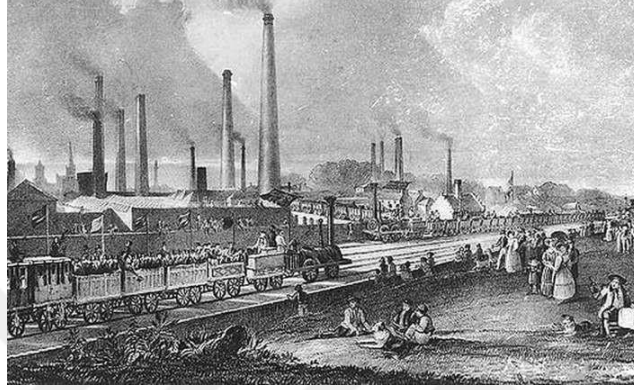

Şekil 5: Rönesans Dönemi’nde Eğlence Anlayışı (URL-6)

2.2.2. Modern Dönem Kent Merkezleri ve Eğlence

19. yüzyıla gelindiğinde, buhar makinesinin icadı ile beraber çoğu üretim modeli de değişime uğramıştır. Bu bağlamda, buhar gücü ve yeni makinelere dayalı endüstriyel üretim modeli, klasik üretime alternatif olarak ortaya çıkmış ve Sanayi Devrimi’nin gelişinin habercisi olmuştur. Bu devrim, tarım ve sanayideki üretim

modellerinin yanı sıra şehirlerin mekansal gelişimini de etkileyen başlıca unsurlardan biri olmuştur. Sanayinin gelişmesi yeni bir işgücü ihtiyacını beraberinde getirmiş ve kırsal nüfus tarımdan sanayi üretimine geçerek, kent ve çevresine, yeni sanayi bölgelerine yakın yerlere taşınmaya başlamıştır (Gottmann 1976; Levent 2017). Başka bir ifadeyle, kent içerisinde tek merkezde yoğunlaşan kentsel aktiviteler, sanayinin gelişimi ile beraber kentin farklı noktalarına doğru yayılmaya başlamıştır.

Şekil 6: Sanayi Dönemi'nde Kentlerin Görünüşü (URL-7)

Bu dönemde kent merkezleri, sadece perakende ve ticaret merkezlerinin yanı sıra, finansman, bankacılık ve ofis kullanımlarını da içeren merkezi iş alanlarına dönüşmeye başlarken Avrupa'da ve özellikle İngiltere'de Londra, Liverpool ve Manchester şehirlerinde başlayan mekansal örgütlenmeler, sadece sanayi bölgelerini değil, aynı zamanda demiryolu yakınında yoğunlaşmaya başlayan kent merkezlerini de yönlendirmeye başlamıştır (Gökçe 2008; Cherry 1983). Batının sanayi kentlerinin merkezleri, demiryolu istasyonları ve limanlar gibi ulaşım düğümleri, ham madde ve pazar bölgeleri arasındaki girdi-çıktı ilişkileri nedeniyle değer kazanmaya başlamıştır (Gökçe 2008: 27).

19. yüzyılda sanayileşmenin bir sonucu olarak zaman, çalışma zamanı ve boş zaman olarak yeniden düzenlenmiştir. Bu dönemde, boş zaman ve çalışma zamanı arasında keskin bir ayrım varken, boş zaman ve eğlence, 'emeğin kendini yeniden üretmesi' için kullanılan bir alan olarak değerlendirilmektedir. Ücretli emek gücünün örgütlenmesi ve yeni çalışma biçimleri sunan kapitalist birikim süreci büyük ölçüde plansız gelişen kentsel çevrenin eski eğlence ve boş zaman aktivitelerini de modası geçmiş bir hale getirmiştir. Daha önceki dönemlerde alt sınıflar, nesiller arası aktarılan geleneksel oyun, sporlar, panayırılar ve sosyal eğlenceler gibi aktivitelerde yer alırken,

sanayi çağında bu kullanımların çoğu terk edilerek boş zaman ve eğlence tüketim ile ilişkilendirilmiştir (Spracklen 2009: 13).

19. yüzyıl öncesinde, kent merkezleri karanlık ve korkunun ön planda olduğu alanlarken, gece zamanına yönelik eğlence aktiviteleri de suç ve buna bağlı gelişen kaygılar ile özdeşleşen kentsel alandan evlerin içlerine taşınmıştır. 1879 yılında ampulün keşfedilip kentsel yaşama girmesi ile kamusal alanların aydınlatılması söz konusu olmuş, bu ise, gece hayatının biçimlenmesinde oldukça etkin bir rol oynamıştır.

Kamusal sokak aydınlatmasının yükselişi ile beraber kent merkezlerinde gece hayatına yönelik yeni tutumlar sergilenmeye başlanmıştır (Koslofsky 2002). Korku ve suçun yaygın olduğu varsayılan karanlık yerlere modernite metaforu olan ışığın getirilmesi geceye yeni bir toplumsal bakış kazandırmıştır. Böylelikle, suç önlemede yaygın bir çözüm olarak kabul edilirken aydınlatmanın suçun doğurduğu korkuyu azalttığına yönelik de birçok ortak söylem bulunmaktadır (Pain vd. 2006; Liempt vd. 2015; Thomas ve Bromley 2000). Bunun yanı sıra, kentlerin merkezlerinde gece hayatının gelişimine yönelik diğer bir etken ise 19. yüzyılın sonlarında tren istasyonlarının çevresindeki tesislerin, gelen ve giden yolcuların ihtiyaçlarına cevap vermek için 24 saat hizmet vermeye başlamasıdır. Her iki etken de, sanayileşme ile kentlerde eğlence ve gece hayatının geliştirilmesini beraberinde getirmiştir (Amid 2011).

2. Dünya Savaşı sonrasında kent merkezlerinin yaşanılan, çalışılan, ve eğlenilen alanlar olması amacıyla yeni düzenlemeler yapılmıştır (Lovatt ve O'Connor 1995: 128). Bu dönemde, kent merkezlerinde gündüz saatleri içerisinde perakende ticaret ve iş aktiviteleri gerçekleştirilirken, akşam ve gece saatlerinde çoğunlukla gece kulüpleri, restoranlar, sinemalar, tiyatrolar ve konser salonları gibi eğlence mekanlarının kullanımı yoğunluk göstermektedir (Bianchini vd. 1995; Thomas ve Bromley 2000). Ancak, Fordist üretim tekniklerinin getirdiği olanaklar ve otomotiv sektöründeki gelişmeler 1950'lerden itibaren, araba sahipliğinde artışa ve karayolu ulaşım sistemlerinin gelişmesine yol açmıştır. Araba sahipliği ile üst gelir grupları kent merkezi ve yakın çevresinde bulunan konutlarını terk etmiş ve kentin çeperindeki yeni yerleşim alanlarına taşınmaya başlamıştır. Banliyöleşme ile beraber kent merkezleri dağılmaya başlamış olup bu durumun geleneksel kent merkezleri üzerinde olumsuz bir rekabet etkisi yarattığını söylemek mümkündür. Merkezlerin azalan cazibesi sonucu, merkezde yer alan işyerlerinin yer değiştirmeye başlaması, kent

merkezinde daha az iş fırsatı ve daha düşük yaşam koşullarını da beraberinde getirmiştir (Cherry 1983; Ward 1993; Thomas ve Bromley 2000). Trafik sıkışıklığının yarattığı sorunlar, otopark alanlarına duyulan ihtiyacın artması, gürültü, hava kirliliği ve kent merkezinde yaşayan alt gelir grubunun yaşadıkları binaların bakımlarını yaptıramamaları gibi sebepler neticesinde, kentlerin merkezi alanları zamanla kullanıcıların ya da işlevlerin değiştiği merkezler haline gelmeye başlamıştır (Ergun 2010: 170).

Bu dönemde, çoğu gelişmiş Batı ülkesinde de çevredeki metropol bölgeler için perakende, iş, eğlence ve kültürel faaliyetler için bir odak noktası olarak kent merkezinin gece zamanı kullanımı azalmaya başlamıştır (Thomas ve Bromley 2000: 1404). İnsanların özel alanlarına çekilmesiyle beraber boş zamanın evcilleştirilmesi, kent merkezlerinin gece ve gündüz kullanımlarında bir ikiliğe neden olmuştur. Kent merkezlerinde mesai sonrası insanların evlerine dönmesiyle beraber gece hayatı canlılığını yitirmiş ve bu alanlar sapkınlıkların yaşandığı, güvensiz mekanlar haline gelmeye başlamıştır (Lovatt ve O'Connor 1995: 132; Liempt vd. 2015).

2.2.3. Küreselleşen Kent Merkezleri ve Eğlence

1980'lerde başlayan küreselleşme dalgası sonucu kent merkezlerinde, üretimden tüketime geçiş ile beraber, boş zaman ve eğlence birer tüketim aracı haline gelirken insanların çalışma alışkanlıkları değişmiş ve daha esnek çalışma saatleri ortaya çıkmıştır. Vardiyalı çalışma sistemi ile gece hayatının çalışma hayatıyla bütünleşmesi, kadınların ya da bireyselleşmiş toplumun ekonomik hayata dahil olması, hanehalkı tiplerinde yaşanan değişimler sonucu merkezi alanlarda gece hayatı canlanmaya başlarken insanların yeniden kent merkezlerine olan talebi artmıştır (Heath 1997: 196).

Günümüzde, teknolojik faaliyetlerin gelişmesi ve yerleşim alanlarının kentin çeperlerine doğru yayılması ile beraber merkezi işlevler de bu alanlara doğru gelişim göstermeye başlamışlardır. Kentlerin büyümesine ve konut, sosyal donatı ve hizmet faaliyetlerinin gelişmesine bağlı olarak değişim gösteren alanlarda yeni alt merkezler ortaya çıkarken, üst gelir gruplarının çoğu zaman merkezi etkinlikleri bulundukları alanlara çekme eğilimiyle, eğlence mekanları, restoranlar, tiyatrolar, kültürel etkinlikler bu alanlarda yer seçmeye başlamıştır (Güngör 2020: 23).

Türkiye’deki mevzuat kapsamında ise merkezi iş alanı tanımı şu şekildedir:

“Merkezi iş alanı (MİA), nazım imar planlarında yönetim, turizm, sosyal kültürel ve ticari amaçlı yapılar için ayrılmış kentin merkezinde kalan bölgedir. Bu bölgede yönetimle ilgili idari tesis alanları, iş hanı, çarşı, çok katlı mağaza, banka gibi ticaret ve finans tesis alanları, turizm tesis alanları, sosyal kültürel tesis alanları, ibadet yerleri, park ve benzeri yeşil alanlar, spor alanları kamuya ve özel sektöre ait eğitim ve sağlık tesisleri alanları, kamuya ve özel sektöre ait teknik altyapı tesis alanları ile bu alanlara hizmet verecek benzeri alanlar ayrılır” (URL-8).

1980’lerin sonlarında sanayisizleşmeye ve geleneksel istihdam kaynaklarının kaybına yanıt vermek üzere kent merkezlerini canlandırmayı amaçlayan karar vericiler, gecenin ticari aktivitelerini bir kentsel dönüşüm aracı olarak benimsemiştir (Gill 2017: 6). Böylece, kentsel alanda gece saatlerinde ticari faaliyetlerin gelişmesi kentsel bir olgu haline gelmiştir. Bu dönemde, ‘gece hayatı’ ve ‘24 saatlik şehir’ gibi kavramlar, şehir plancıları ve yerel politika yapıcılar tarafından yaygın olarak benimsenirken Avrupa başta olmak üzere çoğu şehir, kentsel dönüşüm, turizm, vergilendirme ve kültür ekonomisini kolaylaştırmak amacıyla kentlerde gece hayatını geliştirmeye çalışmışlardır. Böylece, kentlerde gece hayatının geliştirilmesi artık kaçınılan bir politika olmaktan çıkıp, ‘modern bir Avrupa kenti’ imajının merkezi olarak tanıtılmaya başlanmıştır (Hobbs vd. 2003: 91).

2.3. KENTSEL GECE HAYATI AKTİVİTELERİNİN TOPLUMSAL VE MEKANSAL ETKİLERİ

Kentlerde gece aktivitelerine yönelik gelişmeler doğrultusunda önemli olan noktalardan biri yerel halk ile gece hayatı arasındaki dengenin sağlanabilmesi konusudur. Yalnızca, gecenin ticari faaliyetlerine önem verilerek, bölgede yaşayan sakinlerin görüşleri göz ardı edildiğinde kentte çeşitli sorunlar meydana gelebilmektedir. Gece hayatı düzenlemesi yapılmayan bölgelerde, o bölgede yaşayan sakinler, gece hayatının neden olduğu sorunlardan rahatsız olarak bölgeyi terk etmeyi tercih edebilirler (Olt vd. 2019: 394).

Gecenin teşvik edildiği politikaların arkasındaki temel gerekçe çoğunlukla gece ekonomisinin getirilerinden yararlanmaktır. Gecenin ticari faaliyetleri; barlar, publar, gece kulüpleri, gece pazarı ve restoranlar gibi daha çok gece saatlerinde etkinliğini sürdüren faaliyetlerdir. Gece hayatı, hizmet sektörünün gelişmesine ve turizmin cazibesinin artmasına yardımcı olur. Gece zamanını özgür bir şekilde

dostluğun aşkın ve sohbetin zamanı olduğunu vurgulayan Biancihini (1995), gecenin sosyal kısıtlamalardan, geleneklerden bağımsız bir şekilde gündüzden daha özgür olduğu ve bu yanıyla gece zamanının sosyal anlamda büyük bir potansiyel güce sahip olduğunu aktarmaktadır. Ancak, gece zamanına dair bu faaliyetlerin kentlerde yarattığı olumlu etkilerin yanında doğru yönetilmediği takdirde, beraberinde yeni kentsel sorunlar doğurduğu anlaşılmaktadır. Montgomery'e göre (1997), politika amacının kullanıcıları şehir merkezlerine geri getirmek olduğu bazı durumlarda, gece hayatına daha kötümser yaklaşımlar çoğunlukla, gece aktivitelerinin geliştiği bölgelerde gürültü, trafik sıkışıklığı, otopark alanlarının yetersizliği, kalabalık gibi durumların sakinler üzerinde olumsuz etkileri olacağını iddia etmektedirler.

Kentin gece hayatı atmosferi, birçok faktörün bir araya gelmesiyle oluşan karmaşık bir kavramdır. Sosyal etkileşim, fiziksel çevre, müzik, aydınlatma, kalabalık ve alkol gibi unsurlar, gece hayatının atmosferini şekillendiren önemli bileşenlerdir (Wu ve Chen 2015).

Büyük ölçüde kent merkezlerinde yoğunlaşan eğlence sektörü ve gece hayatı, sosyal çeşitlilik ve gece hayatına katılım biçimlerinde sosyal sürdürülebilirliğin geliştirilmesine yardımcı olarak, **kentsel canlılığı** desteklemenin temel stratejilerinden biri olarak ön plana çıkmaktadır. (Yeo ve Heng 2014; Schwanen vd. 2012).

Gündüz vakti kentsel nüfusun mekansal yapısı geceden önemli ölçüde farklıdır. İşe gidip gelme, tüketim ve boş zaman gibi işlevler, bu farklılıklara neden olan etmenler arasında yer almaktadır (Wei vd. 2015: 757; Bolzoni 2016). Gündüz saatlerinde ıssız olan bölgeler, gece saatlerinde aşırı kalabalık ve gürültülü bir hale gelebilmektedir (Iannace vd. 2021: 229). Kalinauskaitė vd. (2018) ise aşırı kalabalıklaşmanın kentte istenmeyen sorunlara yol açmaması için kalabalığın dengelenmesi gerektiği savunarak, bu dengeyi sağlamak adına mekanlarda çeşitlilik sağlanmasının ve kalabalığın daha homojen bir şekilde dağıtılmasının önemini vurgulamaktadır.

Bolzoni'ye göre (2016), gece hayatı aktivitelerinin çeşitliliği, mahalle yenilenmesini destekleyen önemli bir değer olarak kabul edilmelidir. Bu bağlamda karma kullanımlı alanların yaratılması, kentsel alanın ekonomik sosyal canlılığını artırırken gece hayatının daha etkili bir şekilde yönetilmesine katkı sağlayabilir (Ngesan ve Karim 2012; Yeo ve Heng 2014; Wei vd. 2015).

Kentsel gece hayatı aktiviteleri, kentin ekonomik ve sosyal yapısını besleyen bir olgudur ve bölgesel kimliğin sağlamlaştırılmasında ve kişilerin **aidiyet**

hissiyatlarını etkilemede önemli bir rol oynar (Adorean vd. 2017: 24; Bolzoni, 2016; Ngesan ve Zubir 2015). Öte yandan, kentler gece saatlerinde daha çok genç kuşakların tekelindedir ve bu durum kimi zaman aidiyet sorunları, sosyal dışlanma, suç gibi toplumsal sorunları da beraberinde getirebilmektedir (Ngesan ve Karim 2012). Elshater ve Abusaada (2022) ise, aidiyet duygusunun güvenlik hissiyatını artıran bir olgu olduğunu ileri sürmektedir.

Bolzoni'nin çalışmasına göre (2016), mahallede gece hayatının gelişmesiyle birlikte boş alanların yeniden işlevlendirildiğini ve geleneksel ticari aktivitelerin yerinden edildiği San Salvario'da yer alan eğlence mekanlarının kentsel nüfusun belirli kesimlerine hitap ederken, diğerlerini dışlayıcı bir tutum sergilediğini ortaya koymuştur. Bu doğrultuda da herkes tarafından kullanılabilen ve erişilebilen kamusal alanların yaratılması sosyal dışlanma sorunun önüne geçilebilmesi açısından etkili bir araç olduğunu öne sürmektedir.

Günümüzde boş zaman aktiviteleri ve alkol tüketimi tüm dünyada gece hayatının en baskın etkinlikleridir. Alkol tüketimi, sosyal etkileşimleri artırabilirken aynı zamanda saldırgan davranışlara neden olabileceğinden bireylerin davranışlarını ve birbirleriyle olan etkileşimlerini çeşitli biçimlerde etkileyebilir (Kalinauskatie vd. 2018: 224). Hughes vd. (1999) ise, alkollü mekanların belirli bölgelerde yoğunlaşmasının toplum güvenliğine olumlu anlamda katkı sağlayabileceğini belirtmektedir.

Kişisel **güvenlik**le ilgili endişeler ve suçun azaltılması, eğlenceye dayalı kentsel alanların başarısını giderek daha fazla belirlemektedir. Bu nedenle, kentsel gelişim ve bazı metropollerde nüfusun artması ile güvenlik, gece düzenlemeleri açısından gerekli bir konu haline gelmektedir (Liempt ve Aalst 2012: 291). Seijas'e (2018) göre, kentlerde gece hayatının gelişmesiyle sokaklarda çok fazla insan olması veya yeterli sayıda insanın olmaması güvenlik algısı üzerinde bir ikiliğe neden olurken gecenin yoğunluğunu anlamak güvenli ve davetkar alanların yaratılmasına yardımcı olmaktadır.

Şekil 7: İskoçya-Glasgow'da Gece Hayatı (URL-9)

Ibrar (2014), gece saatlerinde kullanımı yoğunlaşan alanlarda yeterli aydınlatmanın, kadın ve aile gruplarının varlığı gibi niteliklerin bölgenin güvenliğini ölçmek için kullanılabileceğini ileri sürmüştür. Gece hayatının geliştiği alanlarda genellikle ıssız تنها alanların varlığı ve karanlık ile ilişkilendirilen güvenlik sorunu, hem gece hayatı tüketicileri üzerinde hem de bu bölgede yaşayan sakinler üzerinde olumsuz etkiler yaratabilmektedir (Ngesan ve Karim 2012).

Şekil 8: Dublin Gece Hayatı (URL-10)

Eğlence mekanlarının yoğun kullanımına bağlı olarak gece hayatının gelişim gösterdiği alanlarda suç ve güvenlik unsurları, olumsuz etkilerinin yanı sıra bazı ülkelerde olumlu gelişmeleri de beraberinde getirmiştir. Örneğin, Hollanda'da uygulanan 'Güvenli Gece Hayatı' programları, ahlaki bir bilinç oluşturarak şehirlerdeki kamusal alanların sorumlu bir şekilde kullanılmasına katkı sağlarken tüm bu süreç, kentin yönetim organlarının eğlence mekan sahipleri, polisler, özel güvenlikler, bölgede yaşayan sakinler ve bölgeyi kullanan ziyaretçiler ile işbirliğine dayanarak yürütülmektedir (Liempt ve Aalst 2012: 291).

Politika yapıcılar, gece vakti kentsel güvenlik sorununa ilişkin sıklıkla ‘hukuk ve düzen’ yaklaşımına başvurmaktadır. Bu kapsamda, kültürel etkinliklerin ve programların işlenmesi için, gece hayatı bölgelerinde polis varlığının artırılmasının suçu caydırmaya daha yatkın olduğu düşünülmektedir (Rowe vd. 2008:16).

Ngesan ve Karim (2012), sakinlerin gece ticari aktivitelerinin gürültü, trafik sıkışıklığı, kaldırım tıkanıklıkları ve temizlik gibi sonuçlarına çoğunlukla endişe duyarak olumsuz bir tutum sergilediklerini ileri sürmektedirler.

Şekil 9: East Village Gece Hayatı (URL-11)

Şekil 10: Danimarka Tarzı Kaldırım Kafeleri (Montgomery 1997:97)

Gece aktivitelerinin yoğunlaştığı bölgelerde yaşanan aşırı gürültü, sakinlerin yaşam kalitesini baltalayan en dramatik bozulmalardan biridir. Gece saatlerinde gürültü seviyelerinin artması, eğlence mekanı sahipleri ve sakinler arasında çatışmaya neden olabilirken, gece hayatı, bir eğlence biçimi olmaktan çıkıp **anti-sosyal davranışların** görülmeye başlandığı güvenlik sorunlarının yaşandığı bir gerilim ortamına dönüşebilmektedir (Iannace vd. 2021; Wigger 2019).

Barselona’nın Gotic bölgesinde kentte gece hayatının gelişmesinde sakinlerin tutumunu belirlemeye yönelik yürütülen bir araştırmadaki katılımcıların çoğu,

gürültünün mahalleyi yaşamak için rahatsız edici bir yer haline getirdiği konusunda hemfikirdirler. Bölgede, eğlence mekanlarının varlığı ile artan gürültü, gece kulüplerinin yüksek sesli müziği, ambulanslar, temizlik hizmetleri için gece geç saatlerde sokaklarda çöp arabalarının olması ve sabahın erken saatlerinde eğlence mekanlarına malzeme teslimi sırasında ortaya çıkan gürültüyü içermektedir (Cocola 2018: 172).

Çin'in farklı şehirlerindeki sakinlerin gece hayatının beraberinde getirdiği kentsel yeniden yapılanmaya nasıl yanıt verdiklerini araştıran Chew (2009), çalışmasında gürültü kirliliği ve çevrenin kirli görüntüsünün gece hayatı bölgelerinin yakınında yaşayan sakinleri olumsuz yönde etkileyebildiğini ortaya koymuştur. Ngesan ve Karim (2012) ise boş zaman etkinliklerinin fiziki etkilerine yönelik olarak, East Village sakinlerinin bölgede ticari faaliyetlerin yoğunlaşmasıyla beraber ortaya çıkmaya başlayan büyük fareler, korna sesleri, sokaklarda yüksek sesle dolaşan sarhoş insanların varlığından büyük ölçüde rahatsızlık duyduklarını belirtmiştir.

Şekil 11: Çin Shanghai Gece Görünümü (URL-12)

Gece hayatı aktivitesi ve eğlence mekanlarının meydana getirdiği olumsuz etkilerden biri de trafik sıkışıklığıdır (Calafat vd. 2009; Ngesan ve Karim 2012). Gecenin ticari faaliyetlerine **erişimin** güçlendirilmesi, gece hayatının başarılı bir şekilde yönetilebilmesi açısından önemli bir faktördür (Bromley ve Thomas 1997). Bunun yanı sıra, gece ticari aktivitelerinin yoğunlaştığı bölgelerde otopark alanlarının yeterliliği kullanıcıların eğlence mekanı seçimini belirleyici faktörlerden biriyken, gece hayatının geliştiği bölgelerde yaşayan sakinler için otopark alanları yetersiz kalarak bir sorun haline gelmektedir (Rowe vd. 2008: 20).

Bromley vd.'nin (2000), Güney Galler araştırmalarından elde edilen bulgular, kentlerde gece hayatının geliştiği bölgelere erişimin, ziyaretlere engel olabilecek

düzeyde endişe yarattığını göstermektedir. Araç kullanan gece hayatı tüketicileri ve sakinlerin büyük çoğunluğu, sokaklarda park halinde olan araçlarının güvenliği ve özellikle gece saatlerinde ıssız olan otopark alanlarında kişisel güvenlikleri konusunda endişe duyduklarını ifade ederken geceleri toplu taşıma kullanımı da katılımcıların büyük bir çoğunluğu için endişe yaratmaktadır.

Gece hayatının gelişimiyle ortaya çıkan bir diğer sorun alanı neoliberal bir yaklaşımla geliştirilen gece hayatının kentli üzerine yüklediği **ekonomik maliyettir**. Manchester, Bristol, Glasgow ve Leeds gibi gece hayatı yönetiminin ‘başarılı’ bulunduğu kentlerde, gece ticari aktivitelerinin yoğunlaştığı bölgelerin giderek pahalılaşması yoluyla bu alanda yaşayan insanları ve dışarıdan gelen toplumun belirli bir kesimini dışlamaya yönelik bir tutum sergilenirken, kentsel dokuyu da sosyo-mekansal olarak giderek bölünmüş hale getirmektedir (Chatterton ve Hollands 2002: 98; Ramon Cardona vd. 2021).

Bu duruma örnek olarak, La Barcelonetta’da meydana gelen kentin turizme açılma süreci gösterilebilir. Nofre vd. (2017)’nin yaptığı araştırmaya göre, La Barcelonetta’nın turizm odaklı gelişimine, gece saatlerinde boş zaman ve eğlence etkinliklerinin çoğalması süreci eşlik etmiştir. La Barceloneta’da eğlencenin geceleştirilmesi, 1997’de sahil gezinti yolunun sonunda bir gece kulübünün, Joan De Borbo Bulvarı’ndaki gece geç saatlere kadar açık barların ve mahallede 7/24 açık olan dükkanların açılmasıyla başlarken, her hafta sonu gecesi binlerce insanın alanı kullanımı, yerel gece hayatıyla ilgili bazı yeni girişimcilerin de yeni mekanlar açmasına neden olmuştur. Böylece, geleneksel olarak işçi sınıfı sakinlerinin uğrak yeri olan yerel barlar ve restoranlar, kademeli olarak yeni turist ve orta sınıf odaklı faaliyetlerle değiştirilmeye başlanmıştır. Bu geçiş, mahalle hizmetlerinin, sakinlerden diğer nüfuslara değişen yönelimini içerirken, ‘mahalle kaynaklarının yer değiştirmesi’ olarak kavramsallaştırılmıştır. Böylece sakinler satın alınabilirlik ve yaşam tarzlarındaki değişiklikler nedeniyle, eskiden sık gittikleri bar ve restoranlara artık gidemez hale gelmişlerdir.

Şekil 12: La Barcelonetta’da Gece Hayatı (URL-13)

Gece hayatının gelişmesiyle hizmetlerin daha pahalı hale gelmesine yönelik yaygın görüşe karşı Cocola (2018), klasik soylulaştırma vakalarının aksine, ‘Boş Zaman Sınıfıyla Mücadele: Turizm, Soylulaştırma ve Yerinden Edilme’ isimli çalışmasında, bu baskıların Barselona’nın Barri Gotic bölgesindeki sakinler için büyük bir sorun yaratmadığını ileri sürerek, bunun nedeni olarak bu bölgenin çoğunlukla orta sınıf bir mahalle olması ve bu yönüyle yaşanan değişime ekonomik anlamda daha kolay uyum sağlayabildiklerini göstermektedir.

Şekil 13: Barcelona Barri Gotic Bölgesi Plaça Reial Gece Görünümü (URL-14)

Tablo 2: Gece Hayatının Gelişiminden Etkilenen Faktörler

Faktörler	Kaynakça
Canlılık	Bolzoni (2016), Elshater ve Abusaada (2022), Iannace vd. (2021), Kalinauskatie vd. (2018), Ngesan ve Zubir (2014), Schwanen vd. (2012), Wei vd. (2015), Yeo ve Heng (2014), Ngesan ve Karim (2012)
Aidiyet	Bolzoni (2016), Ramon Cardona vd. (2021), Elshater ve Abusaada (2022), Ngesan ve Zubir (2014), Nofre vd. (2017), Adorean vd. (2017), Ngesan ve Karim (2012)
Anti-sosyal davranışlar	Adorean vd. (2017), Elshater ve Abusaada (2022), Iannace vd. (2021), Ibrar (2014), Kalinauskatie vd. (2018), Liempt ve Aalst (2012), Ngesan ve Karim (2012), Nofre vd. (2017), Olt vd. (2019), Rowe vd. (2008), Wigger (2019), Yeo ve Heng (2014)

Tablo 2'nin devamı

Güvenlik	Ramon Cardona vd. (2021), Ibrar (2014), Kalinauskaitė vd. (2018), Ngesan ve Karim (2012), Nofre vd. (2017), Olt vd. (2019), Rowe vd. (2008), Wu ve Chen (2015),
Çevresel Etki	Adorean vd. (2017), Ibrar (2014), Liempt ve Aalst (2012), Ngesan ve Karim (2012), Chew (2009), Cocola (2018)
Erişilebilirlik	Ngesan ve Karim (2012), Nofre vd. (2017), Rowe vd. (2008), Calafat vd. (2009), Bromley ve Thomas (1997), Bromley vd. (2000)
Ekonomik Etki	Bolzoni (2016), Nofre vd. (2017), Olt vd. (2019), Wu ve Chen (2015), Cocola (2018), Chatterton ve Hollands (2002), Ramon Cardona vd. (2021)

2.4. BÖLÜM SONUCU

Günümüzde daha çeşitli gece aktivitesine giderek artan bir talep vardır. Büyük oranda kent merkezlerinde toplanan eğlence sektörü ve gece hayatı kentsel canlılığın desteklenmesinin en önemli stratejilerinden biridir. Kentlerin yaşadığı sosyal, politik, ekonomik ve mekansal dönüşümün izdüşümleri olan gece kullanımları kentsel gündelik hayatın temel bileşenlerindendir ve toplumsal yaşamın her döneminde yeniden üretilmişlerdir. Bugün, kentsel yaşamın gündüzden geceye uzanmasıyla kentsel gece, yerel politika yapımcıların ve kent planlamanın önemli sorun alanlarından biri olarak görülmektedir (Güngör ve Orhan 2021). Bir yandan banliyöleşme hareketi ile sönümlenen kent merkezlerinin yeniden canlandırılmasında anahtar stratejilerden biri iken diğer yandan istenmeyen yan etkilerin kentlilere büyük maliyetler bıraktığı bir gelişme alanıdır. Dolayısıyla, yerelde yaşam kalitesini artırmak için tasarlanırken, yönetilirken ve denetlenirken tüm tarafların dikkate alındığı bir yaklaşıma ihtiyaç vardır.

Gece aktivitelerinin konut alanlarının içine doğru gelişim gösterdiği alanlarda sakinler, hem kullanıcı hem de gece zamanının getirilerinden etkilenenler olarak gece hayatını deneyimleyebilmektedir. Kentsel alanların gece hayatının gelişimi ile yeniden yapılandırılması, gece hayatına katılmaya ilgisi olmayanlar da dahil olmak üzere kent sakinlerini farklı boyutlarda etkilemektedir (Chew 2009). Bu tür bir etkiye açık olan Denizli kenti örneğinden hareketle, bu çalışma ile gece etkinliklerinin kent mekanında nasıl yer seçtiği ve merkezi nasıl biçimlendirdikleri araştırılarak, yazına katkı konulması hedeflenmektedir.

BÖLÜM III

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Eğlence mekanlarının yer seçim kararları ve gece aktivitelerinin yoğunlaştığı bölgelerde yaşayan sakinlerin gece hayatına yönelik tutumları, kentlerde gece hayatının gelişimini yönlendiren belirleyici unsurlar arasındadır. Buna göre çalışma, gece aktivitelerine ev sahipliği yapılan alanlarda kentsel merkezi gelişmenin ve değişimin başlayacağı tezini ileri sürer. Bu bölümde, araştırma yaklaşımı saha çalışması ve örneklem seçimi sunularak araştırmanın yöntemsel çerçevesi tanımlanmıştır.

Tablo 3: Araştırmanın Yöntemsel Çerçevesi

Temel Araştırma Sorusu			
‘Kentsel gece hayatının gelişmesi ve kullanımının yoğunlaşmasının konut mahallesi üzerindeki etkileri nelerdir?’			
Alt Araştırma Soruları	Hipotezler	Veri Toplama Yöntemi	Veri Analizi
AŞAMA I: Eğlence mekanlarının yer seçimi			
o Kentsel gece mekanlarının yer seçimini etkileyen faktörler nelerdir?	o Denizli kentinde kentsel gece ve gündüz ayrışması görülür. o Kentin yeni gelişim alanları eğlence mekanlarına ev sahipliği yapar.	o Veri toplama yöntemi: Derinlemesine görüşme ve anket N: 50 o Veri kaynağı: eğlence mekanı sahipleri o Örnekleme yöntemi: Kartopu örnekleme yöntemi	o Tanımlayıcı istatistikler o İçerik analizi o 5 noktalı Likert ölçeği
AŞAMA II: Konut sakinlerinin kentsel gece hayatı aktivitelerine karşı tutumu			
o Eğlence işlevinin konut alanlarının içine doğru yayılması ve gece saatlerinde kullanımın yoğunlaşmasının konut sakinlerinin üzerindeki etkisi nedir?	o Tarihsel olarak gelişmiş kent merkezinin dışında oluşmuş olan mahalleler eğlence mekanlarının varlığı ile kentsel gece aktivitelerine ev sahipliği yapmaktadır.	o Veri toplama yöntemi: Yüz yüze anket N: 140 o Veri kaynağı: Hane halkları o Örnekleme yöntemi: Tabakalı örnekleme yöntemi	o Tanımlayıcı istatistikler o 5 noktalı Likert ölçeği o Regresyon analizi

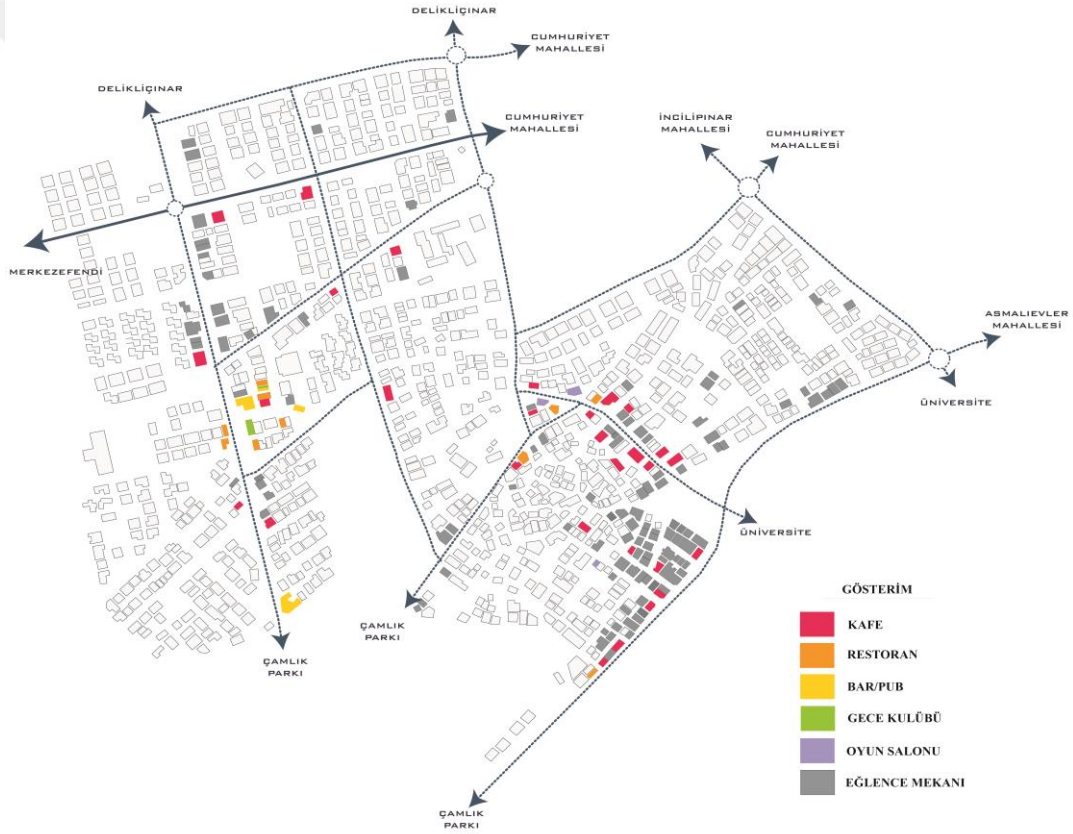
3.1. SAHA ÇALIŞMASI VE ÖRNEK ALAN

Kentsel gece hayatının gelişmesi ve kullanımının yoğunlaşmasının konut mahallesi üzerindeki etkilerinin ortaya koyulmasının hedeflendiği bu çalışmada bir örnek alan araştırması yapılmıştır. Bu doğrultuda araştırma sahası olarak Denizli kentinin Pamukkale ilçesi sınırları içerisinde yer alan Kınıklı Mahallesi seçilmiştir. Çalışma kapsamında Denizli kentinin seçilmesi, kişisel gözlem ve deneyimler doğrultusunda, Denizli’de kentsel gece ve gündüz farklılaşmalarının görülmesi, araştırmanın yürütüleceği Kınıklı Mahallesi’nde eğlence mekanları ile konut alanlarının iç içe geçmeye başlaması, kentin yeni gelişim alanlarının eğlence mekanlarına ev sahipliği yapması ve tarihi merkezin gece sönümlendiği, yeni gelişim gösteren kentsel merkezlerin ise gece canlılık kazanmaya başlaması gibi nedenler ile ilişkilidir.

Şekil 14: Denizli’nin Türkiye’deki konumu (sol) ve Kınıklı Mahallesi’nin Denizli’deki Konumu (sağ)

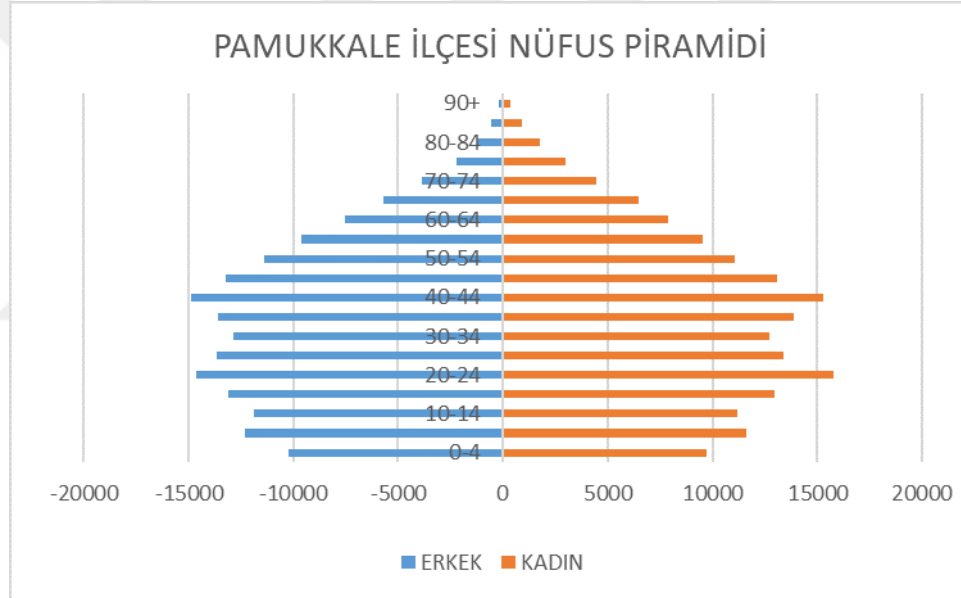
örneklemin seçiminde olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Buna göre, kartopu örnekleme yöntemini uygulamak için Denizli’de eğlence sektöründe faaliyet gösteren bir sanatçı ile iletişim kurarak, alandaki işletmelerle ilk temasın kurulması ve sektördeki diğer temsilcilere ulaşılması hedeflenmiştir. İşletme sahipleriyle gerçekleştirilen görüşmeler esnasında kullanılan kartopu örnekleme yönteminin bir getirisi olarak işletme sahiplerinin araştırmacıyı görüşme yapması için tanıdıkları diğer işletme sahiplerine yönlendirmeleri kişileri görüşmeye razı etmede kolaylık sağlarken, bazı işletme sahipleri araştırma sahası içindeki gece hayatını domine eden eğlence mekanlarına araştırmacı için görüşme yapmanın dahi güvenli olmayacağı öngörüsü ile yönlendirmekten kaçınmışlardır.

Şekil 16: Örnekleme Yeri Alan Eğlence Mekanlarının Türü (Yazar tarafından hazırlanmıştır.)

Araştırmanın ikinci aşamasında kentsel merkezin konut alanlarının içine doğru yayılmasının ve bu alanlarda canlı bir gece hayatının varlığının mahalle sakinleri üzerindeki etkisi ve sakinlerin kentsel gece aktivitelerine olan tutumu değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmenin yapılabilmesi için veri toplama yöntemi olarak çalışma sahası olarak belirlenen gece hayatını canlandıran eğlence mekanlarının

baskın olarak bulunduğu Kınıklı Mahallesi'ndeki hanehalkları ile yüz yüze anket çalışması yürütülmüştür. 2021 yılı adrese dayalı nüfus sayımı ve mahallede yaşayan nüfus büyüklüğüne göre evren 15.318 kişi olup, toplam hane sayısı ise 5300'dür. %95 güven aralığı, %10 yanılma payı (margin of error) ve yanıtlama oranına göre çalışma kapsamında 140 hanehalkına ulaşılmıştır. Bu aşamada belirlenen örneklemin seçiminde tabakalı rastgele örneklem yöntemi kullanılmıştır. Tabakalı örneklem seçiminde örnekleme dahil edilen görüşmecinin taşıyacağı ilk kriter mahallede ikamet etmesi, ikinci kriter ise görüşmenin yaşıdır. TÜİK verilerinden hareketle (Şekil 17), hedeflenen örneklem büyüklüğünün mevcut yaş piramidine dayalı oransal olarak yaş ve cinsiyet kümeleri çıkarılmış olup, sahada bu kümelere denk gelen sayıda görüşme yapılmıştır.

Şekil 17: Pamukkale İlçesi Nüfus Piramidi (TUİK 2021)

Araştırma için toplam 242 kişiyle görüşülmüş olup bu kişilerden 46'sı ankete katılmayı reddederken, 56'sı bu mahallede ikamet etmediklerini ileri sürmüşlerdir; çalışmaya dahil olmayı kabul eden 140 katılımcının ikinci kritere göre dağılımı ise Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4: Anket Yapılan Hanehalklarının Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Yaş Grupları	Toplam nüfus	Toplam nüfus içinde %'lik dağılım	Örneklem dağılımı		
			Kadın	Erkek	Toplam
18-24	30477	12,0	9	8	17
25-39	80166	31,4	22	22	44

Tablo 4'ün devamı

40-54	79002	31,0	22	21	43
55-64	34598	13,6	10	9	19
65+	30714	12,0	9	8	17
Toplam	254957	100	72	68	140

3.3. VERİ TOPLAMA VE VERİ ANALİZİ

Araştırmanın her iki aşamasında da veri toplama yöntemi olarak yüz yüze görüşmeler ve anket çalışmaları yürütülmüştür. Bu görüşmeler esnasında eğlence mekanı sahiplerinin yer seçim kararlarını anlamak üzere işletme sahiplerine yöneltilecek sorular ve konut sakinlerinin kentsel gece hayatı aktivitelerine karşı olan tutumunu değerlendirebilmek için hanehalklarına yöneltilecek soruların hazırlanmasında, Tablo 5’de yer alan 2000 yılından günümüze kadar kentsel gece hayatı ve eğlence mekanları hakkında çalışmalar yürütmüş araştırmacıların yapmış olduğu çalışmalardan yararlanılmıştır.

Tablo 5: Kentsel Gece Hayatı ve Eğlence Mekanları Hakkında Literatür Özet Tablosu

Araştırmacı(lar), Yıl	Çalışma Alanı	Çalışmanın Konusu	Veri Toplama Yöntemi	Değişkenler
Adorean vd. 2017	Lizbon, Barri Alto	24 saatlik şehir kavramı Kentsel gece hayatı tüketimi	Yarı yapılandırılmış görüşme Katılımcı gözlem Fotoğraf koleksiyonu Kartografik yöntem	Anti-sosyal davranışlar Aidiyet Çevresel etki
Bolzoni 2016	İtalya, Turin , San Salvario	Gece hayatı aktivitelerinin sosyo- mekansal ayrılmalar üzerindeki etkisi	Etnografik saha çalışması Katılımcı gözlem Yapılandırılma- mış derinlemesine görüşmeler	Anti-sosyal davranışlar Aidiyet Canlılık Erişilebilirlik Ekonomik Etki
Ramon Cardona vd. 2021	İspanya, İbiza, Uruguay, Punta del Este	Sakinlerin gece hayatı arzına yönelik tutumları	Yüz yüze anket N:778	Aidiyet Güvenlik
Elshater ve Abusaada 2022	Mısır, Kahire	Gece hayatı aktivitelerinin kentsel mekana etkileri	Doğrudan gözlem Yarı yapılandırılmış görüşmeler	Aidiyet Canlılık Anti-sosyal davranışlar

Tablo 5'in devamı

Iannace vd. 2021	İtalya, Aversa	Gece hayatından kaynaklı oluşabilecek gürültünün sakinler üzerindeki etkileri	Ses seviyesi ölçümü	Anti-sosyal davranışlar Canlılık
Ibrar 2014	Hindistan, New Delhi	Toplumun gece saatlerinde boş zaman algısı ve canlı kentsel kamusal dış mekanların tasarımı	Yüz yüze anket N:220	Güvenlik Anti-sosyal davranışlar Çevresel etki
Kalinauskatie vd. 2018	Hollanda, Stratumseind Eindhoven	Şiddetin sosyal ve fiziksel bağlamının kentsel gece hayatına katılanların davranışları üzerindeki etkileri	Katılımcı gözlem Yarı yapılandırılmış görüşme	Anti-sosyal davranışlar Güvenlik Canlılık
Liempt ve Aalst 2012	Hollanda, Rotterdam, Utrecht	Güvenli gece hayatı politikaları	Derinlemesine görüşmeler	Anti-sosyal davranışlar Güvenlik Çevresel etki
Ngesan ve Karim 2012	Malezya, Shah Alam	Başarılı bir gece hayatının bileşenleri	Derinlemesine görüşmeler N:7	Anti-sosyal davranışlar Güvenlik Çevresel Etki Canlılık Aidiyet Erişilebilirlik
Ngesan ve Zubir 2015	Malezya, Shah Alam, Putrajaya	Gece saatlerinde kentsel kamusal parkların yer kimliği ile ilişkisi	Yüz yüze anket N:383 Gözlemsel saha çalışması	Canlılık Aidiyet
Nofre vd. 2017	Barselona, La Barceloneta	Eğlencenin geceleştirilmesi ile kentte yaşanan değişimler Turistikleşme ve sakinlerin gelişen gece hayatına olan tutumu	Etnografik saha çalışması Yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler N:80	Anti-sosyal davranışlar Aidiyet Güvenlik Erişilebilirlik Ekonomik etki
Olt vd. 2019	Macaristan, Budapeşte	Geliştirilen gece hayatının bir sonucu olarak kentsel yenilemenin sakinler üzerindeki etkisi	Etnografik saha çalışması N: 50	Anti-sosyal davranışlar Güvenlik Ekonomik etki
Rowe vd. 2008	Avustralya, Parramatta	24 saatlik şehirler ve kültürel planlama	Gözlemsel saha çalışması Odak Grup Çalışması	Anti-sosyal davranışlar Güvenlik Erişilebilirlik
Schwanen vd. 2012	Hollanda, Groningen, Utrecht, Rotterdam	Gece hayatının gelişim gösterdiği bölgelerdeki sosyal eşitsizlikler ve sosyal dışlanmalar	Gözlemsel saha çalışması Derinlemesine görüşmeler	Canlılık

Tablo 5'in devamı

Wei vd. 2015	Çin, Pekin	Kentsel nüfusun gece ve gündüz saatlerinde mekânsal dağılımı	Nüfus mekansallaştırm ası Çok kaynaklı verilerin entegrasyonu	Canlılık
Wigger 2019	Hollanda	Gece hayatının gelişim gösterdiği yerleşim alanlarında gürültüye olan tutum	Çevrimiçi anket N:161	Anti-sosyal davranışlar
Wu ve Chen 2015	Macau, Singapur	Sakinlerin farklı eğlence mekanlarının(kumarhane gibi) kente olan sosyal, ekonomik ve çevresel etkilerine bakış açısı	Yüz yüze anket N:825	Anti-sosyal davranışlar Güvenlik Çevresel etki Erişilebilirlik Ekonomik etki
Yeo ve Heng 2014	Singapur, Toa Payoh Mahallesi	Gündelik hayat içerisinde gece hayatının sosyo-mekansal boyutları	Yarı yapılandırılmış görüşmeler N: 40	Anti-sosyal davranışlar Canlılık

Çalışma kapsamında, alanda gece hayatı gelişim süreçlerini ortaya koyacak şekilde iki anket geliştirilmiştir. Çalışmanın ilk aşamasında eğlence sektöründeki mekan sahipleri ile yürütülmüş olan görüşmelerde kullanılan anketler yapılandırılmış sorular içermektedir. Görüşmede sorulan sorular 3 ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm, işletmenin hizmet faaliyetlerini anlamaya yönelik işletme ile ilgili genel bilgilerin öğrenileceği soruları içermektedir. İkinci bölüm de, işletmenin müşteri profilini, en yoğun hizmet verdiği saat-gün-ay aralıkları ve kullanıcılarının tercihlerini anlamaya yönelik sorular yer almaktadır. Üçüncü bölümde ise, eğlence mekanı sahiplerinin yer seçim kararında etkili olan faktörlerin neler olduğu ve işletmenin yer seçim kararına etki eden faktörlerden günümüzde duyulan memnuniyet düzeyleri belirlenmiştir. Eğlence mekanlarının kentteki yer seçim kriterleri ile işletme ve çevresine ilişkin niteliklerden duyulan memnuniyet 5 noktalı Likert Ölçeği kullanılarak cevaplandırılmıştır (Tablo 6).

Çalışmanın ikinci aşamasında sakinlerin kentsel gece aktivitelerine yönelik tutumlarını anlamaya yönelik kapalı uçlu sorulardan oluşan hanehalkı anketi uygulanmıştır. Hanehalkı anketleri 4 bölüm şeklinde kurgulanmıştır. İlk bölümde anketi yanıtlayan hanehalkları ile ilgili genel bilgileri içeren sorular bulunmakla beraber bunların arasından bir tanesi katılımcıların ikamet ettikleri konutun eğlence mekanına yakınlığını belirlemeye yöneliktir. İkinci bölümde, Kınıklı Mahallesi'nde

ikamet eden hanehalklarının akşam ve gece saatlerinde kentsel merkezi alanları kullanımı anlamaya yönelik sorular yer almaktadır. Üçüncü bölümde, konut sakinlerinin mahallelerinde gece hayatının gelişmesiyle değiştiklerini düşündükleri kriterler 5 noktalı Likert Ölçeği kullanılarak belirlenmiştir (Tablo 6). Dördüncü bölümde ise konut sakinlerinin ikamet ettikleri mahallede gece hayatının gelişmesiyle beraber oturdukları bina ve çevresinden duydukları genel memnuniyet düzeyleri 5 noktalı Likert Ölçeği kullanılarak ölçülürken, gece hayatının yol açtığı getirilerden veya olumsuz etkilerden dolayı başka bir konuta/mahalleye taşınmak isteyip istemediklerini anlamaya yönelik bir soru yöneltilmiştir.

Tablo 6: Anket Çalışmasında Yöneltilen Soru Grupları

Birinci Aşama	İkinci Aşama
İşletmeci Anketi	Hanehalkı Anketi
- İşletme profili - Müşteri profili - İşletmenin yer seçim sebepleri ve çevreden duyduğu memnuniyet	- Hanehalkı profili -Gece zamanı kullanımı - Konuttan ve Mahalleden duyulan memnuniyet düzeyi

BÖLÜM IV

DENİZLİ’DE KENTLEŞME VE MERKEZİ ALANLARIN GELİŞİM SÜRECİ

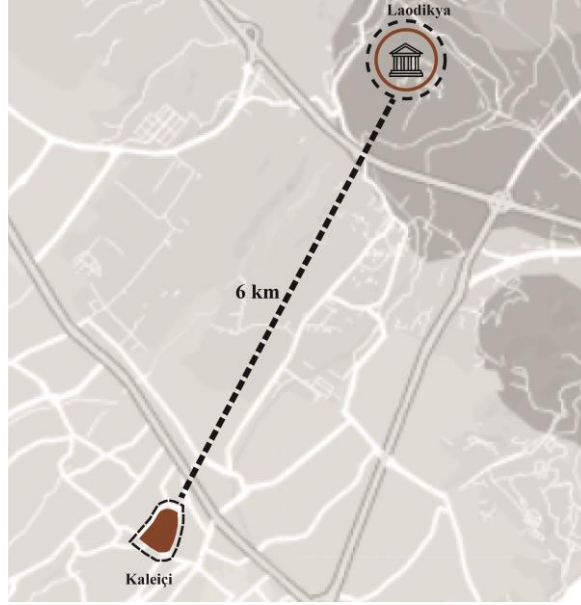
Bu bölümde, tez kapsamında ele alınan Denizli’nin kentleşme süreci ve planlama kararları incelenerek, merkezin gelişim süreci hakkında bilgi sunulmaktadır. Tez kapsamında hazırlanan tematik haritalar ile alanın mekânsal analizi ve güncel durumuna dair veri üretilmiş ve yazın taraması ile kentin mekansal gelişimine dair genel durumu özetlenmiştir.

4.1. DENİZLİ’NİN KENTLEŞME VE PLANLAMA TARİHİ

Denizli, Cumhuriyet öncesi dönemden günümüze dek, artan sanayileşme ve buna bağlı göç yoluyla hızlı nüfus artışının yaşanması gibi etkenler sebebiyle hızla gelişim gösteren ve beraberinde mekansal değişim süreçlerini deneyimlemiş bir kenttir.

Kentin ve merkezi alanların mekansal değişimlerini ve gelişim süreçlerini okuyabilmek adına, Denizli’de süreç içerisinde kentleşme ve merkezi alanların gelişimi, kentin geçmişten bugüne mekansal değişimine neden olan kırılma noktaları dikkate alınarak dönemlere ayrılmıştır. Bu bağlamda kentin ve merkezi alanların gelişimi aşağıdaki dönemler üzerinden incelenecektir;

- Cumhuriyet öncesi dönem,
- Cumhuriyet’in ilanı ile kentin plansız ve kontrolsüz bir şekilde gelişim gösterdiği süreci kapsayan 1923-1960 dönemi,
- Kent bütünü için yürütülen ilk planlama çalışmalarının hazırlandığı ve böylece planlı döneme geçiş sürecini kapsayan 1960-1980 dönemi,
- Kentte küreselleşmenin ve etkilerinin artış göstermeye başladığı süreci kapsayan 1980-2000 dönem,
- Kentte planlı ve kontrolsüz gelişimin yaşanmaya başladığı süreci kapsayan 2000 ve sonrası dönem.

Şekil 19: Laodikya ve Kaleiçi Yerleşimleri (Yazar tarafından hazırlanmıştır.)

Denizli’de kent formu ve merkezi alanların biçimlenişine yönelik ilk hareketler, 19. yüzyılda ‘Tanzimat Reformları’ ile başlayan kurumsal olarak yeniden yapılanma sürecine dayandırılmaktadır. Kentin Osmanlı Dönemi’nde yeniden yapılanma ve Batılılaşma sürecinin en önemli adımlarından biri olan demiryolu politikalarından etkilenmesiyle 1882 yılında İzmir – Aydın demiryolu hattının Denizli’ye ulaştığı belirtilmiştir. Bu dönemde kentte Kuyucak ve Sarayköy bölgesine hizmet veren demiryolu hattı 1891 yılına gelindiğinde merkeze kadar uzatılmıştır. (İnceoğlu 1999; Avcı 2010).

Demiryolu hattının kentin merkezine ulaşmasıyla birlikte Kaleiçi – Bayramyeri bölgesinin kuzeydoğusunda istasyon binası inşa edilmiştir. Böylece, Kaleiçi çevresinde gelişim gösteren kent ile istasyon arasında ulaşımın sağlanabilmesi amacıyla kuzey - güney doğrultusunda uzanan İstasyon Caddesi’nin (bugün Gazi Mustafa Kemal Bulvarı) açılması kentin ilk doğrusal yol aksını oluşturmuştur. Bu gelişme ile beraber kentin İstasyon – Delikliçınar bölgeleri arasında güneye doğru mekansal gelişme göstermeye başladığı söylenebilir (Akay 2019: 44).

Bu dönemde kent formunun ve merkezin gelişimini ve değişimini yönlendiren önemli etkenler ise; İzmir-Aydın demiryolu hattının Denizli’nin merkezine ulaşması böylece istasyon binasının açılmasıyla beraber kentte ana ulaşım ağı niteliği gören İstasyon Caddesi’nin açılması gösterilebilir. Bu bilgiler ışığında, bu dönemde kenti ve merkezi alanların gelişimini yönlendiren temel dinamiğin ulaşım politikaları olduğu söylenebilir.

4.1.2. 1923-1960 Yılları Arası Kentin ve Kent Merkezinin Gelişimi

Kaleiçi ve yakın çevresinde gelişen kent ve kent merkezi, erken Cumhuriyet döneminde önemi giderek artan ve kentin en seçkin yerleşim alanı haline gelen İstasyon Caddesi'nin açılmasıyla, Delikliçınar bölgesine kadar doğrusal olarak büyüme göstermiştir. Bu cadde etrafında gelişen ticaret fonksiyonlarının çeşitlenmesi ile Delikliçınar Meydanı ve İstiklal Caddesi'nin kentin merkezi alanları haline gelmeye başladığı söylenebilir (Akay 2019: 44).

Şekil 20: 1940 Yılı Denizli İstasyon Caddesi Görünümü (URL-17)

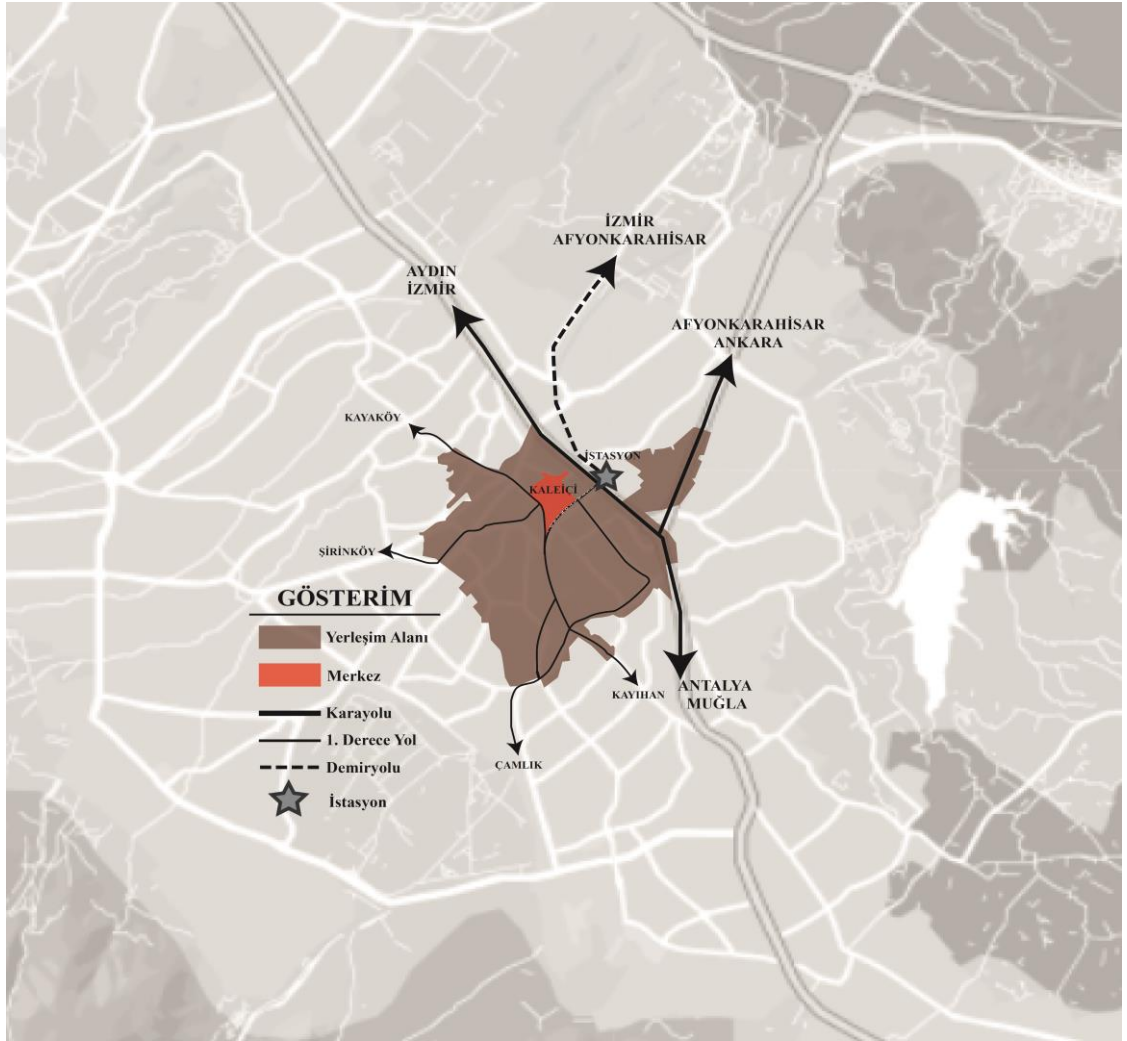

Şekil 21: 1945 Yılı Delikliçınar Meydanı (Önen 2022)

Denizli kentine yönelik ilk imar planı oluşturma fikrinin ortaya çıktığı bu dönemde, Alman mimar ve şehircilik uzmanı Hermann Jansen'in, 1934 yılında kenti ziyaret ederek, kentin planlanmasına yönelik gözlemler yaptığı ve tespitlerde bulunduğu bilinmektedir. Ancak, bu dönemde kentin sosyo-ekonomik durumunun yetersizliği ve siyasal zemininin uygun olmaması gibi nedenler dolayısıyla planlama sürecine yönelik girişimlerin gerçekleştirilemediği belirtilmektedir (Kodal 2015).

Şekil 22: Hermann Jansen'in Kaleiçi Ziyaretinde Çektiği Fotoğraf (URL-18)

Şekil 23: Erken Cumhuriyet Dönemi (1923-1940) Denizli'de Kentin ve Kent Merkezinin Gelişimi (Yazar tarafından hazırlanmıştır.)

Türkiye'de liberal ekonomi politikaları ve çok partili sisteme geçildiği 1950 sonrası dönemde kent merkezleri hızla kırsal göç almaya başlamıştır. Benzeri göç hareketlerinin görüldüğü Denizli kenti 1960'lı yıllara kadar bütünüyle plansız ve

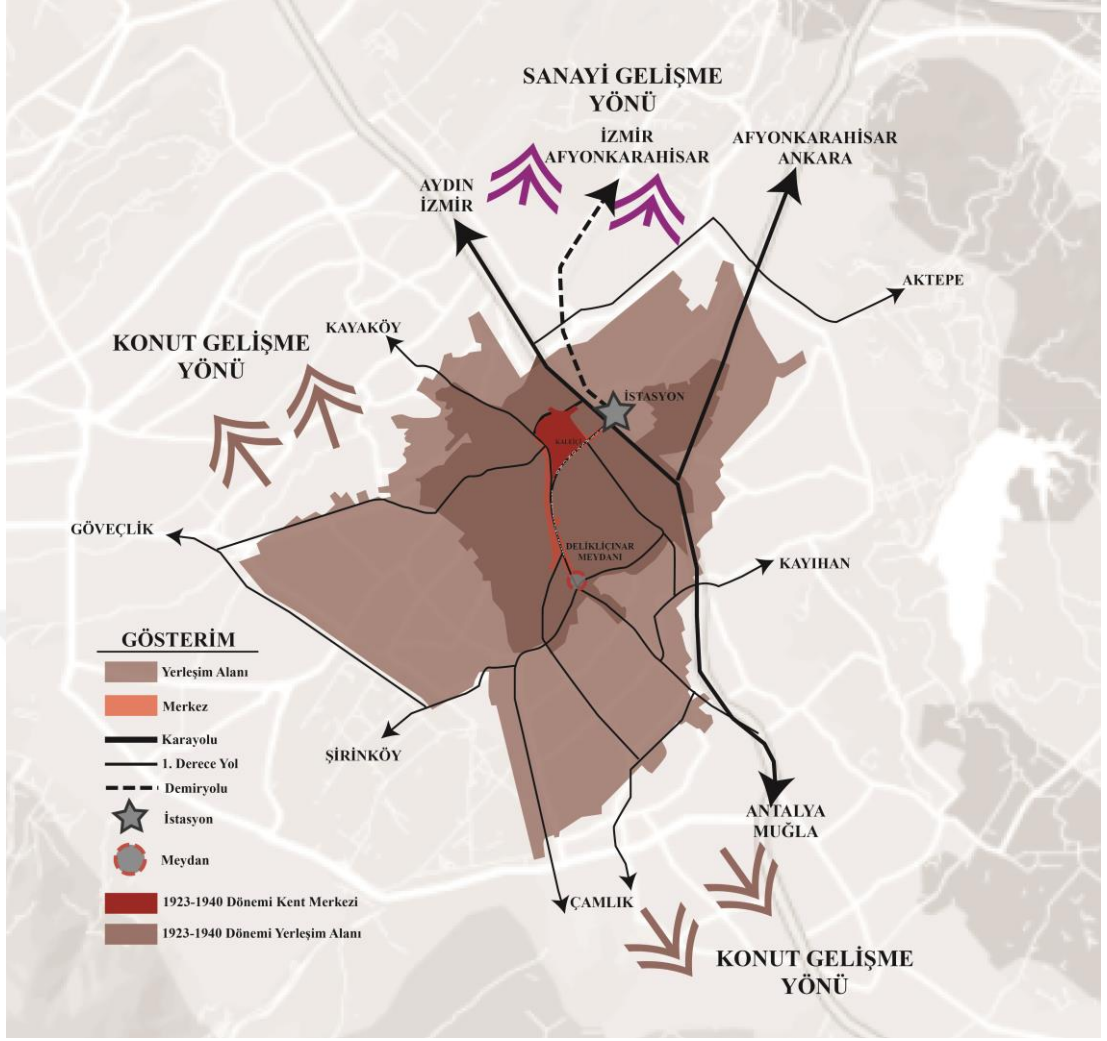
kontROLSÜZ olarak gelişirken, bu dönemde kentin gelişim sürecinin toplumsal ihtiyaçlar ve taleplere yönelik olarak belirlendiğini söylemek mümkündür.

1955 yılında İzmir-Denizli karayolu bağlantısının sağlanması, 1958'lere gelindiğinde elektriğin yaygınlaşması ve küçük sanayi sitelerinin yapılması gibi gelişimlerin kentte sanayi altyapısının kurulmasına katkı sağladığı bilinmektedir. Denizli'de sanayileşme sürecinin başlamasıyla birlikte yaşanan sosyal ve demografik değişim, kentin ve merkezin dönüşümünde de önemli etkiler yaratmıştır. Kentin karayolu yoluyla İzmir'e bağlanması ve istasyon çevresinin gelişmesi sonucu kentte kuzeybatı yönünde gelişim görülmeye başlanmıştır (Çelik 2022: 32).

Bu dönemde kentin ve merkezin gelişim yönünü belirleyen başlıca etkenlerin, Denizli – İzmir karayolunun açılması doğrultusunda ulaşım imkanlarının artması, 1953 yılında Sümerbank Bez Fabrikası'nın kurulması ve 1956 yılında Er Eğitim Tugayı'nın konuşlandırılması olduğu söylenebilir. Sümerbank Bez Fabrikası'nın açılması, kentin kuzeyinde yer alan Sümer ve Kirişhane Mahallelerinin gelişimine yön verirken, 1956 yılına kadar kentin sınırlarından birini oluşturan askeri alana, Tugay'ın gelmesiyle beraber çevresi de canlanmaya başlamıştır. Er Eğitim Tugay'ının konuşlandırılmasıyla kentin güneyde Çamlık Mesireliği yönünde gelişim göstermeye başladığı görülmektedir (Akay 2019: 47; Savaş Yavuzçehre 2010: 172).

Bu süreç değerlendirildiğinde, kentteki yerleşimin İzmir- Denizli karayolunun cazibesi nedeniyle kuzeybatı yönünde geliştiği ve bu gelişimin İstasyon ve Sümerbank Bez Fabrikası'nın varlığı ile hızlandığı görülmektedir. Daha sonra kent, Tavas-Acıpayam yönünde bölgenin verimli tarım topraklarına doğru dairesel bir büyüme göstermiştir (Çelik 2022; Savaş Yavuzçehre 2010; Partigöç 2018).

Kentin ve merkezin gelişme dinamiklerinin tamamen plansız ve kontROLSÜZ yönlendiği bu dönemde kuzeyde Karşıyaka, Sevindik ve Dokuzkavaklar mahalleleri ile batıda İlbadı ve Muratdede mahalleleri ötesindeki Şemikler ve Gümüşçay bölgelerinde ilk gecekondu alanları ortaya çıkmaya başlarken sonraki süreçte, kentte plansız ve kontROLSÜZ yapılaşmanın önlenmesi amacıyla planlama çalışmalarının gündeme geldiği görülmektedir (Akay 2019: 47).

Şekil 24: 1940-1960 Dönemi Denizli'de Kentin ve Kent Merkezinin Gelişimi (Yazar tarafından hazırlanmıştır.)

4.1.3. 1960-1980 Yılları Arası Kentin ve Kent Merkezinin Gelişimi

1960'lı yıllara kadar organik bir gelişim gösteren Denizli'de kentsel gelişimin kontrol altına alınmasına yönelik olarak oluşturulan ilk kapsamlı planlama çalışmaları, 1960 yılında İller Bankası tarafından hazırlanmış olan 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı (NİP) ile 1967 yılında hazırlanan 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı (UİP) olmuştur (Akbaş 2021: 124; Çelik 2022: 33; Özkan 2010: 21). Kentin genelini kapsayan ilk bütüncül plan çalışması olan NİP, kentsel gelişimin sınırlarını belirleme, sanayi bölgeleri ve ulaşım bağlantıları ile kentsel gelişme yönlerini belirleme açısından ilk kırılma noktası olarak gösterilebilir.

Denizli kenti için hazırlanan 1/5000 ölçekli NİP, 1995 yılı hedeflenerek 85,000 kişilik nüfus projeksiyonu öngörüsüyle hazırlanmıştır (Orhan ve Zengin 2015: 11). Bu plana göre, kentin kuzey kesiminde Denizli - Ankara ve Denizli - İzmir karayolları

Bu plan doğrultusunda belirlenen kentsel alan kullanımlarının, Denizli kent merkezinin gelişimine rehberlik etmede de etkili olduğu görülmektedir. Bu dönemde Denizli kent merkezinin temel noktasını oluşturan Kaleiçi-Bayramyeri bölgesi, hem merkezi konumunu hem de ticaret işlevini korurken, aynı zamanda Delikliçınar bölgesi ikinci bir ticari merkez olarak önerilmiş ve bu iki merkezi bölgeyi birbirine bağlayan Enver Paşa Caddesi, önemli bir ticari aks olarak öne çıkmıştır. Bu aksın uzantısında bulunan Lise Caddesi ve paralelindeki Çaybaşı Caddesi de bu değişikliklerden etkilenmiştir. Bu caddelerde, yüksek yoğunluklu konut-ticaret fonksiyonlu yeni bir merkezi alanın gelişimi öngörülmüştür (Akbaş 2021; Avsan ve Gökmen 2017: 33; Engincan 2017).

Şekil 26: Enverpaşa Caddesi (1974-1980) (Gönüllü 2019)

Öte yandan, 1973 yılında Denizli'nin Kalkınmada Öncelikli Yörelere' (KÖY) kapsamına alınmasıyla birlikte bu dönemde kentsel gelişim ve değişimlerin öncelikle sanayi sektörü üzerinden yaşandığı söylenebilir. KÖY kapsamında, Denizli'de özel girişimciler tarafından hızlı bir şekilde sanayileşme süreci başlatılırken endüstriyel faaliyetlerin arttığı kent hızla göç alarak gelişim göstermiş ve artan nüfus hareketi kentsel büyümeyi de beraberinde getirmiştir. Hızlı kentleşmenin bir sonucu olarak, kent merkezindeki çarpık ve yoğun yapılaşma eğilimi, gecekondulaşma ve yoğun apartmanlaşma sürecini beraberinde getirmiştir (Savaş Yavuzçehre 2013: 207; Öztürk 2021: 43).

1970'lerde kentin gelişiminde etkili olan bir başka olay ise 1976 yılında yaşanan depremdir. 800'den fazla yapının yıkılmasına ve tahrip olmasına yol açan depremden, en fazla kentin kuzey ve kuzeydoğu bölgesinde yer alan yerleşim alanlarının etkilendiği bilinmektedir (Öztürk 2021: 43). Denizli kentinin mekansal gelişim aşamasında önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilebilecek depremden sonra güvenli bölgelerde yeni yerleşim alanları açılması gerekliliğini vurgulayan raporlar kapsamında kentin gelişiminin, mevzii ve ilave imar planlarıyla bütüncül kentsel gelişmeden uzaklaşarak parçacı kentsel gelişme sürecine evrildiği söylenebilir (Akay 2019: 58).

Bu dönemde, depremzedelerin konut ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak oluşturulan 'Afet Evleri Mevzii İmar Planı' ve yeni konut gelişme alanları için yapılan ilave imar planları, kentsel gelişimi yönlendiren önemli planlama faaliyetlerini temsil etmektedir. Öte yandan, Çamlık, Karşıyaka, İstiklal, Dokuzkavaklar, Yenimahalle ve Deliktaş mahalleleri ile Sümerbank çevresi ve Esnaf Sitesi için mevzi ya da ıslah planları şeklinde nitelendirilebilecek parçacı planlar yapıldığı görülmektedir. Bu

planlar, 1960 tarihli kentin bütününe kapsayan imar planlarının kentsel gelişme eğilimleri ile taleplerine cevap vermeyen bütüncül yaklaşımdan yoksun, geçici çözüm arayışları olarak değerlendirilmektedir (Özkan 2010: 58).

1960 NİP’te öngörülen nüfus hedefinin 1975 yılına gelindiğinde aşılması, sanayi bölgeleri etrafında oluşan yasa dışı konut kuşakları, 1976 depremi sonrasında afet evlerinin inşa edilmesi, göç eden nüfusun çevre köylerle kentsel alanı bütünleştirmesi gibi sebeplerle, bu dönemde yapılan ilave imar planları kentin gelişimini şekillendirmiştir (Orhan ve Zengin 2015: 11)

Depremin yarattığı konut açığı, kentin hızla sanayileşmesi ve buna bağlı yaşanan göçlerin etkisiyle ortaya çıkan konut talebini karşılamak adına, kent merkezinde bulunan az katlı yapılar yıkılarak yerlerine yüksek yapılar inşa edilmiş ve merkezdeki yoğunluk arttırılmıştır. Böylece bölgede altyapı, ulaşım ve hava kirliliği problemleri görülmeye başlanmıştır. Bu sorunlar nedeniyle merkezden ayrılan üst gelir grubu kentin güneyinde yer alan Kınıklı bölgesine yerleşmiştir (Avsan ve Gökmen 2017: 33).

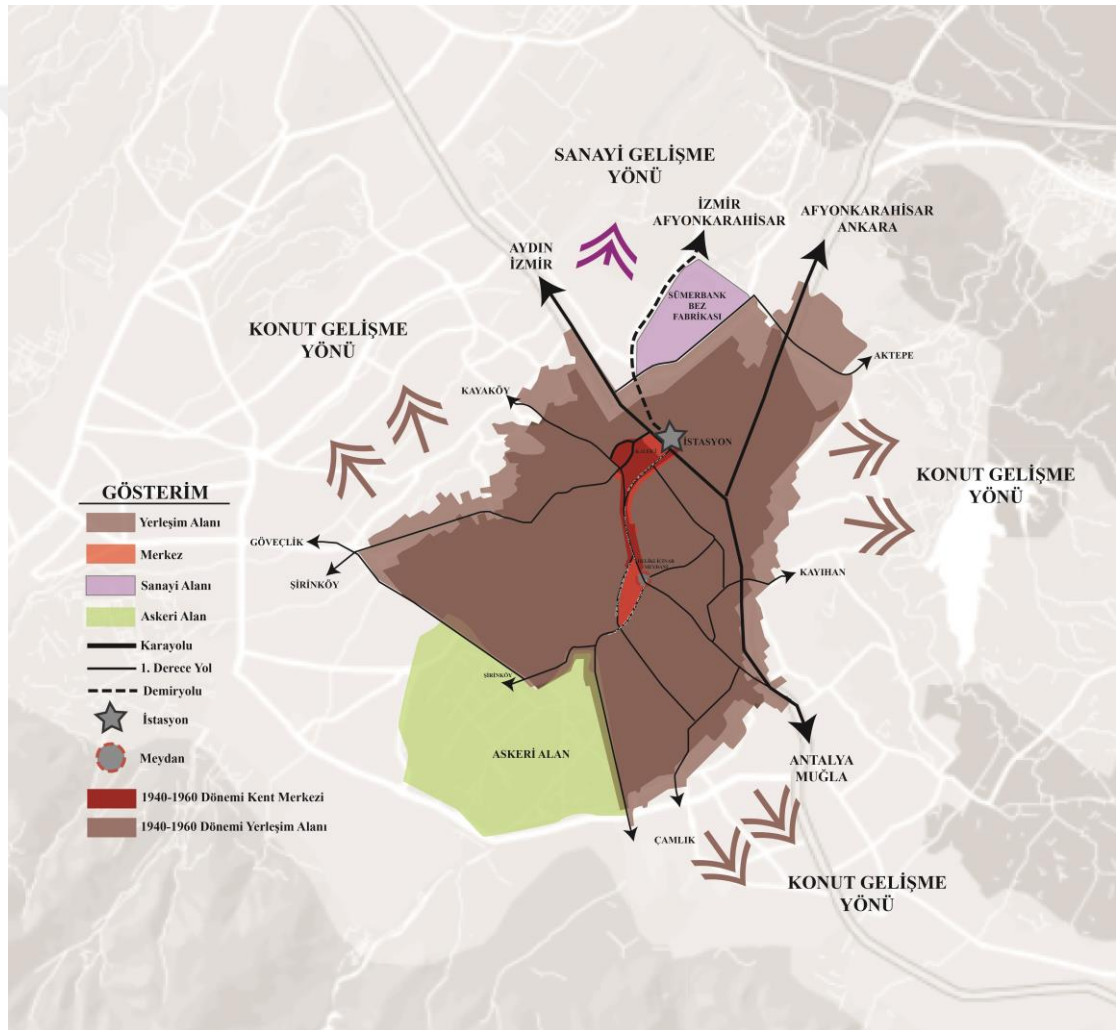

Şekil 27: Çamlık Bulvarı (1974-1980) (Gönüllü 2019)

Bu dönemde kentin kuzey ve güney bölgeleri arasında sosyal açıdan farklılıklar ortaya çıkmaya başlamıştır. Geleneksel yerleşim alanına daha yakın konumda bulunan Saltak ve Çaybaşı Mahalleleri eski ailelerin yaşadığı mahalle dokusunu sürdürürken, İstiklal Mahallesi ve Lise Caddesi’nin güneyi yoğunlukla üst gelir grubu tarafından tercih edilmeye başlamıştır. Sümer ve Kirişhane Mahalleleri ise İzmir ve Ankara karayolu üzerinde yer alan sanayi alanlarına yakınlığı sebebiyle daha çok bu alanlarda çalışanlar tarafından tercih edilen alt gelir grubunun yerleştiği bölgeler olmuştur (Savaş Yavuzçehre 2010: 170).

Şekil 28: Bayramyeri Meydanı (1974-1980) (Gönüllü 2019)

Şekil 29: 1960-1980 Dönemi Denizli’de Kentin ve Kent Merkezinin Gelişimi (Yazar tarafından hazırlanmıştır.)

4.1.4. 1980-2000 Yılları Arası Kentin ve Kent Merkezinin Gelişimi

Sanayileşme sürecine koşut kentte yaşanan hızlı göç hareketleri, 1967 NİP’de öngörülen, 1995 yılı için hedeflenen 85.000 nüfusun 1975 yılına gelindiğinde

107.000'e ulaşarak aşılması, Denizli kentinin mevcut planlama alanlarının yetersiz kaldığını ortaya koymaktadır (Akbaş 2021; Orhan ve Zengin 2015). Bu durum kentin tamamı için kapsamlı bir plan geliştirmeyi gerekli kılmıştır. Bu gerekliliğin sonucunda, Denizli kenti ve yakın çevresini kapsayan ikinci bütüncül plan niteliğindeki 1984 tarihli 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (ÇDP) hazırlanmıştır. Ancak, bu dönemde 3194 sayılı İmar Kanunu'nun yasalaşması, Denizli kenti ve çevresindeki beldelerin belediye statüsü kazanması ve plan yapma yetkisine sahip olması ve Denizli Belediyesi ile komşu belediyelerin birbirinden bağımsız planları sonucunda birbirinden kopuk ve parçacı bir yerleşim deseni ortaya çıkmıştır (Özcan ve Özkan 2012; Erdem vd. 2008: 5). Bu bağlamda, yerleşim deseni ve planlama bütünlüğünü sağlamak amacıyla 1984 tarihli NİP revize edilerek üçüncü bütüncül plan olan 1994 tarihli 'Kent Bütünü Nazım İmar Planı' hazırlanmıştır (Özcan ve Özkan 2012: 233). 1994 tarihli NİP doğrultusunda, Kaleiçi ve Bayramyeri ile Delikliçınar arasında ticaret aksı oluşturularak kent merkezinin ana omurgası tanımlanmıştır. Aynı zamanda, batı-güneybatı yönleri konut gelişme alanı, kuzeybatı-kuzey yönleri ise sanayi gelişme koridoru olarak belirlenmiştir (Akay 2019: 79).

1980–2000 zaman aralığını kapsayan dönemde kent, özellikle dokuma sektörüne dayalı yerel sanayi odakları ile tanımlanan sanayi kimliği altında hızlı bir gelişme göstermiştir ve kentin gelişimi bu dönemde üç bölgede yoğunlaşmıştır (Özkan 2010).

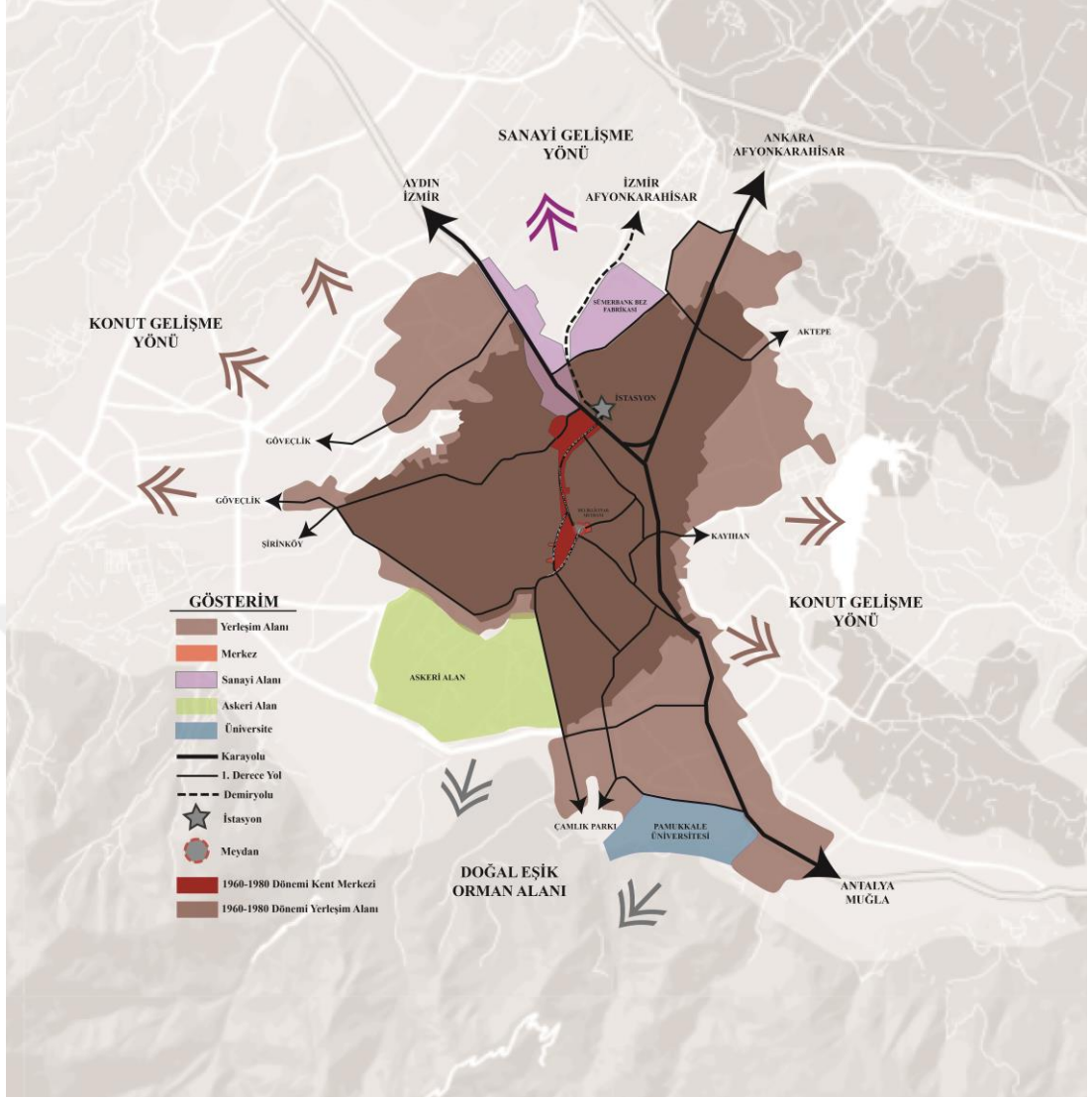
Gelişmenin yoğunlaştığı alanlardan biri Denizli - İzmir ve Denizli - Ankara karayolları boyunca sanayi alanları etrafında plansız ve kontrolsüz olarak gelişim gösteren konut alanları olmuştur. Bu bölgeler, Denizli–İzmir karayolunun güney kesiminde Şemikler ve Gümüşçay – Gümüşler, Denizli–Ankara karayolunun doğusunda Sevindik, batısında ise Dokuzkavaklar ve Karşıyaka mahallelerini içermektedir. Sonraki süreçte ise kentin kuzeydoğusunda yer alan plansız gelişim göstermiş, sosyal ve teknik altyapı yetersizliği olan bu mahallelerin ıslahına yönelik toplu konut dönüşüm proje alanları oluşturulduğu belirtilmiştir. Bu dönemdeki ikinci gelişme, kentin güneydoğusunda Pamukkale Üniversitesi yerleşke alanının oluşturulmasıyla birlikte Denizli-Muğla karayolu boyunca Kayıhan-Zeytinköy-Bağbaşı gibi kırsal yerleşmelerin kentleşmesiyle ortaya çıkan düşük yoğunluklu konut bölgelerini içermektedir. Üçüncü gelişim ise batı-güneybatı yönlü olarak özellikle Servergazi-Yenişehir ve Üçler-Çakmak bölgelerinin 775 sayılı Gecekondü Kanunu kapsamında gecekondu önleme bölgesi olarak ilan edilmesi ve Denizli Belediyesi

liderliğindeki konut kooperatifleri aracılığıyla Umutkent, Belkon, 800. Yıl gibi orta ve yüksek yoğunluklu toplu konut projelerinin başlamasıyla ortaya çıkan yerleşim alanlarını içermektedir (Akay 2019: 79).

Bu dönemde kent merkezinin güneyinde konumlanan Pamukkale Üniversitesi Kampüsü'nün etkisiyle kent Karcı Dağı eteklerinden güneye doğru gelişim göstermiştir. Ancak, bu yöndeki gelişim, verimli tarım alanları ve yerleşime uygun alanın yetersizliği sebebiyle kısıtlı kalmıştır. Böylece kent, yeni konut alanı olan Yenişehir'in etkisi ve belediye kararları ile özellikle İzmir karayolu yönünde kuzeybatıya doğru daha geniş bir alana yayılmıştır (Avsan ve Gökmen 2017: 34).

Sonuç olarak 1980 sonrası dönemde özellikle dokuma sektörü odaklı gelişmelerin, kentin mekansal ve işlevsel kimliği üzerinde belirgin bir etkisi olduğunu ifade etmek mümkündür. Sanayi sektöründeki istihdam potansiyeline bağlı olarak gerçekleşen nüfus artışı, özellikle sanayi alanlarına yakın kuzey-kuzeydoğu yönündeki bölgelerde kaçak yapılaşma ve gecekondulaşma ile kentsel formun saçaklanmasına yol açmıştır. Aynı dönemde, batı-güneybatı yönündeki mekansal ve işlevsel gelişmelerin ise imar planı kararlarıyla yönlendirildiği tespit edilmiştir. 2000'li yıllara kadar kentte Kaleiçi'nden Delikliçınar'a kadar uzanan kent merkezi, en yoğun ve kentsel olanakların en çok bulunduğu bölge olarak öne çıkmış ve merkez güney-güneydoğu yönünde gelişim göstermeye devam etmiştir (Akay 2019).

Bu dönemde, kentin merkezi ve yakın çevresi genellikle orta sınıfların, Çamlık-Kınıklı bölgelerinin ise üst sınıfların tercih ettiği bölgeler olarak nitelendirilebilir. Aynı zamanda, kenti kuzeybatıdan güneye çevreleyen kuşaktaki alanlar ise alt gelir gruplarının bulunduğu bölgeler olmuştur (Savaş Yavuzçehre 2010: 176).

Şekil 30: 1980-2000 Dönemi Kentin ve Kent Merkezinin Gelişimi (Yazar tarafından hazırlanmıştır.)

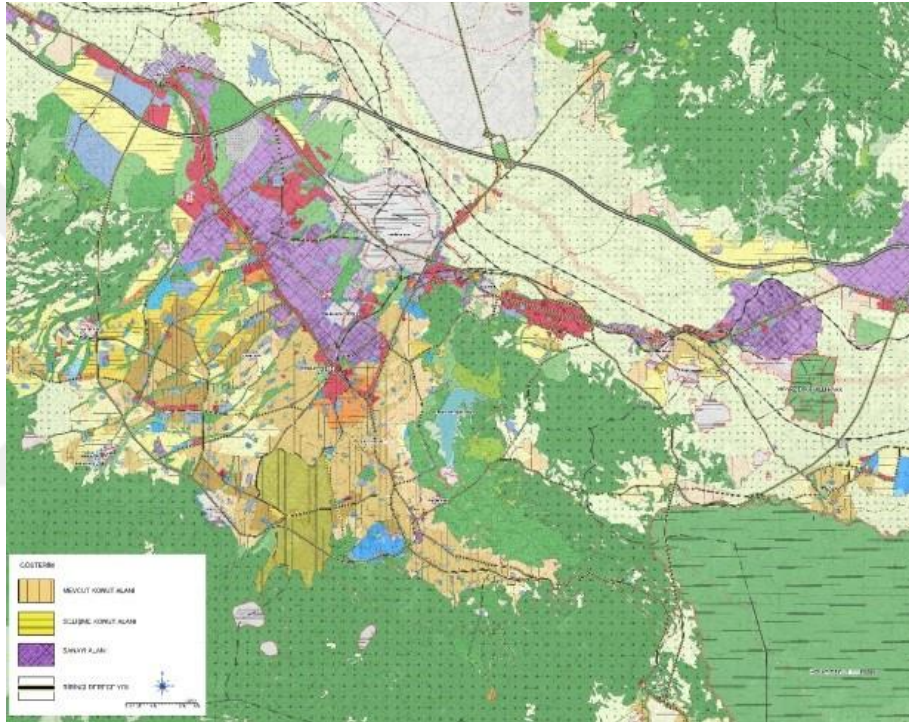
4.1.5. 2000'den Günümüze Kentin ve Kent Merkezinin Gelişimi

Üst ölçekli planlama çalışmaları kapsamında 1984 yılında hazırlanan ÇDP ve 1994 yılında hazırlanmış olan Kent Bütünü NİP plan kararlarının kentin gelişimi ve nüfusu ile ilgili öngörülerini büyük ölçüde yetersiz kalmıştır. Sonraki süreçte '5393 sayılı Belediye Kanunu' çerçevesinde Denizli kentinin yakın çevresinde bulunan 13 belde belediyesi 'bütünşehir yaklaşımı' ile beraber Denizli Belediyesi'ne bağlanmıştır. Planların nüfus öngörüsünün aşılması ve genişleyen yetki alanları sonucu, kentin tamamı ve yakın çevresini içeren 1/25.000 ölçekli ÇDP hazırlanmış ve 2007 yılında onaylanmıştır (Şekil 31) (Özcan ve Özkan 2012).

Bu çerçevede, kentin kuzeyinde, batısında ve doğusunda yer alan birçok yerleşim alanı 'kırsal-yarı kentsel karakterli belde' statüsünden 'mahalle' statüsüne

geçerken, bu yerleşim alanlarının 1/25.000 ölçekli ÇDP doğrultusunda bütüncül olarak ele alındığı ifade edilmiştir (Denizli Büyükşehir Belediyesi 2007).

Plan doğrultusunda, Denizli kentinin omurgası, Denizli-İzmir, Denizli-Ankara ve Denizli-Muğla karayolları olmak üzere kuzeybatı, güneydoğu ve kuzeydoğu yönlerinde gelişim göstermiştir. Buna göre; kent merkezinin raylı sistem ile mevcut gar ve otogar gibi ulaşım odaklarına entegre edilmesi, konut gelişme alanlarının ise güneybatı ve batı koridorlarında geliştirilmesi planlanmıştır (Denizli Büyükşehir Belediyesi 2007).

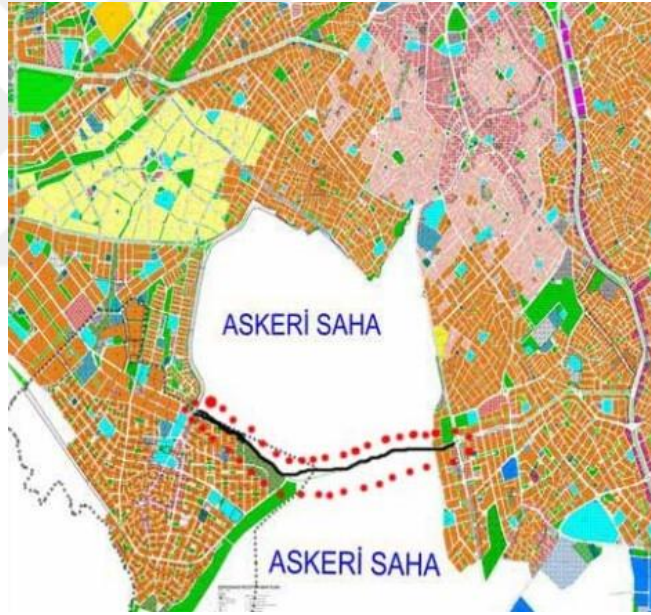

Şekil 31: 1/25.000 Ölçekli Kent Bütünü Çevre Düzeni Planı (2007) (Denizli Belediyesi Kent Arşivi)

Bu süreçte, kentte hızlı sanayileşmeye bağlı yaşanan nüfus artışıyla Denizli-Ankara, Denizli-İzmir ve Denizli-Muğla karayolları boyunca plansız ve denetimsiz gelişim gösteren yerleşim alanlarına yönelik dönüşüm ve gelişim projelerinin gündeme geldiği belirtilmektedir (Özkan 2010).

Bu doğrultuda, 2006–2009 yılları arasında ‘Toplu Konut İdaresi Başkanlığı’ ve ‘Denizli Büyükşehir Belediyesi’ beraberliğinde, kent içerisinde, kontrolsüz gelişim gösteren yerleşim alanlarının ‘yaşanabilir ve sağlıklı’ kentsel mekânlara dönüştürülmesi amacıyla kentsel dönüşüm projeleri ve kentsel projeler hazırlanmaya başlanmıştır (Akay 2019).

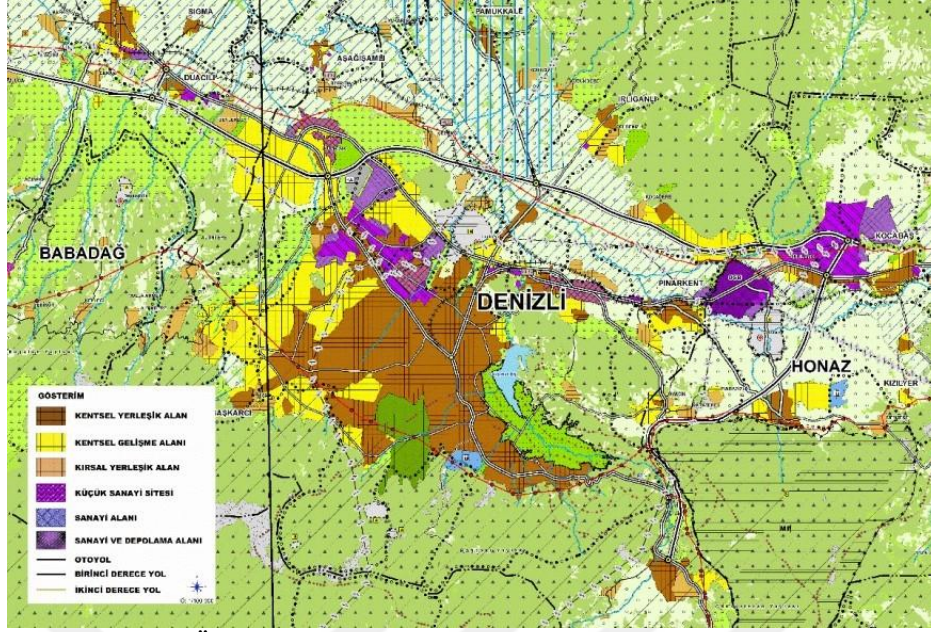
Denizli’de kentsel proje uygulamaları arasında öne çıkanlardan biri kentin doğusundaki konut gelişme alanları ile batıda yer alan yerleşim alanlarını birbirine bağlayan Askeri Geçiş Yolu Projesi’dir (Şekil 32). Böylece, Askeri Yol (Ali Aygören Bulvarı) olarak adlandırılan ulaşım bağlantısının açılmasıyla özellikle batı–güneybatı yönünde konumlanan Servergazi, Başkarcı, Halaçlar, Göveçlik, Saruhan gibi kırsal yerleşimlerin, yeni gelişmekte olan kentsel alanlarla bütünleşmeye başladığı gözlemlenmektedir (Şekil 32) (Özkan 2010: 37; Nas 2016). Bu yeni konut gelişme eğilimleri, ilk başta 2011 yılında Denizli tarihi kent merkezinin kuzeyindeki yakın komşuluk alanında bulunan Sümerbank Bez Fabrikası yerleşkesinin dönüşümüne yönelik Sümerpark Alışveriş ve Yaşam Merkezi Projesi sonrasında ise SİNPAŞ, EVORA ve KAYAKÖY TOKİ gibi prestijli toplu yaşam merkezi projeleri gibi hizmet sektörü yatırımlarıyla devam etmektedir (Kuyumcu 2010).

Şekil 32: Askeri Geçiş Yolu İmar Planı (Denizli Büyükşehir Belediyesi Arşivi)

Planlama sürecinde üst ölçekli planlar çerçevesindeki en önemli gelişme, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 2011 yılında onaylanan 1/100.000 ölçekli Aydın–Muğla– Denizli Planlama Bölgesi Çevre Düzeni Planı’dır (Şekil 33).

ÇDP kapsamında 2025 hedef yılı için, merkez ve yakın çevresindeki nüfus öngörüsü olarak yaklaşık 1.575.000 kişi belirlenmiş olup, bu öngörü doğrultusunda Merkezefendi ilçesinin hizmet/konut sektörüne, Pamukkale ilçesinin ise turizm ve küçük-orta ölçekli sanayi sektörüne odaklanan mekansal, işlevsel ve idari örgütlenme yöntemleri belirlenmiştir (ÇŞB 2011)

Şekil 33: 1/100.000 Ölçekli Aydın-Muğla-Denizli Planlama Bölgesi Çevre Düzeni Planı (2011) (Denizli Büyükşehir Belediyesi Arşivi)

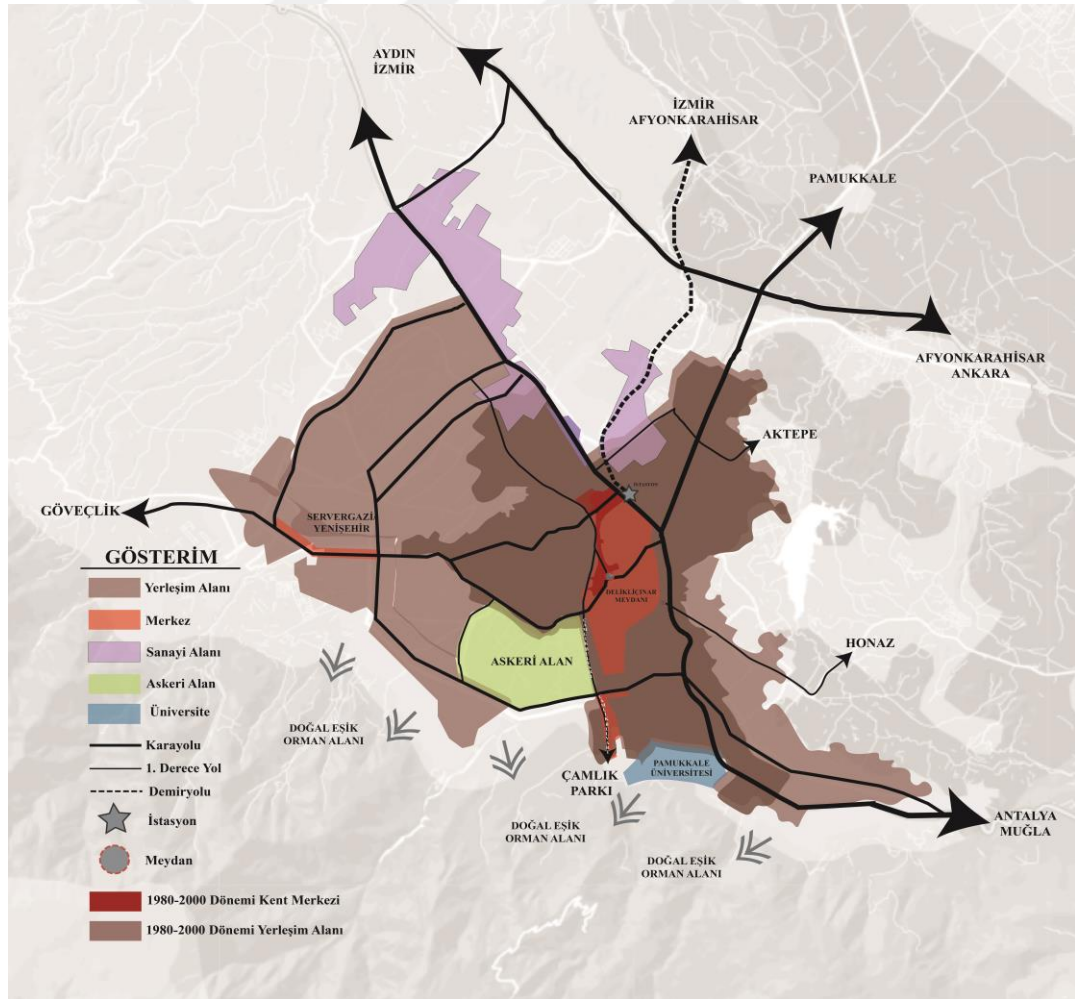
Denizli'nin planlama sürecinde belirleyici olan kırılma noktalarında biri ise kentin 2014 yılında Büyükşehir Belediye statüsüne yükseltilmesi olmuştur. Bu statü değişikliği, Denizli kenti ve yakın çevresindeki yerleşim yerlerinin imar planları açısından plan bütünlüğü, sürekliliği ve planlama kademelenmesi açısından önemli bir süreç olarak değerlendirilebilir. Nitekim Denizli kenti genelinde Merkezefendi ve Pamukkale olmak üzere 2 alt kademe belediye kurulmuş ve Denizli Büyükşehir Belediyesi liderliğinde, çevre belde belediyeleri tarafından onaylanan önceki imar planlarının mekansal ve işlevsel bağlamda entegre edilmesine dair çalışmalara başlandığı görülmektedir (Akay 2019: 73).

Bu sürecin sonunda, Denizli Büyükşehir Belediyesi tarafından 1/100.000 ölçekli ÇDP mekansal ve işlevsel ilkelere dayanarak 1/25.000 ölçekli Denizli İl Bütünü NİP hazırlanmış ve 2018 yılında onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Bu plan, kent bütünü için uygulama planlarının temelini oluşturacak ve 2040 hedef yılına dayalı olarak kentsel gelişme sürecini yönlendirebilecek güncel bir stratejik plan olarak değerlendirilebilir (Denizli Büyükşehir Belediyesi 2018).

Nüfus ve yoğunluk dağılımına dair kararlar incelenecek olursa; Denizli kentsel yerleşim alanı genelinde 2040 hedef yılı için Merkezefendi ilçesinde toplam 50 mahallede 650.000 kişi, Pamukkale ilçesinde ise toplam 69 mahallede 550.000 kişi olmak üzere toplamda 1.200.000 kişilik bir nüfus öngörülmektedir (Denizli Büyükşehir Belediyesi 2018).

Arazi kullanım kararlarına göre; hizmet sektörünün kent merkezinde yoğunlaştığı, sanayi bölgelerinin Denizli–Ankara karayolunun kuzeyinde, küçük sanayi bölgelerinin kuzeybatıda, büyük sanayi bölgelerinin ise batısında toplandığı tespit edilmiştir görülmektedir (Denizli Büyükşehir Belediyesi 2018).

Mevcut yapılaşma yoğunluğu ve kentsel gelişme eğilimleri analiz edildiğinde; kentin merkezi alanlarından (Bayramyeri ve Çınar) uzaklaştıkça konut yoğunluğunun azaldığı, kentin kuzey ve doğu kesimlerinde (Sevindik, Karşıyaka, İlbade) ve üretim tesislerinin bulunduğu bölgelerde alt gelir gruplarının tercih ettiği, çoğunlukla kapalı sitelerden oluşan bölgelerin bulunduğu, batı ve güneydoğu kısımlarında (Bağbaşı, Çukur, Karcı, Şirinköy, Servergazi) orta ve üst gelir gruplarının tercih ettiği; kentin batısında ve kent merkezine yakın alanlarda (İstiklal, Yenişehir, Atakent, Pamukkale, Merkezefendi) ise orta düzey gelir gruplarının yer seçtiği görülmektedir (Partigöç 2018: 93).

Şekil 34: 2000'den Günümüze Denizli'de Kentin ve Kent Merkezinin Gelişimi (Yazar tarafından hazırlanmıştır.)

4.2. DENİZLİ KENTİNDE EĞLENCE VE DİNLENCE MEKANLARI YER SEÇİMİ

Kentler, yaşayan insanlara sunduğu barınma, sağlık, eğitim, ekonomik faaliyetler vb. gibi temel ihtiyaçların giderilmesine yönelik imkanların yanı sıra eğlence ve dinlenmeye yönelik mekanların da sunulması gerektiği alanlar olarak görülmektedir (Açıkgöz 2007: 69).

Kentsel yaşamın önemli bir bileşeni olarak eğlence mekanları tarih boyunca yoğunlukla kent merkezlerinde yer seçme eğiliminde olmuştur. Kentin kalbi olarak nitelendirilen kent merkezleri eğlence-dinlence aktivitelerine ev sahipliği yapmıştır. Zaman içerisinde kentlerde ekonomik canlılığın artış göstermesi ile beraber gelişen eğlence mekanlarının yoğunlukla merkezi alanlarda yer seçmeleri veya eğlence mekanlarının yer seçtiği kentsel mekanların zamanla kentsel merkezi alanlara dönüşümü, eğlence mekanlarının kent merkezinin gelişimini ve değişiminin düzenlenmesi açısından yönlendirici bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir (Önder 2013; Gültekin ve Onsekiz 2005).

Günümüz eğlence coğrafyası yoğunlukla tüketim ile özdeşleştirilirken, birbiri üzerine binen ve birbiriyle ilgili tarihsel gerçekliklere dayanmaktadır. Sürekliliğe sahip bir yapısı olan eğlencenin bu yönüyle, hiç bitmeyen bir değişim ve dönüşüm üzerinde yapılandığını söylemek mümkündür (Önder 2013). Bu nedenle, kentlerdeki eğlence coğrafyasını anlayabilmek için eğlence anlayışının ve eğlence mekanlarının değişim ve dönüşüm süreçlerini tarihsel bir bağlamda analiz edilmesi gerekmektedir. Buna göre, araştırmanın bu bölümünde, kentlerde akşam ve gece saatlerinde faaliyet gösteren eğlence mekanlarının yer seçimi ve kentsel merkezleşme üzerine etkilerinin belirlenmesini konu alan çalışma kapsamında, Cumhuriyet öncesi dönemden bu yana Denizli kentinde eğlence mekanlarının gelişim ve değişim süreçleri incelenecektir.

Denizli kentindeki eğlence mekanlarında yaşanan gelişim ve değişimler ‘Denizli’de Kentleşme ve Planlama Tarihi’ bölümünde yer verilen tarihsel zaman aralıkları (Cumhuriyet öncesi dönem, 1923-1960 dönemi, 1960-1980 dönemi, 1980-2000 dönemi, 2000 ve günümüz dönemi) ile paralel bir şekilde aktarılacaktır.

4.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Cumhuriyet öncesinde Denizli’de öne çıkan eğlence mekanları bulunmazken, bu dönemin eğlence ortamı daha çok yerel gelenek ve göreneklerle şekillenmiş geleneksel eğlence biçimleri etrafında dönmektedir.

Bu dönemde dūğünler insanlar için başlıca eğlence aktiviteleri arasında yer almıştır. Üç gün sürdüğü bilinen dūğünlerde, davullar zurnalar çalınır, zeybek oyunları oynanırken dönemin eğlence anlayışını büyük ölçüde yansıtan güreşlerin tutulduğu ileri sürülmektedir (Altınparmak 2008).

Denizli’de sporun tarihi oldukça köklüdür; ancak, Cumhuriyet dönemine kadar düzenli bir teşkilata bağlı olarak gerçekleştirilmemiştir. Dönemin öne çıkan eğlenceleri arasında, kentin neredeyse her bölgesinde benimsenen ve genellikle dūğünlerde düzenlenen ‘yağlı güreşler, atlı cirit oyunları, binicilik’ bulunmaktadır ve bu etkinliklerde derece elde eden sporculara dūğün sahipleri tarafından hediyeler verildiği bilinmektedir (Bakırtaş 2014). Bu geleneksel sporların yanı sıra Türkiye genelinde en büyük ilgiyi gören spor dalı olan futbol, kentte ilk olarak 1917-1918 yıllarında İdadi Okul öğrencileri, öğretmenler ve halktan birkaç kişinin katılımı ile oynanmıştır. Kurtuluş Savaşı sonrasında, Denizlispor’un temellerini atan İdman Yurdu’nun ise 1922 yılında Çaybaşı’nda bulunan Türkocağı binasında kurulduğu bilinmektedir (Göçgün 2011 Bakırtaş 2014).

Bu dönemin bilinen eğlence aktivitelerinden bir diğeri ise, Denizli ve yakın çevresinde özellikle bağlık bölgelerde Temmuz ayının başlangıcından Eylül ayının sonuna kadar devam eden yaklaşık 2-3 aylık bir süreç olan ‘bağa göçme’ geleneğidir. Bağa göçme geleneği boyunca geceleri komşular bir araya gelerek masallar anlatılır, bilmeceler sorar, sohbet ederler, türküler söyler, saz çalar, oynar ve eğlenilirken, gündüzleri ise bağ gezmeleri ve üzüm incelemeleri yapıldığı ileri sürülmektedir (Altınparmak 2008).

4.2.2. 1923-1960 Dönemi

Cumhuriyet’in ilanı ile beraber Denizli’de gözlemlenen toplumsal gelişim ve değişimler geleneksel eğlence biçimlerini dönüştürürken kent içerisinde eğlence mekanlarının da ortaya çıkmaya başlamasını beraberinde getiren bir süreç olmuştur.

Bu yıllarda, ülke genelinde devletin başlatmış olduğu modernleşme hareketinin etkisiyle yeni okulların, hastanelerin, lokanta ve sinemaların kent içerisinde inşa edilmesi gibi kentsel düzenlemelerin yapıldığı bir süreç yaşanmıştır (Avsan ve Gökmen 2017: 31). Böylece, Denizli halkının kendine özgü yaşam biçimini sürdürürken, modernleşmenin artan etkisiyle sosyal yaşamın yeni gelişen kurallarını da benimsemeye başladığı söylenebilir.

Denizli’de Cumhuriyet döneminde gelişmeye başlayan ekonomik canlılık ile beraber hizmet kurumlarının sayısında da artış görülürken kentte düzenlenen ilk balo 1927 yılında ‘Himaye-i Eftal (Çocuk Esirgeme Kurumu)’ yararına gerçekleştirilmiştir (Haytoğlu ve Akoğlu 2021: 1092).

1930’lara kadar kırsal görünümünü devam ettirmiş olan kentte, bu yıllara kadar çok fazla eğlence mekanı da bulunmamaktadır. Bu nedenle çoğunlukla genç erkeklerin tercih ettiği eğlence mekanları ‘kızan odaları’ olmuştur. Özellikle uzun kış geceleri ve iş vaktinden arta kalan zamanlarda bu odalarda bir araya gelen genç ve genellikle bekar erkekler çeşitli eğlenceler düzenlemişlerdir. Eğlence mekanlarında hissedilen bu eksiklik özellikle erkeklerin bekar evlerinde veya kentin dışında bulunan تنها yerlerde toplanmalarına yol açmıştır. İçkili buluşmaların yanında ‘çerezli, çaylı, kahveli ya da iddialı muhabbetler’ olarak adlandırdıkları toplantılar düzenlemişlerdir (Şemsioğlu 2016).

Bu dönem içerisinde, çoğunlukla Delikliçınar, Kayalık ve Çaybaşı bölgelerinde bulunan kahvehaneler, özellikle akşam saatlerinde işten çıktıktan sonra erkekler tarafından sıklıkla tercih edilen diğer eğlence mekanları olmuşlardır (Bakırtaş 2014: 60). Bu dönemde halk arasında en çok bilinen ve gidilen kahvehane ise Delikliçınar’da 1960’ların sonuna kadar hizmet veren ‘Meserret Kahvesi ve Oteli’ olmuştur (Şekil 35). Kentte çoğunlukla dönemin eğlence mekanlarına ev sahipliği yapan Delikliçınar Meydanı ve yakın çevresinde daha çok kahvehaneler, oteller, gazinolar, hanlar, hamamlar, sinema ve tiyatro gibi aktiviteler yer seçmiştir. Bu dönemde kahvehaneleriyle meşhur olan bir diğer bölge ise Delikliçınar’dan daha geniş bir alana sahip olan Kayalık bölgesidir. Yaklaşık on beş ile yirmi metre uzunluğunda, her biri bir buçuk iki metre çapında olan üç çınarın gölgesinde yer alan kahvehaneler, meydanın her iki tarafına yayılarak halkın dinlenme ve eğlenme ihtiyaçlarını karşıladıkları mekanlardan biri olmuştur (Haytoğlu ve Akoğlu 2021: 1094).

Şekil 35: Meserret Kahvesi ve Oteli (Önen 2022)

1930'lara kadar Denizli'deki bazı kahvehanelerin müzikli eğlencelere ev sahipliği yaptığı belirtilirken, özellikle yaz aylarında (yatsı namazından sonra) başlayan bu etkinliklerde müzisyen toplulukları tarafından mikrofonsuz şarkılar söylendiği ve bazı kahvehanelerde 1980'lere kadar alkol satışının yapıldığı bilinmektedir (Bakırtaş 2014: 60-61).

Bu dönemde halkın toplanma alanlarından bir diğeri de Çaybaşı Meydanı olarak belirtilmiştir. Çaybaşı Meydanı'nda bulunan Türkocağı binasında kültürel ve bilimsel toplantıların yanı sıra eğlence aktiviteleri ve fener alaylarının düzenlendiği aktarılmaktadır (Uysal 2016).

1928 yılında, kentte ilk sinemanın açılması (16 Ocak 2012 tarihinde çıkan yangında büyük hasar görmesi sonucu yıkılmıştır) ve 1930'lu yıllarda kentin tiyatroyla tanışmasıyla beraber, halkın kültürel ve eğlence odaklı aktivitelere olan yoğun ilgisi sayesinde kent içerisinde bu tür mekanlar çoğalmaya başlamıştır (Kodal 2015).

Bu dönemde, kadınlar toplum içinde eğlence odaklı aktivitelere çok fazla yer almazken aile çay bahçeleri, mesire alanları gibi daha çok ailelere hitap eden eğlence ve dinlence alanları olan açık alanların (Çamlık Mesire Alanı, İncirli Pınar Parkı gibi) kullanımı artmıştır (Gürgey 2009). Kentin güneyinde yer alan 'Çamlık Mesire Alanı' (günümüzde 'Çamlık Kent Ormanı' olarak kullanılmaktadır), dönemin en fazla kullanılan piknik alanlarından bir olmuştur (Şekil 36). Daha sonraki süreçte bu alan, uzun yıllar boyunca Hıdırellez eğlencelerine ev sahipliği yapmıştır. Mayıs ayının beşini altısına bağlayan gece gerçekleştirilen Hıdırellez eğlenceleri bu alanla özdeşleştirildiğinden halk tarafından bu güne 'Çamlık günü' denildiği de bilinmektedir. O gün neredeyse herkes Çamlık'ta buluşur, yemekler pişirilir, çaylar kahveler içilir, salıncaklar kurulur, uçurtmalar uçurulur, yumurta tokuşturma yarışması gibi yarışmalar düzenlenirdi (Kodal 2015; Bakırtaş 2014; Haytoğlu ve Akoğlu 2021).

Şekil 36: Çamlık Kent Ormanı (URL-19)

İnsanların eğlenmesine ve boş zamanlarını değerlendirmesine olanak sağlayacak bir başka açık alan kullanımı olan ‘İncirliınar Parkı’da 1937 yılında açılmıştır (Şekil 37). İçerisine kanallar, havuzlar yapılırken, yeni yapılan kanalda yüzme yarışları bile düzenlenmiştir. 1940’larda şırıl şırıl akan suları ve peyzaj düzenlemeleri ile görsel çekiciliği artan İncirliınar Parkı halkın eğlenebileceği parklarla donatılan bir alana dönüşmüştür. Özellikle İncirliınar’a inşa edilen gazino büyük bir eğlence mekanı olarak Kabul edilmiş ve popüler bir uğrak noktası haline gelmiştir (Haytoğlu ve Akoğlu 2021).

Şekil 37: İncirliınar Parkı (URL-20)

1950’li yıllara gelindiğinde kent içerisinde çoğunlukla erkeklerin gittiği ‘Yıldız Lokantası’, ‘Muhacir Mustafa’nın Lokantası’ ve ‘Bebiroğlu İsmail’in Gül Kokulu Lokantası’ gibi alkollü mekanlar açılmaya başlamıştır (Gürgey 2009). Bu dönemde tüm ülkede kapitalizmle beraber tüketime artırımlarına yönelik politikalar uygulanmaya başlarken, pazarın yükselmesiyle beraber sayıları giderek artan ve çeşitlenen eğlence mekanlarından elde edilen kazançta artmaya başlamıştır. Benzeri değişim sürecinin yaşandığı Denizli kentinde de dönem içerisinde çoğunlukla gündüz saatlerinde eğlenme ve dinlenme amaçlı tercih edilen kahvehaneler, açık yeşil alanlar ve aile çay bahçelerinin kullanımı nispeten azalırken daha çok gece saatlerinde faaliyet gösteren gazinolara, lokantalara ve içkili mekanlara bir geçiş yaşanmıştır (Gültekin ve Onsekiz 2005).

4.2.3. 1960-1980 Dönemi

1960 sonrası, Türkiye kentlerinde sanayileşmenin tetiklediği etkiyle kırdan kente yaşanan göçün hızlanması sonucu ‘planlı ekonominin’ başladığı bir dönem olmuştur (Ataöv ve Osmay 2007). Bu süreçte, geniş alanlara yayılan gecekondu bölgelerinde farklı yaşam tarzları ortaya çıkmaya başlamıştır. Bunun yanı sıra, başta Almanya olmak üzere çeşitli Avrupa ülkelerine işçi göçlerinin başlaması, Batılılaşma sürecine yeni bir soluk getirmiştir. Avrupa’ya gidenlerin deneyimlediği yeni yaşam tarzı, farklı biçimlerde anavatana aktarılırken, kentlerde Batılı tüketim alışkanlıkları görülmeye başlanmıştır. Değişen toplumsal ve kültürel yapılar ile birlikte ekonomik politika ve yönetimdeki çok partili döneme geçiş, kentlerde bulvarların açılması, apartmanlaşma gibi etkenler kentsel mekanın kullanım kalıplarının değişiminde de etkili olmuştur. Bu süreçle birlikte, Avrupa’ya göç sonucu gelişen serbest kültür değişimi ve Amerikan kültürünün yayılması eğlence mekanlarını da etkilemiştir. Bu değişim süreçlerinden etkilenen Denizli’de de bu dönemde kentsel yaşama (Yeni, Cem, Tümen, Nur, Şafak, Odun Pazarı, Zafer, Işık, Ferah, Gar, Venüs Sinemaları; Denizli Halk Eğitim Tiyatrosu; Kırıkçatal Lokantası, Şahap Ustanın Yeri, Küçük Metin’in Yeri, Baba Adem’in Yeri, Majestik Meyhanesi, Babanın Yeri, İstiklal Meyhanesi, Gamgam Lokantası, İncilipınar Restoran, Değirmende Alabalık, Kelleci Kardeşler ve Müzikseverler Lokali; Motel Kuru’da açılan diskotek gibi) çok sayıda eğlence mekanı katılmıştır (Haytoğlu ve Akoğlu 2021: 1099).

Denizli’de sinemaya ve tiyatroya olan ilgi ve katılım, kentte ilk sinemanın açıldığı 1928 tarihinden itibaren çok yüksek olurken özellikle 1960’larda art arda açılan sinemalar bu dönemde Denizli’de eğlence hayatının vazgeçilmezleri arasında yer almıştır (Haytoğlu ve Akoğlu 2021). 1960’lı yıllarda kent merkezinde, Yeni, Cem ve Tümen Sinemaları kapalı, Yeni, Cem, Şafak, Nur Sinemaları ise açık olmak üzere toplam sekiz sinema yer alırken, 1970’lerde sekizi açık, on altısı kapalı toplam da yirmi dört sinemanın bulunduğu bilinmektedir. Dönemin en meşhur sinemaları ise Cem Sineması, Venüs Yazlık Sineması, Gar Sineması ve Belediye Sineması olarak belirtilmiştir (Bakırtaş 2014: 61).

Kent, dönemin eğlence aktivitelerinden bir diğeri olan tiyatro ile Denizli Halk Evi’nin kurulması sonucu tanışmış, halkevlerinin kapatılmasıyla beraber de kentte ki tiyatro çalışmaları uzun bir süre durma noktasına gelmiştir. Bu süreçte özellikle İstanbul ve İzmir gibi büyük kentlerden Denizli’ye gelen tiyatro toplulukları, halk tarafından büyük bir ilgi görmüştür. Buna bağlı olarak, halkın boş zamanlarını

değerlendirmek ve tiyatro ihtiyacını karşılamak amacıyla 1972 yılında ‘Denizli Halk Eğitim Tiyatrosu’ kurulmuştur.

Bu süreçte insanların dinlenme ve eğlenme amaçlı olarak kullandıkları alanlardan bir diğeri Pamukkale olmuştur. Pamukkale, doğal güzellikleri, sağlığa faydalı kaplıcaları, travertenleri, Hierapolis Antik Kenti ve Laodikya Antik Kenti’nin varlığıyla özellikle 1970’lerde Denizli halkı için popüler bir eğlence mekanı haline gelmiştir. ‘Denizli Turizm Derneği’ tarafından sıcak suların çıktığı bölgelere yıkanma havuzları, otel ve gazinolar inşa edilmiştir. Bu gazino ve oteller, on yıldan fazla bir süre Pamukkale’de hizmet vermiş ve 1970’lerde yerli ve yabancı turistlerin en çok tercih ettiği bölgelerden biri olmuştur.

Denizli’de ilk diskotek Pamukkale’de bulunan Motel Kuru’da açılmıştır. Diskotek, cumartesi günleri tüm Denizli halkına hizmet verirken, haftanın diğer günlerinde ise yalnızca otel müşterileri ile turistlere yönelik olarak faaliyet göstermiştir. Özellikle yılbaşı gecelerinde büyük ilgi gören Pamukkale’de yer alan eğlence mekanlarında iş adamları başta olmak üzere halk sabahın erken saatlerine kadar eğlenmiştir. Ayrıca bu dönemde, Mayıs’ın üçüncü ve dördüncü haftalarında Denizli halkının katıldığı Pamukkale şenliklerinin düzenlendiği de bilinmektedir. Sonuç olarak, bu dönemde eğlence mekanlarının Pamukkale’de de yer seçmeye başlamasıyla beraber eğlencenin merkezin dışına çıkmaya başladığı bir sürecin yaşandığı söylenebilir (Haytoğlu ve Akoğlu 2021: 1099).

4.2.4. 1980-2000 Dönemi

1980’li yıllarda küreselleşmenin tüm dünyada etkili olması sonucu kentlerde sosyal ve ekonomik yapıda gerçekleşen radikal değişim ve dönüşüm süreci, kentsel eğlence-dinlenme mekanlarını ve toplumsal yaşamı derinden etkilemiştir (Önder 2013). Bu dönemde özellikle iletişim ve bilişim sektöründeki ilerlemeler vasıtasıyla başta çok katlı AVM’ler, yüksek standartlı oteller ve eğlence mekanları küreselleşmenin bir yansıması olarak değerlendirilmiştir (Savaş Yavuzçehre 2013).

1980’li yıllarda teknolojiye yaşanan gelişmeler ile beraber televizyon hayatın içerisine dahil olmuş ve ‘televizyon misafirliği’, ‘kağıt oyunları’ gibi aktiviteler ile eğlencenin yeniden evlere taşındığı bir süreç yaşanmıştır. Bu yıllara kadar kentte çok büyük ilgi gören ve sayıları sürekli artan sinemalar, evlerde televizyonların yaygınlaşması ve video teknolojisinin popülerleşmesiyle olumsuz etkilenmiş ve pek çok sinema ya kapanmış ya da bakımsız bir hale gelmiştir. Bu açıdan 1980’ler

sinemalara olan ilginin azaldığı yıllar olurken tiyatroya olan ilgi devam etmiştir (Hıdıroğlu 2010). 1980 askeri darbesinin ardından, bu dönemde sanatın kalbinin attığı İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerin yanında Denizli’de özel girişimlerle tiyatro kurma çabaları ortaya çıkmıştır. Bunun sonucunda, 1982 yılında yazar ve tiyatrocu Sadık Aslankara’nın liderliğinde öğrencileriyle birlikte ‘Denizli Tiyatrosu (De-Ti) kurulmuş ve Anadolu’daki dönemin tek özel tiyatro topluluğu olmayı başarmıştır (Çerezci 2015).

1980’lerde Denizli’nin eğlence hayatında büyük bir etki bırakan yer Temmuz 1980’de Üçgen bölgesinde inşa edilen ve çok kısa bir süre sonra İncilipınar’a taşınan lunapark olmuştur. İçerisinde uçan sandalyeler, kahkaha evi, çarpışan arabalar, atlı karınca, dönme dolap, mini tren gibi çeşitli aktiviteleri barındıran lunapark, kentte her yaş grubundan insan için keyifli bir eğlence mekanı haline gelmiştir. 1990’lara gelindiğinde hala İncilipınar’da faaliyet gösteren lunapark, eğlence seçeneklerini artırmak amacıyla ilk kez palyaço da getirmiştir. Ayrıca lunapark bu hizmetlerinin yanı sıra okul dönemlerinde bedava kampanyalar düzenleyerek küçük öğrencileri ağırlamıştır. 1990’larda da kent içinde popüler olan lunapark, genellikle Mart aylarında sezonunu açmış ve her sezon yeniliklere imza atmaya özen göstermiştir (Haytoğlu ve Akoğlu 2021: 1099-1100).

4.2.5. 2000 Sonrası Dönem

Teknolojinin ilerlemesi ve üretimdeki artış, insan gücüne olan ihtiyacı azaltarak çalışanlar için boş zamanın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu durum, kapitalist düzenin bir tüketim pazarı oluşturarak boş zamanın daha fazla tüketimle doldurulmasına yol açmıştır (Uysal Bilge 2021). Böylece, 20. yüzyılın sonunda kapitalizmin odak noktasının üretimden tüketime kaymasıyla birlikte, eğlence-dinlence alanında yapısal bir değişiklik meydana gelmiştir. Eğlence mekanlarının üretimi, tüketimin ana merkezleri olarak kabul edilmiş ve kentsel ekonomik büyümenin bir aracı olarak görülmeye başlanmıştır. Böylece, tüketim odaklı kent ekonomisi içinde eğlence mekanlarının üretiminin önemi giderek artmıştır. Ancak eğlence mekanlarının ekonomik değer yaratma amacıyla üretildiği bu dönemde, eğlence coğrafyası kent merkezinden banliyölere ve kent çeperine doğru taşınarak desantralize olmuş ve anlamı, toplumsallaşmanın mekanından tüketimin mekanına doğru bir değişim yaşamıştır. Toplumun eğlence-dinlence algısı ise, tüketimle özdeşleşmiş bir hal almıştır. Neo-liberal ekonomik politikaların etkisiyle eğlence

mekanlarının üretim arzının devlet yerine piyasa tarafından karşılanması da bu değişimi hızlandırmıştır. Kamu yararı için eğlence mekanları üreten devlet yerine, piyasanın hakim olduğu kent mekanında, eğlence biçimleri de büyük ölçüde çeşitlenmiş ve dönüşmüştür (Önder 2013).

Bu doğrultuda, Denizli kentinde 1980-1990 yılları arasında, sermaye birikimi ile beraber satın alma gücü artan üst gelir grubunun kentte yer alan ticari hizmetleri yetersiz bulmaları, eğlenme-dinlenme ihtiyaçlarının daha doyurucu ve konforlu olarak karşılanmasının istenmesi gibi nedenlerin yanında kentin tek bir noktasında yoğunlaşan merkezi iş alanının rahatlatılması gerektiği gibi düşünceler ile kent içerisinde büyük AVM'lerin açılması gündeme gelmiştir (Savaş Yavuzçehre 2013).

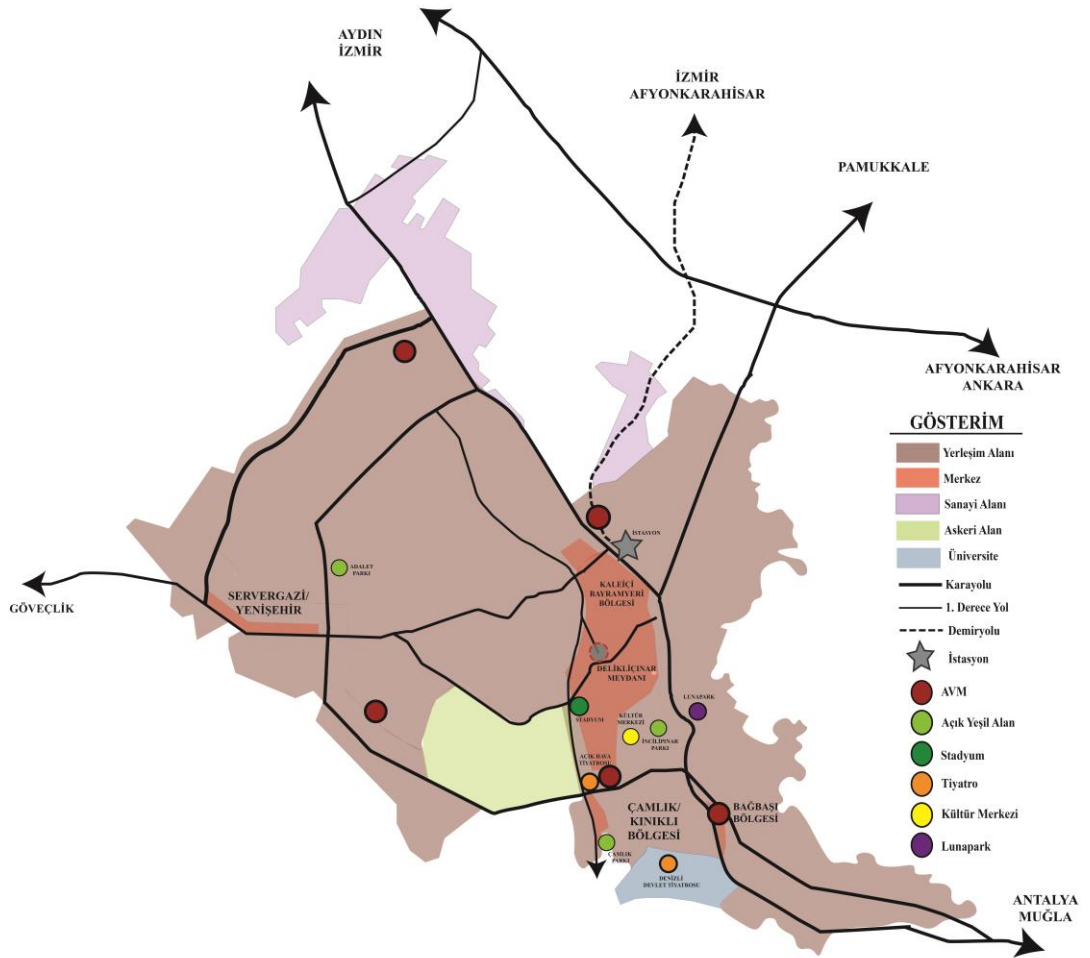
2000'li yıllarda Denizli'de kentin farklı noktalarında (çoğunlukla kent çeperinde) birbiri ardına açılan AVM'ler (Kınıklı Pekdemir AVM, TerasPark AVM, Forum Çamlık AVM, SümerPark AVM, Sinpaş Aquamall Yaşam ve Alışveriş Merkezi gibi) içinde yer alan sinema, alışveriş mağazaları, yeme-içme mekanları gibi imkanlarla beraber kullanıcılara sağladığı otopark kolaylıkları nedeniyle kentin merkezi alanında yer alan aktivitelerin azalması sürecini de beraberinde getirmiştir.

Kentin farklı alanlarında, konut alanları ve yakın çevresinde yer seçen alışveriş merkezlerinin yarattığı çekimle beraber zaman içerisinde bu bölgelerde kafe, restoran, bar-pub, gece kulübü gibi daha çok gece saatlerinde faaliyet gösteren eğlence mekanları yoğunluk göstermeye başlamış ve kentte en çok kullanılan eğlence mekanları haline gelmişlerdir.

Denizli'de Kaleiçi'nden Delikliçınar'a kadar uzanan kent merkezi, 2000'li yıllara kadar kentin en çok kullanılan, ticari faaliyetlerin en yoğun olarak gerçekleştiği alan olmuştur. Zaman içerisinde kent merkezindeki konutlar, yerini dershanelere ve beraberinde bu kullanımı destekleyen diğer aktivite alanlarına bırakmıştır. Fast-food tarzı restoranlar, cep telefonu satıcıları, kuyumcular ve kafeler gibi kullanımlar dershanelerin çevresinde yer seçmeye başlamıştır. Böylece merkez gündüz aktivitelerinin yoğunlaştığı bir alan haline gelmiştir (Alkın 2021).

Kaleiçi - Bayramyeri – Delikliçınar bölgesi kentin tarihi ve kendiliğinden oluşan merkezi alanıyken, özellikle 1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren gelişme eğilimi gösteren Kınıklı – Çamlık bölgesi üniversiteye yakın olan konumu, Çamlık kent ormanı, Demokrasi Meydanı, Forum Çamlık Alışveriş Merkezi ve eğlence mekanlarının yer seçmesinden kaynaklı kentin piyasa eliyle geliştirilen bir alt merkezi niteliğindedir. Kent içerisindeki diğer alt merkezler (Servergazi-Yenişehir, Bağbaşı

gibi) ise kentsel gelişmelerin görülmeye başlandığı alanlarda, kentin çeperinde, konut alanlarının içerisinde yer alan merkezi alanlardır (Alkın 2021). Bu tür alt merkezlerden en büyüğü olan Servergazi -Yenişehir bölgesi, kütüphane, toplu etkinliklerin yapılabildiği Servergazi parkı, eğlence mekanları, ticaret-konut işlevleri ve askeri yolun açılmasıyla 2000'lerden bu yana gelişmektedir. Benzer şekilde, üniversitenin ve Antalya yolu üzerindeki iş faaliyetlerinin etkisiyle gelişen Bağbaşı bölgesi de konut, ticari fonksiyonlar ve eğlence mekanlarına ev sahipliği yapan bir diğer alt merkezdir.

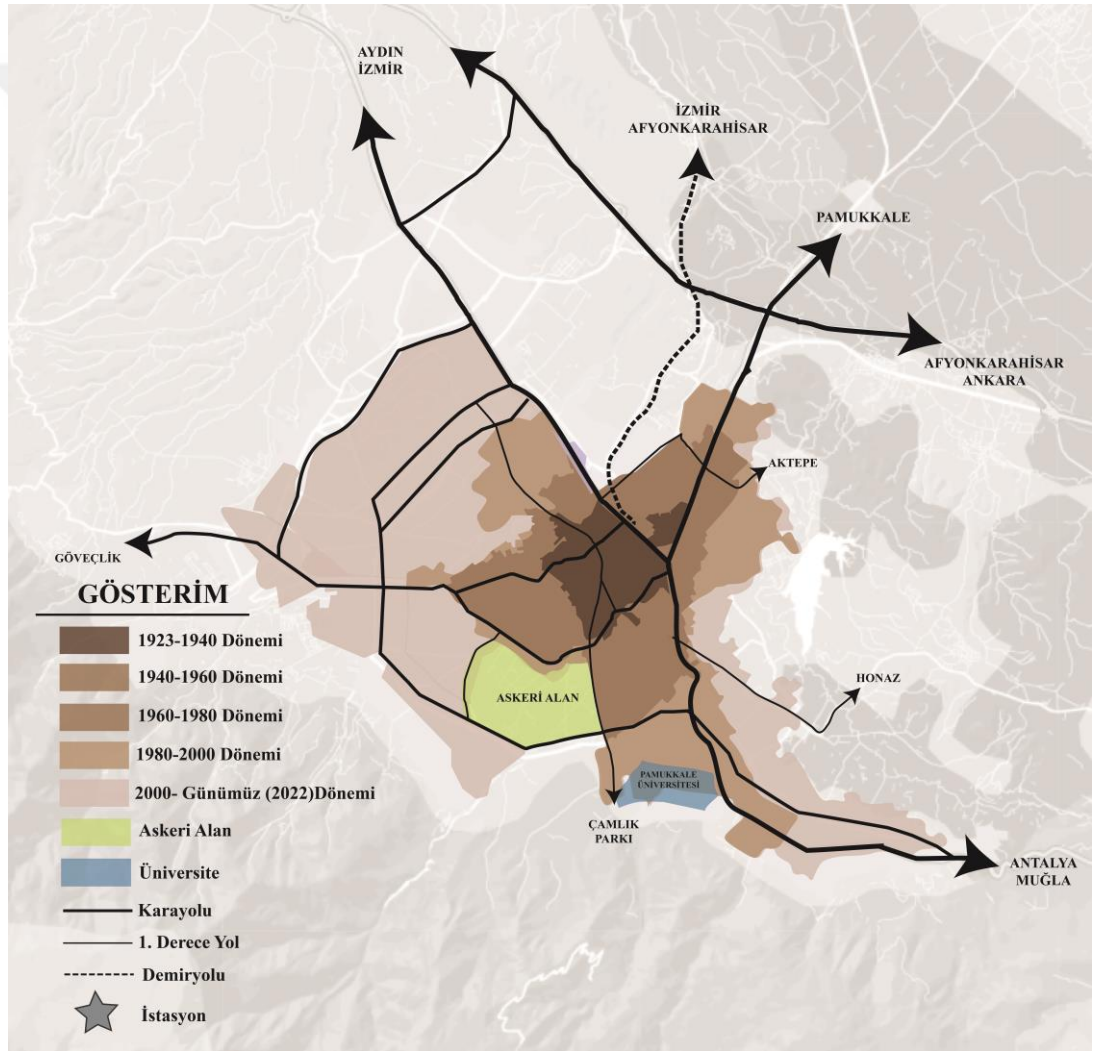

Şekil 38: Denizli'de Yer Alan Eğlence Mekanlarının Dağılımı (Yazar tarafından hazırlanmıştır.)

4.3 BÖLÜM SONUCU

Saha çalışmasına konu olan Denizli kentinin ve merkezi alanlarının gelişim süreci planlama tarihi üzerinden incelenmiştir. Kentin, ilk yerleşimin başladığı Kaleiçi çevresinde kesintisiz bir yerleşme deseni gösterdiği ve ana çekirdeğin etrafında

yayılarak büyüdüğü görülmektedir. Sanayileşmenin itici kalkınma gücü olduğu 1970'lerden bu yana Denizli kenti giderek artan bir nüfusa ev sahipliği yapmıştır. Kentsel nüfus artışıyla birlikte en büyük mekansal gelişme 1960-1980 dönemlerinde görülmüştür. Geliştirilen 1960 tarihli ilk plandan bu yana, kentsel büyümeyi kontrol etmek amacıyla, çeşitli ölçek ve kapsamlarda planlama çalışmaları yapılmıştır. Yapılan yatırımlar ve planlama kararlarına paralel olarak kent kuzeydoğu, kuzeybatı, batı, güney ve güneydoğu doğrultularında kent çevresindeki tarım alanları ve orman alanlarına doğru gelişme eğilimi göstermiştir. Kentsel gelişme aynı zamanda kentsel merkezi işlevlerinde tarihsel olarak çekirdek etrafında yoğunlaşmasını sağlamıştır.

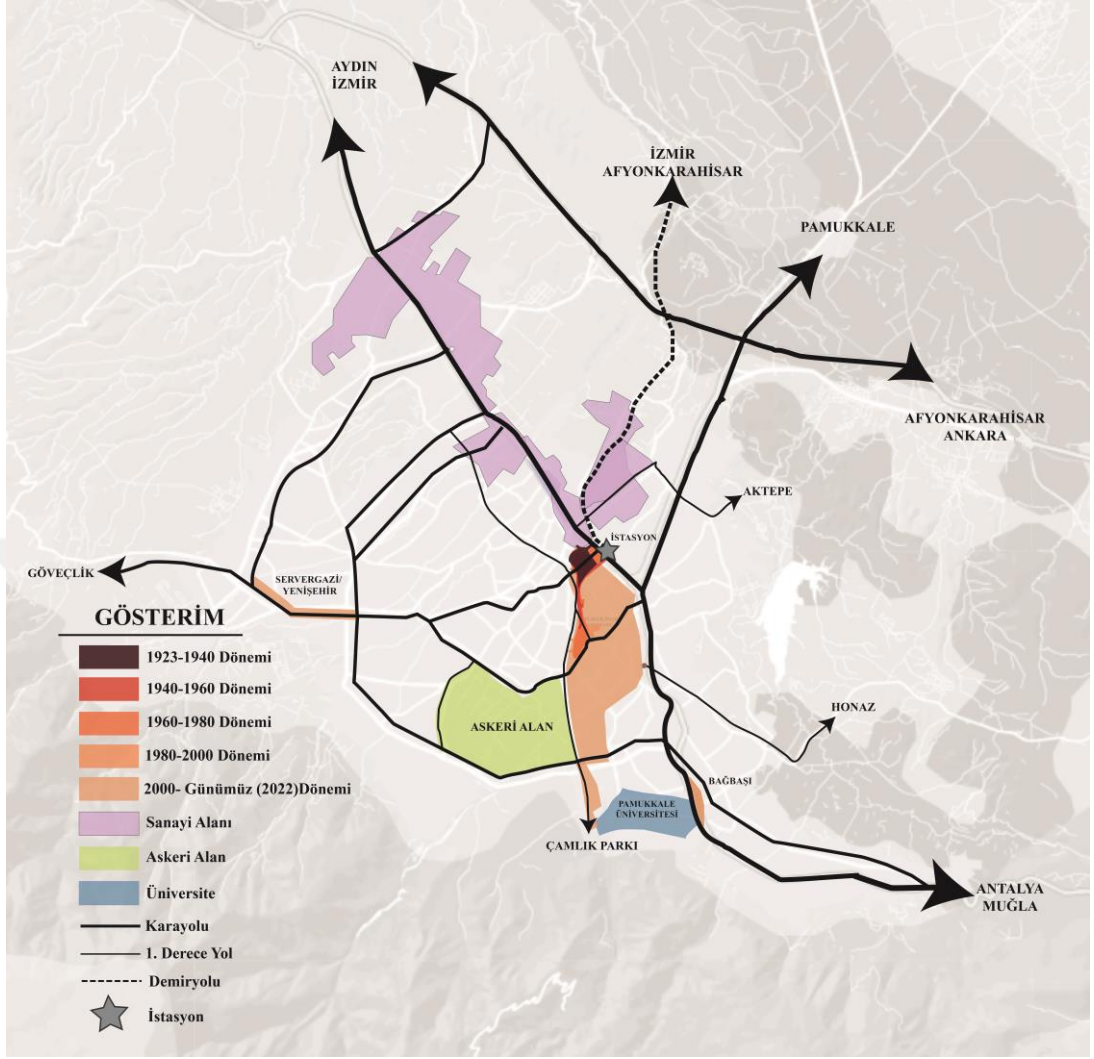
Şekil 39: Denizli Kent Formunun Yıllara Göre Değişimi (Yazar tarafından hazırlanmıştır.)

Yapılan literatür taramasına göre, Denizli kenti ve merkezi alanının gelişim sürecini etkileyen temel unsurlar aşağıdaki gibi belirlenmiştir;

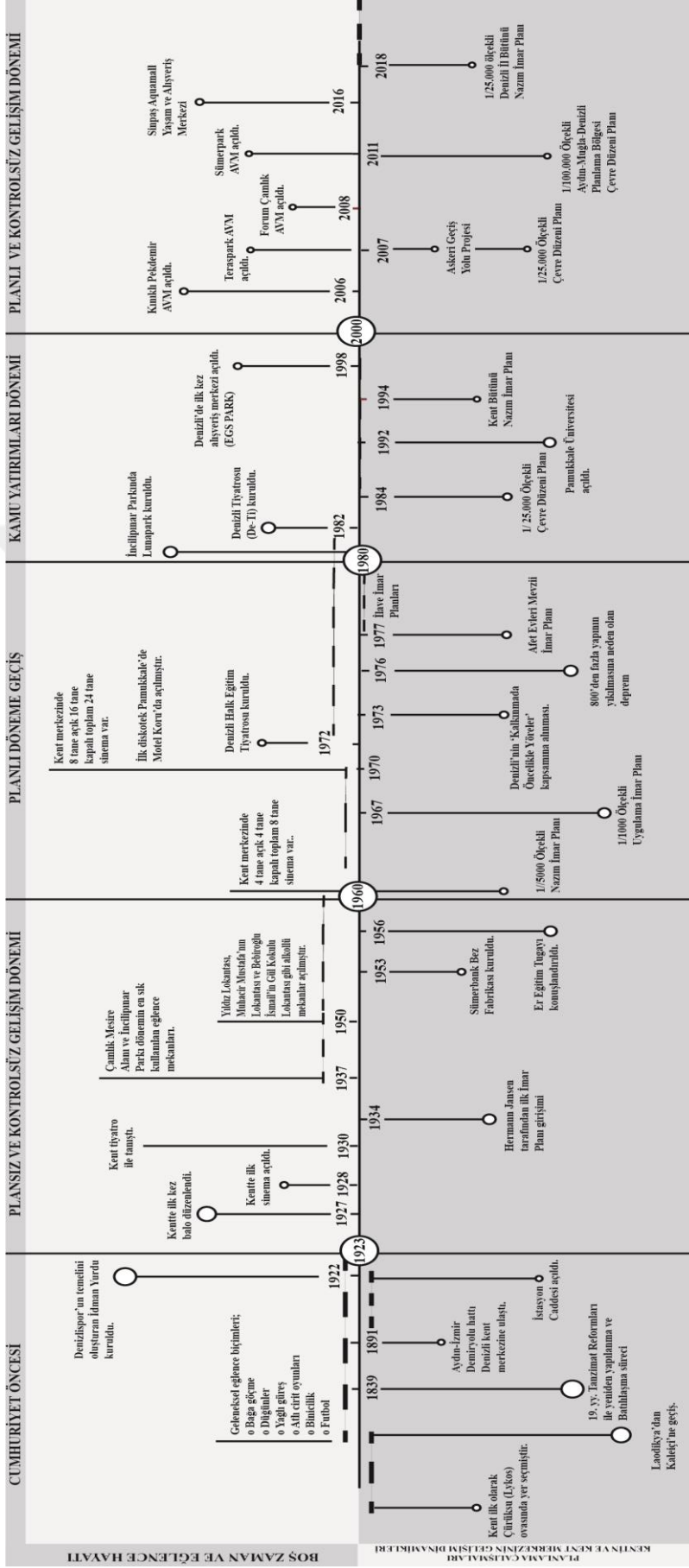
- Antik dönemde yaşanan depremler ve savaşların etkisiyle ovada savunmasız bir şekilde konumlanmış olan şehrin Laodikya'dan Kaleiçi'ne geçmesi,
- Demiryolunun kente kadar ulaşması, İstasyon Caddesi'yle kente bağlanması ve demiryolunun etkisiyle merkezin güney ve güneydoğuya doğru gelişim göstermesi,
- Pamukkale Üniversitesi'nin açılmasıyla Kınıklı ve Çamlık bölgesinin hızla gelişim göstermesi ve eğlence mekanlarının bu alanda yer seçimleriyle beraber bölgenin kent içerisinde alt merkez oluşturması,
- Kentin kuzeyini ve güneyini birbirine bağlayan 'Askeri Yol'un açılması ve kırsal yerleşimler ile kentsel gelişim gözlemlenen alanların bütünleşmesi ve çevredeki bu alanlarda alt merkez ortaya çıkması,
- Kentin farklı alanlarında yer seçen alışveriş merkezleri kurulması ve bunlar etkisinde alt merkez eğilimlerinin ortaya çıkması.

Sonuç olarak, eğlence mekanları zaman içerisinde kent merkezi gibi erişilebilir bir bölgeden AVM'lere taşınarak veya kent çevresinde belirli noktalarda (Sergazı, Kınıklı gibi) kümelenerek coğrafya değiştirmiştir. Kentte eğlencenin coğrafyasının değişmesinin yanı sıra, anlamı ve biçimi de büyük bir değişime uğramıştır. Kent merkezinin çözülme süreciyle paralel olarak, kentin kamusal yaşamında sekteye uğramış ve eğlence aktivitesi, kamusal mekanlarda toplumsal bir faaliyet olarak deneyimlenen bir etkinlikten, günümüzdeki temel eğlence coğrafyası olan alışveriş merkezleri ve kapalı eğlence mekanlarında bireysel bir aktiviteye dönüşmüştür. Kentin kamusal yaşamının olduğu ve sosyal ilişkilerin açık ve herkesin gözleri önünde gerçekleştiği eğlence mekanları, bu değişimle birlikte bireyselleşmenin mekanlarına dönüşmüştür. Bu bireyselleşme süreci, eğlence deneyiminin içeriğinde de değişikliklere neden olmuş, eğlence aktivitesi artık tüketim eylemiyle özdeşleşmiş bir hal almıştır.

Eğlence ve boş zaman aktiviteleri ve yer seçimlerinin dinamik bir biçimde değiştiği bir kent olan Denizli'de merkezin yeniden yapılanmasına yol açan bu kullanımların nasıl dağıldığı ve ne gibi etkilere yol açtığı yazında henüz değinilmemiş olup, bu konunun araştırılması ülkemizde benzer gelişme eğilimi gösteren orta ölçekli kentlerin mekansal yapılanması için önemli bir boşluğu doldurması beklenmektedir.

Şekil 40: Denizli Kenti Merkezi Alanlar ve Sanayi Alanları Yıllara Göre Değişimi (Yazar tarafından hazırlanmıştır.)

Şekil 41: Denizli'de Kentleşme ve Merkezi Alanların Gelişim Süreci Zaman Çizelgesi (Yazar tarafından hazırlanmıştır.)

	Planlama Çalışmaları	Kentin ve Kent Merkezinin Gelişme Dinamikleri	Boş zaman ve Eğlence Hayatı
Cumhuriyet Öncesi	- Kent ilk olarak Çirököva (Lykova) ovası üzerinde yer seçmiştir. - Laodikiya'dan Kaleici'ne geçiş	- Kentin ve kent merkezinin gelişme sürecini yönlendiren temel dinamikler: -Yaşanan yıkıcı depremler ve kentin ovakdaki komünarist komünizmin dolaylı Laodikiya'dan Kaleici'ne geçiş -1839- Tanzimat Reformları ile yeniden yapılandırma ve Batılılaşma sürecinin en önemli adımlarından olan demiryolu politikaları. -1891-Ezmir-Aydın demiryolu hattı Denizli kent merkezine ulaştı. - Kaleicinin çevresinde gelişen kent Kırsiyon Caddesi ile bu bölgede gelişim göstermeye devam etmiştir.	- Yerel gelenek ve görenekler ile şekillenmiş geleneksel eğlence biçimleri; -Büğe göçme -Düğünler -Yağlı güreşler -Altı cırı oynulan -Bucukluk 1922'de Denizlişeyir'un tuncelini oluşturmuş İdman Yurdu kuruldu.
1921-1960	1934- Hermann Jansen'in ilk planlama girişimi	Planlar ve kontrolölöz kentsel gelişim - Kentin ve kent merkezinin gelişme sürecini yönlendiren temel dinamikler; -1934'te yapılan ilk planlama ve depremin etkisi -Liberal ekonomî politikaları ve ypa planlı sisteme geçişten 1950 sonrası dönemde kent merkezine yaşanan hızlı kentsel geçiş -Denizli-Ezmir karayolunun açılmasıyla ulaşım imkanlarında yaşanan artış -1953 yılında Sümerbank Bez Fabrikası'nın kurulması ile kentin kuzeyinde yerleşim alanlarının oluşmaya başlaması -1956'da Er Eğitim Tugayı'nın kurulmasıyla ile kentin güneyinde gelişimin hızlanması - Kaleici ve yakın çevresinde gelişen kent merkezi, Kırsiyon caddesinin açılmasıyla, Denizliçimnar bölgesine kadar doğrusal olarak büyüme göstermiştir. - Kentin merkezi Kaleici, Bayramyeri olduğundan güney- güneydoğu yönünde gelişim göstermeye başlıyor.	Denizliçimnar, Kayalık ve Çaybaşında bulunan kahvehaneler etkinlikler tarafından sıkılla tercih ediliyor. - Kente düzenlenen ilk bala, 1927 yılında 'Çocuk Esigene Kurumu' tarafından gerçekleştirilmiştir. 1928 yılında kente ilk sinema açılmıştır. 1930'larda kent tiyatro ile tanıyor. 1940'larda Çamlık, Mestre Alanı ve İncilçimnar Parkı dönemin en popüler eğlence mekânları olmuştur (gökük, Hürriyetler eğlenceleri vb.) 1950'lerden sonra kent içerisinde çoğunlukla erkeklerin gittiği 'Yıldız Lokantası', Mübahir Mustafa'nın Lokantası ve Behiyoğlu İsmail'in Gül Kokulu Lokantası' gibi alkolik eğlence mekânları açılmaya başlanmıştır.
1960-1980	1960- 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı 1967- 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı Deprem sonrası planlama çalışmaları; -1977- Afet Evleri Mevzui İmar Planı -İlave İmar Planları	- Kentin ve kent merkezinin gelişme sürecini yönlendiren temel dinamikler; - İlk kapsamlı planlama faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi. - 1973 yılında Denizli'nin "Kalkınmada Öncelikli Yörelce" kapsamına alınmasıyla kentsel gelişim sanayi sektörü üzerinden yaşanmıştır. - 1976 yılında yaşanan deprem ile 800'den fazla yapı yıkılınca kentin en çok kuzey-kuzeydoğu kesimindeki yerleşim alanları etkilenmiştir. 1970-1980 yılları arasında Denizli kent merkezini oluşturan Kaleici ve yakın çevresi, merkezi konumu ve karakterini korumaktadır. - Kaleici'nden başlayıp, güneyde Kırsiyon Caddesi ile birleşerek Denizliçimnar'da son bulan Everpaşa Caddesi, 'İdari aks' ve ' eğlence-konaklama aksı' olarak kullanılmaya dönemin en önemli akslarından biri olmuştur.	1970'li yılların ikinci yarısında Pamukkale daha çok üst gelir grubunun boş zaman ve eğlence amaçlı kullandığı bir alan olurken, eğlence kent merkezinin oluşma çlıyor. İlk diskotek Pamukkale'de Motel Kont'da açılmıştır. 1972'de Denizli Halk Eğitim Tiyatrosu kuruldu.
1980-2000	1984- Çevre Düzeni Planı 1994- Kent Bittimi Nazım İmar Planı	- Kentin ve kent merkezinin gelişme sürecini yönlendiren temel dinamikler; -1983 sonrası liberal ekonomî politikaları kapsamında hızlı sanayileşme ve kentleşme eğilimleri ile aşırı nüfus artışı yaşanırken karacak yapılaşma ve gecekondu alanlarının oluşumu. 1992 yılında Pamukkale Üniversitesi'nin Kınıklı Mahallesi'nde açılmasıyla bu bölge hızla gelişim gösteren bir yerleşim alanı haline gelmiştir. -1976 depremi sonrası verilen kararlar doğrultusunda kentin güneyinde Şirinköy ve çevresinde oluşturulan toplu konular ile geliştirilen Yenışehir yerleşim alanı - Tarihi kent merkezi ile güneyde gelişen ticaret bölgesi olan Denizliçimnar arasıındaki ticaret aksı bu dönemde kent merkezinin ana omurgasını oluşturmaktadır.	1980'li yıllarda yaşanan küreselleşme dalgalası Denizli'yi de etkisi altına almış ve eğlence bir tüketim aracı haline gelmiştir. - Küreselleşme ile beraber satın alma gücü artan üst gelir grubunun kente yer alan ticari hizmetleri yetersiz bulunanı someti büyük alışveriş merkezlerinin açılması gündeme gelmiştir. 1998 yılında açılan EGS Park AVM, Denizli'de açılan ilk alışveriş merkezidir. - EGS Park AVM ilk açıldığı yıllarda, içerisinde yer alan sinemalar ve diğer eğlence mekânları ile kent içerisinde bir cazibe merkezi olmuştur.
2000-Günümüz	2007- Askeri Geçiş Yolu Projesi 2007- 1/25 000 ölçekli Çevre Düzeni Planı 2011- 1/100.000 ölçekli Aydın-Mugla-DenizliPlanlama Bölgesi Çevre Düzeni Planı 2018- 1/25 000 ölçekli Denizli İl Bittimi Nazım İmar Planı	- Kentin ve kent merkezinin gelişme sürecini yönlendiren temel dinamikler; - Askeri Geçiş Yolu Projesi ile Denizli kentinin batısı ve güneybatısı ile kentin doğusu ve güneydoğusu arasında yer alan yerleşim alanları bütünüleşmeye başlamıştır. Kaleici-Bayramyeri-Denizliçimnar bölgesi kentin tarihi ve kentiğinden, sonrasında ise kent için yapılagelmış planlama çalışmalarının plan kararları doğrultusunda gelişim gösteren merkezi alanlardır. Kınıklı bölgesi üniversiteye yakın konum, Çamlık Kent Ormanı, Demokrasî Meydanı, Forum Çamlık Alışveriş Merkezi ve eğlence mekânlarının bölgede yer seçmesinden kaynaklı kentin piyasa eyleyi geliştirilen bir alt merkeze niteliğünde. Servetgazi Yokuşlu bölgesi kentin en yüksek, toplu etkinliklerin yapılabildiği Servetgazi Parkı, eğlence mekânları, ticaret-konut bölgeleri, TensPark-AYM'nin varlığı ve Askeri Yolu'nun açılmasıyla süres içerisinde altı merkez haline gelmiştir. Bağlıca bölgesi, konut, ticari fonksiyonlar ve eğlence mekânları ev şalıplığı yapan bir alt merkez niteliğindedir.	- Kente yer alan diğer AVM'ler; - 2000- Kınıklı Pakdemir Avm - 2005- Marketix AVM - 2007- Tenspark AVM - 2008- Forum Çamlık AVM - 2011- Sümerpark AVM - 2016- Sinpaş Aqual Mall Yaşam ve Alışveriş Merkezi - Eğlencenin geceleşmesi; -eğlence mekânları zaman içerisinde kent merkezi gibi erişilebilir bir bölgeden AVM lere taşınarak veya kent içerisinde belirli noktalarda kümelenerek (Servetgazi, Kınıklı, Bağlıca gibi) coğrafiya dağılmıştır

Şekil 42: Denizli'de Kentleşme ve Merkezi Alanların Gelişim Süreci
(Yazar tarafından hazırlanmıştır.)

BÖLÜM V

SAHA ARAŞTIRMASI

Çalışmanın bu bölümünde, ilk olarak çalışma sahası olarak belirlenmiş Denizli kentinin Kınıklı Mahallesi'ndeki eğlence mekanı sahipleri ile yürütülen anket çalışmasının sonuçları, ikinci kısımda ise bu bölgede ikamet eden hanehalkları ile yürütülen anket çalışmalarının analizleri sunulacaktır.

5.1. EĞLENCE MEKANLARININ YER SEÇİMİ

Çalışmanın ilk aşamasını oluşturan eğlence sektöründeki mekan sahipleri ile yürütülen görüşmelerde sorulan sorular 3 ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm, işletmenin hizmet faaliyetlerini anlamaya yönelik işletme ile ilgili genel bilgilerin öğrenileceği soruları içermektedir. İkinci bölümde, işletmenin müşteri profili ve kullanıcıların tercihlerini anlamaya yönelik sorular yer almaktadır. Üçüncü bölümde ise, eğlence mekanı sahiplerinin mahallede yer seçim kararında etkili olan faktörlerin neler olduğu ve günümüzde aynı mahallede iş yapmaktan duyulan memnuniyet düzeyleri belirlenecektir.

5.1.1. İşletme İle İlgili Genel Bilgiler

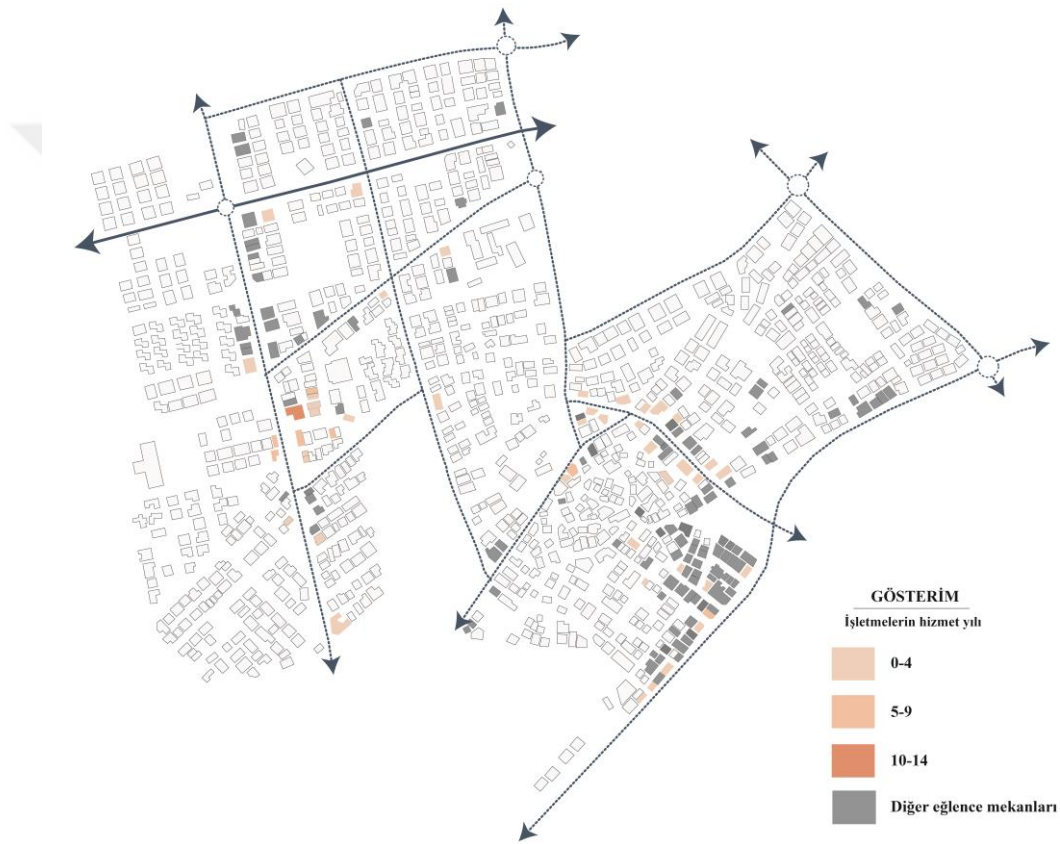
Bu bölümde araştırma kapsamında, örneklem olarak seçilen Kınıklı Mahallesi'nde yer alan eğlence mekanlarına dair genel bilgilere yer verilecek olup işletmenin hizmet yılı, mevcut işletmenin yerinde daha önce başka bir işletmenin varlığı, tam zamanlı çalışan sayısı, toplam müşteri kapasitesi, büyüklüğü, mülkiyet durumu, alkol ruhsatı, canlı müzik yapılması durumu, kapanma saati ve çevresinde tamamlayıcı hizmetlerin varlığı değişkenlerinin tanımlayıcı istatistiklerine değinilecektir.

Araştırma sahasında yer alan ve görüşülen işletmelerin %84'ü 2018 yılından bu yana bölgede hizmet verirken bunu %14 ile '5-9' yıldır burada hizmet veren işletmeler takip etmektedir. Araştırma kapsamında görüşme yapılan işletmeler arasında 15 yıldan fazla süredir bu bölgede hizmet veren işletme bulunmadığı görülmektedir (Tablo 7) (Şekil 43). Bu durum Kınıklı Mahallesi'nde yer alan

işletmelerin sıklıkla el değiştirdiği ve bölgenin son yıllarda daha canlı olmaya başlaması durumları ile ilişkilendirilebilir.

Tablo 7: İşletmenin Hizmet Yılı

İşletmenin hizmet yılı	N	%
0-4	42	84
5-9	7	14
10-14	1	2
15+	0	0
TOPLAM	50	100

Şekil 43: İşletmelerin Hizmet Yılı

Görüşme yapılan eğlence mekanı sahiplerine mevcut işletmelerinin yerinde daha önce başka bir işletmenin bulunup bulunmadığı sorusuna %50'si işletmelerinin bugün hizmet verdiği noktada daha önce farklı bir işletmenin yer almadığını belirtmiştir (Tablo 8).

Daha önce bu bölgede yer alan işletmelerin %68'inin 'yeme-içme' sektöründe hizmet verdiği görülürken %24'lük kısmın ise 'kültürel/eğlence' sektöründe hizmet verdiği görülmektedir (Tablo 9). Görüşme yapılan işletmelerin yeme-içme ve eğlence sektörlerinde hizmet veren mekanlar olduğu göz önünde bulundurulduğunda işletmelerin yer seçtiği bölgelerde sektörel bir değişiklik görülmediği çıkarımında bulunulabilir.

Tablo 8: Mevcut İşletmenin Yerinde Daha Önce Başka Bir İşletmenin Varlığı

Mevcut işletmenin yerinde daha önce başka bir işletmenin varlığı	N	%
Hayır	25	50
Evet	25	50
TOPLAM	50	100

Tablo 9: Mevcut İşletmenin Yerinde Daha Önce Hangi Sektörden İşletme Bulunduğu

Mevcut işletmenin yerinde daha önce hangi sektörden işletme bulundu	N	%
Kültürel/Eğlence	6	24
Sağlık	0	0
Eğitim	1	4
Yeme-İçme	17	68
Market	1	4
Banka	0	0
Diğer	0	0
TOPLAM	25	100

Örnekleme yer alan işletmelerin %36'sında tam zamanlı çalışan sayısı 10-14 kişi aralığındayken bu oranı %24 ile 5-9 kişi arası, %22 ile 15 kişi ve fazlası %18 ile de 0-4 kişi arası takip etmektedir. Bunun yanı sıra, örneklem grubundaki eğlence mekanlarının yalnızca %34'ünün işletmenin en yoğun hizmet verdiği saatlerde ekstra çalışan getirdiği görülmektedir (Tablo 10).

Tablo 10: İşletmenin Tam Zamanlı Çalışan Sayısı ve İşletmenin En Yoğun Hizmet Verdiği Saatlerde Ekstra Çalışan Gelmesi

İşletmenin tam zamanlı çalışan sayısı	N	%
0-4	9	18
5-9	12	24
10-14	18	36
15+	11	22
TOPLAM	50	100
İşletmenin en yoğun hizmet verdiği saatlerde ekstra çalışan gelmesi	N	%
Hayır	33	66
Evet	17	34
TOPLAM	50	100

Tablo 11’de görüldüğü üzere görüşülen eğlence mekanı sahiplerinin büyük bir çoğunluğu (%82) işletmelerinin müşteri kapasitelerinin 50 kişiden fazla olduğunu belirtmiştir. Buna göre, 100 kişiden fazla müşteri kapasitesine sahip işletmeler, örneklemin içerisinde yer alan işletmelerin %44’ünü oluştururken, 50-99 kişi aralığında müşteri kapasitesine sahip işletmeler ise örneklem grubun %38’ini oluşturmaktadır. Buna karşın görüşülen işletme sahiplerinin yalnızca %4’ü mekanlarının toplam müşteri kapasitesinin maksimum 9 kişiyle sınırlı olduğunu ifade etmişlerdir (Şekil 44).

Örneklem içerisinde yer alan işletmelerin büyük bir çoğunluğu (%58) ‘150-499 m2’ büyüklüğündeki işletmelerde hizmet vermektedir. Bununla beraber, görüşülen eğlence mekanı sahiplerinin işletmelerinin toplam müşteri kapasitesinin mekanların büyüklüklerine göre değişkenlik gösterdiği çıkarımında bulunulabilir.

Tablo 11: İşletmenin Toplam Müşteri Kapasitesi ve İşletmenin Büyüklüğü

İşletmenin toplam müşteri kapasitesi	N	%
0-9	2	4
10-49	7	14
50-99	19	38
100+	22	44
TOPLAM	50	100
İşletmenin büyüklüğü (m2 cinsinden)	N	%
50-149	16	32
150-499	29	58
500+	5	10
TOPLAM	50	100

herkese vermiyorlar, tanıdığınız olması lazım bir yerlerde, yoksa çok zor' ifadesi ise bölgenin özellikle akşam ve gece saatlerinde daha yoğun hizmet veren eğlence mekanlarının kümелendiği bir alan olmasına rağmen alkol satışı yapan mekan sayısının nispeten az olması durumunu açıklar niteliktedir.

Tablo 13: İşletmenin Alkol Ruhsatı

İşletmenin alkol ruhsatı	N	%
Yok	38	76
Var	12	24
TOPLAM	50	100

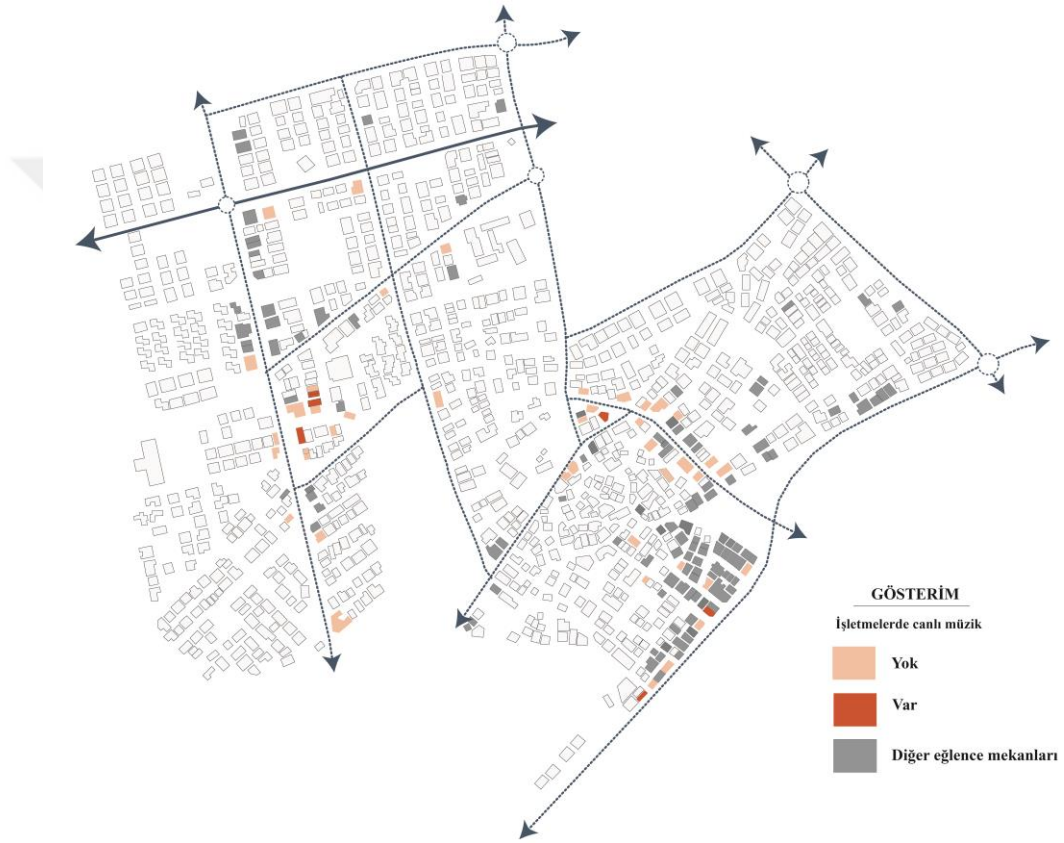
Şekil 45: İşletmelerin Alkol Satışı

Tablo 14'e göre, görüşme yapılan eğlence mekanı sahiplerinin büyük bir çoğunluğu (%84) işletmelerinde canlı müzik yapılmadığını ifade ederken, işletmelerin yalnızca %16'sında canlı müzik yapıldığı görülmektedir (Şekil 46). Bunun nedeni olarak çalışma kapsamında, araştırma sahasında işletme sahipleriyle görüşülen tarihlerde Covid-19 tedbirleri kapsamında 1 Temmuz 2021 tarihinden itibaren ülke

genelinde saat 00.00'dan sonra müzik yasağı (23 Haziran 2023 tarihi itibariyle bu yasak tamamen kaldırıldı) uygulamasının devam ediyor olması gösterilebilir.

Tablo 14: İşletmede Akşam ve Gece Saatlerinde Canlı Müzik Yapılması

İşletmede akşam ve gece saatlerinde canlı müzik yapılması	N	%
Evet	8	16
Hayır	42	84
TOPLAM	50	100

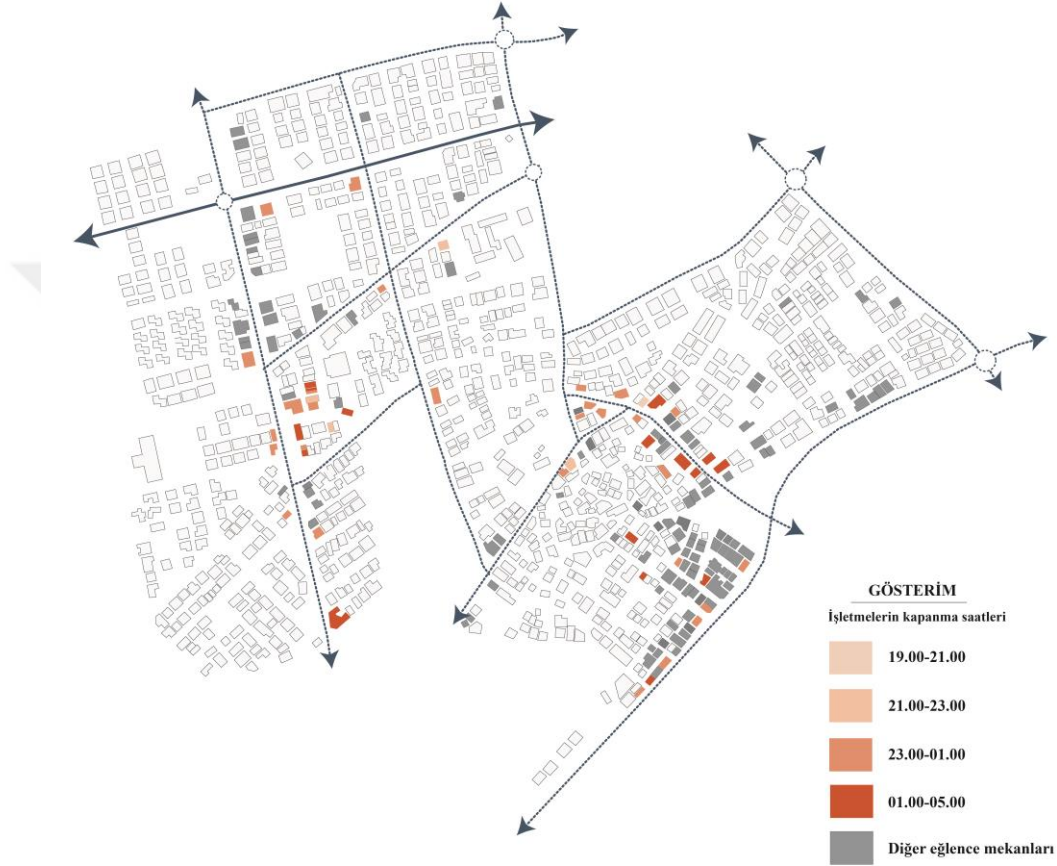

Şekil 46: İşletmelerde Canlı Müzik

Çoğunlukla gece saatlerinde hizmet veren eğlence mekanlarının yer seğtiği araştırma sahasında yer alan örneklem grubundaki eğlence mekanlarının %12'si gece yarısından önce kapanırken, %56'sı saat 01.00'a kadar, %32'si ise sabah 05.00'a kadar hizmet vermektedir (Tablo 15) (Şekil 47).

Tablo 15: İşletmelerin Kapanma Saatleri

İşletmelerin kapanma saatleri	N	%
19.00-21.00	1	2
21.00-23.00	5	10
23.00-01.00	28	56
01.00-05.00	16	32
TOPLAM	50	100

Şekil 47: İşletmelerin Kapanma Saatleri

Çalışma kapsamında görüşülen eğlence mekanı sahiplerine yöneltilen işletmelerinin çevresinde işi destekleyen tamamlayıcı hizmetlerin olup olmadığı sorusuna işletme sahiplerinin büyük bir çoğunluğu (%84) işletmelerinin çevresinde eğlence mekanı kullanımını destekleyebilecek sağlık, finans, konaklama, yeme-içme ve eğlence sektörlerine ait kullanımların yer aldığını ifade etmişlerdir. Bu eğlence işletme sahiplerinin %29'u işletmelerinin çevresinde yeme-içme sektörüne ait restoran ve kafelerin yer aldığını belirtirken, %25'i işletmelerinin çevresinde eğlence sektörüne ait diğer mekanların (bar-pub-gece kulübü gibi) yer aldığını söyledikleri görülmektedir. İşletmelerin çevresinde yer alan diğer tamamlayıcı hizmetlerin ise

sırasıyla finans/banka-ATM (%19), sağlık/hastane-eczane (%15), konaklama/otel (%11) oldukları ifade edilmiştir (Tablo 16).

Tablo 16: İşletme Çevresinde Yer Alan Tamamlayıcı Hizmetler

İşletmenin çevresinde işi destekleyen tamamlayıcı hizmetlerin varlığı	N	%
Hayır	8	16
Evet	42	84
TOPLAM	50	100
İşletme çevresinde yer alan tamamlayıcı hizmetler	N	%
Sağlık/hastane-eczane	20	15,3
Finans/banka-ATM	25	19,1
Konaklama/otel	15	11,5
Yeme-içme/restoran-kafe	38	29
Eğlence/bar-pub-gece kulübü	33	25,1
Diğer	0	0
TOPLAM	131	100

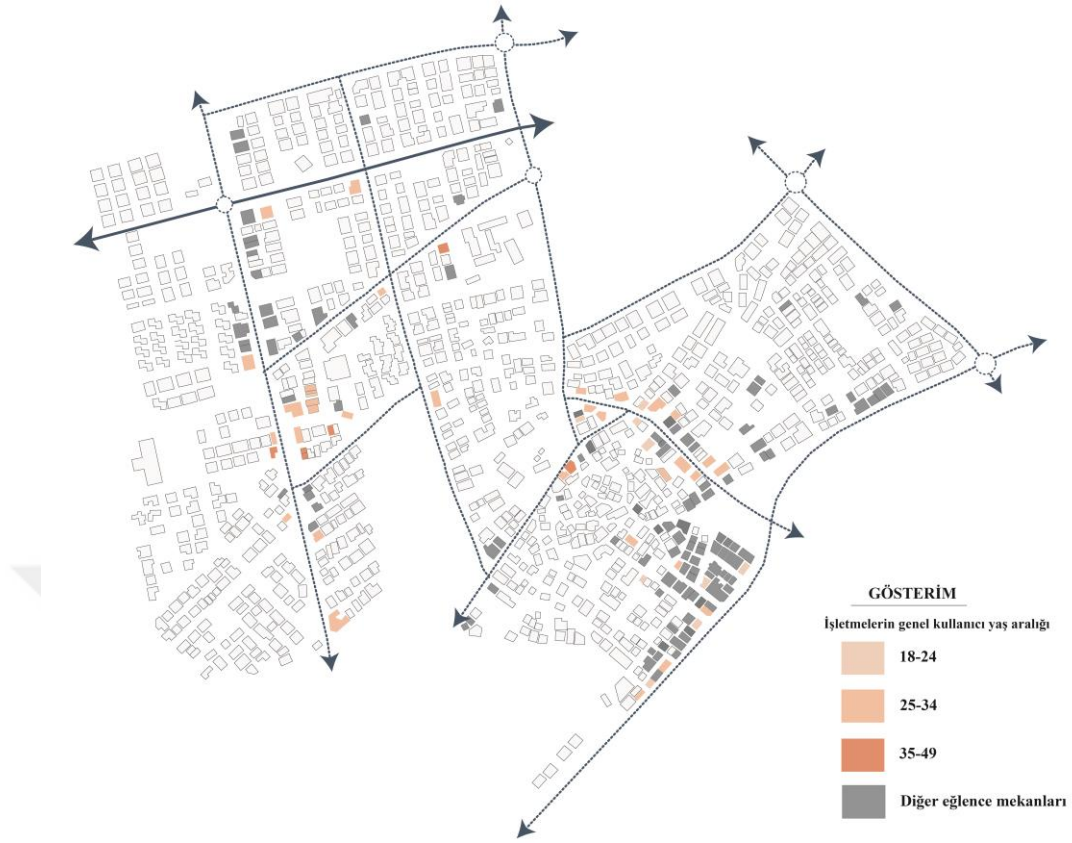
5.1.2. İşletmenin Kullanıcı Profili ve Kullanım Durumu

Bu bölümde araştırmanın örneklemindeki eğlence mekanlarının kullanıcı profili ve kullanım tercihlerine yönelik bilgilere yer verilecektir. Bu doğrultuda seçilen işletmelerin; kullanıcılarının yaş aralığı, kişi başı ortalama harcama tutarı, gün içerisinde en yoğun hizmet verilen saatler, hafta içerisinde en yoğun hizmet verilen günler ve yıl içerisinde en yoğun hizmet verilen aylar sorgulanacaktır. Ayrıca, işletmelerde görülen gece ve gündüz saatlerindeki farklılıklar kullanıcı sayısı ve satış/hizmet üzerinden ortaya koyulurken müşterilerin işletmeye çoğunlukla nereden geldiği ve son olarak da işletmecilerin kullanıcı profilinden duydukları memnuniyet düzeylerine yer verilecektir.

Örneklemdaki eğlence mekanı sahiplerinin büyük çoğunluğu (%86) işletmelerinin 35 yaş altı kullanıcılara hizmet verdiğini ifade ederken, 35-50 yaş grubundaki müşterilere hizmet veren işletmelerin oranı %14'tür (Tablo 17). Bu durum bölgenin eğlence sektörünü genç kullanıcıların şekillendirdiğini göstermektedir.

Tablo 17: İşletmenin Genel Kullanıcı Yaş Aralığı

İşletmenin genel kullanıcı yaş aralığı	N	%
18-24	12	24
25-34	31	62
35-50	7	14
50+	0	0
TOPLAM	50	100

Şekil 48: İşletmelerin Genel Kullanıcı Yaş Aralığı

Tablo 18’de görüldüğü üzere, görüşülen eğlence mekanlarının %54’ünde kişi başı ortalama harcama tutarı ¹‘100-249 TL’ aralığındadır. Kişi başı ortalama harcama tutarı ‘0-99 TL’ arasında olan işletmeler ise örneklemin %24’ünü oluştururken, kişi başı ortalama 250 TL ve üzerinde harcama yapılan işletmeler örneklem grubun yalnızca %22’sini oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında görüşülen işletmecilerin büyük bir çoğunluğunun (%78) işletmelerinde kişi başı ortalama harcama tutarının 250 TL ve altı olduğunu ifade etmeleri, işletmelerin çoğunlukla yeme-içme sektörüne ait kafe ve restoranlardan oluşmasından kaynaklı müşterilerin çoğunlukla kahve içtiği veya akşam yemeği yiyip kalktığı mekanlar olması gibi durumlarla ilişkilendirilebilir.

¹ 2022 yılı Ağustos ayı dolar kuru 18 TL’dir. Türk lirasındaki enflasyonist değerler nedeniyle ‘harcama tutarı’ ABD dolarına dönüştürülerek ifade edilmiştir. Buna göre ortalama 5.5 doların altında harcama yapıldığını ifade eden işletmelerin oranı %24’tür. Kişi başı ortalama 13.9 dolar ve üzerinde harcama yapılan işletmeler ise örneklem grubunun %22’sini oluşturmaktadır.

Tablo 18: İşletmede Kişi Başı Ortalama Harcama Tutarı

İşletmede kişi başı ortalama harcama tutarı (TL cinsinden)	N	%
0-99 (0 - 5.5 USD)	12	24
100-249 (5.6 - 13.9 USD)	27	54
250-499 (13.9 – 27.9 USD)	8	16
500 + (27.9 USD +)	3	6
TOPLAM	50	100

Çalışma kapsamında görüşülen eğlence mekanlarının gün içerisinde en yoğun hizmet verdiği saatler çoğunlukla (%80) 21.00 ve sonrasıdır. ‘16.00-21.00’ saatleri arasında işletmelerinin gün içerisinde en yoğun hizmeti verdiğini belirten eğlence mekanı sahipleri ise örneklemin yalnızca %20’sini oluşturmaktadır (Tablo 19). Örnekleimde yer alan işletmeler gece saatlerinde faaliyet gösteren eğlence mekanlarından seçildiğinden işletmelerin büyük bir çoğunluğunun en yoğun hizmeti verdikleri saatlerin 21.00 sonrası olarak ortaya çıkması normal karşılanmaktadır.

Tablo 19: İşletmelerin Gün İçerisinde En Yoğun Hizmeti Verdiği Saat Aralığı

İşletmelerin gün içerisinde en yoğun hizmeti verdiği saat aralığı	N	%
13.00-16.00	0	0
16.00-19.00	1	2
19.00-21.00	9	18
21.00-23.00	39	78
23.00 ve sonrası	1	2
TOPLAM	50	100

Şekil 49: İşletmelerin En Yoğun Hizmet Verdiği Saatler

İşletmelerin hafta içerisinde en yoğun hizmeti verdiği günler ise %82’lik oranla ‘Cuma-Cumartesi’ günleridir (Tablo 20). İşletmelerin hafta içi (Pazartesi-Salı-Çarşamba-Perşembe) (%14) ve Pazar (%4) günleri, Cuma-Cumartesi günlerine kıyasla daha az yoğun olmasının sebebi olarak araştırma sahasındaki işletmelerin genellikle gece saatlerinde kullanımı tercih edilen eğlence mekanlarından oluşması ve ertesi gün çalışan kesimin işe, öğrencilerin ise okula gitmeyeceklerini bildikleri Cuma-Cumartesi günlerini boş zamanlarını değerlendirmek üzere kullanmak istemelerine bağlanabilir. Bu halde, kentin bu bölgesinin yoğun olarak geleneksel iş günleri sonunda ve gece saatlerinde kullanıldığı görülürken, boş zaman aktivitelerinin Cuma-Cumartesi günleri ile akşam saatlerine sığdırıldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 20: İşletmelerin En Yoğun Hizmet Verdiği Günler

İşletmelerin en yoğun hizmet verdiği günler	N	%
Pazartesi-Salı-Çarşamba-Perşembe	7	14
Cuma-Cumartesi	41	82
Pazar	2	4
TOPLAM	50	100

Tablo 21: İşletmelerin En Yoğun Hizmet Verdiği Aylar

İşletmelerin en yoğun hizmet verdiği aylar	N	%
Aralık-Ocak-Şubat	8	16
Mart-Nisan-Mayıs	15	30
Haziran-Temmuz-Ağustos	15	30
Eylül-Ekim-Kasım	12	24
TOPLAM	50	100

Şekil 51: İşletmelerin En Yoğun Hizmet Verdiği Aylar

Tablo 22’de görüldüğü üzere çalışma kapsamında görüşülen işletmecilerin neredeyse tamamı (%98) işletmelerinde gece ve gündüz saatlerinde kullanıcı sayısı ve satış/hizmet açısından farklılıklar yaşandığını ifade etmişlerdir.

Tablo 22: İşletmede Gece ve Gündüz Saatlerinde Kullanıcı Sayısı ve Satış/Hizmet Açısından Farklılık

İşletmede gece ve gündüz saatlerinde kullanıcı sayısı ve satış/hizmet açısından farklılık	N	%
Hayır	1	2
Evet	49	98
TOPLAM	50	100

Eğlence mekanı sahiplerine gece ve gündüz saatlerinde gözlemledikleri farklılıkların neler olduğu sorulduğunda ise, evet diyenlerin %41,7'si işletmelerine gece saatlerinde gündüz saatlerine oranla daha fazla kullanıcının geldiğini belirtirken %31,1'i gece saatlerinde kişi başı ortalama harcama tutarında artış olduğunu ifade etmiştir (Tablo 23).

Tablo 23: İşletmede Gece ve Gündüz Saatlerinde Kullanıcı Sayısı ve Satış/Hizmet Açısından Farklılık

İşletmede gece ve gündüz saatlerinde kullanıcı sayısı ve satış/hizmet açısından farklılık	N	%
Gece saatlerinde kişi başı ortalama harcama tutarında artış oluyor.	32	31,1
Gece saatlerinde kişi başı ortalama harcama tutarında azalma oluyor.	0	0
Gece saatlerinde gündüz saatlerine oranla daha çok kullanıcı geliyor.	43	41,7
Gece saatlerinde gündüz saatlerine oranla daha az kullanıcı geliyor.	1	1
Gece saatlerinde müşteri profili (yaş, cinsiyet, çalışma durumu vb.) değişebiliyor.	27	26,2
TOPLAM	103	100

Gece saatlerinde müşteri profilinin (yaş, cinsiyet, çalışma durumu) değiştiğini söyleyen işletme sahiplerinin %23,8'i gece saatlerinde işletmelerini ağırlıklı olarak gençlerin tercih ettiğini ifade ederken, kadın (%18,8) – erkek (%15) ve çalışan (%18,8) – öğrenci (%15) kesim arasında dramatik bir fark görülmediği anlaşılmaktadır (Tablo 24).

Tablo 24: İşletmelerin Gece Saatlerinde Müşteri Profili

İşletmelerin gece saatlerinde müşteri profili	N	%
Genç	19	23,8
Yaşlı	8	10
Kadın	15	18,8
Erkek	12	15
Öğrenci	12	15
Çalışan	15	18,8
TOPLAM	81	100

Denizli kentinin Kınıklı Mahallesi'nde yürütülen araştırma kapsamında görüşülen eğlence mekanlarını tercih eden müşterilerin çoğunlukla nereden geldiği sorusuna, araştırma sahasının üniversiteye yakınlığı ve öğrencilerin sıklıkla bu bölgede yer alan apart veya yurtlarda ikamet etmeleri, bölgede eğlence mekanları ve

konut alanlarının iç içe geçmesine rağmen işletme sahiplerinin büyük çoğunluğu (%66) ‘Denizli genelinden’ cevabını vermişlerdir. %28’lik kesim ise araştırma sahasının da bulunduğu Kınıklı Mahallesi’nde ikamet eden müşterilerin geldiğini ifade etmiştir. İşletme sahiplerinin yalnızca %6’sı Denizli çevresinden gelen yerli turistlerin işletmelerine uğradığını belirtmiştir. Buna karşın örnekleme dahil olan işletmelere yabancı uyruklu turistlerin uğramadığı görülmektedir (Tablo 25). Görüşmeler esnasında işletme sahiplerinden bir tanesinin [K31] ‘*Yabancılar genellikle Pamukkale’ye turlar düzenliyorlar, Bayramyeri’ne kebab yemeye gidiyorlar, buralara pek uğramazlar*’ ifadesi bölgenin yabancı uyruklu turistler için uğrak yeri olmamasını açıklar niteliktedir.

Tablo 25: Müşterilerin İşletmeye Çoğunlukla Nereden Geldiği

Müşterilerin işletmeye çoğunlukla nereden geldiği	N	%
Yabancı uyruklu ziyaretçiler	0	0
Denizli çevresinden	3	6
Denizli genelinden	33	66
Bu mahalleden	14	28
TOPLAM	50	100

Çalışma kapsamında görüşülen eğlence mekanı sahiplerinin tamamı işletmelerinin genel kullanıcı profilinden memnun olduklarını ifade etmiştir (Tablo 26).

Tablo 26: İşletmenin Kullanıcı Profilinden Duyulan Memnuniyet

İşletmenin kullanıcı profilinden duyulan memnuniyet	N	%
Memnunum	50	100
Memnun değilim	0	0
TOPLAM	50	100

5.1.3 İşletmelerin Yer Seçimlerinden ve Çevrelerinden Duydukları Memnuniyet Düzeyi

Bu bölümde, araştırma sahası olarak belirlenen Kınıklı Mahallesi’nde yer alan eğlence mekanı işletmecilerinin yer seçim kararında etkili olan faktörlerin neler olduğu ve işletmenin yer seçim kararına etki eden bu faktörlerden günümüzde duydukları memnuniyet düzeylerine ilişkin analizler sunulmaktadır.

İşletme sahiplerinin yer seçimlerine ilişkin değerlendirmeleri 5 noktalı likert ölçeği kullanılarak incelenmiş ve kendilerine yöneltilen ifadelerle katılıp katılmamaları

hakkında bir değerlendirme yapmaları istenmiştir. Buna göre 5 ‘kesinlikle katılıyorum’ ifadesini temsil ederken 1 ‘kesinlikle katılmıyorum’ ifadesine karşılık gelmektedir. Ardından, işletme sahiplerinin yer seçimlerinde etkili olan faktörlerden günümüzde duydukları memnuniyet düzeyleri yine 5 noktalı likert ölçeğine göre değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda 5 ‘çok memnunum’, 1 ise ‘hiç memnun değilim’ ifadesine karşılık gelmektedir.

İşletmecilerin Kınıklı Mahallesi’ndeki yer seçim kararlarını etkileyen faktörler incelendiğinde en önemli etkenin merkezi konumu (%98) olduğu görülmüştür. Bunu kullanıcı talebi (%94), yürüyerek ve bisiklet ile erişilebilirliğin yüksek olması (%90), güvenli bir yer olması (%88), kullanıcı için etrafta ilgi çekici faaliyetlerin olması (%86), kampüse yakınlığı (%82), tamamlayıcı hizmetlerin varlığı (%82), yakın çevrede yaşayan sakinlerin gece hayatı aktivitelerine karşı tutumu (%80), toplu taşıma duraklarına yakınlığı (%62), binanın kira-satış bedeli (%46) ve otopark imkanlarının yeterliliği (%40) izlemektedir (Tablo 27).

İşletmelerin yer seçiminde etkili olan faktörler arasında toplu taşıma duraklarına yakınlık (3,7) ve otopark imkanlarının yeterliliği (3,1) etkenlerinin geri planda kaldığı görülmektedir (Tablo 27). Bunun nedeni olarak, müşterilerin toplu taşıma veya özel araç vasıtasıyla ulaşımında bölgenin sorunlarının çözülmesi için gerekli hizmet sunumlarının kamu eliyle geliştirilecek olması düşüncesi gösterilebilir.

Binanın kira-satış bedelinin işletmelerin yer seçim kararında daha az (3,1) etkili olduğu görülmektedir. Görüşülen işletmecilerden bir tanesi bu durumu şu şekilde açıklamıştır: [K1] ‘*Bu bölgede genelde benzer kira oranları var zaten, fiyatlar kentin geneline göre yüksek, gelen de bunu göze alarak geliyor tabi. Bazıları kirayı karşılayamıyor mecbur kapatıyor. Burada bu çok sık yaşanır, bir mekan açılır bir bakarsınız bir ay sonra el değiştirmiş. Sektör hep eğlence sektörü ama tabelalar değişiyor.*’

Tablo 27: İşletmenin Yer Seçim Kararı Verilirken Etkili Olan Faktörler

İşletmenin Yer Seçim Kararı Verilirken Etkili Olan Faktörler	Sıklık dağılımı (%)					Mean
	5	4	3	2	1	
Merkezi konumu	86	12	2	0	0	4,8
Binanın kira-satış bedeli	16	30	18	24	12	3,1
Toplu taşıma duraklarına yakınlığı	26	36	20	16	2	3,7
Otopark imkanlarının yeterliliği	20	20	18	34	8	3,1

Tablo 27'nin devamı

Yürüyerek ve bisiklet ile erişilebilirliğin kolay olması	54	36	4	6	0	4,4
Kampüse yakınlığı	66	16	6	12	0	4,4
Kullanıcı talebi	64	30	2	4	0	4,5
Kullanıcı için etrafta ilgi çekici faaliyetler olması	56	30	12	2	0	4,4
Tamamlayıcı hizmetlerin varlığı	56	26	12	4	2	4,3
Güvenli bir yer olması	66	22	10	2	0	4,5
Yakın çevrede yaşayan sakinlerin gece hayatı aktivitelerine karşı tutumu	46	34	12	4	4	4,1

Görüşme yapılan eğlence mekanı sahiplerine işletmelerinin yer seçim kararında etkili olan faktörlerden günümüzde duydukları memnuniyet düzeyleri sorusu yöneldiğinde ise en memnun oldukları etkenin işletmenin merkezi konumu (%98) olduğunu ifade etmişlerdir. Bunu kullanıcı talebi (%96), yürüyerek ve bisiklet ile erişilebilirliğin yüksek olması (%90), güvenli bir yer olması (%90), kullanıcı için etrafta ilgi çekici faaliyetlerin olması (%90), kampüse yakınlığı (%90), toplu taşıma duraklarına yakınlığı (%88), tamamlayıcı hizmetlerin varlığı (%84), yakın çevrede yaşayan sakinlerin gece hayatı aktivitelerine karşı tutumu (%78), aydınlatma sorunlarının bulunmaması (%68), otopark imkanlarının yeterliliği (%62) ve binanın kira-satış bedeli (%38) izlemektedir (Tablo 28).

Tablo 28: İşletme ve Çevresine İlişkin Niteliklerden Duyulan Memnuniyet

İşletme ve Çevresine İlişkin Niteliklerden Duyulan Memnuniyet	Sıklık dağılımı (%)					Mean
	5	4	3	2	1	
Merkezi konumu	86	12	2	0	0	4,8
Binanın kira-satış bedeli	14	24	16	10	36	2,7
Toplu taşıma duraklarına yakınlığı	52	36	8	4	0	4,4
Otopark imkanlarının yeterliliği	40	22	12	18	8	3,7
Yürüyerek ve bisiklet ile erişilebilirliğin kolay olması	70	20	8	2	0	4,6
Kampüse yakınlığı	80	10	8	2	0	4,7
Kullanıcı talebi	78	18	4	0	0	4,7
Kullanıcı için etrafta ilgi çekici faaliyetler olması	72	18	8	2	0	4,6
Tamamlayıcı hizmetlerin varlığı	72	12	14	2	0	4,5
Güvenli bir yer olması	70	20	8	0	2	4,6
Yakın çevrede yaşayan sakinlerin gece hayatı aktivitelerine karşı tutumu	50	28	16	4	2	4,2

Çalışma kapsamında görüşme yapılan işletmecilerin %54'ü kentin başka bir alanında da hizmet vermek istediklerini ifade etmiştir. Bu işletme sahiplerinin %92,5'i mevcut işletmeyi kapatmadan aynı hizmet ile kentin başka bir alanında hizmet vermek

istediklerini belirtmişlerdir (Tablo 29). Mevcut işletmeyi kapatmadan kentin başka bir alanında hizmet vermek istediğini ifade eden katılımcıların ortak görüşü yeni açmak istedikleri mekanın Servergazi Mahallesi’nde olması yönündedir. Bunun nedenini katılımcılardan biri [K3] şu şekilde ifade etmiştir: ‘Çamlık-Kampüs civarından sonra gece hayatı için artık akla ilk gelen bölgelerden biri Servergazi, her geçen gün canlanıyor orası da. Burayı kapatmam buradan da çok memnunum ama Servergazi tarafında da bir şube açmayı planlamıyor değilim’.

Diğer’ seçeneğini işaretleyen %7,4’lük kesimi temsil eden [K22] ve [K24] ise ‘Mevcut işletmeyi kapatmadan farklı bir konsept ile aynı bölgede’ hizmet vermek istediklerini söylemişlerdir. İşletme sahiplerinin mevcut işletmeyi kapatmadan kentin başka bir alanında hizmet vermek istemesi bu bölgede hizmet vermektan duydukları genel memnuniyet düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 29: Kentin Başka Bir Alanında Hizmet

Kentin başka bir alanında hizmet	N	%
Hayır	23	46
Evet	27	54
TOPLAM	50	100
Kentin başka bir alanında hizmet (nasıl ve nerede?)	N	%
Mevcut işletmeyi kapatıp aynı hizmet ile kentin başka bir alanına	0	0
Mevcut işletmeyi kapatmadan aynı hizmet ile kentin başka bir alanına	25	92,6
Mevcut işletmeyi kapatıp başka bir sektör ile kentin başka bir alanına	0	0
Diğer	2	7,4
TOPLAM	27	100

5.2 GECE HAYATI AKTİVİTELERİNİN KONUT SAKİNLERİNE ETKİSİ

Çalışmanın ikinci aşamasında sakinlerin kentsel gece aktivitelerine yönelik tutumlarını anlamak amacıyla kapalı uçlu sorulardan oluşan hanehalkı anketleri uygulanmıştır. Hanehalkı anketleri 4 bölüm şeklinde kurgulanmıştır. İlk bölümde anketi yanıtlayacak hanehalkı ile ilgili genel bilgiler yer alırken, ikinci bölümde hanehalklarının kentsel merkezi alanları akşam ve gece saatlerinde kullanım tercihlerini anlamaya yönelik sorular yer almaktadır. Anket çalışmasının üçüncü bölümü mahalle sakinlerinin kentsel gece hayatı aktivitelerine yönelik tutumlarını ve konutlarının çevresinde canlı bir gece hayatının gelişmesine dair memnuniyet düzeylerini anlamaya yönelik soruları içermektedir. Dördüncü bölüm ise hanehalklarının mahallede gece hayatının gelişmesiyle ortaya çıkan getirilerden veya

olumsuz etkilerden dolayı kentin başka bir alanına taşınmayı düşünüp düşünmediklerine yönelik sorulara yer vermektedir.

5.2.1 Anketi Yanıtlayan Hanehalkları İle İlgili Genel Bilgiler

Bu bölümde, çalışmanın ikinci aşaması için örneklem olarak seçilen ve Kınıklı Mahallesi'nde ikamet etmekte olan hanehalklarına ait bilgilere yer verilmekte olup, yaş, cinsiyet, medeni hal, eğitim durumu, çalışma durumu, hanehalkı büyüklüğü, hanehalkı çalışan sayısı, hanehalkı çocuk sayısı, araba sahipliliği, konuttaki ve mahalledeki ikamet süresi, mülkiyet durumu ve konutun eğlence mekanına yakınlığı değişkenlerinin tanımlayıcı istatistiklerine değinilmektedir.

Araştırma kapsamında görüşülen hanehalklarının tamamı 18 yaşından büyüktür ve %43,5'i '18-39' yaş aralığındadır. Anket yapılan hanehalklarının %51,4'ü kadın, %48,5'i erkeklerden oluşmakta olup çalışma kapsamında görüşülen mahalle sakinlerinin yarısından fazlası (%60) evlidir. Görüşülen hanehalklarının eğitim düzeylerinin büyük bir çoğunluğu (%67,1) üniversite/yüksekokul, %22,9'u lise ve dengi iken örneklem grubu içerisinde yer alan hanehalklarından yalnızca %6,4'ünün eğitim düzeyinin ilköğretim/ortaokul olduğu belirlenmiştir (Tablo 30).

Çalışma kapsamında görüşülen mahalle sakinleri içerisinde çalışan katılımcılar (%54,3), emeklilere (%20), öğrencilere (%15,7) ve çalışmayanlara (%10) göre daha büyük bir kesimi temsil etmektedir. Araştırma sahasındaki en yaygın hanehalkı büyüklüğü %38,6'lık oranla 2 kişilik haneler iken 4 ve daha fazla kişinin yaşadığı haneler örneklemin %28,6'sını oluşturmaktadır. Hanehalklarının çalışan sayısına göre dağılımı incelendiğinde örneklem grubunun yaşadıkları hanelerin %39,3'ünde 2 kişinin çalıştığı belirtilirken, %22,1'inde aktif çalışan biri bulunmamaktadır. Araştırma kapsamında görüşülen mahalle sakinlerinin yaşadıkları hanelerin çoğu (%55,7) çocuksuz olup, 1 çocuk bulunan haneler örneklemin %17,9'unu oluşturmaktadır, 2 çocuk bulunan haneler ise %22,9'luk orana sahiptir. Katılımcıların yarısından fazlası (%67,2) en az 1 araba sahibiyken, araba sahibi olmayan katılımcılar örneklemin %32,9'unu oluşturmaktadır.

Araştırma kapsamında görüşülen hanehalklarına konutlarındaki ve mahalledeki ikamet süreleri sorulduğunda katılımcıların %37,9'u 0-4 yıldır aynı konutta ikamet ettiklerini belirtirken, 34,3'ü 15 yıldan fazla süredir aynı konutta ikamet ettiklerini ifade etmişlerdir. Bununla beraber, katılımcıların çoğunluğu (%45,7) 15 yıldan fazla süredir Kınıklı Mahallesi sınırları içerisinde ikamet ettiklerini ifade

ederken, %32,1'i 0-4 yıldır bu mahallede ikamet ettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların yarısından fazlası (%59,3) mülk sahibiyken, örneklem grubunun %2'sini oluşturmakta olan 'diğer' seçeneğini işaretleyen kesim 'öğrenci yurtları'nda ikamet ettiklerini dile getirmişlerdir.

Ankete katılan hanehalklarına ikamet ettikleri konutlarının eğlence mekanına yakınlığı sorulduğunda örneklem grubunun %57,1'i eğlence mekanının mahallede bulunduğunu ifade ederken, %28,6'sı sokağında eğlence mekanlarının bulunduğunu belirtmiştir. İkamet edilen apartmanın altında eğlence mekanı bulunduğunu söyleyen katılımcılar ise örneklem grubunun yalnızca %14,3'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 30: Hanehalkı Profili Tablosu

Göstergeler	Parametreler	N	%
Yaş	18-24	17	12,1
	25-39	44	31,4
	40-54	43	30,7
	55-64	19	13,6
	65+	17	12,1
Cinsiyet	Kadın	72	51,4
	Erkek	68	48,6
Medeni Hal	Bekar	56	40
	Evli	84	60
Eğitim Durumu	Yok	0	0
	Okur/Yazar	0	0
	İlköğretim/Ortaokul	9	6,4
	Lise ve dengi	32	22,9
	Üniversite/Yüksekokul	94	67,1
	Yükseklisans/Doktora	5	3,6
Çalışma Durumu	İşsiz	14	10
	Öğrenci	22	15,7
	Çalışan	76	54,3
	Emekli	28	20
Hanehalkı Yaşayan Sayısı	1	17	12,1
	2	54	38,6
	3	29	20,7
	4+	40	28,6
Hanehalkı Çalışan Sayısı	0	31	22,1
	1	49	35
	2	55	39,3
	3	5	3,6
	4+	0	0
Çocuk Sayısı	0	78	55,7
	1	25	17,9
	2	32	22,9
	3	5	3,6
	4+	0	0

Tablo 30'un devamı

Araba Sahipliliği	0	46	32,9
	1	69	49,3
	2	25	17,9
Konuttaki İkamet Süresi	0-4	53	37,9
	5-9	15	10,7
	10-14	24	17,1
	15+	48	34,3
Mahalledeki İkamet Süresi	0-4	45	32,1
	5-9	12	8,6
	10-14	19	13,6
	15+	64	45,7
Mülkiyet durumu	Ev Sahibi	83	59,3
	Kiracı	55	39,3
	Diğer	2	1,4
Konutun Eğlence Mekanına Yakınlığı	Apartmanın altında/binada	20	14,3
	Sokağında	40	28,6
	Mahallesinde	80	57,1

5.2.2. Sakinlerin Akşam ve Gece Saatlerinde Kentsel Merkezi Alanları Kullanımı

Çalışma kapsamında görüşülen mahalle sakinlerinin çoğunluğu (%57,9) akşam 20.00-22.00 saatlerinde dışarı çıktığını, %29,3'ü ise iş veya diğer günlük aktivitelerinin ardından erken akşam saatleri olarak değerlendirilen 18.00-19.00 saatlerinde dışarı da vakit geçirdiklerini ifade etmişlerdir (Tablo 31).

Tablo 31: Akşam Dışarı Çıkma Saatleri

Dışarı çıkma saatleri	N	%
18.00-19.00	41	29,3
20.00-22.00	81	57,9
22.00 ve sonrası	18	12,9
TOPLAM	140	100

Katılımcıların dışarı çıkma sıklıklarına bakıldığında, büyük bir çoğunluğunun (%45,7) haftada birden fazla kez dışarı çıktığı görülmektedir. Örneklem grubunun neredeyse yarısının haftada en az birkaç kez sosyal etkinliklerde bulunduğu görülürken, ayda bir kere dışarı çıktığını belirten katılımcılar örneklemin yalnızca %20'sini oluşturmaktadır (Tablo 32). Bu durum, mahalle sakinlerinin büyük bölümünün de gece hayatının aktif üreticileri olduklarını göstermektedir.

Tablo 32: Akşam Saatlerinde Dışarı Çıkma Sıklığı

Dışarı çıkma sıklığı	N	%
Haftada birden fazla	64	45,7
Haftada bir kere	28	20
İki haftada bir kere	20	14,3
Ayda bir kere	28	20
TOPLAM	140	100

Araştırma sahasında anket yapılan hanehalklarının büyük bir çoğunluğu (%62,9) Cuma / Cumartesi günleri akşam ve gece saatlerinde dışarıda daha çok vakit geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Hafta içi günlerinde (Pazartesi / Salı / Çarşamba / Perşembe) akşam ve gece saatlerinde dışarıda daha çok vakit geçirdiklerini belirten katılımcılar örneklem grubunun %28,6'sını oluştururken, katılımcıların %8,6'sı Pazar günleri akşam ve gece saatlerinde dışarıda daha çok vakit geçirdiklerini belirtmişlerdir (Tablo 33). Bunun nedeni olarak örneklem grubunun büyük bir çoğunluğunun (%70) çalışan ve öğrencilerden oluşmasıyla, Cuma / Cumartesi günlerinin çoğunlukla ertesi gün erken uyanmanın bir zorunluluk olmadığı ve insanların iş ve diğer sorumluluklarını geride bırakarak sosyal etkinliklere katıldıkları, eğlence aktivitelerinde bulundukları günler olarak öne çıkmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Tablo 33: Akşam ve Gece Saatlerinde Dışarıda Daha Çok Vakit Geçirilen Günler

Dışarıda daha çok vakit geçirilen günler	N	%
Pazartesi/Salı/Çarşamba/Perşembe	40	28,6
Cuma/Cumartesi	88	62,8
Pazar	12	8,5
TOPLAM	140	100

Katılımcıların %57,1'i yaz aylarında (Haziran-Temmuz-Ağustos) akşam ve gece saatlerinde dışarıda daha çok vakit geçirdiklerini ifade ederken yalnızca %6,4'ü kış aylarında (Aralık/Ocak/Şubat) akşam ve gece saatlerinde dışarıda daha fazla vakit geçirdiklerini belirtmişlerdir (Tablo 34). Bunun nedeni olarak kış aylarında özellikle akşam saatlerinde havanın serin olması ve günlerin yaz aylarına göre daha kısa olması görülebilir.

Tablo 34: Akşam ve Gece Saatlerinde Dışarıda Daha Çok Vakit Geçirilen Aylar

Dışarıda daha çok vakit geçirilen aylar	N	%
Aralık-Ocak-Şubat	9	6,4
Mart-Nisan-Mayıs	37	26,4
Haziran-Temmuz-Ağustos	80	57,1
Eylül-Ekim-Kasım	14	10
TOPLAM	140	100

Araştırma için görüşülen katılımcıların ikamet ettikleri Kınıklı Mahallesi'ni diğer faaliyetleri için kullanmayı tercih ettikleri saatler sorgulanmıştır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun (%71,4) mahallede yer alan faaliyetleri ağırlıklı olarak 19.00-23.00 ve sonrası saatlerinde kullandıkları görülmektedir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu akşam ve gece saatlerinde dışarı çıktıklarını ve 22.00'den sonra eve döndüklerini belirtmişlerdir (Tablo 35). Bu durum, Kınıklı Mahallesi'nde yer alan işletmelerin çoğunlukla akşam ve gece saatlerinde faaliyet gösteren eğlence mekanlarından oluşması ile ilişkilendirilebilir. Geleneksel çalışma saatlerinin sonunda mahalle yaşantısına katılımın artmakta olduğu görülürken, özellikle çalışan ve öğrenim gören kişilerin mahalleyi kullanımlarında gündüz saatlerini tercih etmemelerinin nedeni iş durumları ile ilişkilendirilebilir.

Katılımcıların neredeyse yarısı (%49,3) akşam ve gece saatlerinde dışarıda ortalama vakit geçirme sürelerinin 2-4 saat aralığında olduğunu belirtirken, yalnızca %3,6'sının akşam ve gece saatlerinde dışarıda vakit geçirdikleri ortalama sürenin 6 saat ve üzeri olduğu görülmektedir (Tablo 35).

Tablo 35: Mahalledeki Faaliyetlerin Ağırlıklı Olarak Kullanıldığı Saatler, Akşam ve Gece Saatlerinde Dışarı Çıkıldığında Eve Dönüş Saati ve Dışarıda Ortalama Vakit Geçirme Süresi

Mahalledeki faaliyetlerin ağırlıklı olarak kullanıldığı saatler	N	%
13.00-16.00	18	12,9
16.00-19.00	22	15,7
19.00-21.00	59	42,1
21.00-23.00	34	24,3
23.00 ve sonrası	7	5
TOPLAM	140	100
Dışarı çıkıldığında eve dönüş saati	N	%
18.00-20.00	8	5,7
20.00-22.00	21	15
22.00-00.00	66	47,1
00.00-02.00	33	23,5
02.00 ve sonrası	12	8,5
TOPLAM	140	100
Dışarıda ortalama vakit geçirme süresi	N	%
0-2 saat	23	16,4

Tablo 35'in devamı

2-4 saat	69	49,3
4-6 saat	43	30,7
6 saat ve üzeri	5	3,5
TOPLAM	140	100

Örneklem grubundaki hanehalklarının akşam ve gece saatlerinde dışarıda ortalama harcama tutarlarını gösteren Tablo 36'ya göre katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%69,3) akşam ve gece saatlerinde dışarı çıktıklarında ortalama 200 TL ve üzerinde harcama yaptıkları görülmektedir.

Tablo 36: Akşam ve Gece Saatlerinde Dışarıda Ortalama Harcama Tutarı

Dışarıda ortalama harcama tutarı (TL cinsinden)	N	%
0-100	10	7,1
101-200	33	23,6
201-400	49	35
401-600	29	20,7
601-1000	12	8,5
1000 TL ve üstü	7	5
TOPLAM	140	100

Katılımcılara akşam ve gece saatlerinde mahalledeki faaliyetleri kullanma sebepleri sorulduğunda çevrede alışveriş imkanlarının olması (%18,3), çevrenin kalabalık ve canlı olması (%16,8), yürüyerek ve bisiklet ile erişimin kolay olması (%16,6), tek başına dışarı çıkabilme imkanlarının olması (%15,1), eğlence mekanı çeşitliliğinin olması (%14,2) ve mahallenin güvenli olduğunu düşünmeleri gibi nedenlerin ön plana çıktığı görülmektedir. Buna karşın mahallede otopark alanı sorununun olduğunu düşünmeyenler ise örneklemin yalnızca %4,8'ini oluşturmaktadır (Tablo 37). Böylece mahallede yer alan eğlence mekanlarının özellikle akşam ve gece saatlerinde mahalle dışından gelen kullanıcılara da hizmet vermesiyle mahallede yer alan otopark alanlarının yetersiz kalmaya başladığı sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 37: Akşam ve Gece Saatlerinde Mahalledeki Faaliyetleri Kullanma Sebepleri

Mahalledeki faaliyetleri kullanma sebepleri	N	%
Yürüyerek ve bisiklet ile erişimin kolay olması	69	16,6
Eğlence mekanı çeşitliliğinin olması	59	14,2
Mahallenin güvenli olması	59	14,2
Çevrenin kalabalık ve canlı olması	70	16,8

Tablo 37'nin devamı

Tek başıma dışarı çıkabilme imkanının olması	63	15,1
Otopark alanı sorununun olmaması	20	4,8
Çevrede alışveriş imkanlarının olması	76	18,3
TOPLAM	416	100

Çalışma kapsamında örneklem grubu içerisinde yer alan hanehalklarının akşam ve gece saatlerinde ikamet ettikleri Kınıklı Mahallesi'nde dışarıda vakit geçirdiği yerleri gösteren Tablo 38'e göre katılımcıların en çok tercih ettikleri (%23,1) yerin kafeler olduğu sonrasında ise sokak/mezdan/park vb. açık alanlar (%18,3), restoran/lokanta (18,1), bar/pub (%11,8), sinema/tiyatro gibi kültürel aktiviteleri (%10,4) tercih ettikleri görülmektedir. Katılımcıların akşam ve gece saatlerinde dışarıda vakit geçirmek için tercih ettiği mekanlar arasında en düşük oranın ise disko/gece kulübü (%3) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 38: Akşam ve Gece Saatlerinde Dışarıda Vakıit Geçirilen Yerler

Dışarıda vakıit geçirilen yerler	N	%
Kafe	100	23,1
Bar/pub	51	11,8
Restoran/lokanta	78	18,1
Sinema/tiyatro gibi kültürel aktiviteler	45	10,4
Konser	35	8,1
Disko/gece kulübü	13	3
Nargileci/oyun salonu	17	3,9
Sokak/mezdan/park vb. açık alanlar	79	18,3
Maç yayını	14	3,2
TOPLAM	432	100

5.2.3. Hanehalklarının Gece Hayatının Gelişmesine Yönelik Memnuniyet Düzeyi

Hanehalkları ile yürütölen anket çalışmasında gece hayatının gelişmesini nasıl karşıladıkları ve gelişmenin mahalleden duydukları memnuniyeti ne yönde etkilediği sorgulanmıştır. Tablo 39 bu değişimleri göstermektedir. Buna göre, mahalledeki değişim canlılık, aidiyet, anti-sosyal davranışlar, güvenlik, çevresel etki, erişilebilirlik ve ekonomik etki üzerinden değerlendirilmiştir. Hanehalklarının mahalleden duydukları memnuniyet düzeylerine ilişkin değerlendirme 5 noktalı likert ölçeği kullanılarak incelenmiş ve kendilerine yöneltilen ifadelere katılıp katılmamaları hakkında bir değerlendirme yapmaları istenmiştir. Buna göre, 5 'kesinlikle katılıyorum' ifadesini temsil ederken 1 'kesinlikle katılmıyorum' ifadesine karşılık gelmektedir.

Tablo 39'a göre, çevrede gece hayatının gelişmesiyle değişen faktörlerden biri olan **canlılık** ile ilgili koşullar incelendiğinde, hanehalkları mahallenin gece saatlerinde ilgi çekici faaliyetlerinin artmış olması durumuna karşı büyük ölçüde (%67,9) olumlu bir tutum sergilemektedir. Iannace vd. (2021) çalışmasında, sakinlerin gündüz saatlerinde daha ıssız ve sakin olan bölgelerin gece saatlerinde aşırı kalabalıklaşmasına karşı olumsuz bir tutum sergilediklerini ortaya koymuşlardır. Mevcut çalışmada ise Iannace vd.'nin çalışmasından farklı olarak gece hayatının gelişimiyle akşam ve gece saatlerinde çevrenin kalabalıklaşmasının büyük oranda (%54,3) memnuniyetle karşılandığı sonucuna ulaşılmıştır. Hanehalklarının büyük bir çoğunluğu (%88,6) mahallenin özellikle akşam ve gece saatlerinde ıssız ve تنها bir bölge haline gelmeye başladığını düşünmemektedir.

Aidiyeti ilgilendiren koşullar değerlendirildiğinde, mahalle içinde farklı kültürlerle etkileşimin artması %58,5 oranla olumlu bir etki olarak görülmektedir. Mahallede gece hayatının gelişmesinin komşuluk ilişkileri üzerinde olumsuz bir etkisi olmadığını ifade edenler ise çoğunluktadır (%48,6). Katılımcıların %55'i mahallelerine ve sokaklarına yabancılaşma yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Bolzoni (2016) tarafından yürütülen çalışmada, San Salvario'daki eğlence mekanlarının belirli bir kentsel nüfusa hitap ettiği ve diğerlerini dışlayıcı bir tutum sergilediği öne sürülmektedir. Ngesan ve Karim (2012) ise kentlerin gece saatlerinde daha çok genç kuşakların tekelinde olduğunu ve bu durumun sosyal dışlanma ve suç gibi toplumsal sorunları da beraberinde getirdiğini söylemektedirler. Bu bağlamda, mevcut çalışma, Bolzoni ve Ngesan ile Karim'in çalışmalarıyla farklılık göstermektedir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%70) gece hayatıyla beraber mahalledeki hizmetlerin çoğunlukla gençlere yönelik olmaya başlamasından rahatsızlık duymadıklarını belirtmişlerdir.

Gece hayatının gelişmesiyle değişen bir diğer faktör olan **anti-sosyal davranışlar** ile ilgili koşullar incelendiğinde ise katılımcıların yarısından fazlası (%60,7) mahallede gece hayatının gelişmesiyle beraber özellikle akşam ve gece saatlerinde gürültü kirliliği yaşanmaya başladığını ifade etmiştir. Cocola (2018) çalışmasında, gece saatlerinde eğlence mekanlarının yüksek sesli müziği, ambulanslar, temizlik hizmetleri için gece geç saatlerde sokaklarda çöp arabalarının olması ve sabahın erken saatlerinde eğlence mekanlarına malzeme teslimi sırasında ortaya çıkan gürültü seviyelerinin artmasıyla, sakinlerin uyku kalitelerinin olumsuz etkilendiği sonucuna ulaşmıştır. Mevcut çalışmada ise, hanehalklarının %51,5'i gürültü

kirliliğinin gece uyku problemlerine sebep olacak kadar büyük bir sorun olmadığını belirtmiştir.

Araştırma sahası olarak belirlenen Kınıklı Mahallesi'nde, gece hayatının gelişmesiyle değiştiği düşünülen bir diğer faktör de **güvenlik**dir. Rowe vd.'nin (2008) yürüttükleri çalışmada, artan gece hayatı aktiviteleri ile birlikte sakinlerin gece saatlerinde sokaklara yönelik güvenlik algılarının genellikle olumsuz olduğu bulunmuştur. Ancak mevcut çalışma Rowe vd.'nin çalışmasıyla karşılaştırıldığında farklılık göstermektedir. Bu bağlamda, hanehalklarının büyük bir çoğunluğu (%62,2) mahalledeki suç ve suçlu oranlarında bir artış yaşanmadığını ifade etmektedirler. Buna bağlı olarak, katılımcıların %54,3'ü sokaklarda güvenlik gücü görme ihtiyaçlarının olmadığını belirtmektedir. Bromley vd'nin (2000), Güney Galler araştırmalarından elde edilen bulgular, araç kullanan gece hayatı tüketicileri ve sakinlerin büyük çoğunluğunun, sokaklarda park halinde olan araçlarının güvenliği ve özellikle gece saatlerinde ıssız olan otopark alanlarında kişisel güvenlikleri konusunda endişe duyduklarını göstermektedir. Benzer bir şekilde mevcut çalışmada gece hayatının gelişmesiyle güvenliğinden endişe edilen konunun daha çok (%60) sokaklarda park halindeki araçlar için olduğu görülmektedir.

Çevresel etki faktörü ile ilgili koşullar incelendiğinde katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%72,2) mahallede yeşil alanların azalmaya başladığını ifade etmişlerdir. Hanehalklarının mahallede altyapı sorunlarının oluşmaya başlaması ve mahallenin kirliliğinin artması konularına ise çekimser kaldıkları anlaşılmaktadır.

Gece hayatının gelişimiyle mahallenin değişiminde rol oynayan bir diğer faktör olan **erişilebilirlik** değerlendirildiğinde, katılımcılar çoğunlukla mahalleye yürüyerek-bisiklet ile (%70,7) ve toplu taşıma ile (%80,7) ulaşımın kolaylaştığını belirtmişlerdir. Calafat'ın (2009) çalışmasında, gece hayatının ve eğlence mekanlarının artan kullanımıyla birlikte, sakinlerin gece saatlerinde artan trafik hacmine karşı olumsuz bir tutum sergiledikleri belirtilmiştir. Benzer şekilde, araştırma sahası olarak belirlenen Kınıklı Mahallesi'nde ikamet eden sakinlerin büyük çoğunluğu (%77,2) mahallelerinde gece hayatının gelişmesiyle trafik sıkışıklığının artmaya başladığını ifade etmiştir. Bolzoni'nin (2016) çalışmasında, gece hayatı kullanımlarındaki artışa bağlı olarak, sakinlerin sıkça şikayet ettikleri konulardan biri otopark alanlarının yetersizliğidir. Benzer şekilde, Kınıklı Mahallesi sakinlerinden otopark alanların yetersiz kalmaya başladığını ifade edenlerin oranı %74,3'tür.

Ekonomik etki faktörünü ilgilendiren koşullar değerlendirildiğinde ise, hanehalklarının büyük bir çoğunluğu (%60) mahalledeki hizmetlerin çoğunlukla üst gelir grubuna yönelik olmasından ve bölgenin giderek pahalılaşmasından rahatsız olduklarını ifade etmişlerdir. Nofre vd. (2017) çalışmasında, mevcut çalışma ile benzer bir şekilde, mahalledeki gece hayatı aktivitelerinin hedef kitlesinin varlıklı gruplar olmaya başladığını öne sürmüştür. Katılımcıların %61,4'ü ise mülkünün değerinin artmasından memnun olduklarını belirtmişlerdir. Mahalledeki kira değerlerinin artmasından rahatsızlık duyan hanehalkları örneklemin %75'ini oluşturmaktadır. Örneklemin %54,3'ü ise bölgede gece hayatının gelişmesiyle mahallenin prestijinin yükseldiğini düşünmektedir.

Tablo 39: Mahallede Gece Hayatının Gelişmesiyle Değişen Faktörlerden Duyulan Memnuniyet

Mahallede gece hayatının gelişmesiyle değişen faktörlerden duyulan memnuniyet		Sıklık dağılımı (%)					Mean
		5	4	3	2	1	
Canlılık	Mahallede yeni ve ilgi çekici faaliyetler ile daha fazla karşılaşılıyor olmaktan memnunum.	32,9	35	15,7	10	6,4	3,8
	Mahallemin akşam ve gece saatlerinde kalabalıklaşmaya başlamasından memnunum.	25	29,3	18,6	15,7	11,4	3,4
	Mahallemin özellikle akşam ve gece saatlerinde ıssız ve تنها bir bölge olmaya başladığını düşünmüyorum.	52,9	35,7	4,3	5	2,1	4,3
Aidiyet	Mahalle içerisinde farklı kültürler ile etkileşimin artmasından memnunum.	31,4	27,1	18,6	15	7,9	3,6
	Mahalle içerisinde komşuluk ilişkilerinin bozulduğunu düşünmüyorum.	18,6	30	16,4	23,6	11,4	3,2
	Mahalleme ve sokağıma yabancılaşmaya başladığımı düşünmüyorum.	24,3	30,7	17,1	17,1	10,7	3,4
	Mahalleme duyduğum aidiyet hissi arttı.	12,1	24,3	27,9	21,4	14,3	3
	Mahalledeki hizmetlerin çoğunlukla gençlere yönelik olmaya başlamasından rahatsızlık duymuyorum.	36,4	33,6	11,4	12,1	6,4	3,8
Anti-sosyal davranışlar	Mahallede akşam ve gece saatlerinde gürültü kirliliği oluşmaya başladığını düşünmüyorum.	7,1	14,3	17,9	39,3	21,4	2,5
	Mahallede oluşan gürültü kirliliği nedeniyle uyku problemleri yaşamıyorum.	12,9	38,6	13,6	20	15	3,1

Tablo 39'un devamı

Güvenlik	Mahalledeki suç ve suçlu oranında artış yaşandığını düşünmüyorum.	14,3	47,9	17,1	14,3	6,4	3,5
	Sokaklarda güvenlik gücü görmeye ihtiyaç duymuyorum.	15,7	38,6	13,6	21,4	10,7	3,3
	Sokaklarda park halindeki araçlar için güvenlik endişesi yaşamıyorum.	7,1	15,7	17,1	21,4	38,6	2,3
	Mahallede eğlence mekanları yaygınlaştıkça gece aydınlatma olanaklarının artmasından memnunum.	38,6	32,9	15	7,1	6,4	3,9
Çevresel Etki	Mahallede yeşil alanların azalmaya başladığını düşünmüyorum.	4,3	10	13,6	38,6	33,6	2,1
	Mahallede altyapı sorunlarının (tuvalet, çöp vb.) oluşmaya başladığını düşünmüyorum.	14,3	27,9	15,7	25	17,1	3
	Mahallenin kirli ve bakımsız görünmeye başladığını düşünmüyorum.	13,6	29,3	13,6	26,4	17,1	3
Erişilebilirlik	Eğlence mekanlarının masa, sandalye vb. kullanımlar ile kaldırımları işgal etmeye başladığını düşünmüyorum.	10,7	22,9	13,6	31,4	21,4	2,7
	Mahalleye yürüyerek ve bisiklet ile erişim kolaylaştı.	30,7	40	13,6	10	5,7	3,8
	Mahalleye toplu taşıma ile ulaşım kolaylaştı.	39,3	41,4	11,4	5	2,9	4,1
	Mahallede trafik sıkışıklığı arttığını düşünmüyorum.	5,7	7,1	10	27,9	49,3	1,9
	Mahalledeki otopark alanlarının yetersiz kalmaya başladığını düşünmüyorum.	6,4	9,3	10	22,9	51,4	2
Ekonomik Etki	Mahalledeki hizmetlerin çoğunlukla üst gelir grubuna yönelik olmasından ve bölgenin pahalılaşmasından rahatsızlık duymuyorum.	6,4	15	18,6	30,7	29,3	2,4
	Mülkümün değerinin artmasından memnunum.	41,4	20	15,7	12,1	10,7	3,7
	Mahalledeki kira değerlerinin artmasından rahatsızlık duymuyorum.	1,4	7,1	16,4	37,1	37,9	2
	Mahalle sakinlerinin gelirleri arttı.	22,1	20,7	24,3	23,6	9,3	3,2
	Mahallemin prestiji yükseldi.	33,6	20,7	23,6	12,9	9,3	3,6

5.2.4. Değerlendirme

Bu bölümde, gece hayatının gelişmesiyle hanehalklarının ikamet ettikleri bina ve çevresinden duydukları genel memnuniyetleri değerlendirilmiştir. Tablo 40'daki sonuçlara göre, mahalle sakinlerinin büyük bir çoğunluğu (%77,8) yaşadıkları binadan oldukça memnun olduklarını ifade etmiştir.

Konutlarının bulunduğu sokaklarından memnuniyet düzeyi değerlendirildiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğunun (%76,4) memnun oldukları

görülmektedir. Bu durum sokak çevresindeki gece hayatına yönelik algının genel olarak olumlu olduğunu göstermektedir.

Gece hayatının gelişmesiyle yaşadıkları mahalleden duydukları memnuniyet düzeyleri değerlendirildiğinde ise, katılımcıların çoğunlukla (%84,3) memnun oldukları görülmektedir. Konut, sokak ve mahalle düzeyindeki memnuniyet sorgulamasında en çok mahalleden, daha sonra konuttan ve son olarak sokaklarından memnun oldukları anlaşılmaktadır (Tablo 40).

Tablo 40: Çevrede Gece Hayatının Gelişmesiyle İkamet Edilen Bina ve Çevresinden Duyulan Genel Memnuniyet

Çevrede Gece Hayatının Gelişmesiyle İkamet Edilen Bina ve Çevresinden Duyulan Genel Memnuniyet	Sıklık dağılımı (%)					Mean
	5	4	3	2	1	
Yaşadığım binadan	37,1	40,7	11,4	7,1	3,6	4
Yaşadığım sokaktan	36,4	40	10,7	7,9	5	4
Yaşadığım mahalleden	42,9	41,4	6,4	3,6	5,7	4,1

Hanehalklarına gece aktivitelerinden beklentileri çevredeki eğlence mekanlarının hizmet saatleri üzerinden sorulmuştur. Buna göre, eğlence mekanlarının hizmet saatleri konusunda en çok tercih edilen seçeneğin %40,7 ile 01.00'e kadar olduğu görülmektedir. 24 saat hizmet sunan mekanları tercih eden mahalle sakinlerinin oranının ise %36,4 olduğu ortaya çıkmıştır. Buna karşılık katılımcıların yalnızca %0,7'sinin eğlence mekanlarının akşamın erken saatleri olan 19.00'a kadar hizmet vermesini tercih ettiği görülmektedir (Tablo 41).

Son olarak, Kınıklı Mahallesi sakinleri ile yürütülen anket kapsamında, gece hayatının getirilerinden kaynaklı başka bir konuta ya da mahalleye taşınma istekleri değerlendirilmiştir. Katılımcıların %15'i gece hayatının getirdiği etkiler nedeniyle taşınmayı düşündüklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 41: Değerlendirme

Eğlence mekanları saat kaç kadar hizmet vermeli?	N	%
19.00	1	0,7
21.00	7	5
23.00	24	17,1
01.00	57	40,7
24 saat	51	36,4
TOPLAM	140	100
Gece hayatının getirilerinden kaynaklı başka bir konuta ya da mahalleye taşınma isteği	N	%
Hayır	119	85
Evet	21	15
TOPLAM	140	100

5.2.5. Kınıklı Mahallesi Hanehalkı Memnuniyet Analizi

Bu bölümde Kınıklı Mahallesi'nin geceleşmesi ile burada ikamet eden hanehalklarının memnuniyet düzeyleri incelenmektedir. Bu doğrultuda, öncelikle hanehalklarının niteliklerini tanımlayan değişkenler memnuniyet düzeylerine göre analiz edilmek üzere yeniden gruplandırılarak düzenlenmiştir (Tablo 42).

Çalışma kapsamında kullanılan bağımsız değişkenler yaş, cinsiyet, çocuk sayısı, ikamet süresi, mülkiyet durumu, konutun eğlence mekanına yakınlığı ve dışarı çıkma sıklığıdır. Bağımlı değişkenler ise hanehalklarının ikamet ettikleri bölgeye olan memnuniyet düzeyi ve ikamet edilen konut veya mahalleden taşınma isteğidir.

Bu değişkenler, mahallede ikamet etmekten duyulan memnuniyet düzeylerini geceleşme sürecinde açıklamak üzere dikotom veriye dönüştürülmüştür. Buna göre, çocuk sayısı değişkeni yok-var; konuttaki ikamet süresi değişkeni '10 yıl altı' ve '10 yıl ve üzeri'; mahalledeki ikamet süresi '15 yıl altı' ve '15 yıl ve üzeri'; mülkiyet durumu 'ev sahibi' ve 'diğer'; konutun eğlence mekanına yakınlığı 'yakın' ve uzak'; akşam saatlerinde dışarı çıkma sıklığı ise 'haftada birden çok' ve 'haftada bir ve daha az' olarak yeniden gruplandırılarak analize uygun hale getirilmiştir.

Tablo 42: Özet Tablosu

Özet Tablosu		N	%
Yaş	18-39	61	43,6
	40-65+	79	56,4
Cinsiyet	Kadın	72	51,4
	Erkek	68	48,6
Çocuk sayısı	Yok	78	55,7
	Var	62	44,3

Tablo 42'nin devamı

Konuttaki ikamet süresi	10 yıl altı	68	48,6
	10 yıl ve üzeri	72	51,4
Mahalledeki ikamet süresi	15 yıl altı	76	54,3
	15 yıl ve üzeri	64	45,7
Mülkiyet durumu	Ev sahibi	83	59,3
	Diğer	57	40,7
Konutun eğlence mekanına yakınlığı	Yakın	60	42,9
	Uzak	80	57,1
Dışarı çıkma sıklığı	Haftada birden çok	64	45,7
	Haftada bir ve daha az	76	54,3

Tablo 43: Bağımsız değişkenler ve İkamet Edilen Bölgeden Duyulan Genel Memnuniyet İlişkisi

Değişkenler		Yüksek Memnuniyet		Düşük Memnuniyet	
		N	%	N	%
Yaş	18-39	26	42,6	35	57,4
	40-65+	35	44,3	44	55,7
Cinsiyet	Kadın	31	43,1	41	56,9
	Erkek	30	44,1	38	55,9
Çocuk sayısı	Yok	27	34,6	51	65,4
	Var	34	54,8	28	45,2
Konuttaki ikamet süresi	10 yıl altı	24	35,3	44	64,7
	10 yıl ve üzeri	37	51,4	35	48,6
Mahalledeki ikamet süresi	15 yıl altı	34	44,7	42	55,3
	15 yıl ve üzeri	27	42,2	37	57,8
Mülkiyet durumu	Ev sahibi	41	49,4	42	50,6
	Diğer	20	35,1	37	64,9
Konutun eğlence mekanına yakınlığı	Yakın	27	45	33	55
	Uzak	34	42,5	46	57,5
Dışarı çıkma sıklığı	Haftada birden çok	32	50	32	50
	Haftada bir ve daha az	29	38,2	47	61,8

18-39 yaş aralığındaki genç katılımcıların %57,4'ünün ikamet ettikleri alandan duydukları memnuniyetin düşük olduğu görülürken, yaşı daha büyük olan grubun (40-65+) %55,7'sinin ikamet ettikleri bölgeden duydukları memnuniyetin düşük olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 43). Yaşlı nüfus (40-65+ yaş) içinde memnuniyet oranları daha dengeli görülürken, gençler (18-39 yaş) arasındaki daha düşük memnuniyet oranı gençlerin ikamet ettikleri bölgede gece hayatının gelişimine yönelik daha yüksek beklentileri ile açıklanabilir. Canlılığın yaş grupları arasında nasıl değiştiğini gösteren

Tablo 44 bu durumu destekler niteliktedir. Buna göre, genç katılımcılar mahallede yeni ve ilgi çekici faaliyetlere daha yüksek bir memnuniyet düzeyiyle (3,9) yanıt vermiştir. Bu, genç yetişkinlerin yeni ve çeşitli aktivitelerle etkileşime girmeye ve mahallelerindeki sosyal yaşamı zenginleştirmeye daha açık olduklarını göstermektedir. Yaşı daha büyük olan katılımcılar, gece hayatıyla beraber mahalledeki faaliyetlerin çeşitlenmesine karşı gençlere göre daha düşük bir memnuniyete (3,7) sahiptirler. Bu durum, bu yaş grubundaki bireylerin daha çok geleneksel faaliyetlere odaklanmış olabileceklerini düşündürmektedir. Tablo 44'e göre yaşlı nüfus mahallenin gece saatlerinde daha sakin olmasını tercih ederken, gençlerin canlı bir sosyal ortamı benimsemekte daha istekli oldukları görülmektedir.

Tablo 44: Yaş-Canlılık

Yaş-Canlılık	Yaş (Ortalama Mean)	
	18-39	40-65+
Mahallede yeni ve ilgi çekici faaliyetler ile daha fazla karşılaşılıyor olmaktan memnunum.	3,9	3,7
Mahallemin akşam ve gece saatlerinde kalabalıklaşmaya başlamasından memnunum.	3,5	3,3
Mahallemin özellikle akşam ve gece saatlerinde ıssız ve تنها bir bölge olmaya başladığını düşünmüyorum.	4	4,6

İkamet edilen bölgeden duyulan genel memnuniyet cinsiyet bazında değerlendirildiğinde, kadınlar ve erkekler arasındaki memnuniyet düzeylerinde belirgin bir farklılık görülmemektedir. Bu durum cinsiyet bazında mahalledeki güvenlik algısının genel olarak benzerlik göstermesiyle ilişkilendirilebilir. Kadın ve erkek katılımcıların genel olarak mahallelerindeki suç ve suçlu oranlarında bir artış yaşanmadığı konusunda benzer bir görüşe sahip oldukları görülmektedir (Tablo 44). Kadın ve erkek katılımcıların her ikisi de mahallelerinde eğlence mekanlarının artmasıyla gece saatlerinde aydınlatma olanaklarının artmasından memnun olduklarını ifade etmektedir. Bu, gece hayatının gelişimiyle birlikte halihazırda güvenlik tedbirlerinin artmış olduğunu ve bu durumun mahalle sakinleri için olumlu bir etki yarattığını gösterebilir.

Tablo 45: Cinsiyet-Güvenlik İlişkisi

Cinsiyet - Güvenlik	Cinsiyet (Ortalama Mean)	
	Kadın	Erkek
Mahalledeki suç ve suçlu oranında artış yaşandığını düşünmüyorum.	3,5	3,5
Sokaklarda güvenlik gücü görmeye ihtiyaç duymuyorum.	3,3	3,2
Mahallede eğlence mekanlarının artmasıyla gece saatlerinde aydınlatma olanaklarının artmasından memnunum.	3,9	3,9
Sokaklarda park halindeki araçlar için güvenlik endişesi yaşamıyorum.	2,2	2,4

Çocuklu ailelerin (%54,8) çocuk sahibi olmayan ailelere (%34,6) kıyasla ikamet ettikleri bölgeden duydukları genel memnuniyetlerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Gece hayatının gelişim gösterdiği bir bölgede çocuklu ailelerin daha düşük memnuniyet göstermeleri beklenmektedir. Ancak, ailelerin çoğunlukla mahallenin güvenli olduğunu düşünmesi, bölgenin merkezileşmesi, toplu taşıma gerek olmaması gibi sebeplerle çocuklu ailelerde bu değerin daha yüksek görülmesi ilişkilendirilebilir.

10 yıldan daha az (%35,3) aynı konutta ikamet eden hanehalklarının ikamet ettikleri bölgeden duydukları genel memnuniyet düzeyi 10 yıl ve üzeri (%51,4) bu bölgede ikamet eden hanehalklarına göre daha düşüktür. 10 yıldan uzun süre aynı konutta ikamet eden katılımcılar, mülk değerlerinin artmasından daha fazla memnuniyet (4,3) duymaktadırlar. Uzun süreli ikamet edenlerin çoğunlukla mülk sahibi olmasından kaynaklı, mülk değerlerindeki artışı olumlu bir şekilde değerlendirdikleri ve bu durumu ekonomik bir avantaj olarak algıladıkları söylenebilir. Konut ikamet süresi 10 yılın altında olan katılımcıların mahalledeki kira değerlerinin artmasından daha fazla rahatsızlık duyması (1,6) ise kısa süreli ikamet eden bireylerin çoğunlukla kiracı olmaları ve böylece bölgedeki kira artışlarından daha fazla etkilenecek mahalleye olan memnuniyet düzeylerinin düşmeye başladığı söylenebilir. Konut ikamet süresi 10 yıldan az olan katılımcıların, mahalle sakinlerinin gelirlerindeki artıştan memnun olmadıkları görülmektedir. Bu durum, kısa süreli ikamet eden bireylerin, mahalledeki ekonomik dinamiklere daha az entegre oldukları ve gelir artışlarını daha az hissettikleri anlamına gelebilir. Tablo 46'ya göre, konutlarında uzun süreli ikamet eden katılımcılar, çevrede gece hayatının gelişmesiyle mahallerinin prestijinin yükseldiğini (3,9) düşünmektedir. Bu durum, uzun vadeli ikamet edenlerin, mahallelerindeki değişiklikleri daha fazla fark ettikleri ve bu

değişikliklere daha olumlu bir tutum sergilediklerini göstermektedir. Özetle, uzun süreli konut ikameti, mülk değeri, kira değeri, mahalle sakinlerinin gelirleri ve mahalle prestiji gibi faktörlere karşı daha olumlu bir algı yaratmaktadır. Bu durum, bireylerin ekonomik değişikliklere tepkilerinin konut ikamet süresi boyunca evrimleşebileceğini ve algılarının bu faktörlere göre şekillenebileceğini göstermektedir.

Tablo 46: Konut İkamet Süresi-Ekonomik Etki İlişkisi

Konut İkamet Süresi-Ekonomik Etki	Konut İkamet Süresi (Ortalama Mean)	
	10 yıl altı	10 yıl ve üzeri
Mahalledeki hizmetlerin çoğunlukla üst gelir grubuna yönelik olmasından ve bölgenin pahalılaşmasından rahatsızlık duymuyorum.	2,8	2
Mülkümün değerinin artmasından memnunum.	3,1	4,3
Mahalledeki kira değerlerinin artmasından rahatsızlık duymuyorum.	1,6	2,3
Mahalle sakinlerinin gelirleri arttı.	3	3,5
Mahallemin prestiji yükseldi.	3,2	3,9

15 yıldan az süredir (%44,7) bu mahallede ikamet eden katılımcıların ikamet ettikleri bölgeden duydukları ortalama memnuniyet düzeyi 15 yıldan uzun fazla (%42,2) süredir ikamet edenlere kıyasla daha yüksektir. 15 yıl altı ikamet süresine sahip hanehalklarının (3,7) farklı kültürler ile etkileşimin artmasından daha memnun oldukları görülmektedir. Bu durum uzun süreli ikamet edenlerin farklı kültürlerle etkileşimi daha olumsuz bir şekilde değerlendirdiğini ve kısa süreli mahalle ikameti olan bireylerin, mahallelerindeki çeşitlilikle daha hızlı bir şekilde etkileşime girebileceğini göstermektedir. Uzun süreli ikamet edenlerin mahalledeki komşuluk ilişkilerinin bozulmaya başladığını düşünmesi (3,1) durumu da bölgeden duydukları genel memnuniyetin daha düşük olmasını açıklar niteliktedir. Mahallede 15 yıldan daha kısa bir süredir ikamet eden bireyler (3,1) mahallelerine duydukları aidiyet hissinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bölgede gece hayatının gelişmesi sonucu komşuluk ilişkilerinin bozulmaya başladığını (3,1) ve yaşadığı çevreye yabancılaştığını (3,4) düşünen uzun süreli ikamet eden hanehalklarının zamanla mahallarına olan aidiyet hisside azalmaya başlamıştır. Özetle, kısa süreli ikamet edenler, farklı kültürlerle etkileşimi ve mahallelerine olan aidiyet hissini daha olumlu değerlendirirken, uzun süreli ikamet edenler arasında ise komşuluk ilişkilerinde bozulma ve aidiyet hissinde bir azalma eğilimi görülmektedir.

Tablo 47: Mahalle İkamet Süresi-Aidiyet İlişkisi

Mahalle İkamet Süresi-Aidiyet	Mahalle İkamet Süresi (Ortalama Mean)	
	15 yıl altı	15 yıl ve üzeri
Mahalle içerisinde farklı kültürler ile etkileşimin artmasından memnunum.	3,7	3,4
Mahalle içerisinde komşuluk ilişkilerinin bozulduğunu düşünmüyorum.	3,3	3,1
Mahalleme ve sokağıma yabancılaşmaya başladığımı düşünmüyorum.	3,4	3,4
Mahalleme duyduğum aidiyet hissi arttı.	3,1	2,8
Mahalledeki hizmetlerin çoğunlukla gençlere yönelik olmaya başlamasından rahatsızlık duymuyorum.	3,9	3,8

15 yıldan uzun süreyle bu mahallede ikamet edenler çevredeki değişimi izleyebilmektedir. Özellikle gece hayatının gelişmesiyle, mahallede yer alan açık alanların azaldığını (2), altyapı sorunlarının oluştuğunu (2,5) ve mahallenin kirli ve bakımsız görünmeye başladığını (2,6) düşünmektedirler (Tablo 48). Uzun süreli mahalle ikameti olan bireylerin, mahallenin mevcut çevresel yapısını gece hayatı gelişmeden önceki haliyle kıyaslayabildiklerinden, çevresel değişime karşı tutumları daha olumsuzdur ve bu durum mahallelerinden duydukları genel memnuniyet düzeylerini de olumsuz yönde etkilemektedir.

Tablo 48: Mahalle İkamet Süresi – Çevresel Etki İlişkisi

Mahalle İkamet Süresi-Çevresel Etki	Mahalle İkamet Süresi (Ortalama Mean)	
	15 yıl altı	15 yıl ve üzeri
Mahallede yer alan yeşil alanların azalmaya başladığını düşünmüyorum.	2,2	2
Mahallede altyapı sorunlarının (tuvalet, çöp vb.) oluşmaya başladığını düşünmüyorum.	3,4	2,5
Mahallenin kirli ve bakımsız görünmeye başladığını düşünmüyorum.	3,3	2,6

Ev sahibi olan hanehalklarının %49,4'ü ikamet ettikleri bölgeden duydukları genel memnuniyet düzeylerinin yüksek olduğunu ifade ederken kiracılar daha düşük bir memnuniyet düzeyine sahiptirler (%35,1). Bu durum ekonomik etkiler üzerinden değerlendirildiğinde, ev sahiplerinin genellikle mülk değer artışından (4,4), mahalle sakinlerinin gelirlerinin artmasından (3,4) ve mahallenin prestijinin yükselmesinden (3,9) daha memnun olması gibi durumlar ile ilişkilendirilmiş ve yaşadıkları bölgeden

duydıkları memnuniyet düzeylerini de olumlu yönde etkilemiştir. Buna karşın, kiracılar ekonomik etkileri yakından hisseden bir grup olarak mahalledeki kira değerlerinin artmasından daha fazla (1,5) rahatsızlık duymaktadır (Tablo 49).

Tablo 49: Mülkiyet Durumu – Ekonomik Etki İlişkisi

Mülkiyet Durumu – Ekonomik Etki	Mülkiyet Durumu (Ortalama Mean)	
	Ev sahibi	Diğer
Mahalledeki hizmetlerin çoğunlukla üst gelir grubuna yönelik olmasından ve bölgenin pahalılaşmasından rahatsızlık duymuyorum.	2,2	2,6
Mülkümün değerinin artmasından memnunum.	4,4	2,6
Mahalledeki kira değerlerinin artmasından rahatsızlık duymuyorum..	2,3	1,5
Mahalle sakinlerinin gelirleri arttı.	3,4	2,9
Mahallemin prestiji yükseldi.	3,9	3,1

İkamet ettikleri konutun eğlence mekanlarına daha yakın bir konumda (%45) olduğu hanehalkları arasındaki ikamet edilen bölgeden duyulan genel memnuniyet düzeyi, eğlence mekanlarına nispeten uzak bir konumda yaşayanlara (%42,5) oranla daha yüksektir. Eğlence mekanlarına daha yakın bir konumda ikamet eden hanehalkları mahalledeki suç ve suçlu oranlarında artış yaşandığını düşünmeme (3,6) ve buna bağlı olarak sokaklarda güvenlik gücü görmeye ihtiyaç duymama (3,5) eğilimindedirler. Bunların yanı sıra, eğlence mekanlarına yakın yaşayanlar, mahallede eğlence mekanlarının artmasıyla gece saatlerinde aydınlatma olanaklarının artmasından daha memnun (4,5) görünmektedir (Tablo 50). Tüm bunlar, eğlence mekanlarına yakın yaşayanların genel olarak güvenlik konusunda daha olumlu bir algıya sahip olduğunu gösterirken ikamet ettikleri çevreye karşı olan genel memnuniyet düzeylerini de olumlu yönde etkilemektedir.

Tablo 50: Konutun Eğlence Mekanına Yakınlığı – Güvenlik İlişkisi

Konutun Eğlence Mekanına Yakınlığı – Güvenlik	Konutun Eğlence Mekanına Yakınlığı (Ortalama Mean)	
	Yakın	Uzak
Mahalledeki suç ve suçlu oranlarında artış yaşandığını düşünmüyorum.	3,6	3,4
Sokaklarda güvenlik gücü görmeye ihtiyaç duymuyorum.	3,5	3,1
Mahallede eğlence mekanlarının artmasıyla gece saatlerinde aydınlatma olanaklarının artmasından memnunum.	4,5	3,5
Sokaklarda park halindeki araçlar için güvenlik endişesi yaşamıyorum.	2,2	2,4

Eğlence mekanlarına yakın yaşayan hanehalkları, mahallede yeni ve ilgi çekici faaliyetlerin artmasından (3,9) ve akşam saatlerinde mahallenin kalabalıklaşmaya başlamasından (3,6), eğlence mekanlarına uzak bir konumda yaşayanlara göre daha fazla memnuniyet duymaktadır. Aynı zamanda, eğlence mekanlarına yakın yaşayanlar, mahallenin özellikle akşam ve gece saatlerinde ıssız ve تنها bir bölge olmaya başlamadığını (4,6) düşünme eğilimindedir (Tablo 51). Sonuç olarak, konutun eğlence mekanlarına yakınlığının, mahalledeki canlılık algısı üzerinde olumlu bir etkisi olduğu görülürken, bu durum, sosyal ve kültürel faaliyetlere yakın yaşamının, hanehalklarının yaşam kalitesini de olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

Tablo 51: Konutun Eğlence Mekanına Yakınlığı-Canlılık İlişkisi

Konutun Eğlence Mekanına Yakınlığı-Canlılık	Konutun Eğlence Mekanına Yakınlığı (Ortalama Mean)	
	Yakın	Uzak
Mahallede yeni ve ilgi çekici faaliyetler ile daha fazla karşılaşıyor olmaktan memnunum.	3,9	3,7
Mahallemin akşam ve gece saatlerinde kalabalıklaşmaya başlamasından memnunum.	3,6	3,3
Mahallemin özellikle akşam ve gece saatlerinde ıssız ve تنها bir bölge olmaya başladığını düşünmüyorum.	4,6	4,1

Haftada birden çok kez dışarı çıktığını belirten katılımcıların (%50) yaşadıkları çevreden duydukları memnuniyet düzeylerinin sosyal faaliyetlere daha az katılım gösterenlere (%38,2) oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Akşam ve gece saatlerinde sosyal faaliyetlere daha az katılım gösteren hanehalklarının eğlence mekanlarının masa, sandalye vb. kullanımlar ile kaldırımları işgal ettiğini (2,4), mahallede trafik sıkışıklığının arttığını (1,9) ve otopark alanlarının yetersiz kalmaya başlamasını (1,8) düşünceleri ikamet ettikleri bölgeden daha düşük memnuniyet duymalarını açıklamaktadır (Tablo 52).

Tablo 52: Dışarı Çıkma Sıklığı – Erişilebilirlik İlişkisi

Dışarı Çıkma Sıklığı – Erişilebilirlik	Dışarı Çıkma Sıklığı (Ortalama Mean)	
	Haftada birden çok	Haftada bir ve daha az
Eğlence mekanları masa, sandalye vb. kullanımlar ile kaldırımları işgal etmeye başladığını düşünmüyorum.	3	2,4
Mahalleye yürüyerek ve bisiklet ile erişim kolaylaştı.	3,8	3,8
Mahalleye toplu taşıma ile ulaşım kolaylaştı.	4	4,2
Mahallede trafik sıkışıklığının arttığını düşünmüyorum.	2	1,9
Mahalledeki otopark alanlarının yetersiz kalmaya başladığını düşünmüyorum.	2,2	1,8

Tablo 53, farklı demografik gruplardaki katılımcıların gece hayatının yol açtığı getirilerden veya olumsuz etkilerden kaynaklı başka bir konuta/mahalleye taşınma isteklerini göstermektedir.

Çocuk sahibi olmayan bireylerin %19'u ikamet ettikleri bölgeden taşınmak isterken bu oran çocuk sahibi olan katılımcılar arasında %9,7 olarak görülmektedir. Çocuk sahibi olmayan bireyler arasında taşınma isteğinin daha fazla olmasının nedeni ikamet ettikleri bölgeden duydukları genel memnuniyetin çocuk sahibi olan hanehalklarına göre daha düşük olması ve daha esnek hareket edebilme imkanlarının olması gibi durumlar ile ilişkilendirilebilir.

10 yıldan daha kısa süredir aynı konutta ikamet eden katılımcıların %16,2'si bölgeden taşınmak istediklerini ifade ederken, bu oran 10 yıldan daha uzun bir süredir bu bölgede yaşayan hanehalklarında %13,9 olarak görülmektedir. Bu durum, uzun süreli konut ikameti olanların mevcut yerleşim yerlerine daha fazla bağlılık ve aidiyet duyması ile açıklanabilir.

15 yıldan fazla süredir aynı mahallede ikamet eden katılımcıların %17,2'si bölgeden taşınmak isterken, 15 yıldan daha az bir süredir aynı mahallede yaşayan katılımcıların %13,2'si kentin başka bir bölgesine taşınmak istemektedir.

Kiracıların ikamet ettikleri bölgeden kentin başka bir alanına olan taşınma isteği (%15,8) ev sahibi (%14,5) olan hanehalklarına oranla daha yüksektir. Ev sahipliliği genellikle daha kalıcı bir yerleşim durumu sağlarken, bölgenin merkezileşmesiyle beraber artan kiralar, kiracılar arasındaki taşınma isteğini artıran bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Araştırma sahasında yer alan eğlence mekanlarına nispeten daha uzak (%16,3) bir konumda ikamet eden hanehalklarının bölgeden taşınma isteği, eğlence mekanlarının yakınında (%13,3) ikamet eden bireylere göre daha yüksektir. Gece hayatı aktivitelerinin getirilerinden veya olumsuz etkilerinden eğlence mekanlarına yakın bir bölgede ikamet eden kullanıcıların daha olumsuz etkilenmesi beklenmektedir. Ancak, hanehalklarının bölgede gece hayatının gelişmesiyle değişen faktörlere karşı tutumlarının olumlu olmasının bu durumu değiştirdiği görülmektedir.

Akşam ve gece saatlerinde haftada birden çok kez dışarıda vakit geçiren hanehalklarının bölgeden taşınma isteği (%10,9), dışarıda daha az vakit geçirmeyi tercih eden gruba (%18,4) göre daha düşüktür. Sosyal faaliyetlerde daha az yer alan hanehalklarının çevrede gece hayatının gelişmesine yönelik tutumlarının daha olumsuz olması bu çevreden daha sakin olduğunu düşündükleri bir bölgeye (çoğunlukla Servergazi ve Yenişehir yanıtları gelmiştir) taşınma isteğini ortaya çıkarmıştır.

Tablo 53: Bağımsız Değişkenler ve İkamet Edilen Bölgeden Taşınma İsteği İlişkisi

Değişkenler		Taşınmak İstemiyor		Taşınmak İstiyor	
		N	%	N	%
Yaş	18-39	52	85,2	9	14,8
	40-65+	67	84,8	12	15,2
Cinsiyet	Kadın	62	86,1	10	13,9
	Erkek	57	83,8	11	16,2
Çocuk sayısı	Yok	63	80,8	15	19,2
	Var	56	90,3	6	9,7
Konuttaki ikamet süresi	10 yıl altı	57	83,8	11	16,2
	10 yıl ve üzeri	62	86,1	10	13,9
Mahalledeki ikamet süresi	15 yıl altı	66	86,8	10	13,2
	15 yıl ve üzeri	53	82,8	11	17,2
Mülkiyet durumu	Ev sahibi	71	85,5	12	14,5
	Diğer	48	84,2	9	15,8
Konutun eğlence mekanına yakınlığı	Yakın	52	86,7	8	13,3
	Uzak	67	83,7	13	16,3
Dışarı çıkma sıklığı	Haftada birden çok	57	89,1	7	10,9
	Haftada bir ve daha az	62	81,6	14	18,4

5.2.6. Hanehalkı Memnuniyeti Regresyon Modeli ve Sonuçları

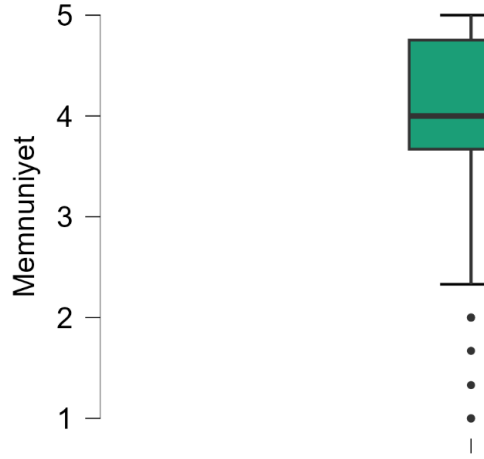
Bu bölümde, hanehalklarının ikamet ettikleri bölgeden duydukları genel memnuniyeti açıklamak amacıyla gerçekleştirilen istatistiksel analiz sunulmaktadır. Farklı profillere sahip olan hanehalklarının ikamet ettikleri bölgeden duydukları genel memnuniyeti açıklamak amacıyla niteliksel analiz yöntemleri kullanılmıştır. Toplanan nitel veriler, hanehalklarının profillerini tanımlayan değişkenlere dönüştürülerek, ölçülebilir ve niceliksel analizlere tabi tutulmuştur. Niceliksel yöntemler, bağımsız ve bağımlı değişkenlerin betimleyici istatistiklerini sunmak için kullanılmıştır. Ayrıca, bağımsız değişkenlerin genel memnuniyet düzeyi üzerindeki etkilerini anlamak amacıyla lojistik regresyon analizi uygulanmıştır. Elde edilen verilere göre, belirli hanehalkı profillerinin ikamet ettikleri bölgeden duydukları genel memnuniyet düzeyi üzerinde anlamlı etkileri olduğu tespit edilmiştir. Bu bilgiler, bölgenin gece hayatının gelişimi ile ilgili algılarda genel memnuniyetin hangi faktörlerden etkilendiğini anlamak açısından bir temel oluşturabilir.

Hanehalklarına yöneltilen yaşadıkları çevrede gece hayatının gelişmesiyle oturdukları bina, sokak ve mahalleden duydukları genel memnuniyet düzeyi verileri toplanmıştır. Tablo 54, genel memnuniyet düzeyinin temel istatistiklerini içermekte olup, hanehalklarının bu konudaki eğilimlerini ölçümlemekte kullanılan ana değişkenleri içermektedir. Şekil 52’de ise, elde edilen genel memnuniyet düzeyi verilerinin dağılımını gösteren box-plot grafiği yer almaktadır. Buna göre dağılımın sola çarpık ve bazı aykırı değerlere sahip olduğu görülmektedir.

Genel memnuniyet düzeyinin dağılımı çoğunlukla 3 ile 5 arasında olduğundan ve medyan değerini yansıtan kutu içindeki çizgi 4.026’yı temsil ettiğinden hanehalkları arasında ikamet ettikleri bölgeden duydukları genel memnuniyetin orta seviyede olduğu anlaşılmaktadır.

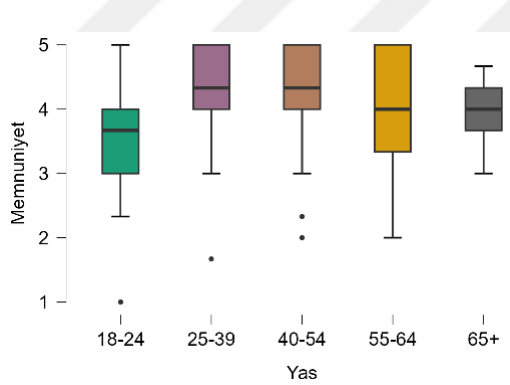
Tablo 54: Genel Memnuniyet Düzeyine Ait Özet İstatistikleri

	N	Eksik	Ortalama	Ortanca	St. Sapma	Min.	Maks.
Memnuniyet	140	0	4,026	4,000	0,927	1,000	5,000

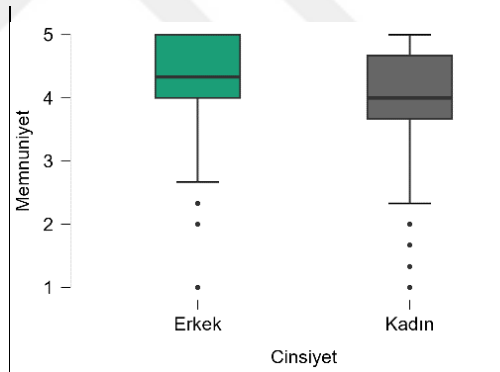

Şekil 52: Genel Memnuniyet Düzeyinin Dağılımı

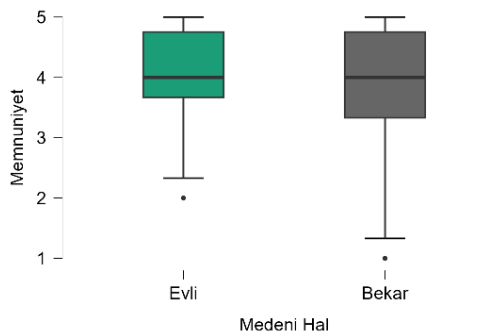
Şekil 53’de yer alan grafikler, genel memnuniyet düzeyinin yaş, cinsiyet, medeni durum, çalışma durumu, çocuk sayısı, araba sayısı, konut ikamet yılı, mahalle ikamet yılı, mülkiyet durumu ve eğlence mekanlarına yakınlık durumu gibi çeşitli demografik ve sosyo-ekonomik faktörlere göre nasıl değiştiğini ve değişikliklerin istatistiksel olarak anlamlılığını göstermektedir.

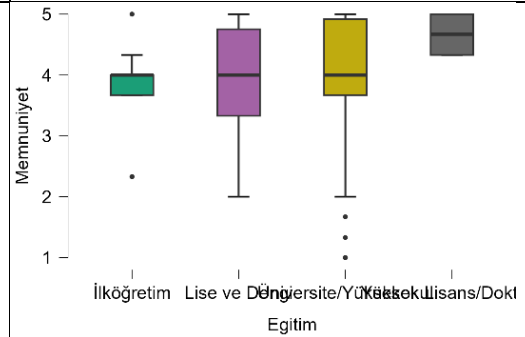
Şekil 53a: Yaşa Göre Memnuniyet

Şekil 53b: Cinsiyete Göre Memnuniyet

Şekil 53c: Medeni Hale Göre Memnuniyet

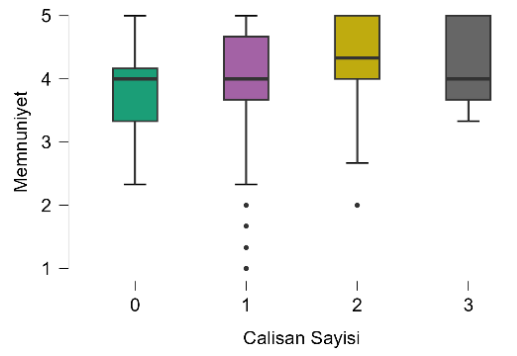
Şekil 53d: Eğitim Durumuna Göre Memnuniyet

Şekil 53: Bağımsız Değişkenlere Göre Genel Memnuniyet Düzeyleri

Şekil 53'ün devamı

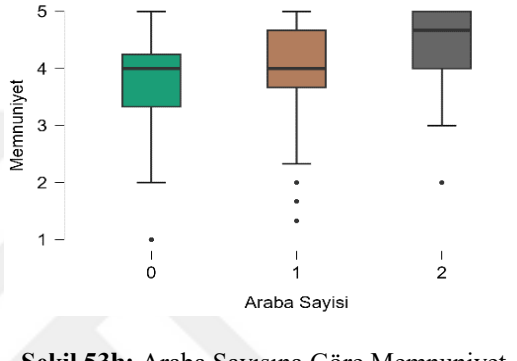
Şekil 53e: Çalışma Durumuna Göre Memnuniyet

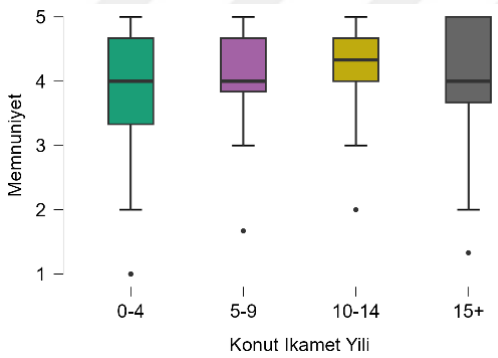
Şekil 53f: Çalışan Sayısına Göre Memnuniyet

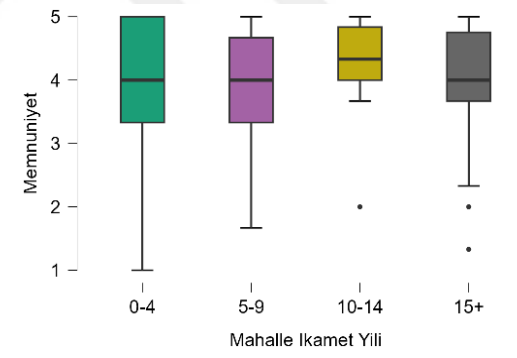
Şekil 53g: Çocuk Sayısına Göre Memnuniyet

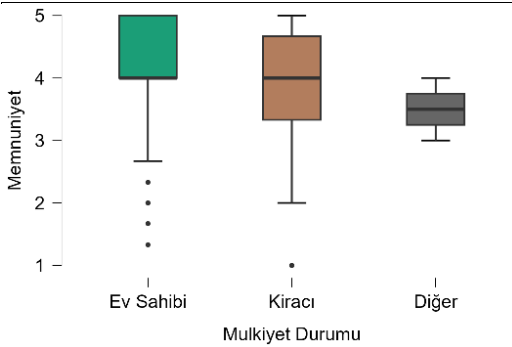
Şekil 53h: Araba Sayısına Göre Memnuniyet

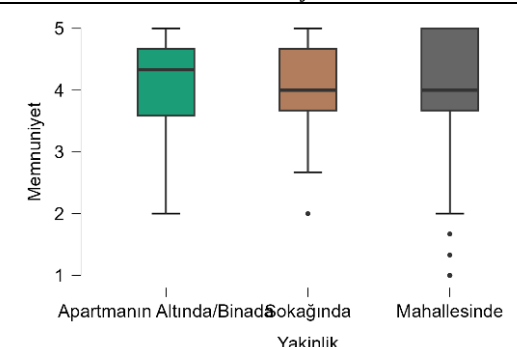
Şekil 53i: Konut İkamet Yılına Göre Memnuniyet

Şekil 53j: Mahalle İkamet Yılına Göre Memnuniyet

Şekil 53j: Mülkiyet Durumuna Göre Memnuniyet

Şekil 53k: Eğlence Mekânına Yakınlığa Göre Memnuniyet

Yaş değişkeninin genel memnuniyet düzeyine etkisi incelendiğinde, genel olarak yaş grupları arasında genel memnuniyet düzeyinde anlamlı farklar gözlemlenmektedir. Genel memnuniyet düzeyi en yüksek olanlar 40-54 yaş arasındaki bireylerdir. Ancak, 65 yaş ve üstündeki bireyler arasında memnuniyet düzeyinde bir düşüş gözlemlenmektedir. Cinsiyetin genel memnuniyet ile olan ilişkisi değerlendirildiğinde ise kadınlar ve erkekler arasında belirgin bir farklılık bulunmazken, kadınların memnuniyet düzeyinin erkeklere kıyasla biraz daha düşük olduğu görülmektedir (Şekil 53a).

Medeni durum değişkenine göre genel memnuniyet düzeyi incelendiğinde, hanehalklarının evli ya da bekar olması durumunun yaşadıkları bölgeden duydukları genel memnuniyet düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Eğitim düzeyi bakımından ise yüksek lisans ve doktora derecesine sahip bireylerin genel memnuniyet düzeylerinin daha yüksek olduğu görülürken, eğitim düzeyinin genel memnuniyet düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmadığı anlaşılmaktadır (Şekil 53b).

Çalışma durumunun genel memnuniyet üzerinde anlamlı bir değişikliğe neden olduğu görülmektedir. Buna göre, çalışan bireylerin yaşadıkları bölgeden duydukları genel memnuniyet düzeyi, işsizlere, öğrencilere ve emeklilere kıyasla daha yüksektir. Hanehalklarında çalışan kişi sayısı arttıkça genel memnuniyet düzeyinde bir artış eğilimi gözlemlense bile bu eğilim bir noktada düşüş göstermektedir. Böylece, hanehalklarında çok fazla kişinin çalışıyor olmasının genel memnuniyeti azaltmaya başladığı söylenebilir (Şekil 53e).

Çocuk sayısına göre analiz sonuçları özellikle 3 ve daha fazla çocuğa sahip olan bireylerin genel memnuniyetinin daha az çocuğa sahip hanehalklarına kıyasla daha düşük olduğunu göstermektedir. Hanehalklarında bulunan araba sayısı ve genel memnuniyet ilişkisi değerlendirildiğinde ise 1 araca sahip olan bireylerin genel memnuniyet düzeylerinin araç sahibi olmayanlar ve 2'den daha fazla araca sahip olanlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir (Şekil 53g).

Mahalledeki ikamet süreleri bakımından genel olarak uzun süreli konut ve mahalle ikametinin genel memnuniyeti artırabileceği görülse de konut ve mahalledeki ikamet sürelerinin genel memnuniyet düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi görülmemektedir (Şekil 53i).

Konut sahipliği açısından ise, ev sahibi olan hanehalklarının genel memnuniyet düzeylerinin, kiracılara kıyasla daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir (Şekil53j).

Eğlence mekanlarının konuta olan yakınlığı ile hanehalklarının yaşadıkları bölgeden duydukları genel memnuniyet düzeyleri arasındaki ilişkiye göre, eğlence mekanına yakınlık, genel memnuniyet düzeyini etkilemede anlamlı bulunmazken, eğlence mekanına yakın yaşayan bireylerin memnuniyet düzeyi, uzak yaşayanlara göre biraz daha fazla görülmektedir (Şekil 53k).

Tablo 55, Kruskal-Wallis (K-W) testi sonuçlarını içermektedir. K-W testi, kategorik (nominal veya ordinal) bağımsız değişkenlere sahip grupların bir bağımlı değişken üzerindeki farklılıklarını kontrol etmek için kullanılan non-parametrik bir testtir. Test sonuçlarına göre memnuniyet düzeyinin araba sayısına göre %1, yaş ve çocuk sayısına göre %5, cinsiyet, çalışma durumu, hanehalkı sayısı ve çalışan sayısına göre ise %10 anlamlılık düzeyinde farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Buna göre, özellikle yaş, araba sayısı ve çocuk sayısı değişkenlerine göre memnuniyet düzeyinde anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir ($p < 0.05$). Diğer değişkenler (cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, çalışma durumu, çalışan sayısı, konut-mahalle ikamet yılı, mülkiyet durumu, eğlence mekanlarına yakınlık) ise genel memnuniyet düzeyinde anlamlı bir fark yaratmamaktadır.

Tablo 55: Genel Memnuniyet Düzeylerinin Hanehalkı Özelliklerine Göre Test Sonuçları

	K-W Test İstatistiği	Serbestlik Derecesi	p-değeri
Yaş	11.701	4	0.020**
Cinsiyet	3.162	1	0.075***
Medeni Durum	0.492	1	0.483
Eğitim Düzeyi	5.484	3	0.140
Çalışma Durumu	6.627	3	0.085***
Çalışan Sayısı	7.618	3	0.055***
Çocuk Sayısı	8.507	3	0.037**
Araba Sayısı	11.277	2	0.004*
Konut İkamet Yılı	2.295	3	0.513
Mahalle İkamet Yılı	2.468	3	0.481
Mülkiyet Durumu	3.369	2	0.186
Eğlence Mekanlarına Yakınlık Durumu	0.315	2	0.854

* %1, **%5, ***%10 anlamlılık düzeyi

Tablo 56’da değişkenler arasındaki ilişkileri anlayabilmek adına korelasyon analizi yer almaktadır. Buna göre, en yüksek korelasyonların “yaş” ile olduğu ortaya

çıkmiştir. Bu korelasyonlar genellikle zayıftan orta düzeye kadar değişmektedir. Ancak, medeni hal ile yaş arasındaki korelasyon daha yüksek, yani daha güçlü bir negatif ilişki göstermektedir. Bu da, bekar kişilerin genellikle yaş ortalamasının daha düşük olduğunu gösterir. Tablo 56'da parantez içinde yer alan değerler p-value değerlerini göstermektedir. P-value değerleri, korelasyonun istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirler. Genellikle $p\text{-value} < 0.05$ olduğunda, korelasyon istatistiksel olarak anlamlı kabul edilir. Buna göre, p-value değerlerinde anlamlı olanlar olmakla birlikte, %70'i aşan (korelasyon değerleri < 0.70), hatta buna yaklaşan bir korelasyon değerine rastlanmamıştır. Bu da analizler açısından ciddi bir korelasyon (multicollinearity = çoklu doğrusallık) olmadığı anlamına gelmektedir.

Tablo 56: Spearman Korelasyon Tablosu

Değişkenler	Yaş	Cinsiyet	Medeni Hal	Eğitim Durumu	Çalışma Durumu	Hanehalkı Sayısı	Çalışan Sayısı	Çocuk Sayısı	Araba Sayısı	Konut İkamet Yılı	Mahalle İkamet Yılı	Mülkiyet Durumu	Eğlence Mekanına Yakınlık
Yaş	1.00												
Cinsiyet	-0.202 (0.017)	1.00											
Medeni Hal	-0.698 ($< .001$)	0.184 (0.030)	1.00										
Eğitim Durumu	-0.298 ($< .001$)	0.079 (0.354)	0.153 (0.071)	1.00									
Çalışma Durumu	0.508 ($< .001$)	-0.138 (0.104)	-0.325 ($< .001$)	0.031 (0.719)	1.00								
Hanehalkı Sayısı	0.086 (0.312)	-0.033 (0.695)	-0.369 ($< .001$)	-0.021 (0.805)	-0.108 (0.203)	1.00							
Çalışan Sayısı	-0.194 (0.021)	0.035 (0.682)	-0.047 (0.583)	0.319 ($< .001$)	-0.023 (0.789)	0.465 ($< .001$)	1.00						
Çocuk Sayısı	0.197 (0.019)	0.013 (0.881)	-0.442 ($< .001$)	-0.077 (0.364)	-0.019 (0.824)	0.772 ($< .001$)	0.399 ($< .001$)	1.00					
Araba Sayısı	0.247 (0.003)	-0.096 (0.261)	-0.405 ($< .001$)	0.215 (0.011)	0.256 (0.002)	0.412 ($< .001$)	0.386 ($< .001$)	0.377 ($< .001$)	1.00				
Konut İkamet Yılı	0.505 ($< .001$)	-0.112 (0.188)	-0.446 ($< .001$)	-0.102 (0.230)	0.183 (0.031)	0.341 ($< .001$)	0.006 (0.948)	0.262 (0.002)	0.341 ($< .001$)	1.00			
Mahalle İkamet Yılı	0.594 ($< .001$)	-0.069 (0.417)	-0.508 ($< .001$)	-0.095 (0.263)	0.294 ($< .001$)	0.274 (0.001)	-0.066 (0.437)	0.218 (0.010)	0.430 ($< .001$)	0.856 ($< .001$)	1.00		
Mülkiyet Durumu	-0.552 ($< .001$)	0.112 (0.186)	0.486 ($< .001$)	-0.006 (0.948)	-0.398 ($< .001$)	-0.185 (0.029)	-0.080 (0.347)	-0.224 (0.008)	-0.474 ($< .001$)	-0.679 ($< .001$)	-0.710 ($< .001$)	1.00	
Yakınlık	-0.235 (0.005)	0.195 (0.021)	0.146 (0.084)	0.042 (0.626)	-0.089 (0.296)	0.008 (0.928)	0.107 (0.208)	0.010 (0.906)	-0.088 (0.303)	-0.133 (0.116)	-0.155 (0.067)	0.191 (0.024)	1.00

Yaşadıkları bina, sokak ve mahalleden duydukları genel memnuniyet düzeyi 3'ün altında olanlar memnun değil (0), diğerleri memnun (1) şeklinde kategorize edilerek lojistik regresyon analizi yapılmış ve Tablo 57'de sonuçları verilen nihai modele ulaşılmıştır. Bağımsız değişkenler likert ölçeğinde kategorik değişkenler olup, herhangi bir dönüştürme uygulanmamıştır. Toplam memnuniyet değerini açıklayan değişkenler 'yaş' ve 'çalışma durumu' olarak tespit edilmiştir. Modelden elde edilen sonuçlar:

- Sabit terimin ifade ettiği referans gruba ait olanların yani 25 yaşın altında, bekar ve işsiz olanların oturdukları bina, sokak ve mahalleden genel olarak memnun olma ihtimalleri %3.6'dır.
- Diğer değişkenler sabit tutulduğunda, 25-39 yaş aralığında olmak 25 yaş altında olanlara kıyasla genel olarak memnun olma ihtimalini 20,61 kat artırırken diğer yaş grupları için 25 yaş altına kıyasla memnun olma ihtimalinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.
- Yine diğer değişkenler sabitken, evli olmanın bekar olmaya göre memnun olma ihtimalini 54,63 kat arttırdığı görülmektedir.
- Diğer değişkenler sabitken, işsizlere kıyasla memnun olma ihtimalini öğrenci olmanın 172,75 kat, çalışmanın 12,7 kat arttırdığı ancak emekli olmanın anlamlı bir fark yaratmadığı görülmektedir.

Tablo 57: Ortalama Genel Memnuniyet Modeli

Değişkenler	Tahmini Değer	Standard Hata	Odds Ratio	z	Wald Test			95 % Güven Aralığı (odds ratio)	
					Wald İstatistiği	df	p	Alt Limit	Üst Limit
Sabit Terim	-3.325	1.778	0.036	-1.871	3.499	1	0.061	0.001	1.172
Yaş (25-39)	3.026	1.338	20.614	2.262	5.115	1	0.024	1.497	283.804
Yaş (40-54)	1.853	1.524	6.381	1.216	1.479	1	0.224	0.322	126.439
Yaş (55-64)	-0.544	1.845	0.580	-0.295	0.087	1	0.768	0.016	21.603
Yaş (65+)	18.962	2303.485	1.717×10 ⁺⁸	0.008	6.776×10 ⁻⁵	1	0.993	0.000	∞
Medeni hal (evli)	4.001	1.582	54.630	2.529	6.394	1	0.011	2.459	1213.618
Çalışma durumu (öğrenci)	5.152	1.905	172.751	2.704	7.314	1	0.007	4.130	7226.262
Çalışma durumu (çalışan)	2.542	1.332	12.700	1.908	3.639	1	0.056	0.933	172.947
Çalışma durumu (emekli)	1.199	1.329	3.315	0.902	0.813	1	0.367	0.245	44.886

Tablo 57'nin devamı

McFadden R ²	0.163	
Nagelkerke R ²	0.208	
Tjur R ²	0.125	

Tablo 58'de verilen performans ölçütleri genel olarak yüksek olmakla birlikte düşük memnuniyete sahip bireylerin belirlenmesinde sorun yaşandığı görülmektedir. Bunun başlıca sebebinin ise bu kategoride düşük sayıda (toplam 13 kişi) gözlem olmasıdır.

Tablo 58: Toplam Memnuniyet Modeline Ait Performans Ölçütleri

Performans Ölçütü	Değeri
Accuracy	0.914
AUC	0.861
Sensitivity	0.984
Specificity	0.231
Precision	0.925

Tablo 59'da görülen VIF (Variance Inflation Factor- Varyans Artış Faktörü) değerleri, bir regresyon analizindeki çoklu doğrusallık durumunu değerlendirmek için kullanılmaktadır. VIF değeri 10 veya daha büyükse, çoklu doğrusal bağlantı probleminin mevcut olduğu anlamına gelmektedir (Büyüküysal ve Öz 2016: 111). Buna göre, Tablo 59'da bulunan VIF değerlerinin 10'un altında olması ciddi bir çoklu doğrusallık olmadığını göstermektedir. Bu sonuçlar daha önce değerlendirilen Tablo 56'daki korelasyon analizini desteklemektedir.

Tablo 59: Çoklu Doğrusallık Teşhisi

	Tolerans	VIF
Yaş	0.111	9.033
Çalışma Durumu	0.121	8.263
Medeni Hal	0.197	5.068

5.3. BÖLÜM SONUCU

Kent merkezinin mekandaki büyümesini ve kullanımındaki değişimi anlamak adına ilk aşamada eğlence mekanlarının kentin hangi bölgelerine ve neden gittiği belirlenmiştir. Elde edilen bulgular neticesinde araştırma, bölgedeki eğlence mekanlarının çoğunluğunun son yıllarda faaliyete geçtiğini ortaya koymaktadır, bu da

bölgenin dinamik bir yapıya sahip olduğunu ve canlanma sürecinde olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca, işletmelerin büyük bir kısmının bulunduğu konumda önceden farklı bir işletmenin olmaması, bölgede sektörel değişikliklerin sınırlı olduğunu göstermektedir. Alkollü mekanların ve canlı müziğin sınırlı olduğu ancak çevrede sağlık, finans, konaklama, yeme-içme ve eğlence sektörlerine ait kullanımların bulunduğu bir çeşitliliğin olduğu tespit edilmiştir. Eğlence mekanlarının zaman ve mekana bağlı kullanım örüntüleri üzerine yapılan değerlendirme, eğlence ve boş zaman aktivitelerinin genellikle işletmelerin çalışma saatleri ve günlerinin sonlarında yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Bu durum, kent sakinlerinin hafta sonları ve iş günlerinin sonlarında eğlence mekanlarına olan ilgisinin arttığını göstermektedir. Eğlence mekanı sahiplerinin yer seçimindeki değerlendirmeler, merkezi konumun, kullanıcı talebinin, erişilebilirliğin ve güvenliğin öncelikli faktörler olduğunu göstermiştir. Ancak, toplu taşıma hizmetlerinin ve otopark olanaklarının daha çok kamu sektörü tarafından sağlanması gerekliliği ile bu faktörlerin yer seçim kararında geri planda kaldığı görülmektedir. Memnuniyet düzeylerinin genellikle yüksek olması ve işletmecilerin aynı bölgede farklı konseptlerle hizmet vermeyi düşünmeleri göz önüne alındığında işletmecilerin potansiyel gelişim fırsatlarını değerlendirmeye açık oldukları ve bu sayede merkezileşen bölgenin sunduğu çeşitli hizmetler ve olanaklar sayesinde giderek çekiciliğinin artacağı öngörülmektedir.

Araştırmanın ikinci aşamasında ise bu merkezi işlevlerin konut alanlarının içine doğru yayılmasının ve bu alanlarda canlı bir gece hayatının varlığının mahalle sakinleri üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir. Verilerin analizi sonucunda elde edilen çeşitli demografik özelliklere dayalı çıkarımlar, katılımcıların ikamet ettikleri bölgeden duydukları memnuniyet düzeylerini etkileyen önemli faktörleri ortaya koymaktadır. Buna göre, genç yetişkinler ile yaşlı nüfus arasındaki memnuniyet düzeylerindeki farklılıklar dikkat çekicidir. Gençlerin özellikle gece hayatının gelişimine yönelik yüksek beklentileri olduğu ve yeni faaliyetlere daha açık oldukları tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra, uzun süreli ikamet, mahalledeki çeşitli değişikliklere daha olumlu bir tutum sergileme eğiliminde olduğu ve ekonomik faktörlere karşı daha duyarlı bir algı oluşturduğu görülmüştür. Eğlence mekanlarına yakın yaşayan hanehalklarının genel memnuniyet düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durum, sosyal ve kültürel faaliyetlere yakın yaşamın, hanehalklarının yaşam kalitesini artırdığını göstermektedir. Ayrıca, sosyal faaliyetlere daha aktif katılan bireylerin memnuniyet düzeylerinin de daha yüksek olduğu tespit

edilmiştir. Öte yandan, gece hayatı aktivitelerinin gelişimiyle gürültü kirliliği, açık ve yeşil alanların azalması, trafik sıkışıklığı ve yetersiz otopark alanları gibi endişeler ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak, araştırmanın bulguları, mahalle sakinlerinin kentsel gece hayatı aktivitelerine karşı olumlu bir algıya sahip olduklarını göstermektedir. Ancak, belirli konularda ortaya çıkan endişelerin dikkate alınarak, kentsel planlama stratejilerinin bu endişeleri azaltacak şekilde geliştirilmesi önemlidir.

BÖLÜM VI

SONUÇ

Tez çalışması, kentsel gece hayatının gelişmesi ve kullanımının yoğunlaşmasının konut mahallesi üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu eğlence mekanları ve gece hayatı kavramları üzerinden ele almıştır. Bu bağlamda, çalışma iki yönlü bir ele alış benimserken, bir yanda kent merkezlerinin dinamik yapısı içerisinde kentsel gece kullanımlarının önemli bir parçasını oluşturan eğlence mekanlarının kentin hangi bölgelerine gittiği ve bu bölgelerin neden tercih edildiği eğlence mekanları sahipleri ile yapılan yüzyüze görüşmeler ile ortaya konulmuştur. Öte yandan tez kapsamında, kentsel merkezin konut alanlarına doğru yayılmasının ve bu alanlarda aktif bir gece hayatının varlığının, bu bölgede yaşayanlar üzerinde nasıl bir etkiye yol açtığı hanehalkları üzerinde gerçekleştirilen görgül araştırma ile incelenmiştir.

1980’lerde başlayan küreselleşme dalgası ile kent merkezlerinde üretim odaklı ekonomiden tüketim temelli ekonomiye geçişin hızlanması, boş zaman ve eğlence biçimlerini birer tüketim aracı haline getirmiş, insanların çalışma alışkanlıkları değişmiş ve çalışma saatleri geceye doğru genişleyerek daha esnek çalışma saatleri ortaya çıkmıştır. Vardiyalı çalışma sistemi ile gece hayatının çalışma hayatıyla bütünleşmesi, kadınların ya da bireyselleşmiş toplumun ekonomik hayata dahil olması, hanehalkı tiplerinde yaşanan değişimler sonucu, merkezi alanlarda gece hayatı canlanmaya başlarken insanların yeniden kent merkezlerine olan talebi artışıdır (Heath 1997).

Öte yandan, 1980’lerin sonlarına doğru gecenin ticari aktiviteleri, sanayisizleşmeye ve geleneksel istihdam kaynaklarının kaybına yanıt olarak popülerleşen gece hayatından faydalanmak üzere kent merkezlerini yeniden canlandırmayı hedefleyen karar vericiler tarafından bir kentsel dönüşüm aracı olarak kullanılmıştır (Gill 2017). Böylece, kentsel alanda gece saatlerinde ticari faaliyetlerin gelişmesi kentsel canlandırmanın itici gücü haline gelmiştir. Bu durum, tüketim odaklı kent ekonomisi içinde eğlence mekanlarının önemini giderek artırmıştır. Bunun sonucunda ‘gece hayatı’ ve ‘24 saatlik şehir’ gibi kavramlar, şehir plancıları ve yerel

politika yapıcılar tarafından yaygın olarak benimsenirken kentlerde gece hayatının geliştirilmesi artık kaçınılan bir politika olmaktan çıkıp, ‘modern bir Avrupa kenti’ imajının merkezi haline gelmiştir.

Bu doğrultuda tez, gece aktivitelerinin ev sahipliği yaptığı alanlarda kentsel merkezi gelişmenin ve değişimin başlayacağını ileri sürmektedir. Bu çerçevede çalışma, ‘Kentsel gece hayatının gelişmesi ve kullanımının yoğunlaşmasının konut mahallesi üzerindeki etkileri nelerdir?’ ana araştırma sorusu etrafında şekillendirilmiştir. Buna göre, çalışmanın yürütülebilmesi amacıyla araştırmaya yön veren iki alt araştırma sorusuna cevap aranmıştır. İlk olarak, kentsel gece kullanımlarının yer seçimini belirleyen faktörlerin neler olduğu ortaya konulmuştur. İkinci olarak ise kentsel merkezin konut alanlarının içine doğru yayılması ve gece saatlerinde kullanımın yoğunlaşmasının konut sakinleri üzerindeki etkileri üzerinde durulmuştur.

Bu araştırma sorularını yanıtlamak üzere son 10 yılda tarihi kent merkezinden uzaklaşan ve bir konut mahallesinde kümelenerek eğlence sektörü ile gece etkinliğinin canlandığı Denizli kenti örnek alan olarak seçilmiştir. Çalışma kapsamında Denizli kentinin seçilmesi, kişisel gözlem ve deneyimler doğrultusunda, Denizli’de kentsel gece ve gündüz farklılaşmalarının görülmesi, araştırmanın yürütüleceği Kınıklı Mahallesi’nde eğlence mekanları ile konut alanlarının iç içe geçmeye başlaması, kentin yeni gelişim alanlarının eğlence mekanlarına ev sahipliği yapması ve tarihi merkezin gece sönümlendiği, yeni gelişim gösteren kentsel merkezlerin ise gece canlılık kazanmaya başlaması gibi nedenler ile ilişkilidir.

Kent merkezleri, sürekli olarak gelişen ve sakinlerinin ihtiyaç ve isteklerine uyum sağlayan, kentlerin önemli odak noktalarıdır. Zamanla, bu merkezi alanlar demografik, ekonomik ve toplumsal eğilimlere göre biçimlenir ve dönüşür. Denizli kenti de üst üste eklenen tarihi katmanlarla biçimlenen ve farklı dönemlerde gelişen merkezi alanlar çevresinde gelişmektedir. Denizli’nin kentsel ve merkezi gelişimi, Cumhuriyet öncesi dönemden günümüze kadar, tarihi Kaleiçi çevresinde merkezi işlevlerin yığılması, kente demiryolunun gelmesi, sanayileşme ve beraberinde getirdiği hızlı göç süreci, üniversitenin kurulması ve çeperleşen nüfusun hizmet aldığı alışveriş merkezlerinin açılmaya başlaması gibi etkenler ile giderek yayıldığı bir süreç geçirmektedir.

Özellikle 1990’lı yılların ikinci yarısından itibaren gelişme eğilimi gösteren Kınıklı-Çamlık bölgesi Pamukkale Üniversitesi’ne yakın olan konumu, Çamlık Kent

Ormanı, Demokrasi Meydanı, Demokrasi Parkı, Forum amlık AVM ve eğlence mekanlarının bölgede yer seçmesinden kaynaklı zamanla kentte bir cazibe haline gelmiştir. Bu bağlamda, Kınıklı bölgesi piyasa eliyle geliştirilen bir alt merkez olarak kente değeri katmaktadır; ancak kentin planlama geçmişı incelendiğinde Kınıklı-amlık bölgesinin merkezi gelişimini destekleyici plan kararlarının yer almadığı görölmektedir.

Denizli’de planlı bir kent merkezi iş alanı kurgusunun olmaması ve piyasanın yönlendiriciliğı nedeniyle günümüzde tarihi kent merkezinde ortaya çıkan otopark alanlarının yetersiz olması, merkezin konut alanları ile bağlantısının kopuk olması, dinlenme ve boş zaman aktivitelerine yönelik olarak yeşil alanların eksikliği, kent merkezinde yer alan aktivitelerin alt merkez olarak ortaya çıkan alanlardaki kullanımlar ile rekabet edememesi gibi sorunlar tarihi çekirdeğin (Kaleiçi-Bayramyeri-Delikliınar) giderek sönümlenmesine neden olmaktadır.

Denizli kenti ve merkezi alanlarının Cumhuriyet öncesi dönemden günümüze kadar geçirdiğı gelişim ve değışim süreçleri incelenmiş ve kentsel gece hayatı kullanımlarına bağılı olarak kent merkezinin nasıl biçimlendiğini anlamak amacıyla iki anket geliştirilmiştir. Çalışmanın ilk aşamasında, eğlence sektöründeki mekan sahipleri ile gerçekleştirilen görüşmeler ve anketlerden elde edilen veriler incelenmiştir.

Araştırma sahasındaki eğlence mekanlarının büyük çoğunluğunun 2018 yılından bu yana bölgede hizmet vermekte olduğu görölmektedir. Bölgede uzun süreli hizmet veren işletmelerin sayısının az olması, bölgenin dinamik bir yapıda olduğunu ve son yıllarda canlanmaya başladığını göstermektedir. İşletmelerin yarısından fazlasının bugün bulunduğu konumda daha önce farklı bir işletmenin bulunmadığı görölrken, önceki yıllarda bu bölgede yer alan işletmelerin ‘yeme-içme’ sektöründe hizmet verdiği anlaşılmaktadır. Bu halde, yeme-içme ve eğlence sektörlerindeki işletmelerin yer seçtiğı bölgelerde sektörel değışikliklerin sınırlı olduğu ve konut alanları içinde gündüz ve gece saatlerinde hizmet veren işletmelerin kümелendiğı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma kapsamında görüşölen işletmeler her ne kadar gece saatlerinde hizmet veren eğlence sektörüne dahil olsalarda alkol ruhsatı olan işletmelerin oranının düşük olduğu ve büyük bir çoğunluğunda akşam ve gece saatlerinde canlı müzik yapılmadığı tespit edilmiştir. Görüşme yapılan işletmelerin yarısından fazlası gece yarısından sonra kapanırken, konut alanında bulunmasına karşın sabahın erken saatlerine kadar hizmet veren işletmelerde örneklem grubunda

önemli bir paya sahiptir. Aynı zamanda, işletmelerin çevresinde eğlence mekanı kullanımını destekleyebilecek sağlık, finans, konaklama, yeme-içme ve eğlence sektörlerine ait kullanımlarının yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

İşletmelerin hizmet verdiği saat-gün-aylara bakıldığında çalışma gününün sonunda eğlence ve boş zaman aktivitelerinin en yoğun şekilde kullanıldığı anlaşılmaktadır. Konut çevresinde yer seçen eğlence mekanlarının kullanıcıları ise çoğunlukla gençlerden oluşmakta ve bu kullanıcılar gündüz ve gece saatlerinde farklılık göstermektedir. İşletme sahiplerinin, kentin tanımlı bir mahallesinde yer seçmiş olmalarına karşın, kullanıcılar tüm kentten gecenin ticari aktivitelerine katılım göstermektedirler.

İşletme sahiplerinin yer seçimleri üzerine yaptıkları değerlendirmeler incelendiğinde, merkezi konum, kullanıcı talebi, erişilebilirlik ve güvenlik konularının önde geldiği görülmektedir. Toplu taşıma duraklarına yakınlık ve otopark imkanlarının yeterliliği gibi faktörlerin ise işletmelerin yer seçiminde daha geri planda kaldığı anlaşılmaktadır. Bu durum, müşterilerin bölgeye ulaşımının toplu taşıma veya özel araç vasıtasıyla bölgenin erişim sorunlarının çözülmesi için gerekli hizmet sunumlarının kamu eliyle geliştirilecek olması düşüncesi ile ilişkilendirilebilir. Benzer şekilde işletme sahiplerinin yer seçiminde kira-satış bedelinin etkisinin de düşük olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise bölgenin kira değerlerinin kentin diğer merkezi alanlarına kıyasla daha yüksek ve homojen olmasıdır. İşletme sahiplerinin günümüzde, bulundukları konumda faaliyet göstermekten genel olarak memnun oldukları görülmektedir. Bunun temel sebebinin ise işletmenin merkezi bir konumda yer almasıyla ilişkilendirilmesinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Diğer etkenleri ise müşterilerin bu bölgeye olan talebi, erişilebilir ve güvenli olması, çevrede başka faaliyetlerin bulunması, üniversite kampüsüne yakın olması ve çevre sakinlerinin gece aktivitelerine karşı olumlu tutumu oluşturmaktadır. Buna karşın, işletmeciler, çevrede otopark imkanlarının yeterli olmaması ve işyerinin kira bedellerinin yüksek olması karşısında düşük memnuniyet sergilemektedir. İşletme sahiplerinin hizmet vermek istedikleri diğer bölgeler sorgulandığında, çoğunluğunun mevcut işletmeyi kapatmadan farklı bir konseptle aynı bölgede hizmet vermeyi düşündüğü görülmüştür. Bu durum işletmecilerin bulundukları bölgede hizmet vermekten duydukları genel memnuniyet düzeyi ile paralellik göstermektedir.

İşletmelerin bulundukları konut çevresindeki yüksek memnuniyetlerine karşın, çalışmanın ikinci aşamasında ise aynı mahalle sakinlerinin kentsel gece aktivitelerine olan tutumlarını anlamak üzere hanehalkı anketleri gerçekleştirilmiştir.

Hanehalkları ile yürütülen anket çalışmasında, gece hayatının gelişmesini nasıl karşıladıkları canlılık, aidiyet, anti-sosyal davranışlar, güvenlik, çevresel etki, erişilebilirlik ve ekonomik etki faktörleri üzerinden değerlendirilmiştir. Buna göre, hanehalklarının büyük bir çoğunluğu mahallelerinde gece saatlerinde ilgi çekici faaliyetlerin artmasını, kalabalıklaşmayı ve mahallelerindeki bu canlılığı olumlu değişimler olarak değerlendirmektedir. Benzer şekilde mahallede gece hayatının gelişmesi komşuluk ilişkileri üzerinde olumsuz bir etki yaratmamakta ve mahallelerine duydukları aidiyet hissiyatını zedelememektedir. Gece hayatının gelişmesiyle ortaya çıkması muhtemel anti-sosyal davranışlar ile ilgili koşullar incelendiğinde ise gürültü kirliliği konusunda belirli bir endişe olduğu görülürken, bu durumun gece uyku problemlerine sebep olacak kadar büyük bir sorun olarak algılanmadığı tespit edilmiştir. Gece hayatının gelişmesiyle değiştiği düşünülen bir diğer faktör olan güvenlik konusunda ise hanehalklarının suç oranlarında artışa dair endişeleri ve sokaklarda güvenlik gücü görme ihtiyaçları genel olarak düşük seviyededir. Gece hayatının gelişmesiyle güvenliğinden endişe edilen konunun daha çok sokaklarda park halindeki araçlar için olduğu görülmektedir. Mahallede gelişen gece hayatı ile birlikte hanehalkları açık ve yeşil alanların azalması konusunda endişe duymaktadır. Gece hayatının gelişimiyle mahallenin değişiminde rol oynayan bir diğer faktör olan erişilebilirlik değerlendirildiğinde ise, hanehalklarının büyük bir çoğunluğunun mahallede trafik sıkışıklığının artmaya başladığını ve otopark alanlarının yetersiz kalmaya başladığını düşündüğü görülmektedir. Hanehalkları arasında, gece hayatı faaliyetlerinin gelişmesiyle mahalledeki hizmetlerin çoğunlukla üst gelir grubuna yönelik olması, bölgenin pahalılaşması ve kira değerlerindeki artışlara dair endişeler yüksekken, mülk değerlerinin artışı genel olarak memnuniyetle karşılandığı ve gelişen gece hayatının mahallenin prestijini yükselten bir etken olarak değerlendirildiği tespit edilmiştir.

6.1. POTANSİYEL SORUN ALANLARI VE ÖNERİLER

Günümüz kentleri, teknolojik ilerlemeler, küresel etkiler, toplumsal değişimler ve yerel ekonomik dinamiklerin etkisi altında sürekli bir değişim yaşamaktadır. Sanayisizleşme sürecindeki kentler, zaman ve mekanın yeni anlamlar kazandığı bir

evrim geçirmekte ve bu değişim kent yaşamını çeşitli boyutlarda etkilemektedir. Eğlence mekanlarının devlet yerine piyasa tarafından yönetildiği kent mekanlarında, eğlence biçimleri de önemli ölçüde çeşitlenmiş ve dönüşmüştür. Bu bağlamda, kamu yararı odaklı devlet anlayışından ziyade piyasa odaklı bir yaklaşımın hakim olduğu kent mekanları, toplumsal pratiklerin ve mekanların dinamiklerinde belirgin değişikliklere yol açmaktadır.

Günümüz toplumunda boş zaman ve eğlence kavramları içerisinde eğlence mekanları önemli bir yer tutmaktadır. Ancak, günümüz kentlerinde birçok şehir gündüz saatleri için tasarlanırken daha az üzerinde durulan gece hayatının yönetimi bir dizi zorlukla karşı karşıyadır. Kentlerde gece aktivitelerine yönelik gelişmeler doğrultusunda önemli olan noktalardan biri de yerel halk ile gece hayatı arasındaki dengenin sağlanabilmesi konusudur. Aksi halde, gece hayatının olumsuz etkilerinden doğrudan etkilenen kent sakinleri arasında eşitsizlikler de ortaya çıkabilmektedir. Yalnızca gecenin ticari faaliyetlerine önem verilerek, bölgede yaşayan sakinlerin görüşleri göz ardı edildiğinde kent açısından çeşitli sorunlara yol açabilmektedir.

Kentlerde akşam ve gece saatlerinde gerçekleşen aktivitelerin, kentin yaşanabilirliği, çevrenin canlanması, sosyal çeşitliliğin sağlanması, aktivitelerin çeşitliliği, daha iyi aydınlatılmış ve temiz çevre, yayalaştırmanın artırılması ve kentlerin ekonomisine olan girdiler gibi bir dizi potansiyel olumlu etkileri bulunmaktadır. Ancak, suç önleme literatürü çoğunlukla gece hayatı aktivitelerini ve getirilerini güvenlik sorunları, gürültü, aşırı kalabalıklaşma, çevrenin bakımı ve temizliğinde meydana gelebilecek sorunlar, trafik sıkışıklığı ve beraberinde getirdiği erişilebilirlik sorunları, pahalılaşma gibi sorunlu yönlerinden ele almaktadır. Bu bağlamda, kamu düzeninin sağlanması ve güvenlik önlemlerinin artırılarak gecenin denetlenmesi gereken bir zaman dilimi olduğunu vurgulamaktadır. Bu nedenle, gece hayatının yönetimi sorununu ele alan, toplumsal eşitsizliklerin azaltıldığı ve kentsel yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik çeşitli paydaşlar arasında işbirliğini teşvik eden, kapsamlı ve sürdürülebilir bir dizi yeni yönetim stratejilerinin benimsenmesi gerekmektedir;

- Büyük ölçüde kent merkezlerinde yoğunlaşan eğlence sektörü ve gece hayatı **kentsel canlılığı** desteklemenin temel stratejilerinden biri olarak ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda, çevrenin akşam ve gece saatlerinde kalabalıklaşmasına ve ilgi çekici faaliyetlerin artmasına dair bildirilen olumlu görüşler başarılı bir gece hayatının temelini oluşturacağından canlılık faktörü

adına politikalar geliştirmek etkili bir gece hayatı yönetiminin önemli adımlarındandır. Bu çerçevede, mahallelerde gece saatlerinde düzenlenen kültürel etkinlikler ve festivallere destek vermek, toplulukları bir araya getirerek sosyal etkileşimi artırabilir. Mahalle düzeyinde gerçekleştirilen bu tür etkinlikler, yalnızca sosyal etkileşimi artırmakla kalmaz aynı zamanda yerel sanatçılara ve girişimcilere destek sağlayarak yerel ekonomiyi canlandırır. Bununla birlikte gece saatlerinde kapalı eğlence mekanlarının yanı sıra kamusal mekan ve açık alanlarda yoğunlaşan insan kalabalığını mekanlarda çeşitlilik yaratarak daha homojen bir şekilde dağıtma yönünde bir politika geliştirilebilir.

- Kentsel gece hayatı aktiviteleri, bölgesel kimliğin sağlamlaştırılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Mahalle sakinleri genellikle gece hayatının, komşular arasındaki bağları güçlendirebilecek bir fırsat olduğunu ve mahallerine karşı bir **aidiyet** duygusu oluşturabileceğini ifade etmektedirler. Mahalle sakinlerinin birbirleriyle etkileşimini artırmayı teşvik eden topluluk etkinlikleri, sokak partileri, kültürel festivaller gibi gece saatlerinde gerçekleştirilen etkinlikler, sosyal bağları güçlendirebilir. Öte yandan, gece hayatının yönetimi konusunda yerel halkın görüşlerini dikkate almak kritik bir öneme sahiptir. Yabancılaşma ve dışlanma sorunlarını önlemek adına, mahalle sakinlerinin endişeleri ve talepleri göz önünde bulundurularak bir gece hayatı yönetimi benimsenmelidir. Böylece, yalnızca gece hayatını deneyimlemeye gelen ziyaretçilere değil, aynı zamanda sakinlere de adil ve dengeli bir gece hayatı sunulması sağlanabilir. Diğer taraftan, kentler gece saatlerinde daha çok geç kuşakların tekelindedir ve bu durum kimi zaman sosyal dışlanma, suç gibi toplumsal sorunları da beraberinde getirebilmektedir. **Kuşaksal eşitliliği** destekleyen ve toplumun her kesimine hitap eden aktiviteler, sosyal dışlanma sorunlarını önlemek adına etkili bir politika olarak değerlendirilmelidir. Bu politikalar, sakinlerin gece hayatına pozitif bir tutum sergilemesini sağlarken, toplumun genel refahını ve uyumunu artırabilir.
- Gece saatlerinde gürültü seviyelerinin artması, eğlence mekanı sahipleri ve sakinler arasında çatışmaya neden olabilirken, gece hayatı bir eğlence biçimi olmaktan çıkıp **anti-sosyal davranışların** görülmeye başlandığı ve güvenlik sorunlarının yaşandığı bir gerilim ortamına dönüşebilmektedir. Bu doğrultuda, gece hayatına bağlı **gürültü sorunlarının** nne geçebilmek ve sakinlerin

kentsel yaşam kalitesini artırabilmek için çeşitli politikalar geliştirilmelidir. Çok gürültülü barlar, diskolar gibi eğlence mekanlarını belirli bölgelerde toplamak ve hoparlörlerden gelen sesler için belirli bir sınırın belirlenmesi, eğlence mekanlarının çevresindeki gürültü seviyelerini kontrol altında tutabilir. Alana dışarıdan gelenlerin gece saatlerinde (örneğin 22.00-08.00 arasında) araçlarıyla bölgede dolaşımının kısıtlanması, gürültü seviyelerini düşürebilir ve mahalle sakinlerinin gece saatlerinde daha huzurlu bir uyku deneyimi yaşamasına katkı sağlayabilir. Gece saatlerinde gürültü seviyelerinin artmasıyla yaşanan çatışmaları önlemek amacıyla, planlama sürecinde belirli bir düzenleme yapılması gerekmektedir. Bu düzenleme, yönetmeliklere dahil edilerek canlı müzik yayını yapan eğlence mekanları için bina içi ses yalıtımının zorunlu hale getirilmesini içermelidir. Bu şekilde, eğlence mekanlarının faaliyetlerinden kaynaklanan sesin çevre ile etkileşimi azaltılarak, çevre sakinlerinin gece saatlerinde rahatsızlık yaşamalarının önüne geçilmiş olacaktır.

- Gece hayatı aktivitelerinin geliştiği bölgeler sakinlerin bu alanlar için duydukları **güvenlik endişelerinin** de ortaya çıkmaya başladığı alanlardır. Gece hayatının gelişim gösterdiği bölgeleri sakinler ve ziyaretçiler için daha güvenli hale getirmek ve kişisel güvenlikle ilgili endişeleri ve suç korkusunun azaltmak başarılı bir gece hayatı yönetimi için önemlidir. Bu bağlamda, polislerin sokaktaki görünürlüğü ve تنها alanlar, duraklar ve otopark girişleri gibi güvenlik zafiyeti olabilecek alanlarda belirli noktalara yerleştirilen güvenlik kameraları, potansiyel suçları önlemede etkili bir araç olabilir. Ancak yalnızca güvenlik kaygısıyla geliştirilen politikaların gece hayatının eğlence amaçlı yönünü baltalayıcı ve gergin bir gözetlenme hissiyatı yaratmamasına dikkat edilmelidir. Aydınlatmanın hem eğlence hem de işlevsel amaçlar için kullanılması, kentin estetiğini güzelleştirerek güvenlik hissini artırılmasında etkili bir araç olabilir. Böylece, daha iyi düzenlenmiş, aydınlatılmış ve güvenlik önlemleri alınmış mekanlar, agresif davranışları azaltırken, güvenlik hissiyatını artırabilir. Böylece, daha iyi düzenlenmiş, aydınlatılmış ve güvenlik önlemleri alınmış mekanlarda, gece hayatını deneyimleyenlerin (talep edenler, çalışanlar, düzenleyenler, karar vericiler, sakinler) geceye ilişkin bakış açılarına olumlu katkı sağlanabilir.

- Mahallede gece hayatının giderek popülerleşmesinden kaynaklanan bir nüfus artışı ve yapı yoğunlaşması görülebilir ve bu durum **açık ve yeşil alanların** kaybına yol açabilir. Belediyelerin, yeni kentsel projelerde ve planlamalarda yeşil altyapı entegrasyonunu teşvik etmeleri, kentin tasarımında yeşil alanları stratejik bir şekilde ele almaları, bu endişeleri hafifletmek ve sürdürülebilir bir çevre oluşturmak adına kritik bir rol oynamaktadır. Kent içindeki parklar, ağaçlı caddeler gibi yeşil alanlar sadece peyzaj zenginliği sunmakla kalmaz aynı zamanda topluluk etkinlikleri, spor ve rekreasyon alanları gibi çok amaçlı kullanıma dönüştürülmesi bölge sakinlerine yeşil alanların daha etkili ve toplum odaklı bir şekilde kullanılması açısından çeşitli olanaklar sağlayabilir. Özellikle sıcak iklim bölgelerinde yer alan kentler için açık ve yeşil alanların gece saatlerinde daha çok tercih edilmesi olasıdır ve bu durumda kentsel ısı adası etkisinin azaltılması amacıyla gölge elemanlarının ve yeşil alanların korunması gerekmektedir.
- Gecenin ticari faaliyetlerine **erişimin** güçlendirilmesi, gece hayatının başarılı bir şekilde yönetilebilmesi açısından önemli bir faktördür. Bu doğrultuda, belirli saatlerde mahalle içindeki araç trafiğini sınırlamak, toplu taşıma ağlarını genişletmek, bisiklet yolları oluşturmak veya ışıklandırılmış yaya yolu uygulamaları ile yaya hareketliliğini özendirmek ve çekici hale getirmek gibi çevre dostu ulaşım politikalarının benimsenmesi önemlidir. Bu sayede, gece hayatının canlılığına paralel olarak artan ulaşım talepleri çevre üzerinde daha az etki yaratır. Akşam ve gece saatlerinde artan seyahat ve trafik yoğunluğunun belediyeler tarafından takip edilmesiyle belediyeler gece planlamasının bir parçası haline getirilmelidir.
- Gece hayatının gelişimi kente ekonomik anlamda katkı sağlayan önemli bir dinamiktir. Gece hayatı faaliyetlerinin mahalle ekonomisine sağladığı ekonomik katkılar, genellikle üst gelir grubuna yönelik hizmetlerle ilişkilendirilebilir. Ancak, bu durum **ticari soylulaşma** ve kira değerlerindeki artışlar gibi ekonomik endişeleri de beraberinde getirmektedir. Mahalledeki işletmelerin yerel işgücünü kullanmalarını özendirmek, istihdam yaratma projeleri ve yerel işletmelerin desteklenmesi için teşvik programları oluşturmak, ekonomik aktivitenin sürdürülebilirliğini destekleyebilir ve toplumun bağlarını güçlendirebilir. Bu sayede, gece hayatının ekonomik getirileri, mahallede yaşayan her kesimin katılımına olanak tanır. Ancak, yerel

belediyeler, politika yapıcılar ve eğlence mekanı sahipleri gece hayatını yalnızca ekonomik getirilerine odaklanan bir bakış açısıyla değil, aynı zamanda kentin sosyal dokusunu ve çevrede yaşayanların yaşam kalitesini artırmaya yönelik çözümleri de göz önünde bulundurmalıdır. Bu nedenle, kentsel planlama ve politika oluşturma süreçlerinde bu çok boyutlu etkileri anlamak önemlidir.

Sonuç olarak oluşturulan politikaların, hem eğlence sektörü hem de mahalle sakinleri açısından adil ve sürdürülebilir bir kentsel gelişimi desteklemesi başarılı bir gece hayatının arzı açısından önemlidir.

6.2. ÇALIŞMANIN SINIRLILIKLARI VE YENİ TARTIŞMA ALANLARI

Bu tez, temelde kentsel gece kullanımlarına bağlı olarak kent merkezinin mekandaki büyümesini ve kullanımındaki değişimi ve kent merkezindeki bu gelişim ve değişimin kentli üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu anlamaya yönelik bilimsel bir çerçeve sunmaktadır. Ancak, bu çalışma sırasında ele alınan konular, daha derinlemesine ve geniş perspektiflerle ele alınarak daha yeni araştırma konuları ve sorularına dönüşebilir.

Bu çalışma kapsamında belirlenen yöntem çerçevesinde, (i) hanehalklarının yaşadıkları bölgede gelişen gece hayatına olan tutumlarını doğrulayacak daha geniş ölçekli araştırmalar ile örneklem büyüklüğü geliştirmek, (ii) gece saatlerinde alanı kullanan ziyaretçilerin ve (iii) 18 yaş altı kullanıcıların araştırmaya dahil edilmesi, (iv) gece hayatının getirilerinden memnun olmayarak bölgeden taşınmış olabileceği düşünülen hanehalklarının çalışmaya dahil edilmesi ile araştırmanın örneklem büyüklüğü çeşitli demografik özellikleri, sosyo-ekonomik durumları ve yaş gruplarını içerecek şekilde genişletilebilir. Öte yandan eğlence mekanı temsilcileri ile mekanları çeşitlendirilip eğlence mekanlarının sayısı artırılarak eğlence mekanlarının yer seçim kararlarını doğrulayacak daha geniş ölçekli araştırmalar yürütülebilir. Tüm bunlar, elde edilen verilerin daha genel geçerlilik taşımasına ve farklı grupların gece hayatına olan tutumlarındaki farklılığın daha iyi anlaşılmasına olanak tanıyabilir.

Çalışma kapsamında hanehalkları ile yaşadıkları çevrede gece hayatının gelişmesine karşı tutumlarını değerlendirebilmek adına anket çalışması yürütülmüştür. Ancak, mahallenin değişmesinde etkili olacak, mahalleye dışarıdan gelip alanı gece saatlerinde kullanan ziyaretçilerin örneklem grubun dışında tutulması çalışmanın bir kısıtlılığını oluşturmaktadır. Gelecek çalışmalarda, çalışmanın dışında bırakılan ancak

mahallenin değişimine etki edebilecek ziyaretçilerin rolüne odaklanarak yerel ekonomiye katkıları ve mahalle sakinlerinin yaşam kalitesine etkileri gibi konular daha detaylı bir şekilde ele alınarak, mahallenin değişim sürecindeki dinamikler daha kapsamlı bir şekilde değerlendirilebilir.

Çalışmada görüşülen hanehalklarının tamamı bilinçli bir tercih ve sınırlama ile 18 yaşından büyük bireylerden oluşmaktadır. Ancak çalışmanın bu noktadaki sınırlılığı, kamusal alanın en görünür grubu olan 18 yaş altı bireylerin görüşlerinin ve deneyimlerinin çalışmanın dışında tutulmasıdır. Bu noktada, gelecekteki araştırmalarda farklı yaş gruplarına odaklanarak mahalledeki gece hayatının geniş bir perspektifini ele almak önemli olabilir. Böylece, araştırmacılara ve yerel yönetimlere gençlerin beklentilerini ve ihtiyaçlarını daha iyi anlama fırsatı sunulabilir.

Çalışma kapsamında Denizli kentinde eğlence mekanlarının sıklıkla yer seçtiği Kınıklı Mahallesi üzerinde bir çalışma yapılmıştır. Bu mahallede ikamet eden hanehalklarının eğlence mekanlarının varlığı ile gelişen gece hayatına olan tutumları değerlendirilmiştir. Gece hayatının getirilerinden memnun olmayan hanehalklarının bölgeden taşınmış olabileceği öngörüsü, gelecekteki çalışmalarda mahallede yaşayan bireylerin yer değiştirme kararlarının ne ölçüde gece hayatı dinamikleri ile bağlantılı olduğunu daha ayrıntılı bir şekilde incelemeyi gerektirir. Bu bağlamda, hanehalklarının taşınma motivasyonları ve yeni yerleştikleri bölgelerdeki gece hayatı etkileşimlerini okuyabilmek adına gelecek çalışmalarda çalışma alanı genişletilebilir.

Bu tez, Denizli'yi orta ölçekli bir kent örneği olarak alarak kentsel gece kullanımlarının merkezi alanın biçimlenmesine olan etkilerini incelemiştir. Bu nedenle elde edilen bulgular, ülkemizde benzer gelişme eğilimi gösteren farklı coğrafi bölgelerdeki gece kullanımlarının etkilerini karşılaştırma yapmaya zemin sağlamak ve genel eğilimleri anlamak amacıyla kullanılabilir. Böyle bir karşılaştırma Denizli'nin deneyimlerini diğer kentlerle kıyaslayarak gece zamanının gelişiminde ortak başarı faktörlerinin ve zorlukların belirlenmesine yardımcı olabilir.

KAYNAKÇA

- AÇIKGÖZ Ö. (2007), “Şehir, Şehir Toplumu ve Şehir Sosyolojisi”, *İstanbul Journal of Sociological Studies*, Sayı 35, ss. 57-83.
- ADOREAN E.C., ILOVAN O.R., ve GLIGOR V. (2017), “Urban Nightlife Consumption in Bairro Alto, Lisbon”, *Territorial Identity and Development*, Cilt 2, Sayı 2, ss. 24-40.
- AKAY S. (2019), *Kent Formunun Morfolojik Analizi: Denizli Örneği* (Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- AKBAŞ E. (2021), *Yaya Yolu Ana Akıllarının Planlanmasında Ulaşım Talebi Odaklı Bir Model Önerisi: Denizli Örneği* (Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- AKKAR ERCAN M. ve BELGE Z.S. (2017), “Daha Yaşanabilir Kentler İçin Mikro Ölçek Bir Yürünebilirlik Modeli”, *METU JFA*, Cilt 34, Sayı, ss. 231-265.
- ALKIN N. (2021), *Denizli Tarihi Kent Merkezinde Farklılaşan Kent Dokusunun Mekansal Değişim Süreçleri Üzerinden Tanımlanması* (Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- ALTINPARMAK S. (2008), *Cumhuriyet Dönemi Denizli’nin Sosyal Tarihi (1923-1950)* (Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- AMID A. (2011), *Night, Space and Urban design: Case study of Mashhad, Iran* (Doktora Tezi), University of Westminster, United Kingdom.
- ATAÖV A. ve OSMAY S. (2007), “Türkiye’de Kentsel Dönüşüme Yöntemsel Bir Yaklaşım”, *METU Journal of the Faculty of Architecture*, Cilt 24, Sayı 2, ss. 57-82.
- AVCI Y. (2010), *Bir Osmanlı Anadolu Kentinde Tanzimat Reformları ve Kentsel Dönüşüm: Denizli (1839-1908)*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul.
- AVSAN D. ve GÖKMEN G.P. (2017), “Denizli’de Konut Alanlarında Yaşanan Sosyal ve Mekansal Değişim”, *2. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu Tam Metin Kitabı*, ss. 29-46, Alanya.

- AYTAÇ Ö. (2006), “Tüketimcilik ve Metalaşma Kıskaçında Boş Zaman”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 11, Sayı 1, ss. 27-53.
- BAKIRTAŞ M.T. (2014), *Yaşayan Bellekte Denizli* (Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- BIANCHINI F. (1995), “Night Cultures, Night Economies”, *Planning Practice & Research*, Cilt 10, Sayı 2, ss. 121-126.
- BOLZONI M. (2016), “Spaces of distinction, spaces of segregation. Nightlife and consumption in a central neighbourhood of Turin”, *Journal of Mediterranean geography*, Sayı 127, ss. 59-68.
- BROMLEY R. ve THOMAS C. (1997), “Vehicle Crime in the City Centre: Planning for Secure Parking”, *The Town Planning Review*, Cilt 68, Sayı 2, ss. 257-278.
- BROMLEY R., THOMAS C. ve MILLIE A. (2000), “Exploring Safety Concerns in the Night-Time City”, *Liverpool University Press*, Cilt 71, Sayı 1, ss. 71-96.
- BÜYÜKUYSAL M.Ç., ve ÖZ İ.İ. (2016), “Çoklu doğrusal bağıntı varlığında en küçük karelere alternatif yaklaşım: Ridge regresyon”, *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, ss.110-114.
- CALAFAT A., BLAY N., JUAN M., ADROVER D., BELLIS M.A., HUGHES K. ve BOHRN K. (2009), “Traffic Risk Behaviors at Nightlife: Drinking, Taking Drugs, Driving, and Use of Public Transport by Young People”, *Traffic injury prevention*, Cilt 10, Sayı 2, ss.162-169.
- CHATTERTON P. ve HOLLANDS R. (2002), “Theorising Urban Playscapes: Producing, Regulating and Consuming Youthful Nightlife City Spaces”, *Urban Studies*, Cilt 39, Sayı 1, ss. 95-116.
- CHERRY G.E. (1983), “The Influence of Location Policies on Metropolitan Areas”, *Habitat International*, Cilt 7, Sayı 3-4, ss. 19-30.
- CHEW M.M. (2009), “Research on Chinese Nightlife Cultures and Night-Time Economies: Guest Editor's Introduction”, *Chinese Sociology & Anthropology*, Cilt 42, Sayı 2, ss. 3-21.
- COCOLA A. (2018), *Struggling With the Leisure Class: Tourism, Gentrification and Displacement* (Doktora Tezi), Cardiff University, Galler.
- ÇELİK E. (2022), *İmar Yönetmelikleri ve Kent Mimarisi İlişkisel Analizi: Denizli Örneği* (Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

- ÇEREZCİ S. (2015), “De-Ti Denizli’de Tiyatro Var!”, *Geçmişten Günümüze Denizli Dergisi*, Sayı 45, ss. 15-22.
- ÇŞB (2011), Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, *1/100.000 Ölçekli Aydın–Muğla–Denizli Çevre Düzeni Planı Plan Açıklama Raporu*, Ankara.
- DENİZLİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ (2007), *1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Plan Açıklama Raporu*, Denizli.
- DENİZLİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ (2018), *1/25 000 Ölçekli Denizli Kent Bütünü Nazım İmar Planı Plan Açıklama Raporu*, Denizli.
- ELSHATER, A., ve ABUSAADA, H. (2022), “Effects of nightlife activities on urban spaces and design: a case study of Cairo, Egypt”, *City, Territory and Architecture*, Cilt 9, Sayı 1, ss. 1-16.
- ENGİNCAN P. (2017), “Küresel Kent Mekanları ve Gündelik Yaşam: ‘Sanayi Kenti’ Olarak Küreselleşen Denizli”, *İçinde, Küresel ve Yerel Arasında Kentler Bildiriler Kitabı*, Eds. Şerife Geniş, Emir Osmanoğlu, ss. 241-261, İdeal Kent, Ankara.
- ERDEM R., MEŞHUR M.Ç. ve SAĞ M.A. (2008), “Planlama Yetki Sınırı İkileminde Bir Plan: Denizli Kenti Çevre Düzeni Planı”, *Bilim ve Teknoloji Dergisi*, Cilt 23, Sayı 3, ss. 1-12.
- ERGUN N. (2010), “İstanbul Kent Merkezi Yakın Çevresindeki Konut Alanlarında Kullanım ve Kullanıcı Farklılaşması”, *İTÜDERGİSİ/a Mimarlık, Planlama, Tasarım*, Cilt 9, Sayı 1, ss. 167-180.
- EVANS G. (2009), “Accessibility, Urban Design and the Whole Journey Environment”, *Built Environment*, Cilt 35, Sayı 3, ss. 365-385.
- GEHL J. (2010), *İnsan İçin Kentler*, 1. Basım, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- GILL T. (2017), *The lid is on the pot, but every now and then that lid bounces off... and that needs to be managed Exploring the impact of the night time economy on a London borough* (Yüksek Lisans Tezi), The London School of Economics and Political Science, Londra.
- GOULD J., MOORE D. ve STEBBINS R. (2008), “Development of the Serious Leisure Inventory and Measure”, *Journal of Leisure Research*, Cilt 40, Sayı 1, ss. 47-68. DOI: 10.1080/00222216.2008.11950132.
- GOTTMANN J. (1976), *Şehirselleşmenin Gelişmesi*, 1. Basım, Çev. ÖZGÜÇ Nazmiye, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

- GÖÇGÜN Ö. (2014), “Denizli’nin Futbol Tarihi”, *Geçmişten Günümüze Denizli*, Sayı 28, ss. 6-11.
- GÖKÇE B. (2008), *Spatial Dynamics of Producer Services in Ankara* (Doktora Tezi), Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- GÖNÜLLÜ H. (2016), *Denizli Kentinin Büyük Ameliyatı (1973-1980 Yılları)*, <https://www2.denizli.bel.tr/yayin/?d=Denizli-kentin-buyuk-amaliyati/index.html#page/1>, ET. 30.04.2022.
- GÖNÜLLÜ H. (2019), *Denizli Fotoğraf Albümü*, https://www2.denizli.bel.tr/yayin/?d=KulturYayinlari2020\Denizli_fotograf_albumu/index.html#page/1, ET. 30.04.2022.
- GÜLTEKİN N. ve ONSEKİZ D. (2005), “Ankara Kentinde Eğlence Mekanlarının Oluşumu”, *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, Cilt 20, Sayı 1, ss. 137-144.
- GÜNGÖR M. (2020), *Üniversite Öğrencilerinin Kentsel Merkezi Alanları Akşam ve Gece Saatlerinde Kullanımı: Ankara Kenti Örneği* (Yüksek Lisans Tezi), Çankaya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- GÜNGÖR M., ve ORHAN E. (2021), “Gençlerin akşam ve gece saatlerinde kentsel merkezi alan kullanım tercihleri”, *İDEALKENT*, Cilt 12, Sayı 32, ss. 95-122.
- GÜRGEY İ. (2009), “Bir Zamanlar Denizli”, *Geçmişten Günümüze Denizli Dergisi*, Sayı 22, ss. 35-39.
- HAYTOĞLU E. ve AKOĞLU F. (2021), “Cumhuriyet Döneminde Denizli’de Eğlence Hayatına Bir Bakış”, *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, Cilt 8, Sayı 3, ss. 1087-1116. DOI: 10.46868/atdd.150.
- HEATH T. (1997), “The Twenty-Four Hour City Concept-A Review of Initiatives in British Cities”, *Journal of Urban Design*, Cilt 2, Sayı 2, ss. 193-204.
- HIDALGO C., CASTANER E. ve SEVTSUK A. (2020), “The Amenity Mix of Urban Neighborhoods”, *Habitat International*, Sayı 106, ss. 102205.
- HİDİROĞLU İ. (2010), *Türkiye’de 1980 Sonrası Sinema Politikaları* (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- HOBBS D., HADFEILD P., LISTER S. ve WINLOW S. (2003), *Bouncers: Violence and Governance in the Night-time Economy*, Oxford University Press, Oxford.
- HUGHES G. (1999), “Urban Revitalization: the Use of Festive Time Strategies”, *Leisure Studies*, Cilt 18, Sayı 2, ss.119-135.

- HUNNICUT B.K. (2006), “The History of Western Leisure”, *İçinde, A Handbook of Leisure Studies*, Eds. Chris Rojek, Susan M. Shaw, A.J. Veal, ss. 55-74, Palgrave Macmillan, New York.
- IANNACE G., TREMATERRA A., ve LOMBARDI, I. (2021), “Effects of nightlife noise in a city center”, *Noise Mapping*, Cilt 8, Sayı 1, ss. 228-235.
- IBRAR Z. (2014), *An Assortmen Perception of Night Life in Urban Areas* (Yüksek Lisans Tezi), Jamia Millia İslamia, New Delhi.
- İNCEOĞLU N. (1999), “Tarihsel Süreç İçinde Denizli Kentindeki Yapısal Değişiklikler-Kentleşmede Sürdürülebilirlik Politikalar”, *İçinde, Denizli’de Sanayileşme ve Kentleşme Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, ss. 103-106, TMMOB Makine Mühendisleri Odası, Denizli.
- JACOBS J. (1961), *Büyük Amerikan Şehirlerinin Ölümü ve Yaşamı*, Çev. DOĞAN Bülent, Metis Yayınları, İstanbul.
- KALINAUSKATIE I., HAANS A., de KORT Y.A., ve IJSSELSTEIJN W. A. (2018), “Atmosphere in an urban nightlife setting: A case study of the relationship between the socio-physical context and aggressive behavior”, *Scandinavian journal of psychology*, Cilt 59, Sayı 2, ss. 223-235.
- KARAKAYA K.M. ve AKTÜRK E. (2020), “Kentsel Yaşam Kalitesi ve Yaşanabilirlik Analizi: Erzurum Örneği”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 8, Sayı 110, ss. 109-138.
- KEÇELİ A. (2012), *Effects of rapid urbanization on livability in Turkish cities: A case study of Denizli* (Doktora Tezi), The University of Oklahoma, Oklahoma.
- KELLY J.R. (1982), *Leisure*, 4. Basım, Sagamore Publishing, Champaign.
- KODAL T. (2015), *Cumhuriyet Döneminde Denizli (1923-1938)*, https://www2.denizli.bel.tr/yayin/?d=kultur_yayinlari/Cumhuriyet-doneminde-denizli/index.html#page/2. ET. 04.05.2022.
- KOSLOFSKY C. (2002), “Court Culture and Street Lighting in Seventeenth-Century Europe”, *Journal of Urban History*, Cilt 28, Sayı 6, ss. 743-768.
- KURU A. ve ÖZKÖK M.K. (2017), “Yaşanabilirlik Kavramı Bağlamında Kamusal/ Açık Mekanların Değerlendirilmesi: Kırklareli Kent Merkezi Örneği”, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 28, ss. 43-60.
- KUYUMCU A. (2010), *The Development of Shopping Centers in Turkey: The Case of Denizli* (Yüksek Lisans Tezi), İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, İzmir.

- LANDRY C. ve BIANCHINI F. (1995), *The Creative City*, Demos Publications, London.
- LEVENT T. (2010), “Hizmet Faaliyetlerinin Mekansal Örgütlenmesi: Ankara Örneği”, *TÜCAUM VI. Ulusal Coğrafya Sempozyumu*, ss. 213-227, Ankara.
- LEVENT T. (2017), “Kent Merkezi ve Planlama”, *İçinde, Kent Planlama*, Eds. Suna Senem Özdemir, O. Burcu Özdemir Sari, Nil Uzun, ss. 193- 211, İmge Kitabevi, Ankara.
- LIEMPT I. ve AALST I. (2012), “Urban Surveillance and the Struggle Between Safe and Exciting Nightlife Districts”, *Surveillance & Society*, Cilt 9, Sayı 3, ss. 280-292.
- LIEMPT I.V., AALST I.V. ve SHWANEN T. (2015), “Introduction: Geographies of Urban Night”, *Journal of Urban Studies*, Cilt 52, Sayı 3, ss. 407-421.
- LOTFI S. ve KOOHSARI M.J. (2009), “Analyzing Accesibility Dimension of Urban Quality of Live: Where Urban Designers Face Duality between Subjective and Objective Reading of Place”, *Social Indicators Research*, Cilt 94, Sayı 3, ss. 417-435.
- LOVATT A. ve O’CONNOR J. (1995), “Cities and the Night-time Economy”, *Planning Practice & Research*, Cilt 10, Sayı 2, ss. 127-134.
- LYNCH K. (1984), *Good City Form*, The MIT Press, Cambridge.
- MAAS P.R. (1984), *Toward a Theory of Urban Vitality* (Yüksek Lisans Tezi), University of British Columbia, Vancouver, DOI: 10.14288/1.0096212.
- MONTGOMERY J. (1997), “Café Culture and the City: The Role of Pavement Cafés in Urban Public Social Life”, *Journal of Urban Design*, Cilt 2, Sayı 1, ss. 83-102.
- MONTGOMERY J. (1998), “Making a City: Urbanity, Vitality and Urban Design”, *Journal of Urban Design*, Cilt 3, Sayı 1, ss. 93-116.
- MOSTAFA A.M. (2012), “Quality of Life Indicators in Value Urban Areas: Kasr Elnile Street in Cairo”, *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, Sayı 50, ss. 254-270.
- MOURATIDIS K. ve POORTINGA W. (2020), “Built Environment, Urban Vitality and Social Cohesion: Do Vibrant Neighborhoods Foster Strong Communities?”, *Landscape and Urban Planning*, Sayı 204, ss. 103951.

- NAS İ. (2016), *Kentleşmenin Tarım Alanlarına Etkisinin Yasal ve Yönetmelik Açısından İrdelenmesi: Denizli Örneği* (Yüksek Lisans Tezi), Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- NGESAN M.R. ve KARIM H.A (2012), “Impact of Night Commercial Activities towards Quality Of Life of Urban Residents”, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, Cilt 35, ss. 546-555.
- NGESAN M.R. ve ZUBIR S.S. (2015), “Place identity of nighttime urban public park in Shah Alam and Putrajaya”, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, Sayı 170, ss. 452-462.
- NOFRE J., SANCHEZ-FUARRIZ I., MARTINS J.C., PEREIRA P., SOARES I., MALETICALVO D. ve LOPEZ DIAZ A. (2017), “Exploring Nightlife and Urban Change in Bairro Alto”, *City & Community*, Cilt 16, Sayı 3 ss. 330-344.
- OKTAY D. (2007), “Sürdürülebilirlik, Yaşanılabilirlik ve Kentsel Yaşam Kalitesi: Kavramdan Uygulamaya”, *Mimarlık Dergisi*, Sayı 335, ss. 37-40.
- OLT G., SMITH M.K., CSIZMADY A. ve SZIVA I. (2019), “Gentrification, tourism and the night-time economy in Budapest's district VII—the role of regulation in a post-socialist context”, *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*, Cilt 11, Sayı 3, ss. 394-406.
- ORHAN E. ve ZENGİN M. (2015), “Sanayi kentinde inşaat sektörünün ivmelenmesi ve kentsel gelişim analizi: Denizli örneği”, *içinde, 6. Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Ağı Sempozyum Kitabı*, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, İzmir.
- ÖNDER D. (2013), *Changing Geography of Urban Leisure the Case of Ankara* (Doktora Tezi), Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- ÖNEN C. (2022), *Eski Denizli, ‘Coşkun Önen’in Fotoğraf Arşivi’*, <https://www.facebook.com/watch/?v=945229438894997>, ET. 27.04.2022.
- ÖZCAN K. ve ÖZKAN T. (2012), “Denizli Kentinin Planlama Deneyimi”, *Doğu Coğrafya Dergisi*, Cilt 17, Sayı 27, ss. 233-250.
- ÖZKAN H.T. (2010), *Denizli Kentinin Planlama Deneyimi Üzerine Bir Süreç Değerlendirmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- ÖZTÜRK B. (2021), *Güvenli Kentler Perspektifinden Denizli’de Göç Alan Mahallelerin Değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

- PAIN R., MACFARLANE R., TURNER K. ve GILL S. (2006), “When, Where, If, and But’: Qualifying GIS and the Effect of Streetlighting on Crime and Fear”, *Environment and Planning A*, Cilt 38, Sayı 11, ss. 2055-2074.
- PARTİGÖÇ N.S. (2018), “Kentleşme Sürecinde Kırsal Alanların Mekansal Değişimi ve Dönüşümü: Denizli Kenti Örneği”, *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, Cilt 11, Sayı 1, ss. 89-98.
- RAMON CARDONA J., ALVAREZ BASSI D., ve SANCHEZ FERNANDEZ M.M.D. (2021), “Residents’ attitudes towards nightlife supply: A comparison of Ibiza (Spain) and Punta del Este (Uruguay)”, *European Journal of Tourism Research*, Cilt 29, ss. 2914-2914.
- RAVENSCROFT N. (2000), “The Vitality and Viability of Town Centres”, *Urban Studies*, Cilt 37, Sayı 13, ss. 2533-2549.
- ROWE D., STEVENSON D., TOMSEN S., BAVİNTON N. ve BRASS K. (2008), *The City After Dark Cultural Planning and Governance of the Night-time Economy in Parramatta*, Centre for Cultural Research, Western Sydney.
- SAVAŞ YAVUZÇEHRE P. (2010), *Kentsel Mekan Kullanımında Değişim: Denizli Kenti Örneği* (Doktora Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- SAVAŞ YAVUZÇEHRE P. (2013), “Küreselleşmenin Artan Etkisinde Denizli”, *İdealkent*, Cilt 4, Sayı 8, ss. 200-227.
- SAVAŞ YAVUZÇEHRE P. (2016), “Üniversitelerin Kentlerine Etkileri: Denizli Pamukkale Üniversitesi Örneği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 21, Sayı 1, ss. 235-250.
- SCHWANEN T., VAN AALST I., BRANDS J., ve TIMAN T. (2012), “Rhythms of the night: spatiotemporal inequalities in the nighttime economy”, *Environment and Planning A*, Cilt 44, Sayı 9, ss. 2064-2085.
- SEIJAS A. (2018), *A Guide to Managing Your Night Time Economy*, Sound Diplomacy, London.
- SERAG EL DIN H., SHALABY A., FAROUH H.E. ve ELARIANE S.A. (2013), “Principles of Urban Quality of Life for a Neighborhood”, *HBRC Journal*, Cilt 9, Sayı 1, ss. 86-92.
- SINMAZ S. (2013), “Yeni Gelişen Planlama Yaklaşımları Çerçevesinde Akıllı Yerleşme Kavramı ve Temel İlkeleri”, *Megaron*, Cilt 8, Sayı 2, ss. 76-86.

- SPRACKLEN K. (2009), *The meaning and Purpose of Leisure: Habermas and Leisure at the End of Modernity*, Palgrave Macmillan, New York.
- ŞEMSİOĞLU C. (2016), 20. Yüzyıl Başlarında Denizli, <https://www2.denizli.bel.tr/yayin/?d=20.Yuzyil%20Baslarinda%20Denizli/index.html#page/3>, ET. 01.05.2022.
- ŞİMŞEK C. (2007), *Laodikeia (Laodikeia and Lycum)*, Ege Yayınları, İstanbul.
- THOMAS C.J. ve BROMLEY R.D. (2000), “City-Centre Revitalisation: Problems of Fragmentation and Fear in the Evening and Night-Time City”, *Urban studies*, Cilt 37, Sayı 8, ss. 1403-1429.
- TORKILDSEN G. (2005), *Leisure and Recreation Management*, 5. Basım, Routledge, New York.
- UYSA BİLGE F. (2021), “Eğlence Kültürünün Değişiminin Mekana Etkisi: Ankara-Bahçelievler, Aşkabat Caddesi Üzerinden İncelemesi”, *Social Science Development Journal*, Cilt 6, Sayı 23, ss. 27-43, DOI: 10.31567/ssd.304.
- UYSA M.A. (2016), *Her Yönüyle Denizli Kazası*, <https://www2.denizli.bel.tr/yayin/?d=Her-yonuyle-denizli-kazasi/index.html#page/2>. ET. 05.05.2022.
- WARD P.M. (1993), “The Latin American Inner City: Differences of Degree or Kind?”, *Environment and Planning A*, Sayı 25, ss. 1131-1160.
- WEI Q., LIU S., GAO X., ve ZHAO M. (2015), “Modeling the spatial distribution of urban population during the daytime and at night based on land use: A case study in Beijing, China”, *Journal of Geographical Sciences*, Sayı 25, ss.756-768.
- WIGGER E. (2019), *Effects of nightlife noise on residents' intentions to take action* (Yüksek Lisans Tezi), University of Twente, Hollanda.
- WOOLCOCK G. (2009), “Measuring Up: Assessing the Livability of Australian Cities”, *4th State of Australian Cities National Conference*, Perth, Australia.
- WU S.T., ve CHEN Y.S. (2015), “The social, economic, and environmental impacts of casino gambling on the residents of Macau and Singapore”, *Tourism management*, Sayı 48, ss. 285-298.
- YEO S. J., ve HENG C.K. (2014), “An (extra) ordinary night out: Urban informality, social sustainability and the night-time economy”, *Urban Studies*, Cilt 51, Sayı 4, ss. 712-726.

ZUCKER P. (1959), “Town and Square: from the Agora to the Village Green”,
Journal of Aesthetics and Art Criticism, Cilt 19, Sayı 1, New York.

İNTERNET KAYNAKLARI

- URL-1: Hüseyin Tolga Candur (2022), *Antik Yunan Kentlerinde Agora*,
<https://mimariterim.com/agora/>, ET. 26.04.2022.
- URL-2: VİKİPEDİ (2022), *Antik Roma Dönemi'nde Forum*,
https://tr.wikipedia.org/wiki/Roma_Forumu, ET. 26.04.2022.
- URL-3: Arkeofili (2015), *Gosbecks Bölgesi'ndeki Roma Tiyatrosu*,
<https://arkeofili.com/romalilarin-eglence-anlayisina-isik-tutan-6-yapi/>, ET. 07.05.2022.
- URL-4: Cansu Saçı (2021), *Ortaçağ Kentlerinde Pazar Alanı*,
<https://listelist.com/orta-cag-alisveris/>, ET.26.04.2022.
- URL-5: Elif Usluoğlu (2013), *Ortaçağ'da İki Atlı ve Mızraklar ile Gerçekleştirilen Jousting Turnuvası*,
<https://elifusuloglu.blogspot.com/2013/12/ortacagda-eglence.html>, ET. 7.05.2022.
- URL-6: Cansu Başak Ulu (2019), *Rönesans Dönemi'nde Eğlence Anlayışı*,
<https://cansubasakulusu.blogspot.com/2019/01/ronesans-donemi-dans-formlari.html>, ET. 07.05.2022.
- URL-7: TE Bilişim (2019), *Sanayi Döneminde Kentlerin Görünüşü*,
<https://www.stendustri.com.tr/haberortak/sanayi-devrimi-ne-zaman-h100966.html>, ET. 26.04.2022.
- URL-8: Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği (2017), *Merkezi İş Alanı Tanımı*,
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=23722&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, ET. 05.12.2023.
- URL-9: Özkan (2022), *İskoçya Glasgow'da Gece Hayatı*,
<https://blog.biletbayi.com/avrupa/ingiltere/page/2/>, ET. 20.05.2022.
- URL-10: Entaş Turizm (2022), *Dublin Gece Hayatı*,
<https://www.entas.com.tr/destination/208-dublin.html>, ET. 20.05.2022.

- URL-11: Dolly Faibyshev (2017), *East Village Gece Hayatı*, <https://www.theguardian.com/travel/2017/jan/27/east-village-new-york-tor-miller-musician-dive-bars>, ET. 20.05.2022.
- URL-12: ÇİNBİLGİSİ (2021), *Çin Shanghai Gece Görünümü*, <https://www.cinbilgisi.com/cinde-universite-okumak/>, ET. 20.05.2022.
- URL-13: AB Blog (2017), *La Barcelonetta'da Gece Hayatı*, <https://blog.apartmentbarcelona.com/2017/08/14/beach-clubs-barcelona/>, ET. 20.05.2022.
- URL-14: Toparlan Gidiyoruz Blog (2022), *Barcelona Barri Gotic Bölgesi Plaça Reial Gece Görünümü*, <http://www.toparlangidiyoruz.com/barselona-la-rambla-ve-gotik-bolgesi>, ET. 20.05.2022.
- URL-15: Denizli Ticaret Odası (2022), *Üyeler*, <https://e.dto.org.tr/Members>, ET. 03.03.2022.
- URL-16: Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2022), *Laodikya Antik Kenti Yerleşim Planı*, <https://denizli.ktb.gov.tr/TR-211744/laodikeia.html>, ET. 30.05.2022.
- URL-17: Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2022), *1940 Yılı Denizli İstasyon Caddesi Görünümü*, <https://denizli.ktb.gov.tr/TR-215751/eski-denizli-sehir-fotograflari.html>, ET.30.05.2022.
- URL-18: Denizli İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2022), *Herman Jansen'in Kaleiçi Ziyaretinde Çektiği Fotoğraf*, <https://denizli.ktb.gov.tr/TR-215751/eski-denizli-sehir-fotograflari.html>, ET. 30.05.2022.
- URL-19: Şehir Alem (2022), *Denizli Çamlık Parkı*, https://www.sehiralem.com/Denizli/Denizli_Merkez/Gezilecek_Yerler/189/Denizli-camlık-Mesire-Alanı.html, ET. 30.05.2022.
- URL-20: Gezi ve Tatil Rehberi (2020), *Denizli İncilipınar Parkı*, <https://www.gezivetatilrehberi.com/denizli-gezilecek-yerler/incilipinar-parki>, ET. 30.05.2022.

EKLER

EK 1: ETİK KURUL RAPORU

	ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜK	
Sayı : E-80281877-050.99-113839		03.10.2022
Konu : Etik Kurul Raporu		
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE		
İlgi : 05.08.2022 tarihli ve E-58061159-050.03-109942 sayılı yazı.		
Enstitünüz Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı Kentsel Tasarım ve Dönüşüm Yüksek Lisans Programı öğrencisi Gökçe YILMAZ'ın, "Kentsel Gece Hayatı Gelişiminin Denizli Kent Merkezi Üzerine Etkileri " konulu tez için Denizli kentinde Kınıklı Mahallesi kapsamında yer alan eğlence mekanları sahipleri ile hane halklarına uygulanmak istenen anketin değerlendirilmesi talebi, Üniversitemiz Fen ve Mühendislik Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından değerlendirilmiş ve uygun görülmüştür.		
Bilgilerinizi ve ilgiliye bilgi verilmesini rica ederim.		
		Prof. Dr. Can ÇOĞUN Rektör
Ek: 16.09.2022 tarih ve 06 sayılı Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Proje Onay Formu		
Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.		
Belge Doğrulama Kodu: C88FED3E-9DB5-4891-BA8C-60B6B5E526CF		
Belge Doğrulama Adresi: https://www.turkiye.gov.tr/cankaya-universitesi-ebys		
Adres: Çankaya Üniversitesi Ekişehir Yolu 29. Km. Yukarıyurtçu Mahallesi Mimar Sinan Caddesi No:4 06790, Etimesgut/ANKARA		
Telefon No: 0 (312) 233 10 00/1134 / 0 (312) 284 45 00 / 134 Faks No: 0 (312) 233 11 49 / 0 (312) 286 90 31		
e-Posta: yaren@cankaya.edu.tr İnternet Adresi: http://www.cankaya.edu.tr		
KEP Adresi: cankayauniversitesi@hs01.kep.tr		
		Ayrıntılı bilgi için: İbrahim YAREN Memar Telefon No: 0312 233 1139
		

EK 2: EĞLENCE MEKANLARININ YER SEÇİMİ- İŞLETMECİ ANKETİ

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ

Bu anket Çankaya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü öğretim üyesi Doç.Dr.Ezgi Orhan tarafından yürütülen Kentsel gece hayatı gelişiminin Denizli kent merkezli Bzerline etkileri konulu çalışmada kullanılacak olup tanımlayıcı kişisel bilgiler talep edilmeyecek, ankete katılanların bilgileri saklı kalmamaktadır. Çalışmaya destek verdiğiniz için teşekkür ederiz.

İletişim için: ezgiorhan@cankaya.edu.tr

EĞLENCE MEKANLARININ YER SEÇİMİ - İŞLETMECİ ANKETİ

A. İŞLETME İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1. İşletmeniz kaç yıldır burada hizmet veriyor?
☐ 0-4 ☐ 5-9 ☐ 10-14 ☐ 15+
2. İşletmenizi açtığınız yerde daha önce başka bir işletme var mıydı?
☐ Hayır ☐ Evet
3. Evet ise hangi sektör?
☐ Kültürel-eglençe ☐ Sağlık ☐ Eğitim ☐ Yeme-içme ☐ Market ☐ Banka ☐ Diğer.....
4. İşletmede çalışan sayısı (tam zamanlı)
☐ 0-4 ☐ 5-9 ☐ 10-14 ☐ 15+
5. İşletmenizin gün içerisinde en yoğun hizmet verdiği saatlerde ekstra çalışan geliyor mu? (yarı-zamanlı)
☐ Hayır ☐ Evet, ise çalışan sayısı
6. İşletmeniz aynı anda toplam kaç müşteriye hizmet verebilecek kapasiteye sahip?
☐ 0-9 ☐ 10-49 ☐ 50-99 ☐ 100+
7. İşletmeniz kaç m2?
☐ 50-149 ☐ 150-499 ☐ 500+
8. İşletmenizin mülkiyet durumu
☐ Mülk sahibi ☐ Kiralık ☐ Diğer
9. İşletmenizin alkol satışı / ruhsatı var mı?
☐ Yok ☐ Var
10. İşletmenizde akşam ve gece saatlerinde canlı müzik yapılıyor mu?
☐ Evet ☐ Hayır
11. İşletmeniz gece saat kaç kadar hizmet veriyor?
☐ 19.00-21.00 ☐ 21.00-23.00 ☐ 23.00-01.00 ☐ 01.00-05.00
12. İşletmenizin bulunduğu çevrede işi destekleyen tamamlayıcı hizmetler var mı?
☐ Hayır ☐ Evet
13. Evet ise hangi hizmetler? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)
☐ Sağlık / hastane-eczane ☐ Finans / banka-atm
☐ Konaklama / otel ☐ Yeme-içme / restoran- kafe
☐ Eğlence / bar – pub- gece kulübü ☐ Diğer.....

ANKET NO:.....

ANKET TARİHİ:/...../2023

ANKETÖR İSMİ:

Görüşülen kişinin görevi:

İşletme türü:

ADRES:

B. İŞLETMENİN KULLANICI PROFİLİ VE KULLANIM DURUMU

14. İşletmenizin genel kullanıcı yaş aralığı nedir?
☐ 18-24 ☐ 25-34 ☐ 35-50 ☐ 50+
15. İşletmenizde kişi başı ortalama harcama tutarı ne kadardır? (TL cinsinden)
☐ 0-99 ☐ 100-249 ☐ 250-499 ☐ 500+
16. İşletmeniz en yoğun hizmeti günün hangi saat aralıklarında veriyor? (Tek seçeneği işaretleyiniz.)
☐ 13.00-16.00 ☐ 16.00-19.00 ☐ 19.00-21.00 ☐ 21.00-23.00 ☐ 23.00 ve sonrası
17. İşletmeniz en yoğun hizmeti haftanın hangi günlerinde veriyor? (Tek seçeneği işaretleyiniz.)
☐ Pazartesi-Salı-Çarşamba-Perşembe ☐ Cuma-Cumartesi ☐ Pazar
18. İşletmeniz en yoğun hizmeti yılın hangi aylarında veriyor? (Tek seçeneği işaretleyiniz.)
☐ Aralık-Ocak-Şubat ☐ Mart-Nisan-Mayıs ☐ Haziran-Temmuz-Ağustos ☐ Eylül-Ekim-Kasım
19. İşletmenizde gece ve gündüz saatlerinde kullanıcı sayısı ve satış/hizmet açısından bir fark gözleniyor mu?
☐ Hayır ☐ Evet
20. Evet ise nasıl bir farklılık oluyor? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)
☐ Gece saatlerinde kişi başı ortalama harcama tutarında artış oluyor.
☐ Gece saatlerinde kişi başı ortalama harcama tutarında azalma oluyor.
☐ Gece saatlerinde gündüz saatlerine oranla daha çok kullanıcı geliyor.
☐ Gece saatlerinde gündüz saatlerine oranla daha az kullanıcı geliyor.
☐ Gece saatlerinde müşteri profili (yaş, cinsiyet, çalışma durumu vb.) değişiyor;
- Daha çok ☐ Genç / ☐ Yaşlı, ☐ Kadın / ☐ Erkek, ☐ Öğrenci / ☐ Çalışan müşteri geliyor
21. İşletmeye gelen kullanıcıların çoğunlukla geldiği yer neresidir?
☐ Yabancı uyruklu ziyaretçiler ☐ Denizli çevresinden ☐ Denizli genelinden ☐ Bu mahalleden
22. İşletmenizin kullanıcı profiline memnun musunuz?
☐ Evet ☐ Hayır
Nedeni (hayır ise):

C. İŞLETME YER SEÇİMİ VE ÇEVRESİNDEN DUYULAN MEMNUNİYET

İşletmeniz için kentin bu alanında ilk yer seçim kararınıza verirken etkili olan faktörleri değerlendirdiniz.		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
		(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
23.	Merkezi konumu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
24.	Binanın kira-satış bedeli	☐	☐	☐	☐	☐	☐
25.	Toplu taşıma duraklarına yakınlığı	☐	☐	☐	☐	☐	☐
26.	Otopark imkanlarının yeterliliği	☐	☐	☐	☐	☐	☐
27.	Yürüyerek ve bisiklet ile erişilebilirliğin kolay olması	☐	☐	☐	☐	☐	☐
28.	Kampüse yakınlığı	☐	☐	☐	☐	☐	☐
29.	Kullanıcı talebi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
30.	Kullanıcı için etrafıa ilgi çekici faaliyetler olması	☐	☐	☐	☐	☐	☐
31.	Tamamlayıcı hizmetlerin varlığı	☐	☐	☐	☐	☐	☐
32.	Güvenli bir yer olması	☐	☐	☐	☐	☐	☐
33.	Altyapı sorunlarının bulunmaması	☐	☐	☐	☐	☐	☐
34.	Yakın çevrede yaşayan sakinlerin gece faaliyetlerine karşı tutumu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gündüzde işletme ve çevresine ilişkin niteliklerden duyduğunuz memnuniyetinizi belirtiniz.		Çok memnunuz	Memnunuz	Kararsızım	Memnun değilim	Hiç memnun değilim	
35.	Merkezi konumu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
36.	Binanın kira-satış bedeli	☐	☐	☐	☐	☐	☐
37.	Toplu taşıma duraklarına yakınlığı	☐	☐	☐	☐	☐	☐
38.	Otopark imkanlarının yeterliliği	☐	☐	☐	☐	☐	☐
39.	Yürüyerek ve bisiklet ile erişilebilirliğin kolay olması	☐	☐	☐	☐	☐	☐
40.	Kampüse yakınlığı	☐	☐	☐	☐	☐	☐
41.	Kullanıcı talebi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
42.	Kullanıcı için etrafıa ilgi çekici faaliyetler olması	☐	☐	☐	☐	☐	☐
43.	Tamamlayıcı hizmetlerin varlığı	☐	☐	☐	☐	☐	☐
44.	Güvenli bir yer olması	☐	☐	☐	☐	☐	☐
45.	Altyapı sorunlarının bulunmaması	☐	☐	☐	☐	☐	☐
46.	Yakın çevrede yaşayan sakinlerin gece faaliyetlerine karşı tutumu	☐	☐	☐	☐	☐	☐

47. Kentin başka bir alanında hizmet vermeyi düşünür müsünüz? ☐ Hayır ☐ Evet

48. Evet ise nasıl ve nerede? ☐ Mevcut işletmeyi kapatıp aynı hizmet ile kentin başka bir alanına ☐ Mevcut işletmeyi kapatmadan aynı hizmet ile kentin başka bir alanına ☐ Diğer

FK 3: GECE HAYATININ ETKİLERİ – KONUT SAKİNLERİ ANKETİ

ANKET NO:
ANKET TARİHİ:/...../2023
ANKETÖR İSMİ:

ADRES:

GECE HAYATININ ETKİLERİ – KONUT SAKİNLERİ ANKETİ

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ

Bu anket Çankaya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü öğretim üyesi Doç.Dr.Ezgi Orhan tarafından yürütülen Kentsel gece hayatı gelişiminin Denizli kent merkezi üzerine etkileri konulu çalışmaya kapsamında uygulanmaktadır. Toplanılacak veriler kesinlikle araştırma ve eğitim dışında başka bir amaçla kullanılmayacak olup tanımlayıcı kişisel bilgiler talep edilmeyecektir, ankete katılanların bilgileri saklı kalacaktır.Çalışmaya destek verdiğiniz için teşekkür ederiz.
İletişim için: ezgiorhan@canakaya.edu.tr

A. ANKETİ YANITLAYAN HANE HALKI İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1. Yaş:	☐ 18-24	☐ 25-39	☐ 40-55	☐ 55-64	☐ 65+	
2. Cinsiyet:	☐ Kadın	☐ Erkek				
3. Medeni hal:	☐ Bekar	☐ Evli				
4. Eğitim durumunuz:	☐ Yok	☐ Okur/yazar	☐ İlköğrenim			
	☐ Lise ve dengi	☐ Üniversite / Yüksekokul	☐ Yüksek lisans /Doktora			
5. Çalışma durumunuz:	☐ Çalışmıyor	☐ Öğrenci	☐ Çalışan	☐ Emekli		
6. Hane halkı (dairenizde devamlı oturanlar) sayısı:	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4+		
7. Hane halkı çalışan sayısı:	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4+	
8. Çocuk sayısı:	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4+	
9. Araba sahipliği:	☐ 0	☐ 1	☐ 2			
10. Kaç yıldır bu konutta oturuyorsunuz?	☐ 0-4	☐ 5-9	☐ 10-14	☐ 15+		
11. Kaç yıldır bu mahallede oturuyorsunuz?	☐ 0-4	☐ 5-9	☐ 10-14	☐ 15+		
12. Mülkiyet durumunuz:	☐ Ev sahibi	☐ Kiracı	☐ Diğer.....			
13. Konutun eğlence mekanına yakınlığı:						
	☐ Apartmanın altında /binada					
	☐ Sokakta					
	☐ Mahallesinde					

B. KONUT SAKİNLERİNİN AKŞAM VE GECE SAATLERİNDE KENTSEL MERKEZİ ALANLARI KULLANIMI

14. Akşam dışarı çıkma saatleri size göre kaçta başlar?	☐ 18.00-19.00	☐ 20.00-21.00	☐ 22.00 ve sonrası			
15. Denizli’de hangi sıklıkla akşam saatlerinde dışarı çıkarsınız?	☐ Haftada birden fazla	☐ Haftada bir kere	☐ İki haftada bir kere			
	☐ Ayda bir kere	☐ Hiç				
16. Denizli’de çoğunlukla haftanın hangi günleri akşam ve gece saatlerinde dışarıda vakit geçirirsiniz? (15. Soruda ‘Haftada birden fazla’ seçeneğini işaretlediyseniz bu soruda birden fazla şık işaretleyebilirsiniz.)	☐ Pazartesi-Salı-Çarşamba-Perşembe	☐ Cuma-Cumartesi	☐ Pazar			
17. Denizli’de çoğunlukla yılın hangi ayları akşam ve gece saatlerinde dışarıda vakit geçirirsiniz? (Tek seçenek işaretleyiniz.)	☐ Aralık-Ocak-Şubat	☐ Mart-Nisan-Mayıs	☐ Haziran-Temmuz-Ağustos			
	☐ Eylül-Ekim-Kasım					
18. Mahallenizdeki faaliyetleri ağırlıklı olarak günün hangi saatlerinde kullanırsınız? (Tek seçenek işaretleyiniz.)	☐ 13.00-16.00	☐ 16.00-19.00	☐ 19.00-21.00	☐ 21.00-23.00	☐ 23.00 ve sonrası	
19. Akşam ve gece saatlerinde dışarı çıktığınızda genellikle hangi saat aralığında eve dönersiniz?	☐ 18.00-20.00	☐ 20.00-22.00	☐ 22.00-24.00	☐ 24.00-02.00	☐ 02.00 ve sonrası	
20. Akşam saatlerinde çıktığınızda ortalama vakit geçirme süreniz nedir?	☐ 0-2 saat	☐ 2-4 saat	☐ 4-6 saat	☐ 6 ve üstü saat		
21. Akşam saatlerinde dışarı çıktığınızda ortalama harcama tutarınızı TL cinsinden belirtiniz.	☐ 0-100 TL	☐ 101-200 TL	☐ 201-400 TL	☐ 401-600 TL	☐ 601-1000 TL	
	☐ 1000 TL üstü					
22. Akşam ve gece saatlerinde mahallenizdeki faaliyetlerden yararlanma sebebiniz nedir?	☐ yürüyerek veya bisiklet ile erişimin kolay olması ☐ tek başıma dışarı çıkabilme imkanının olması ☐ gece mekanı çeşitliliğinin olması ☐ otopark alanı sorununun olmaması ☐ mahallenin güvenli olduğunu düşünmem ☐ çevrede alisveriş imkanlarının olması ☐ çevrenin kalabalık ve canlı olması					
23. Akşam saatlerinde dışarı çıktığınızda genellikle nereye gidersiniz?	☐ Kafe ☐ Bar/pub ☐ Restoran/lokanta ☐ Sinema/tiyatro gibi kültürel aktiviteler ☐ Konser ☐ Disko/kulüp ☐ Nargileci/oyun salonu ☐ Sokak/mezdan/park vb. açık alanlar ☐ Maç yayını					

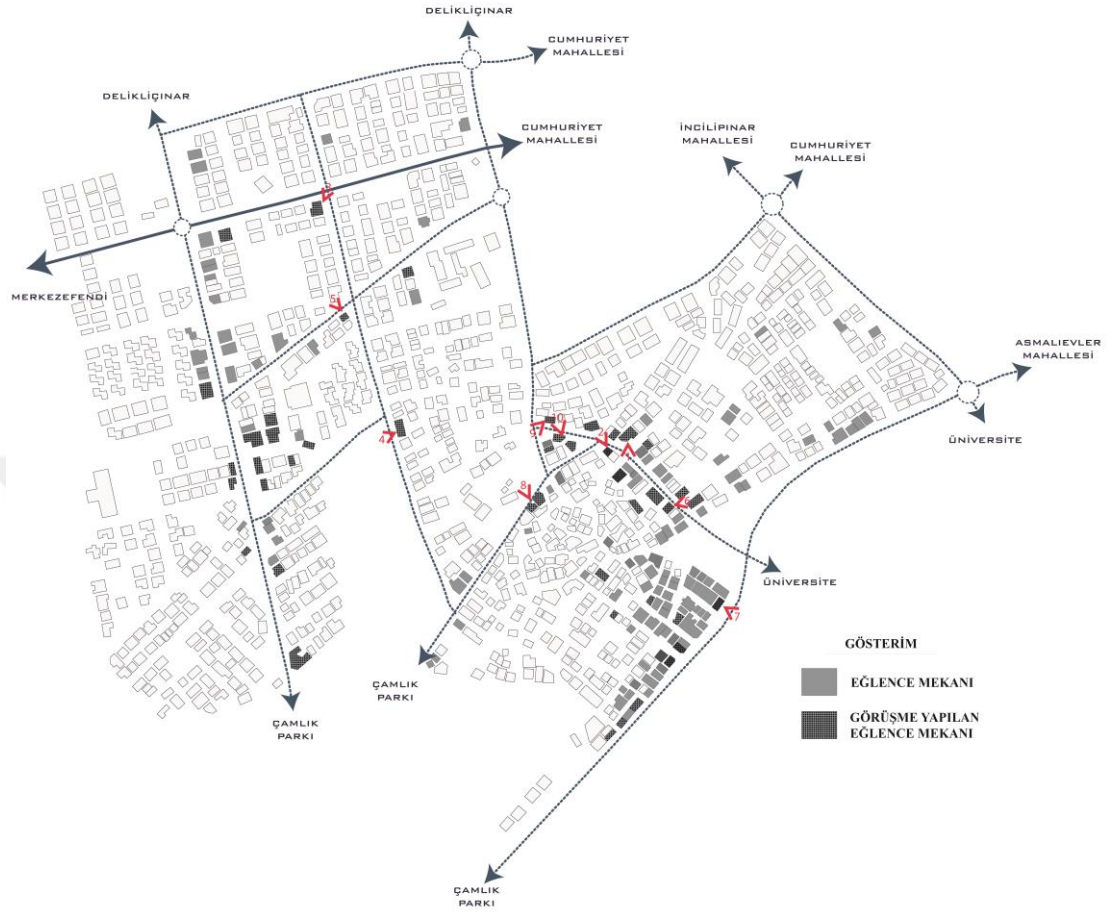
C. KONUT SAKINLERİNİN GECE HAYATININ GELİŞMESİNE YONELİK MEMNUNİYET DÜZEYİ

Mahallelerde gece hayatının gelişmesiyle nelerin değiştiğini düşünüyorsunuz?	Tamamen katliyorum (1)	Katliyorum (2)	Kararsızım (3)	Katliyorum (4)	Tamamen katliyorum (5)
24 Mahallede yem ve içti çekici faaliyetler ile daha fazla karışıyor olmaktan memnunuz.					
25 Mahallenin akşam ve gece saatlerinde kalabalıklaşmaya başlamasından memnunuz.					
26 Mahallenin özellikle akşam ve gece saatlerinde ısız ve tinda bir bölge olmaya başladığını düşünüyorum.					
27 Mahalle içerisinde farklı kulübeler ile eğlencinin artmasından memnunuz.					
28 Mahalle içerisinde konşuluk ilişkilerinin bozulduğum düşünüyorum.					
29 Mahallede ve sokaklarına yabancılara başladığını düşünüyorum.					
30 Mahallede duyduğum üyvet hissi arttı.					
31 Mahalledeki hizmetlerin çoğunlukla gençlere yönelik olmaya başlamasından rahatsızlık düşünüyorum.					
32 Mahallede akşam ve gece saatlerinde gürültü kirliliği olmaya başladığını düşünüyorum.					
33 Mahallede çıkan gürültü kirliliği nedeniyle uyku problemleri yaşamıyorum.					
34 Mahalledeki suç ve suçtu oranında artış yaşamadığımı düşünüyorum.					
35 Sokaklarda güvenlik gücü görmeye ihtiyaç düşünüyorum.					
36 Sokaklarda park halindeki araçlar için güvenli düşünüyorum.					
37 Mahallede gelenek sokakları yaygınlaşmaya gece aydınlatma olanaklarının artmasından memnunuz.					
38 Mahallede yeşil alanların azalmaya başladığını düşünüyorum.					
39 Mahallede altyapı sorunları (tuvalet, çöp vb.) olmaya başladığını düşünüyorum.					
40 Mahallenin kirliliği ve bakımsız görünmeye başladığını düşünüyorum.					
41 Eğlence çocuklar masa, sandalye vb. kullanımları ile kaldırımları ıslak emmeye başladığını düşünüyorum.					
42 Mahallede yürüyerek ve bisiklet ile erişim kolaylaştı.					
43 Mahallede toplu taşıma ile ulaşım kolaylaştı.					
44 Mahallede trafik sıkışıklığının arttığını düşünüyorum.					
45 Mahalledeki otomatik alanların yetersiz kalması başladığını düşünüyorum.					
46 Mahalledeki hizmetlerin çoğunlukla üst gelir grubuna yönelik olmasından ve bölgenin pahalılaşmasından rahatsızlık düşünüyorum.					
47 Mülkiyetin değerinin artmasından memnunuz.					
48 Mahalledeki kira değerlerinin artmasından rahatsızlık düşünüyorum.					
49 Mahalle sakinlerinin gelirleri arttı.					
50 Mahallenin yaşadığı yükseldi.					

D. DEĞERLENDİRME

Çevrede gece hayatının gelişmesiyle oturdunuz bina ve çevresinden duyduğunuz genel memnuniyetinizi değerlendiriniz.	Çok memnunuz (5)	Memnunuz (4)	Kararsızım (3)	Memnunuz değilim (2)	Hiç memnunuz değilim (1)
51. Yaşadığım binadan					
52. Yaşadığım sokaktan					
53. Yaşadığım mahalleden					
54. Mahallede yer alan eğlence mekanlarının saat kaçta kadar hizmet vermesini istersiniz? ☐ 19.00 ☐ 21.00 ☐ 23.00 ☐ 01.00 ☐ 24 saat					
55. Gece hayatının yol açtığı getirilerden veya olumsuz etkilerden dolayı başka bir konuta/mahalleye taşınmayı düşünüyor musunuz? ☐ Hayır ☐ Evet Evet ise nereye:.....					

EK 4: ÇALIŞMA ALANINDA GECE MEKANLARININ YILLARA GÖRE DEĞİŞİMİ

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

